

ΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΙΡΙΩΝ

Πτυχιακή Εργασία

Καποδιστριακά Κτίρια

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δέσποινα Λαγογιάννη

Φοιτήτρια: Θεοδώρα Ηρειώτη

ΠΑΤΡΑ 2009

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

ΤΜΗΜΑ: ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΑ ΚΤΙΡΙΑ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΘΕΟΔΩΡΑ ΗΡΕΙΩΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΛΑΓΟΓΙΑΝΝΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΠΑΤΡΑ, 2009

Πίνακας περιεχομένων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	i
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	3
Ιστορικό Πλαίσιο	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	7
Κοινωνικό-οικονομική Κατάσταση	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	11
Η Προσωπικότητα του Καποδίστρια.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄	15
Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία	15
1. Προεπαναστατική Εποχή.....	15
2. Μεταεπαναστατική Εποχή.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄	25
Εκπαίδευση	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄	27
Ο Καποδίστριας σε Αίγινα και Ναύπλιο.....	27
1. Στην Αίγινα.....	27
2. Στο Ναύπλιο.....	33
Η Χάραξη του Μεγάλου Δρόμου στο Ναύπλιο.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄	39
Ο Οικισμός της Πρόνοιας	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄	51
Κτίρια Εποχής Καποδίστρια.....	51
1. ΚΥΒΕΡΝΕΙΑ.....	51
1.1. Το Κυβερνείο στην Αίγινα.....	51
1.2. Το Κυβερνείο (Παλατάκι).....	61
2. ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΑ	67
2.1. Ορφανοτροφείο της Αίγινας	67
2.2. Ορφανοτροφείο στον Πόρο.....	72
3. ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΑ – ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ.....	74

3.i. Στην Αίγινα	74
3.2. Στο Ναύπλιο	75
3.3. Στον Πόρο	75
4. ΣΧΟΛΕΙΑ	76
4.1. Κεντρικό Σχολείο.....	76
4.2. Εϋνάρδειο (Στην Αίγινα).....	77
4.3. Η Μετατροπή του Φετιχιέ Τζαμιού σε Αλληλοδιδασκτικό Σχολείο στο Ναύπλιο.....	88
4.4. Γαλαξίδι.....	94
4.5. Το Πρώτο Γυμνάσιο Ελλήνων (Ναύπλιο).....	96
4.6. Σχολείο Πόρου.....	98
5. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ.....	100
6. Η ΠΡΩΤΗ ΣΧΟΛΗ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ	101
7. ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ.....	109
8. ΦΥΛΑΚΕΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ.....	116
9. ΤΟ ΕΝΕΤΙΚΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟ	118
10. Α΄ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	120
11. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ	122
12. ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	123
13. ΤΟ ΤΕΛΩΝΕΙΟ.....	127
14. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ.....	131
15. ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ	133
15.1. Το Κτίριο στην Οδό Βασ. Κωνσταντίνου.....	133
15.2. Η Κατοικία Armansberg (Άρμανσπεργκ)	134
16. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΓΡΟΚΗΠΙΟ.....	137
17. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΝΑΥΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ.....	139
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	141
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α».....	142
Η αλληλοδιδασκτική μέθοδος διδασκαλίας	143
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β».....	146
Βιογραφικά Σημαντικών Τεχνικών.....	147
Θεόδωρος Βαλλιάνος.....	147
Σταμάτης Βούλγαρης.....	149
Κλεάνθης - Schaubert	151
Κάρολος de Schaumbourg.....	155
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	156

A.	Πληροφορίες από Βιβλιοθήκες	156
B.	Πληροφορίες από Εφημερίδες και Περιοδικά.....	156
Γ.	Πληροφορίες από πηγές.....	156
	I. Δημοσίευτες Πηγές.....	156
	II. Δημοσιευμένες Πηγές.....	157
Δ.	Βιβλία Βοηθήματα	157
Ε.	Πηγες – Ιστοσελίδες	159
	Πίνακας Εικόνων	161
	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	166
	ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ	166
	A. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	166
	B. ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.....	168

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το περιεχόμενο αυτής της εργασίας αφορά στην απόπειρά μας εύρεσης των περισσότερων και σημαντικότερων Καποδιστριακών κτιρίων και αποτελεί ουσιαστικά πτυχιακή μελέτη. Το θέμα επιλέχτηκε με αφορμή αναμνήσεις και εντυπώσεις των παιδικών και εφηβικών μου χρόνων από την Αίγινα η οποία αποτελεί και τόπο καταγωγής μου. Σκοπός μας είναι να εντοπίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερα δείγματα και βέβαια τα πιο σημαντικά από τα κτήρια αυτά.

Αναμφισβήτητα υπάρχουν αρκετά εγχειρίδια, έρευνες και συγγράμματα, καρπός εργασίας αξιόλογων επιστημόνων στον τομέα τους, για αρκετά από τα κτίρια μας αυτά, όπως επίσης αναφορές για τους αρχιτέκτονες – πολεοδόμους της εποχής. Αυτό το διαφορετικό που θα προσπαθήσουμε να πετύχουμε είναι όπως προαναφέρθηκε, να εντοπίσουμε και να παρουσιάσουμε όσα περισσότερα κτίρια μπορούμε από τα καποδιστριακά κτίρια και να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα για την Αρχιτεκτονική και την πολεοδομία της εποχής.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να κάνουμε μια σύντομη περιγραφή των κεφαλαίων που θα ακολουθήσουν. Στα πρώτα κεφάλαια γίνεται μια ιστορική αναφορά στην εποχή και στην κοινωνικό-οικονομική κατάσταση της χώρας και δίνονται στοιχεία για τη ζωή και τη δράση του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια. Στα επόμενα κεφάλαια αναφερόμαστε στην Αρχιτεκτονική και πολεοδομία της προεπαναστατικής και μεταεπαναστατικής περιόδου και στο ενδιαφέρον του Καποδίστρια για την εκπαίδευση. Στη συνέχεια συναντάμε τον Καποδίστρια σε Αίγινα και Ναύπλιο και ανακαλύπτουμε τα κτίρια της εποχής του, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αρκετά από αυτά και γενικότερα, στοιχεία για την Αρχιτεκτονική της περιόδου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Ιωάννης Καποδίστριας έφτασε στην Ελλάδα το 1828 ως ο πρώτος κυβερνήτης του νέου κράτους, μετά το τέλος της επανάστασης του 1821. Εκείνη την εποχή η Ελλάδα ήταν οικονομικά κατεστραμμένη. Ο Καποδίστριας συνειδητοποίησε ότι η κατάσταση που επικρατούσε στο νέο κράτος ήταν χαώδης. Έδωσε μεγάλη σημασία στην εκπαίδευση και στην ανοικοδόμηση της Ελλάδας.

Με την οικονομική βοήθεια από Φιλέλληνες του εξωτερικού και έχοντας δίπλα του τους καλύτερους αρχιτέκτονες και πολεοδόμους της εποχής, ο Καποδίστριας πραγματοποίησε πολεοδομικά σχέδια για εννιά πόλεις της Ελλάδας, όπως και σχολεία, βιβλιοθήκες, μουσεία, νοσοκομεία και πολλά άλλα. Στα τριάντισι αυτά χρόνια της διακυβέρνησης του παρά τις δυσκολίες που συνάντησε ανοικοδόμησε ένα μεγάλο μέρος των πόλεων, το οποίο και μελετάμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Ιστορικό Πλαίσιο

Η Ελλάδα βρισκόταν σε τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς. Τετρακόσια ολόκληρα χρόνια από την ημέρα εκείνη της 29ης Μαΐου 1453 που ακούστηκε το «*Εάλω η Πόλις*» και ολόκληρη η Βυζαντινή Αυτοκρατορία υποδουλώθηκε στους κατακτητές. Τέσσερις αιώνες πραγματικού μαρτυρίου για τον Ελληνισμό. Σφαγές, παιδομάζωμα και εξισλαμισμός, βιασμοί, εξαντλητικές συνθήκες διαβίωσης, απαγόρευση της Χριστιανικής Θρησκείας και στέρση της Ελληνικής μόρφωσης ήταν λίγα μόνο από τα δεινά που υπέστηκε ο Ελληνικός λαός στα μαύρα και πέτρινα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Τετρακόσια χρόνια όμως τελικά δεν ήταν αρκετά για τους βάρβαρους να υποδουλώσουν την αδάμαστη Ελληνική ψυχή, το ελεύθερο Ελληνικό πνεύμα. Διότι οι βάρβαροι, δεν είχαν μια λαμπρή ιστορία χιλιάδων ετών να βαραίνει τους ώμους τους σαν ιερό χρέος. Ξεφύτρωσαν από τα βάθη της Ανατολής και πίστευαν πως μπορούν να κυριεύσουν ολόκληρο τον κόσμο.¹

Η Ελληνική επανάσταση του 1821 – 1824 είναι το πρώτο μέρος του Ελληνικού αγώνα της ανεξαρτησίας (1821-1832), που διεξήγαγε ο υπόδουλος ελληνοισμός ενάντια στην Οθωμανική αυτοκρατορία και που κατέληξε στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Ελληνικού κράτους από την Πύλη, με τη συνθήκη του Μαΐου του 1832.

Εικόνα 1: Η Μάχη των Μύλων της Ναυπλίας, αντίγραφο από πίνακα του Δ. Ζωγράφου. Πηγή: Επίκαιρα - Ελληνική Επανάσταση 1821, <http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Epikaira/1821/index.html> Επίσκεψη: 4 Ιανουαρίου 2009

¹ Ελληνική Επανάσταση του 1821 – Βικιπαίδεια.
el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_Επανάσταση_του_1821_-_144k – [Επίσκεψη 3 Μαρτίου 2009]

Πολλές επαναστάσεις ενάντια στην οθωμανική κυριαρχία είχαν λάβει χώρα στον ελληνικό γεωγραφικό χώρο πριν από την μεγάλη επανάσταση του 1821. Άλλες από αυτές ήταν μικρότερης και άλλες μεγαλύτερης σημασίας, όλες όμως είχαν γενικά τοπικό χαρακτήρα. Η επανάσταση του 1821 ήταν η μόνη που οργανώθηκε προσεκτικά, πολλά χρόνια πριν την έκρηξή της στην Ελλάδα. Στον απόηχο των μεγάλων γεγονότων που συγκλόνισαν την Ευρώπη (Γαλλική Επανάσταση του 1789, Ναπολεόντιοι πόλεμοι) αλλά και τον κόσμο (Αμερικανική επανάσταση του 1776), που δεν είχαν αντίκτυπο στις οπισθοδρομικές πλέον οικονομικοπολιτικοστρατιωτικές δομές της αχανούς Οθωμανικής Αυτοκρατορίας του Μαχμούτ Β' (1808-1839), οι Έλληνες της διασποράς, που αποτελούσαν το πιο ενημερωμένο και προοδευτικό κομμάτι του ελληνισμού, ίδρυσαν κατά το πνεύμα της εποχής δύο εταιρείες, που αντιπροσωπεύουν ανάγλυφα τις δύο τάσεις του ελληνισμού στην προσπάθεια για την παλιγγενεσία του στις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα.²

Η Φιλόμουσος Εταιρεία, που ιδρύθηκε στη Βιέννη το 1814, ήταν νόμιμη, είχε μέλη πολλούς επιφανείς (Καποδίστριας, Κοραΐς) και οικονομικά ισχυρούς Έλληνες της διασποράς, έθετε σαν πρώτο στόχο την πνευματική ανύψωση του γένους των Ελλήνων (συγκέντρωση πόρων για ίδρυση σχολείων στην Ελλάδα, επάνδρωσή τους με φωτισμένους δασκάλους, υποτροφίες για σπουδές νέων στο εξωτερικό κλπ.) και κατόπιν, όταν οι συνθήκες το ευνοούσαν επανάσταση με εκμετάλλευση κάποιου πιθανού νέου ρωσοτουρκικού πολέμου ή (και αυτό μάλλον ήταν πιο διαδεδομένο στους κόλπους της εταιρείας) εσωτερική "διάβρωση" της αυτοκρατορίας και σταδιακή κατά το δυνατόν "ελληνοποίησή" της με την προώθηση Ελλήνων σε καίριες θέσεις της. Το έμβλημα της Φιλικής Εταιρείας.³

Εικόνα 2: Γλυπτική με την Φιλική Εταιρεία,

Πηγή: Εφημερίδα Ριζοσπάστης
<http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www2.rizospastis.gr/getImage.do%3Fsize%3Dmedium%26id%3D12724%26format%3D.jpg&imgrefurl=http://www2.rizospastis.gr/page.do%3FpublDate%3D24/9/2000>
 [Επίσκεψη: 4 Ιανουαρίου 2009]

² Ιστορικά Θέματα Τεύχος 7, Ιωάννης Καποδίστριας, σελ: 93

³ Στο ίδιο, σελ: 94

Η Φιλική Εταιρεία, που ιδρύθηκε στην Οδησό της Ρωσίας το 1814, ήταν μυστική και παράνομη, θεωρούσε ότι το γένος ήταν έτοιμο και είχε σαν στόχο την συγκέντρωση πόρων αλλά και την δημιουργία των δομών για άμεση οργάνωση επανάστασης, με επιδίωξη την ίδρυση ανεξάρτητου κράτους και αν οι συνθήκες δεν το επιτρέψουν παραχώρηση αυτονομίας υπό τους κόλπους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η φιλική εταιρία ιδρύθηκε από φλογερούς πατριώτες και ριζοσπαστικά μέλη της (μικρο)αστικής τάξης, μετά από κάποιες πρώτες δυσκολίες μνηθήκαν σε αυτήν πολλοί λόγιοι, φοιτητές, έμποροι, οικονομικά ισχυροί Έλληνες της διασποράς, ιδίως μετά την μεταφορά της "έδρας" της στην Κωνσταντινούπολη, εντάχθηκαν πολλοί οικονομικά και πολιτικά ισχυροί άνδρες, ιεράρχες, στρατιωτικά ισχυροί (κλέφτες και αρματολοί), αλλά και απλός κόσμος μέσα στα όρια της αυτοκρατορίας.⁴

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης, που ανέλαβε την αρχηγία της Εταιρείας στις 12 Απριλίου 1820 επιδίωκε να προετοιμάσει μια γιγαντιαία εθνικοαπελευθερωτική επιχείρηση, που θα συντάρασσε τα Βαλκάνια. Έτσι για το σκοπό αυτό η Εταιρεία εκτός από την εθνεγερτική δράση της στον ελληνικό γεωγραφικό χώρο και τους Έλληνες έκανε ή προσπάθησε να κάνει μυστικές συμφωνίες με Ρουμάνους, Σέρβους και Βούλγαρους πατριώτες. Τα συντηρητικά στοιχεία της Φιλικής εταιρίας μαζί με τους προεστούς (κοτζαμπάσηδες) του Μοριά δεν ήθελαν εκτεταμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις στον Ελληνικό χώρο και προωθούσαν την

Εικόνα 3 : Το σπίτι στην Οδησό, όπου ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρία το 1814,

Πηγή: Εφημερίδα Ριζοσπάστης, η ίδρυση της Φιλικής Εταιρίας,

<http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www2.rizospastis.gr/getImage.do%3Fsize%3Dmedium> [Επίσκεψη: 4 Ιανουαρίου 2009]

⁴ Ιστορικά Θέματα Τεύχος 7, Ιωάννης Καποδίστριας, σελ: 95

ιδέα να γίνει εκμετάλλευση της προστριβής μεταξύ Πύλης και Αλή πασά. Φήμες ότι τα σχέδια της Φιλικής εταιρίας είχαν προδοθεί στον σουλτάνο από τους Άγγλους, υποχρέωσαν τον αρχηγό της να αναπροσαρμόσει το αρχικό σχέδιο, προχωρώντας σε μία τοπική εξέγερση στις ρουμανικές ηγεμονίες, ελπίζοντας ότι θα τραβήξει προς τα εκεί την προσοχή των Οθωμανών, ώστε να γίνει δυνατή αργότερα η εξέγερση στην Ελλάδα χωρίς μεγάλη οθωμανική στρατιωτική πίεση.⁵

⁵ Ελληνική Επανάσταση του 1821 – Βικιπαίδεια.
el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_Επανάσταση_του_1821 - 144k – [Επίσκεψη 3 Μαρτίου 2009]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Κοινωνικό-οικονομική Κατάσταση

Ο 19ος αιώνας βρίσκει τον ελλαδικό χώρο κάτω από ξένη κατοχή. Η Οθωμανική αυτοκρατορία κυριαρχεί στο μεγαλύτερο τμήμα της Μικράς Ασίας, Θράκης, Μακεδονίας, Ηπείρου, Κεντρικής Ελλάδας, των νησιών του Αιγαίου, της Κρήτης και άλλων περιοχών.⁶

Τα Επτάνησα οργανώνονται σε τρεις τάξεις, τους ευγενείς, τους αστούς και το λαό. Αποτελούν μια ζωντανή και δυναμική κοινότητα, που γνωρίζουν ότι αν και βρίσκεται κάτω από κατοχή, ζουν διαφορετικά από την υπόλοιπη Ελλάδα. Αυτό το βλέπουμε και από τους κατοίκους της Πελοποννήσου, της Ναυπάκτου, της Μεθώνης, της Μονεμβασιάς, του Ναυπλίου, αλλά και οι Κρήτες, οι Μανιάτες, οι Αθηναίοι που καταφεύγουν στα νησιά μετά την κατάληψη της πόλης τους από τους Τούρκους. Τα Επτάνησα συγκεντρώνουν μνήμες, παραδόσεις, βιώματα και δημιουργούν μια δική τους, ιδιόμορφη αρχιτεκτονική.⁷

Ολόκληρη η Ευρώπη από τις τελευταίες δεκαετίες του 8ου αιώνα, επηρεάστηκε από τη Γαλλική επανάσταση και το ρεύμα του Διαφωτισμού, η στροφή προς στον αρχαίο κόσμο, η οποία είχε ήδη ξεκινήσει πολύ παλαιότερα, είχαν όλα αγγίξει και τον ελληνικό χώρο. Τα μεγάλα κέντρα όπου άκμαζε το ελληνικό στοιχείο, μέσα και έξω από τα αυστηρά εθνικά όρια, η Βενετία, η Τεργέστη, η Σμύρνη, η Βιέννη, τα Γιάννενα, τα νησιά του Αιγαίου, τα Επτάνησα, ήταν λιγότερο έτοιμα να δεχθούν τα νέα μηνύματα.⁸

Μεγάλος αριθμός από πλούσιους εμπόρους, λογίους και εμπόρους-λογίους βοήθησαν στην εξάπλωση αυτή. Οι ιδεολογικές αρχές του Διαφωτισμού βρήκαν ανταπόκριση, σε όλες τις μορφές της τέχνης. Το έντυπο, κατά κύριο λόγο, αλλά και η ποίηση, η μουσική, η διακόσμηση, η ζωγραφική, η αρχιτεκτονική, υφίστανται μεγαλύτερες ή μικρότερες επιδράσεις και μεταβολές κατά την προσέγγιση και την επαφή τους με τις νέες ιδέες. Πάνω απ' όλα αλλάζει ο τρόπος ζωής, οι σχέσεις ανάμεσα στα άτομα και τα φύλα, η παιδεία, η εκπαίδευση. Ο Διαφωτισμός γίνεται ταυτόχρονα ιδεολογία και μόδα.

Η επαφή με τα νέα ρεύματα που επικρατούν στη Δύση και οι πολιτικές εξελίξεις στην Ανατολή, με τους ρωσοτουρκικούς πολέμους ενθάρρυναν το ελληνικό στοιχείο και ενδυνάμωσαν τις οικονομικές φάσεις του.

⁶ Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση – Αδάμη. *Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*. (Αθήνα : Μέλισσα 2001), σελ.29

⁷ Στο ίδιο, σελ.32

⁸ Στο ίδιο, σελ.48

Οι εκτός Ελλάδας έλληνες αστοί είναι ελεύθεροι πλέον να εκδηλώσουν τα αισθήματά τους κατά της τυραννίας και να διαδώσουν το ρεύμα του φιλελευθερισμού και των ιδεών της Γαλλικής επανάστασης, έχοντας συμμάχους τους ευρωπαϊούς αστούς και τους εκπροσώπους των τεχνών και της διάνοησης.

Η Ελλάδα στρέφει την πλάτη στην Ανατολή και ανοίγεται προς τη Δύση. Η Ανατολή συμβολίζει τη σκλαβιά, η Δύση την ελευθερία. Ισχύουν όμως όλα αυτά ή η θέση της Ελλάδας βρίσκεται ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση, και ότι ο ρόλος της είναι να αποτελεί τον μεταξύ τους σύνδεσμο. Όσο και αν προσπάθησαν πολλοί, δεν κατάφεραν να σβήσουν από τον ελληνικό λαό τα διπλά αυτά χαρακτηριστικά: το σύμβολο εδώ είναι ο βυζαντινός δικέφαλος, με το ένα κεφάλι να στρέφεται προς τη Δύση και με το άλλο προς την Ανατολή.⁹

Είναι γεγονός ότι, όταν το 1828 έφτασε στην Ελλάδα ο Ι. Καποδίστριας, είχε ν' αντιμετωπίσει πράγματι μία δύσκολη κατάσταση. Βρήκε την οικονομία της χώρας σε σημείο αποσύνθεσης, τις κοινωνικές ανάγκες τεράστιες, τον πόλεμο να συνεχίζεται με καταστρεπτικές συνέπειες και τις Δυνάμεις απρόθυμες να χορηγήσουν δάνειο. Κατόρθωσε όμως, με την οικονομία στην Διοίκηση, την μικρή αύξηση των εσόδων και τις εισφορές από Έλληνες και Φιλέλληνες του εξωτερικού που οφείλονταν κυρίως στις προσωπικές του γνωριμίες, ν' ανορθώσει τα οικονομικά του νεοσύστατου κράτους και να προχωρήσει στην αναστήλωση των ερειπίων.

Η σημασία που έδινε στην οικονομία, φαίνεται από το γεγονός ότι θεώρησε απαραίτητη την ίδρυση πιστωτικού ιδρύματος της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας και η κοπή νομίσματος του «Φοίνικα», (Εικ. 4)¹⁰ για ν' αντικαταστήσει τα διάφορα παλαιά νομίσματα που κυκλοφορούσαν τότε.

Εικόνα 4: Το νόμισμα του «Φοίνικα», Πηγή: Apodimos Hellas

http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.apodimos.com/arthra/index_gen103/Image69.gif&imgrefurl=http://www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm&usq= ZY7yq5CdP0.

[Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008]

⁹ Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση – Αδάμη, 2001, ό.π.π, σελ.49

¹⁰ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831μ.χ) ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. Έρευνα του συνεργάτη του www.apodimos.com Ι.ΜΠΕΝΟΥ

Όμως, παρά τις μεγάλες προσπάθειες του στον τομέα αυτό, η Αντιπολίτευση τον κατηγορήσε ότι δεν έκανε σωστή διανομή των εθνικών γαιών. Μία τέτοια απόπειρα, με τις τότε συνθήκες, θα κατέληγε σίγουρα σε αποτυχία, καθώς θα χρέωνε υπερβολικά τους φτωχούς αγωνιστές του 1821, οι οποίοι μη μπορώντας πλέον να πληρώσουν θ' αναγκάζονταν να καταφύγουν στους τοκογλύφους και τα κτήματα τους θα τα έπαιρναν έτσι, κάποιιο άλλοι οικονομικά ισχυροί, οι Κοτσαμπάσηδες¹¹ και ίσως οι ξένοι. Την διανομή εμπόδιζαν άλλωστε, και οι μεγάλες Δυνάμεις, καθώς ένα μέρος των κτημάτων ήταν υποθηκευμένο για τα δάνεια του 1824 και του 1825.¹²

Μόλις έφτασε, συνειδητοποίησε ότι η κατάσταση που επικρατούσε στο νέο κράτος ήταν χαώδης. Για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης αναγκάστηκε να ενεργήσει με τέτοιο τρόπο που δημιούργησε πολλές αντιδράσεις. Ίδρυσε το "Πανελλήνιο" γνωμοδοτικό σώμα που αποτελούνταν από 27 μέλη, συγκεντρώνει όμως όλη την εξουσία στα χέρια του.

Παρόλο ότι υπόσχεται προκήρυξη εκλογών για την ανάδειξη νέας Συνέλευσης που θα αποφάσιζε για τη μορφή του πολιτεύματος της χώρας, καθυστερεί στην εκτέλεσή τους και όταν, τελικά αυτές έγιναν δεν φημίστηκαν για τον άψογο τρόπο εκτέλεσής τους.¹³

¹¹ Κοτσαμπάσηδες: Οι κοτσαμπάσηδες ήταν μια ολόκληρη τάξη, μια ανώτερη τάξη εφόρων που διαμορφώθηκε την περίοδο της Τουρκοκρατίας και βρισκονταν κυρίως στην Πελοπόννησο, αλλά και σ' άλλα μέρη της Ελλάδας.

¹² Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση – Αδάμη, 2001 ό.π.π, σελ.29

¹³ Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση *αιγιναία*, Τεύχος 3 Αίγινα, Ιανουάριος – Ιούνιος 2001 σελ: 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

Η Προσωπικότητα του Καποδίστρια

Ο Ιωάννης Καποδίστριας υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες μετά απελευθερωτικές μορφές του Αγώνα, ίσως και η μεγαλύτερη. Προικισμένος με έξοχα διανοητικά και πνευματικά χαρίσματα, συνέβαλε στη διασφάλιση της ελευθερίας και στη διοργάνωση της Ελεύθερης Ελλάδας. Ήταν ένας άνθρωπος με πολλές αρετές που φανερώνονται σε πολλά περιστατικά της ζωής του, όπως η μετριοπάθεια, η ταπεινοφροσύνη, η συγχωρητικότητα, η ανιδιοτέλεια, η αφιλοχρηματία, η ευψυχία, η καρτερία, η δικαιοσύνη, η γενναιοψυχία, η αυταπάρνηση και η μέχρι θανάτου αυτοθυσία. Ίσως γι' αυτό κάθε φορά που τον καλούσε ο τσάρος για να τον τιμήσει με κάποιο παράσημο ή αξίωμα έκρινε τον εαυτό του ακατάλληλο, ή ότι δεν διέθετε τα απαιτούμενα προσόντα. Η ζωή της πολυτέλειας και του πλούτου στην οποία ήταν υποχρεωμένος να ζει, οι τιμές και η δόξα, τα παράσημα, άφηναν ασυγκίνητο τον κατά βάθος ασκητικό χαρακτήρα του Καποδίστρια.¹⁴

Εικόνα 5: Ιωάννης Καποδίστριας,

Πηγή: apodimos Hellas,

<http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.apodimos.com/> [Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008]

Ο Ιωάννης Καποδίστριας ήταν γόνος αριστοκρατικής Κερκυραϊκής οικογένειας. Ο πατέρας του Αντώνιος – Μαρίας Καποδίστριας είχε τον τίτλο του Κόμη , και η μητέρα του Διαμαντίνα το γένος Γονέμη καταγόταν από αρχοντική οικογένεια της Κύπρου. Ο Ιωάννης Καποδίστριας γεννήθηκε την 31 Ιανουαρίου του 1776 και τα πρώτα γράμματα τα διδάχτηκε στο σχολείο του μοναστηριού της «Αγίας Ιουστίνας», που αποτελούσε σχολείο των αρχοντικών οικογενειών της

¹⁴ Κούκου Ε. , *Ιωάννης Καποδίστριας , ο άνθρωπος ο διπλωμάτης.*(Αθήνα 1997) σελ. 20

Κέρκυρας. Στο ίδιο σχολείο θα πάρει τα πρώτα μαθήματα Ιταλικής Φιλολογίας, Ιστορίας και Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας . Η φοίτηση του στο σχολείο του μοναστηριού της Αγίας Ιουστίνας και ο φιλικός δεσμός του με τον μοναχό Συμεών της μονής Πλατυτέρας, δημιούργησαν στην ψυχή του νεαρού Καποδίστρια μία έντονη θρησκευτικότητα που δεσπόζει στην μετέπειτα ζωή του.¹⁵

Το 1793 συστηματοποιεί τις γνώσεις του στην Λατινική, Γαλλική και Ιταλική γλώσσα και το 1795 γράφεται στην Ιατρική σχολή του πανεπιστημίου της Πάντοβας, από νωρίς όμως έδειξε ενδιαφέρον για την Πολιτική. Το 1797 διδάκτορας πλέον της Ιατρικής επιστρέφει στην Κέρκυρα όπου ασκεί για μικρό χρονικό διάστημα με ευσυνειδησία και υψηλό αίσθημα ευθύνης το λειτούργημα του γιατρού. Όταν όμως, την εποχή εκείνη ο πατέρας του έγινε μέλος της Διοικητικής Επιτροπής της Επτανήσου, ο Καποδίστριας τοποθετήθηκε Επόπτης στην Κεφαλονιά και αργότερα, το 1803, διορίστηκε γραμματέας Επικρατείας της Ιόνιας Πολιτείας.¹⁶ Έτσι, εγκατέλειψε την Ιατρική και ασχολήθηκε με την Πολιτική που είχε αρχίσει να τον ενδιαφέρει έντονα .

Όταν με την Συνθήκη του Τίλσιτ , η Επτανησιακή Πολιτεία τέθηκε υπό την Γαλλική προστασία, ο Καποδίστριας παρέμεινε στην Κέρκυρα για λίγα χρόνια σαν ιδιώτης και το 1808 ύστερα από πρόσκληση του Υπουργού Εξωτερικών της Ρωσίας φτάνει στην Πετρούπολη για ν' αναλάβει υπηρεσία στο εκεί. Το 1813 αναλαμβάνει να καταρτίσει το Σύνταγμα του ομοσπονδιακού Κράτους της Ελβετίας και επιτυγχάνει να συμφιλιώσει τις αντιμαχόμενες ομάδες των κατοίκων της χώρας .¹⁷

Το 1815 ο Καποδίστριας ανέλαβε τα καθήκοντα του Υπουργού Εξωτερικών της Ρωσίας, αγωνιζόμενος απ' αυτή την θέση για τα Ελληνικά συμφέροντα . Όταν δε με την Συνθήκη του Παρισιού ιδρύεται το ενωμένο Κράτος των Ιονίων Νήσων και η Αγγλία ορίζεται «Προστάτιδα Δύναμη», ο υπουργός της Αυστρίας Μέττερνιχ, που επεδίωκε ν' αναλάβει η χώρα του την εντολή της προστασίας, εκδήλωσε την εχθρότητα του εναντίον του Ι. Καποδίστρια επειδή τον θεωρούσε βασικό υπεύθυνο της διπλωματικής αποτυχίας .¹⁸

Όταν το 1821 αρχίζει η Επανάσταση στην Ελλάδα, ο Ι. Καποδίστριας προσπαθεί να πείσει τον Τσάρο ότι, έχει ηθικό χρέος να βοηθήσει τους χριστιανούς που υποφέρουν κάτω από τον τουρκικό ζυγό. Ο τσάρος Αλέξανδρος

¹⁵ [DOC] ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831)
[ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ] Αρχείο HTML clubs.pathfinder.gr/getfile.php?file=1&folder=27448
[Επίσκεψη]: 10 Νοεμβρίου 2008

¹⁶ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831μ.χ) ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ της ΕΛΛΑΔΟΣ.

Έρευνα του συνεργάτου του www.apodimos.com Ι.ΜΠΕΝΟΥ

[ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ]www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm-54-

[Επίσκεψη]:18

Νοεμβρίου 2008

¹⁷ Στο ίδιο, [ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ]www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm-54-

[Επίσκεψη]:18 Νοεμβρίου 2008

¹⁸ Κούκου Ε., 1997, ό.π.π, σελ. 27

Α΄ όμως, δέσμιος της Ιεράς Συμμαχίας ήταν αντίθετος με κάθε επαναστατική κίνηση, και αρνείται.

Ο Ι. Καποδίστριας τότε, που δεν μπορούσε να μείνει βουβός μάρτυρας των παθημάτων των συμπατριωτών του, παρακολουθεί από την θέση του υπουργού Εξωτερικών, θεωρώντας ότι ήταν ασυμβίβαστη η θέση του με την επίσημη Ρωσική πολιτική, φεύγει από την Πετρούπολη το 1822 για να εγκατασταθεί σαν ιδιώτης στην Ελβετία, απ' όπου φροντίζει με κάθε τρόπο και μέσο να ενισχύσει το αγωνιζόμενο Ελληνικό έθνος.¹⁹

Οι αιτίες της επιτυχίας του ήταν πολλές. Η διαύγεια του νου και η ευστροφία του, αλλά και η ικανότητά του να παίρνει γρήγορες αποφάσεις. Επίσης, η απόλυτη τιμιότητά του, που γεννούσε την εμπιστοσύνη ακόμη και στους αντιπάλους του, η αφοσίωση στο έργο του, η θέλησή του και η ενεργητικότητα του. Άλλωστε μοναδικό εμπόδιο στη σταδιοδρομία του στη Ρωσία, που ήταν ούτως ή άλλως λαμπρή, στάθηκε η ακοίμητη αγάπη του για την πατρίδα. Είχε μέγιστη διπλωματική αλλά όχι και διοικητική πείρα. Ίσως γι' αυτό είχε και αποτυχίες. Ωστόσο, είχε ξεκάθαρη συνείδηση της αποτυχίας του και δεν την ονόμαζε τελική.²⁰

Στον αγώνα του για την επίτευξη των ιδανικών του ήρθε σε σύγκρουση με τους αγωνιστές που αντιπροσώπευαν ένα διαφορετικό κόσμο. Παρόλα αυτά, σχεδόν μόνος μέσα στον κόσμο το δικό του, αμίλητος με το μελαγχολικό του βλέμμα στημένο σ' ένα μακρινό ιδανικό, συνέχιζε να πορεύεται.²¹

Ο ίδιος προτίμησε να πάει στη Βιέννη²², όπου συνέχισε την ίδια μοναχική ζωή. Γνωριμίες δεν έκανε παρά μόνο με Ρώσους ή Έλληνες ταξιδιώτες στη Βιέννη. Παρόλη όμως την απλότητά του, ο Ιωάννης Καποδίστριας υπήρξε δημόσιο πρόσωπο. Ξεκίνησε το δημόσιο βίο του ως έκτακτος επίτροπος της κυβέρνησης στα Νησιά και έπειτα, ως υπουργός της εκτελεστικής εργασίας σ' όλους τους κλάδους της διοικήσεως και τελικά ως γραμματέας της επικρατείας των εξωτερικών, των ναυτικών και του εμπορίου.²³

Οι σχέσεις του με τους Έλληνες της Ηπείρου, της Πελοποννήσου και του Αιγαίου χαρακτηρίζονται από την προσπάθειά του να υπηρετεί ταυτόχρονα την πατρίδα του και την Ρωσία. Βασικός του στόχος ήταν να προφυλάξει τους Έλληνες από τους πειρασμούς της Γαλλικής πολιτικής. Διέγειρε την χριστιανική

¹⁹ Καποδιστριακό Ενιαίο Λύκειο Αίγινας [Διαδίκτυο]: <http://lyk-aig.att.sch.gr>
[Επίσκεψη] 15 Νοεμβρίου 2008

²⁰ Κούκου Ε., ό.π.π, σελ. 35

²¹ <http://www.geocities.com/nikosas2002/Kapodistrias2.htm>

[Επίσκεψη: 16 Νοεμβρίου 2008]

²² Η Βιέννη (*Wien*) είναι η πρωτεύουσα της Αυστρίας και ένα από τα ομόσπονδα κρατίδια της. Με πληθυσμό περίπου 1.600.000 κατοίκων, αποτελεί την μεγαλύτερη πόλη καθώς και το πολιτικό, πολιτισμικό και οικονομικό κέντρο της χώρας.

²³ Εμμανουήλ Γιαννούλη, Πρωτοπρεσβυτέρου, *Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ο Μητροπολιτικός Ναός στην Αίγινα*, σελ: 35

ψυχή των αρχηγών της Ελλάδας και τα έμφυτα αισθήματά τους, πείθοντάς τους ότι, μόνο η Ρωσία ήθελε και μπορούσε να τους βοηθήσει.²⁴

Υπό τη διοίκηση του τσάρου²⁵ απέκτησε μεγάλη δραστηριότητα και η δράση του γραφείου του οδήγησαν πολλούς διπλωμάτες, παλαιότερους απ' αυτόν, να επιζητούν τη θέση του. Οι αντίζηλοί του είχαν μεγαλύτερους βαθμούς από τον Καποδίστρια, αλλά ο Αυτοκράτορας προτίμησε τη προθυμία και το ζήλο του. Ο Καποδίστριας όμως εξέφρασε τις αμφιβολίες του για την ικανότητα του να πραγματοποιήσει τόσο σημαντικό έργο. Παρόλα αυτά δέχτηκε την πρόταση του τσάρου.

Στην Ελβετία χρειάστηκε να πάρει άμεσες αποφάσεις και μάλιστα παραβίασε τις εντολές του τσάρου. Επιφανειακά οι πράξεις του φάνηκαν λανθασμένες και ο Αυτοκράτορας δυσανασχέτησε. Αργότερα όμως κατάλαβε πως πίσω από την απατηλή αυτή απόφαση ο Καποδίστριας είχε πάρει μια ακόμη έξυπνη διπλωματική πρωτοβουλία. Ο Καποδίστριας έπρεπε να αποφασίσει αν θα ακολουθήσει τον Ρωσικό στρατό κατά την αποχώρησή του από τα νησιά ή αν θα παραμείνει στην πατρίδα. Προτίμησε το δεύτερο, αλλά εξέφρασε στο τσάρο την παντοτινή αγάπη και σεβασμό στο πρόσωπό του.²⁶

Η Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας με ψήφισμα της, στις 3 Μαρτίου 1827, κάλεσε τον Ι. Καποδίστρια ν' αναλάβει για 7 χρόνια την θέση του κυβερνήτη της Χώρας. Ο Καποδίστριας που είχε σταδιοδρομήσει στην διπλωματική υπηρεσία της Ρωσίας με τον βαθμό του υπουργού Εξωτερικών, με ευρωπαϊκή αναγνώριση, δέχτηκε με ενθουσιασμό την βαρύτερη αυτή ευθύνη.²⁷ Στην Ελλάδα ως κυβερνήτης πλέον, συνάντησε δυσκολίες που κατάφερε να τις ξεπερνάει. Δεχόταν συνεχώς αρνητικές επικρίσεις.

²⁴<http://www.mlahanas.de/Greece/History/Portraits/Greek/IoannisKapodistrias.html>
[Επίσκεψη 16 Νοεμβρίου 2008]

²⁵ Η λέξη τσάρος (θηλ. *τσαρίνα*) είναι ο τίτλος του βασιλέως στους Σλάβους. Προέρχεται από την απόδοση της λατινικής λέξης "Καίσαρ" (Caesar) στα σλαβικά. Αν και δεν έφεραν όλοι αυτόν τον τίτλο, τον χρησιμοποιούμε στις δυτικές γλώσσες όταν θέλουμε να αναφερθούμε γενικά στους: -- Βούλγαρους βασιλείς από το 10ο έως το 15ο αιώνα.--Ρώσους βασιλείς και αυτοκράτορες από το 16ο έως την κατάργηση της μοναρχίας.

²⁶ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831μ.χ) ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ της ΕΛΛΑΔΟΣ.
Έρευνα του συνεργάτου του www.apodimos.com Ι.ΜΠΕΝΟΥ

[ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ]www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm-54- [Επίσκεψη]: 18 Νοεμβρίου 2008

²⁷ Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση *αίγιναία*, Τεύχος 3 Αίγινα, Ιανουάριος – Ιούνιος 2001 σελ: 39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία

1. Προεπαναστατική Εποχή

1.1. Γενική Περιγραφή

Η αρχιτεκτονική του ελλαδικού χώρου κατά την προεπαναστατική περίοδο επηρεάστηκε πολύ από τις ιστορικές συνθήκες, την πολιτισμική ποικιλία και τα ήθη κάθε γεωγραφικής περιοχής.

Οι μορφές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής έχουν ακόμη στο σύνολό τους τοπικά και δανεικά στοιχεία. Ειδικότερα στις πόλεις των Ιονίων Νήσων, εξαιτίας των εκεί ιστορικών συνθηκών, εμφανίζεται η ενετική αστική παράδοση, με αποτέλεσμα οι τοπικές κοινωνίες έχοντας ελάχιστη επαφή με το βάνουσο καθεστώς της Τουρκοκρατίας, να αποτελέσουν το κατεξοχήν προνομιακό τμήμα του συνολικού ελληνικού πληθυσμού.²⁸

Ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή τα Επτάνησα συγκεντρώνουν μνήμες, παραδόσεις, βιώματα και δημιουργούν μια δική τους, ιδιόμορφη αρχιτεκτονική. Τόσο στα αρχοντικά και τις αστικές κατοικίες της πόλης και τα αρχοντικά της εξοχής, όσο και στις εκκλησίες και φυσικά στα δημόσια κτήρια, οι δυτικές επιδράσεις είναι φανερές ως προς τη διάταξη της κάτοψης και το σχεδιασμό και την επεξεργασία των όψεων.²⁹

Ο ιταλικός Μεσαίωνας, η Αναγέννηση³⁰, το Μπαρόκ³¹ βρίσκουν εδώ ένα νέο τρόπο έκφρασης, αυστηρότερο ίσως και λιτότερο, προσαρμοσμένο στα τοπικά δεδομένα. Το κλίμα, τα ντόπια υλικά, ο διαφορετικός τρόπος ζωής, η κλίμακα διαμορφώνουν έναν ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό χαρακτήρα.³²

Τα αρχοντικά της Ζακύνθου, της Κέρκυρας, της Κεφαλονιάς, των Κυθήρων, δεν είναι βέβαια βενετσιάνικα «παλάτσι», ούτε όμως ταπεινά αντίγραφα τους. Πλούσια και φροντισμένα, εξυπηρετούν και εκφράζουν την

²⁸ Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση Αδάμη, *Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*. Εκδοτικός οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2001, σελ: 29

²⁹ Στο ίδιο, σελ: 32

³⁰ Σύμφωνα με την παραδοσιακή άποψη, η Αναγέννηση εννοείται ως η ιστορική περίοδος της Ευρώπης που ακολούθησε μετά τους Σκοτεινούς Αιώνες και προηγήθηκε της Μεταρρύθμισης, διαρκώντας περίπου από τον 14ο μέχρι τον 16ο αιώνα. Η ιταλική Αναγέννηση του 15ου αιώνα περιλαμβάνει την επανασύνδεση της Δύσης με την κλασική αρχαιότητα.

³¹ Με τον όρο Μπαρόκ (*Baroque*) αναφερόμαστε είτε στην ιστορική περίοδο 1600 - 1750 που ακολούθησε την Αναγέννηση (ειδικότερα τον Μανιερισμό), είτε στο συγκεκριμένο καλλιτεχνικό ύφος που διαμορφώθηκε την περίοδο αυτή. Το ύφος του Μπαρόκ αποτέλεσε ένα νέο τρόπο έκφρασης που γεννήθηκε στη Ρώμη της Ιταλίας, απ' όπου εξαπλώθηκε σχεδόν σε ολόκληρη την Ευρώπη.

³² Στο ίδιο, σελ: 33

οικονομική άνεση, την κοινωνική θέση και την πνευματική καλλιέργεια των ενοίκων τους.³³

Αν και διαφέρουν από νησί σε νησί, κυρίως όσον αφορά την εσωτερική οργάνωσή τους, έχουν επίσης πολλά κοινά στοιχεία. Διώροφα ή τριώροφα, ενταγμένα στο συνεχές σύστημα, ακολουθούν την συμμετρία στις όψεις, που είναι συνήθως επίπεδες και διαιρούνται σε οριζόντιες παράλληλες ζώνες, τοξοτές στοές στο ισόγειο, μεγαλύτερους ή μικρότερους εξώστες με περίτεχνα κιγκλιδώματα, επιβλητικές πόρτες εισόδου και πορτόνια, άφθονα ανοίγματα, που φέρνουν μέσα τον ήλιο και το φως. Στο εσωτερικό διακρίνονται η ζώνη της υποδοχής και η ζώνη της καθημερινής ζωής. Στα αρχοντικά της Ζακύνθου ο πρώτος όροφος απαρτίζεται από το «riano nobile», με τα σαλόνια, την τραπεζαρία και, πολλές φορές, τη διώροφη και με εσωτερικούς εξώστες αίθουσα χορού να κυριαρχεί. Δωμάτια μεγάλα, επιβλητικά, πλούσια διακοσμημένα με φαντασματικές και ζωγραφισμένες οροφές, πεσσούς³⁴ και κιονίσκους, καμπύλα ή τεθλασμένα γείσα, περίτεχνα θυρώματα, χαρίζουν άνεση και αρχοντιά.³⁵

Το αρχοντικό, μεγάλο και επιβλητικό, αποτελεί το κεντρικό κτίσμα ενός ευρύτερου συγκροτήματος που περιλαμβάνει άλλα, βοηθητικά κτίσματα (δωμάτια προσωπικού, αποθήκες, στάβλους, λινούς κ.ά.). Αναπτύσσεται είτε σε ευθεία γραμμή, όπως στη Ζάκυνθο, με τα βοηθητικά να εκτείνονται δεξιά και αριστερά σε δύο επιμήκεις πτέρυγες, είτε γύρω από μια κεντρική αυλή, όπως στην Κέρκυρα, και δεσπόζει στην ευρύτερη περιοχή. Η μαϊστρα, ο κατά μήκος άξονας που οδηγεί στο αρχοντικό διασχίζοντας τα συμμετρικά περιβόλια ή τα αλώνια για τις σταφίδες, του προσδίδει μεγαλύτερο κύρος και δύναμη. Τα επιμέρους στοιχεία, πορτόνια, πηγάδια, πλακοστρωμένες αυλές, ακολουθούν με τη σειρά τους τη δυτική μορφολογία.³⁶

Τα αστικά σπίτια της μεσαίας και της λαϊκής τάξης, αν και απλούστερα, φέρουν και αυτά ενετικές επιδράσεις. Στην Κέρκυρα είναι κατά κανόνα πολυώροφα, σε μορφή πολυκατοικίας με στοά στο ισόγειο, όπου στεγάζονται καταστήματα και αποθήκες. Τις όψεις κοσμούν λίθινα μπαλκόνια με σκαλιστά φουρούσια, περίτεχνα θυρώματα και άφθονα ανοίγματα.

Στα δημόσια κτήρια, σχεδιασμένα συνήθως από ενετούς αρχιτέκτονες, η πρόθεση προβολής και μνημειακής εμφάνισης είναι εμφανής, όπως και η σαφής μορφολόγησή τους κατά τα ενετικά πρότυπα χαρακτηριστικά δείγματα οι λότζιες, οι κατοικίες των αξιωματούχων, οι κρήνες, οι πύλες εισόδου στο κάστρο. Αντίθετα, οι εκκλησίες, αν και φέρουν στο εξωτερικό αναγεννησιακά μορφολογικά στοιχεία και στοιχεία μπαρόκ, στο εσωτερικό ακολουθούν το αυστηρό Ορθόδοξο τυπικό. Θαυμάσια ξυλόγλυπτα τέμπλα χωρίζουν το χώρο του ιερού από τον

³³ Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση Αδάμη, 2001, ό.π.π, σελ: 32

³⁴ Πεσσός μια από τις τετράγωνες κολόνες που στηρίζουν έναν θόλο

³⁵ Στο ίδιο, σελ: 32

³⁶ Στο ίδιο, σελ: 34

κυρίως ναό, ενώ πολύ συχνά συναντάμε και γυναικωνίτη. Βέβαια στην ουρανία, το τέμπλο, το δεσποτικό θρόνο, τα στασίδια καθώς και στα πυργοειδή ή τα απλούστερα δίλοβα καμπαναριά τους, τα μορφολογικά στοιχεία είναι και πάλι δανεισμένα από τη Δύση, αναπλασμένα όμως από τους Έλληνες τεχνίτες που τα δημιούργησαν.³⁷

Εκεί όμως όπου το ντόπιο χρώμα φαίνεται σαφώς να επικρατεί είναι στα μοναστήρια και στα λαϊκά σπίτια της υπαίθρου, όπου η κατασκευή και η λειτουργία απλοποιούνται σημαντικά και ελαττώνονται τα διακοσμητικά στοιχεία. Και εδώ όμως, όπως είναι φυσικό, διακρίνονται κάποια ίχνη της πολύχρονης ξενικής κατοχής.

Σε αντίθεση με τον νησιωτικό χώρο, στην υπόλοιπη Ελλάδα, από τη Μακεδονία και τη Θράκη μέχρι την Πελοπόννησο, συναντάμε παρόμοιους κτηριολογικούς τύπους με μικρές διαφορές μεταξύ τους, που, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη Ζάχο, έχουν κοινή αφετηρία το βυζαντινό σπίτι.

Μεγάλα αρχοντικά διώροφα ή τριώροφα, με πέτρινο ισόγειο και ελαφρότερες κατασκευές από ξύλο και τσατμά στους ορόφους, οι οποίες, εκτός από την καθαρά στατική τους σκοπιμότητα, δίνουν την ευκαιρία στους τεχνίτες να ελιχθέν ευκολότερα, να κατασκευάσουν περισσότερα και μεγαλύτερα ανοίγματα, να δημιουργήσουν ενδιαφέρουσες ξυλόπηκτες προεξοχές (τα σαχνισιά³⁸), μεγάλους εξώστες (τα χαγιάτια³⁹), μορφές αντίστοιχες με αυτές που συναντάμε σε ολόκληρο τον βαλκανικό χώρο. Σε σχήμα Γ και Π τα περισσότερα, συχνά απλά τετράπλευρα στο ισόγειο, διατηρούν τον φρουριακό τους χαρακτήρα στον λιθόκτιστο κορμό τους με τα μικρά ανοίγματα, εκεί όπου βρίσκονται οι αποθήκες, τα εργαστήρια και τα βοηθητικά.⁴⁰

Αντίθετα, στους ορόφους, όπου αναπτύσσονται οι χώροι διημέρευσης της οικογένειας και υποδοχής, τα ανοίγματα γίνονται μεγαλύτερα, ενώ προς την εσωτερική αυλή τα ανοικτά χαγιάτια (ηλιακοί) επεκτείνουν τη ζωή στην ύπαιθρο.

Εδώ οι επιδράσεις της Ανατολής είναι φανερές. Ειδικοί χώροι για τις γυναίκες που χωρίζονται με καφασωτά, απουσία επίπλων, χαμηλοί σοφάδες στους καλούς οντάδες, όπου οι αφεντάδες καθισμένοι σταυροπόδι ή μισοξαπλωμένοι πίνουν τον καφέ και τα ροσόλια τους, και καπνίζουν το ναργιλέ τους. Η πλούσια ξυλόγλυπτη διακόσμηση των χώρων (μουσάντρες⁴¹, ταβάνια, ταμπλαδωτά διαχωριστικά) συμπληρώνεται με έναν πολύχρωμο ζωγραφικό

³⁷ Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση Αδάμη, 2001, ό.π.π, σελ: 34-36

³⁸ Τα Σαχνισιά: Οι σκεπαστές αυτές προεξοχές των ορόφων μπορεί να είναι παράλληλες προς την οικοδομική γραμμή του ισογείου, για λόγους εξοικονόμησης χώρου, είτε τριγωνικές για λόγους ορθογωνισμού του δωματίου η καλύτερου προσανατολισμού, είτε τραπεζοειδείς ώστε να εξυπηρετούν ταυτόχρονα την εξοικονόμηση και τον ορθογωνισμό του χώρου.

³⁹ Χαγιάτια: χώροι στεγασμένοι αλλά ανοικτοί κατά μία ή δυο πλευρές

⁴⁰ Στο ίδιο, σελ: 34-36

⁴¹ Μουσάντρες πολυτελή ξύλινα χωρίσματα

διάκοσμο και φεγγίτες με ζωηρόχρωμα τζάμια, τα οποία, σε συνδυασμό με τον υπόλοιπο κινητό εξοπλισμό (υφαντά, τσεβρέδες, χαλκώματα, γυαλιά), χαρίζουν στο χώρο μια διαφορετική, μαγική αίσθηση.

Στην ορεινή Πελοπόννησο, την Αρκαδία, τη Μάνη, τη Μονεμβασιά, οι κατοικίες είναι περισσότερο αυστηρές πέτρινοι διώροφοι και τριώροφοι πύργοι σκληροί, αυστηροί όγκοι με μικρά ανοίγματα.

Αντίθετα, στις παραθαλάσσιες πολιτείες, όπως το Ναύπλιο, τουρκικά και ενετικά στοιχεία δένονται σ' ένα ξεχωριστό εικαστικό πλέγμα με τις δικές του ιδιομορφίες, και γι' αυτό μοναδικό.⁴²

1.ii. Οι Πρώτες Σχολές Αρχιτεκτονικής

Στην Κέρκυρα, και επί Γαλλικής κατοχής, το 1811, ιδρύθηκε η πρώτη Σχολή Καλών Τεχνών, ικανή να συγκριθεί με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές. Καθηγητής της Πολιτικής Αρχιτεκτονικής διορίστηκε εκεί ο Κεφαλλονίτης Γεράσιμος Πισαμάνος (1782-1825) με σοβαρές σπουδές στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Αγίου Λουκά στη Ρώμη και στη συνέχεια στο Παρίσι.

Το 1817, ιδρύθηκε από τον Αντώνιο Βίλλα⁴³ ιδιαίτερη Σχολή Αρχιτεκτονικής, η οποία όμως δεν φαίνεται να λειτουργήσει για μεγάλο διάστημα.

Στις σχολές αυτές φοίτησαν οι πρώτοι έλληνες διπλωματούχοι αρχιτέκτονες, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια τόσο από τους Άγγλους στα Επτάνησα όσο και από τον Καποδίστρια στο έργο της ανασυγκρότησης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.⁴⁴

⁴² Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση Αδάμη, 2001, ό.π.π, σελ: 34-36

⁴³ Στη σχολή του Βίλλα φαίνεται ότι φοίτησε για ένα διάστημα και ο σημαντικότερος ίσως Έλληνας αρχιτέκτονας της Κέρκυρας, ο Ιωάννης Χρόνης, στον οποίο οφείλονται πολλά από τα πολύ γνωστά Κτήρια του νησιού (Ιονική Τράπεζα, Ιονικό Βουλευτήριο, αρχοντικό Καποδίστρια κ.ά.). Το 1831, έχοντας συμπληρώσει τις σπουδές του στην Ιταλία" επιστρέφει και αρχίζει να δραστηριοποιείται στην ιδιαίτερη πατρίδα του.

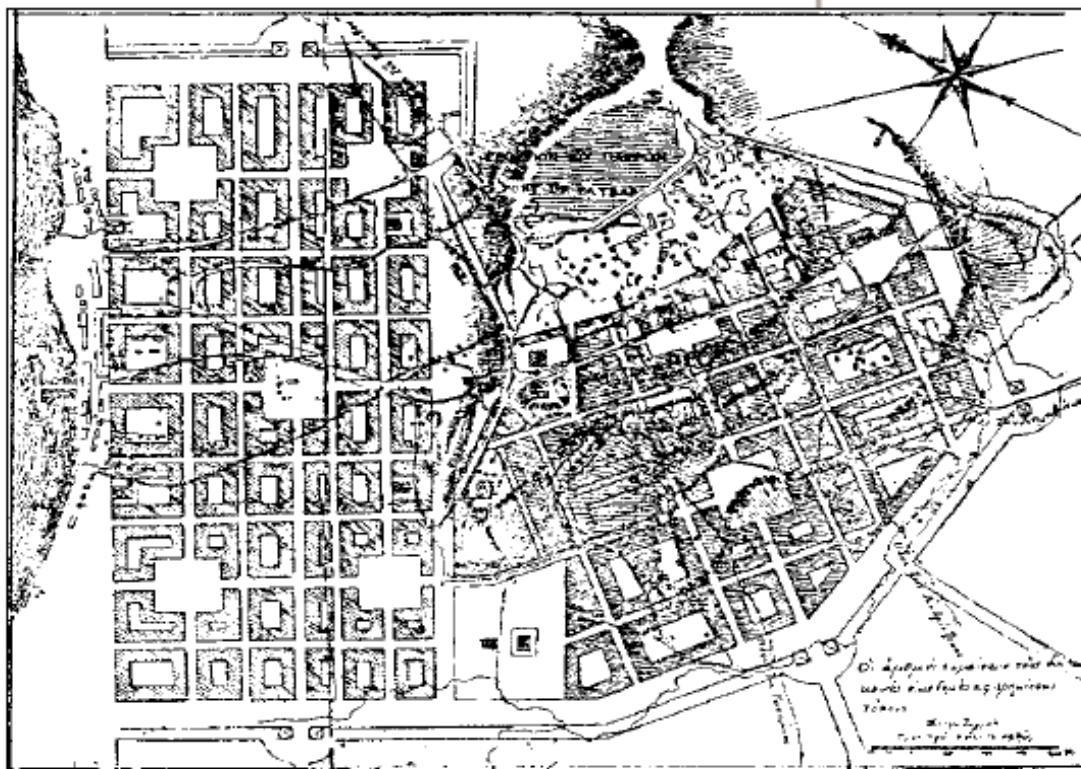
⁴⁴ Στο ίδιο, σελ: 29

2. Μεταεπαναστατική Εποχή

2.1 Βασικοί Στόχοι Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού

Ο Καποδίστριας ακολουθώντας την πολιτική του, επιδίωξε την ανοικοδόμηση της Ελλάδας. Είναι αναμφισβήτητο το γεγονός ότι, κατά την Καποδιστριακή εποχή αλλά και τα πρώτα χρόνια της βασιλείας του Όθωνα η πολεοδομία και η αρχιτεκτονική αποτελούν δύο σημαντικά κεφάλαια της πολιτιστικής ιστορίας της χώρας και αυτό γιατί προσδιόρισαν σε μεγάλο βαθμό τη μορφή των πόλεων της νεώτερης Ελλάδας.

Στα τριάντισι χρόνια της διακυβέρνησης του Ιωάννη Καποδίστρια πραγματοποιήθηκαν πολεοδομικά σχέδια για εννέα ελληνικές πόλεις: το Ναύπλιο, το Άργος, την Τρίπολη, την Ιτέα, την Κόρινθο, το Λιδωρίκι, τη Βοστίτζα (Αίγιο), την Πάτρα και την Πύλο. Παράλληλα είχαν αρχίσει και σε έντεκα πόλεις οι σχετικές διεργασίες για να ξεκινήσει η πολεοδομική τους ανασυγκρότηση.

**Εικόνα 6: Σχέδιο Βούλγαρη. Το πρώτο "Σχέδιο Πόλεως της Πάτρας" (1829).
Πηγή: Microsoft PowerPoint - Pantazopoulos.ppt [Read-Only], [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ:
PDF] library.tee.gr/digital/ker/ker_m311/ker_m311_pantazopoulos.pdf -
[Επίσκεψη: 26 Φεβρουαρίου 2009**

Μερικά από αυτά εξακολουθούν με μικρές αλλαγές, ακόμα και σήμερα, να ισχύουν για παράδειγμα το σχέδιο της πόλης του Ναυπλίου, που αποτελεί το σημερινό ιστορικό κέντρο καθώς και το σχέδιο του προαστίου της Πρόνοιας. Σε γενικές γραμμές το σχέδιο της παλιάς πόλης του Ναυπλίου χωρίζεται σε τρεις ζώνες. Η πρώτη αρχίζει από τα τείχη της Ακροναυπλίας και καταλήγει στην οδό Σταϊκοπούλου - Πλαπούτα, η δεύτερη ξεκινά από την Σταϊκοπούλου - Πλαπούτα και φθάνει ως και την οδό Αμαλίας, στο σημείο που βρίσκονταν τα επιθαλάσσια τείχη, και η τρίτη, η οποία είναι η νεότερη περιοχή του Ναυπλίου αρχίζει έξω από τα τείχη και καταλήγει στην παραλία.⁴⁵

Με βάση πολεοδομικά σχέδια και κυρίως του Ναυπλίου γίνονται κατανοητοί οι βασικοί στόχοι:⁴⁶

1. Η κατά κανόνα εφαρμογή του ορθογωνικού τύπου στο ρυμοτομικό πλέγμα της πόλης. Παρά το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος τύπος παρουσιάζει κυκλοφοριακά μειονεκτήματα, δημιουργεί κανονικές οικοδομικές επιφάνειες, διευκολύνοντας με αυτό τον τρόπο την οικονομικότερη οικοδόμηση και παρέχοντας το σωστό προσανατολισμό στις κατασκευές.

2. Διάρθρωση συνοικιών οι οποίες να μην θα είναι αυθύπαρκτες, αλλά θα είναι οργανικά και λειτουργικά συνενωμένες.

3. Το ρυμοτομικό πλέγμα στην εκάστοτε πόλη θα είναι τέτοιο ώστε η κυκλοφορία να γίνεται άνετα και γι' αυτό ο σχεδιασμός του εσωτερικού οδικού δικτύου πρέπει να έχει μεγάλο πλάτος. Όλη η δομή βασιζόταν στην άνετη συμβολή των μικρότερων δρόμων προς τους μεγαλύτερους και αυτών στις λεωφόρους.

4. Η σχεδίαση των βασικών εξόδων της πόλης, προς την ύπαιθρο αλλά και προς τις γειτονικές της πόλεις πρέπει να γίνει με ορθολογιστικό τρόπο, έτσι ώστε η είσοδος σ' αυτήν και η έξοδος από αυτήν να γίνεται εύκολα και με άνεση.

5. Η δημιουργία ελεύθερων χώρων μέσα στη πόλη όπως πλατείες, ευρύχωρες προκουμαίες στις παραθαλάσσιες πόλεις για τη διευκόλυνση της εμπορικής της κίνησης.

6. Στο πολεοδομικό σχέδιο κάθε πόλης πρέπει να καθορίζεται: το διοικητικό και δικαστικό κέντρο (με την ανέγερση Διοικητηρίου, Δημαρχείου, Δικαστηρίου, Αστυνομίας), εκκλησιαστικό κέντρο (με τη δημιουργία Μητροπολιτικού ναού και Αρχιεπισκοπικού Μεγάρου), εμποροβιομηχανικό κέντρο (με την ίδρυση εργαστηρίων, δημόσιων αγορών), εκπαιδευτικό - πολιτιστικό κέντρο (με την ανέγερση σχολείων και θεάτρων), στρατιωτικό κέντρο (με την ανέγερση στρατώνων και αποθηκών), κοινωνιστικό κέντρο (με την ίδρυση

⁴⁵ Κυριαζής Παύλος, *ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗΣ*, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος. Αθήνα 1976, σελ: 156

⁴⁶ Δωροβίνης Βασίλειος, *Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή Περίοδο*, Πρακτικά του Δ.Σ.Ι. *Νεοελληνική Πόλη*, τόμος Α'. Αθήνα 1985, σελ.: 289

νοσοκομείων), κέντρου ηρώου αποδίδοντας φόρο τιμής στους ήρωες που αγωνίστηκαν για την εθνική ανεξαρτησία.

7. Η δενδροφύτευση των πόλεων, δημιουργώντας έτσι δεντροστοιχίες κατά μήκος των δρόμων και πάρκα.

Επίσης κατά την εκτέλεση των πολεοδομικών σχεδίων έγινε προσπάθεια :

8. Για την ανέγερση προαστίων, κοντά στις πόλεις, η οποία γινόταν με βάση ένα ξεχωριστό πολεοδομικό σχέδιο, και θα βοηθούσε στη λύση του στεγαστικού προβλήματος.

9. Για τη δημιουργία ή ενίσχυση επινεύων στις μεσογειακές πόλεις με στόχο τη διευκόλυνση του εμπορίου της.

10. Για την επισκευή υδραγωγείων στις πόλεις, του δικτύου αγωγών ύδατος καθώς και των βρύσεων σε όλες τις πόλεις.

11. Για την καθαριότητα των πόλεων με σκοπό την υγεία των κατοίκων (π.χ. λιθόστρωση δρόμων, συγκομιδή σκουπιδιών κ.α.)

12. Για τον καθορισμό των αρχιτεκτονικών τύπων των ιδιωτικών κατοικιών με βάση παραδοσιακά στοιχεία.

13. Για την εσωτερική εμπορο - οικονομική κίνηση των πόλεων και την απρόσκοπτη διεξαγωγή του εσωτερικού της εμπορίου.⁴⁷

14. Για την εμπορο - βιομηχανική ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου των πόλεων είτε με την κατασκευή ευρύχωρων προκυμαίων στις ίδιες πόλεις, είτε με την ανέγερση εργοστασίων παραγωγής προϊόντων σε όλη την πόλη.

Στη συνέχεια ψηφίστηκαν διατάγματα, για κάθε πόλη ξεχωριστά, σχετικά με την ανοικοδόμηση της εκάστοτε πόλης σύμφωνα με το πολεοδομικό σχέδιό της, με την ανεύρεση πόρων για την ανέγερσή του, κ.α. Ο ίδιος ο Καποδίστριας με διάταγμά του, είχε δώσει εντολή καθώς και τις σχετικές οδηγίες για τη χαρτογράφηση της Ελλάδας στους Κλεάνθη και Schaubert.⁴⁸

Παράλληλα ψηφίστηκαν και οι πρώτοι οικοδομικοί κανονισμοί. Το ύψος των οικοδομών, τα δομικά υλικά, οι τοιχοποιίες (που έπρεπε να είναι ασφαλείς, στέρεες και ανθεκτικές) καθορίζονταν από μία σειρά διαταγμάτων. Τον έλεγχο της οικοδομής τον αναλάμβανε ο πολιτικός μηχανικός, ο οποίος θα φρόντιζε για την ανθεκτικότητα, αντοχή και την υγιεινή της κατασκευής αλλά θα επιμελούταν και τα μορφολογικά της ζητήματα όπως, τη διαμόρφωση των όψεων καθώς και τη σχέση των όγκων.⁴⁹

⁴⁷ Δωροβίνης Βασίλειος, 1985, ό.π.π, σελ.: 289-291

⁴⁸ Παράρτημα «B»

⁴⁹ Κυριαζής Παύλος, 1976, ό.π.π, σελ: 165

Έτσι συνοπτικά ο Καποδίστριας προχώρησε στη μελέτη της πολεοδομικής κατάστασης των πόλεων, στην τοπογράφηση και τη σχεδίαση των επεκτάσεων της ή ακόμα και στην εξαρχή οικοδόμηση των νέων πόλεων στην ελεύθερη Ελλάδα, ακολουθώντας βέβαια κάποιες προϋποθέσεις και βασικές αρχές:⁵⁰

1. Η αναστήλωση και ανοικοδόμηση αρχαίων ελληνικών ιστορικών πόλεων, που είχαν ερειπωθεί πολύ καιρό.

2. Διατήρηση της παλιάς πόλης ή κάποιων τμημάτων, όπου βέβαια ήταν εφικτό και ο σχεδιασμός της πόλης να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε στο νέο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης να ενσωματώνονται πλήρως η παλιά με τη νέα, δημιουργώντας μία νέα πολεοδομική και οργανική ενότητα.

3. Διατήρηση σε μερικές πόλεις κάποιων αρχιτεκτονικών ή δομικών στοιχείων, που παρουσίαζαν ιστορικό - αρχαιολογικό ή τοπικού χαρακτήρα ενδιαφέρον και η ενσωμάτωσή τους στις νέες πόλεις.

4. Διατήρηση και επισκευές, ώστε να συντηρηθούν ιστορικά κτίσματα παλαιότερων χρόνων (ακόμα και από την Τουρκοκρατία), από σεβασμό προς αυτά αλλά και για τη χρησιμοποίησή τους για τις διοικητικές ανάγκες της νέας Κυβέρνησης.

5. Διατήρηση και επισκευές των ιστορικών φρουρίων - κάστρων με διαρρύθμιση του εσωτερικού τους χώρου τέτοια, ώστε να εξυπηρετούνται στρατιωτικές ανάγκες.

6. Τη θεμελίωση του νεοκλασικού ρυθμού κυρίως στα δημόσια επιβλητικά κτίρια. Όλα τα δημόσια κτίρια τα οποία κατασκευάστηκαν την περίοδο του Καποδίστρια είχαν όλα τα στοιχεία της ελληνικής κλασικής αρχιτεκτονικής και τους βασικούς παραδοσιακούς ελληνικούς αρχιτεκτονικούς τύπους (την ευθεία γραμμή στα αρχιτεκτονικά μέλη του κτίσματος, το περίστυλο, τη δημιουργία αετώματος στην πρόσοψη του κτιρίου, την υποστύλωση με κίονες δωρικού ή ιωνικού ρυθμού, τους διακοσμητικούς ψευδοκίονες, τα επιστύλια, τις παραστάδες κατά την κεντρική είσοδο, τα ακροκέραμα στη στέγη, τη τομή του κτίσματος συμμετρικά ως προς τον κάθετο κεντρικό άξονα, τη διαμόρφωση της πρόσοψης σε τρία τμήματα με ελαφρά επιβαλλόμενο το μεσαίο).⁵¹

Αυτή η πολιτική του Καποδίστρια εφαρμόζεται πρώτα στην Αίγινα, προσωρινή έδρα της Κυβέρνησης, όπου ο Καποδίστριας εγκαθίσταται αρχικά, και αργότερα στο Ναύπλιο.

⁵⁰ Δωροβίνης Βασίλειος, 1985, ό.π.π, σελ.: 295

⁵¹ Δωροβίνης Βασίλειος, 1985, ό.π.π, σελ.: 295

2.2 Αρχιτέκτονες Καποδιστριακής Περιόδου

Ο πρώτος σημαντικός μηχανικός που συναντάμε στην Αίγινα είναι ο Θόδωρος Βαλλιάνος⁵². Κεφαλλονίτης στην καταγωγή, μεγαλωμένος στη Ρωσία. Ο Θόδωρος Βαλλιάνος⁵³ σπούδασε στη Στρατιωτική Ακαδημία της Πετρούπολης απ' όπου αποφοίτησε το 1819. Στη συνέχεια υπηρέτησε στο σώμα των Ιγγενιέρων μηχανικών των σωματοφυλάκων του τσάρου.

Βασικός συνεργάτης, επίσης του Καποδίστρια ήταν ο κερκυραίος μηχανικός, αξιωματικός του γαλλικού στρατού και προσωπικός του φίλος, Σταμάτης Βούλγαρης, ένα από τα λίγα πρόσωπα που αποτελούσαν την ακολουθία του στο πλοίο που τον έφερε στη χώρα, τον Ιανουάριο του 1828. Δίπλα στον Βούλγαρη, ένα επιτελείο από ειδικά εκπαιδευμένους πολεοδόμους, γεωδαίτες, αρχιτέκτονες, μηχανικούς, στρατιωτικούς και πολιτικούς, έλληνες και ξένους.⁵⁴

Άλλοι από αυτούς είχαν ήδη μεγάλη ή μικρή πείρα σε πολιτικά και οχυρωματικά έργα, όπως ο Θ. Βαλλιάνος, ο Κάρολος de Schaumbourg, αξιωματικοί και οι δύο του ρωσικού μηχανικού σώματος, ο A. Th. Garnot, ο Rauzie, ο E. Peytier, ο Audoy, μέλη της γαλλικής στρατιάς του Maison, ο A. Devaud και ο P. Ippoliti από την Ελβετία και την Ιταλία αντίστοιχα. Άλλοι, κυρίως οι Έλληνες Σ. Κλεάνθης, Δ. Σταυρίδης, Στ. Ησαΐας, Ι Καλλέργης, Εμμ. Μανιτάκης, είχαν μόλις τελειώσει τις σπουδές τους σε στρατιωτικές σχολές ή αρχιτεκτονικές ακαδημίες της Ευρώπης (Αυστρία, Γαλλία, Ιταλία) και έρχονταν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην πατρίδα. Ανάμεσά τους και πολλοί Επτανήσιοι: εκτός από τον Θ. Βαλιάνο και τον Ι Καλλέργη, τους οποίους ήδη αναφέραμε, ο Λάμπρος Ζαβός και ο Ανδρέας Γάσπαρης-Κάλανδρος από τη Λευκάδα, ο Αντώνιος Τσερούλης και ο Στ. Λυκούδης από την Κέρκυρα, ο Δ. Βαλσαμάκης και, προς το τέλος της περιόδου, ο Γ. Μεταξάς από την Κεφαλονιά.⁵⁵

Μετά την κήρυξη της Επανάστασης, ο Βαλλιάνος με άδεια του τσάρου φτάνει στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 1822. Παρουσιάζετε στην τότε Διοίκηση και αναλαμβάνει την υπεράσπιση του επιθαλάσσιου πύργου του Ναυπλίου, του γνωστού ως Μπούρτζι⁵⁶. Λίγο αργότερα στην Εθνοσυνέλευση του Άστρους⁵⁷

⁵²Κυριαζής Πάυλος, 1976, ό.π.π, σελ: 115 117

⁵³ Παράρτημα «B»

⁵⁴ Κωστούρος Θ., *Σταμάτης Βούλγαρης: Ο Πολεοδόμος τα ' Αναπλίου, Δελτιο Ιστορικών Μελετων*, τ.88

⁵⁵ Μάνος Μπίρης, Μάρω Καρδαμίτση Αδάμη, *Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα*. Εκδοτικός οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2001, σελ: 53-54

⁵⁶ Το Μπούρτζι ή «Καστέλι» κατά τους Ενετούς, ή «θαλασσόπυργος» κατά τον Αγώνα του 1821, είναι μικρή νησίδα μπροστά στο λιμένα του Ναυπλίου. Το Φρούριο αυτό αναγέρθηκε από τους Ενετούς μετά την αποχώρηση του Μαχμούτ Πασά το 1473, εφοδιάζοντάς το με νεώτερα πυροβόλα.

⁵⁷ Στις 30 Μάρτη του 1823 άρχισε στο Άστρος Κυνουρίας η Β' Εθνική Συνέλευση. Κατά σύμπτωση, στις 30 Μάρτη του 1827 άρχισε και η Γ' Εθνική Συνέλευση στην Τροιζίνα

εκλέγεται μέλος της πενταμελούς διοικητικής επιτροπής του στρατιωτικού σώματος των Επτανησίων, το οποίο συνδράμει με κάθε δυνατό τρόπο. Με προσωπικές δαπάνες εξοπλίζει και συντηρεί σώμα των Κεφαλλήνων.⁵⁸

Παίρνει μέρος στις πολιορκίες της Πάτρας και ενισχύει ένα μέρος των τειχών. Με προσωπικές πάντα δαπάνες και με χρήματα που του έστελναν οι γονείς του και άλλοι ομογενείς από τη Ρωσία, αναλαμβάνει την επιδιόρθωση των τειχών στο Παλαμήδι, Ιτς-Καλέ, Βαρούσι και Μπούρτζι του Ναυπλίου, καθώς και την επισκευή και μετατροπή σε βουλευτήριο του τζαμιού του Αγά-πασά, του γνωστού Βουλευτικού, στην ίδια πάντα πόλη.

⁵⁸Κυριαζής Παύλος, 1976, ό.π.π, σελ: 115 117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

Εκπαίδευση

Ιδιαίτερη σημασία απέδιδε ο Καποδίστριας στην παιδεία του λαού. Έτσι, κάλεσε τον συμπατριώτη του φιλόλογο Ανδρέα Μουστοξύδη (1785 – 1860) για να οργανώσει την παιδεία. Ο Καποδίστριας πίστευε ότι για να θεμελιωθεί σωστά ο θεσμός της παιδείας, πρέπει να στηριχθεί πρώτα σε γερή στοιχειώδη εκπαίδευση. Πάνω σ' αυτήν την θεωρητική βάση, αρχίζει την εφαρμογή των σχεδίων του, αμέσως μόλις φτάνει στην Ελλάδα. Το μεγάλο πάθος του Καποδίστρια στον τομέα της παιδείας, φαίνεται κυρίως, από μια επιστολή σ' ένα φίλο του Φιλέλληνα: «*Είμαι αποφασισμένος να στηρίξω την επανόρθωσιν της Ελλάδας εις δύο μεγάλας βάσεις, την Εργασίαν και την Στοιχειώδη Εκπαίδευσιν*». ⁵⁹ Η παροχή ίσων ευκαιριών μόρφωσης σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες θα οδηγούσε σταδιακά στην πολιτική ωριμότητα και τη χειραφέτησή τους. Το περιεχόμενο της διδασκαλίας των μαθημάτων προσανατολίστηκε προς την ελληνοχριστιανική παράδοση και δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην εθνική διαπαιδαγώγηση, στη δημιουργία πολιτών-μελών εθνικού κράτους και στη σύζευξη θρησκείας και παιδείας, για την ανόρθωση του φρονήματος των πολιτών. ⁶⁰

Σε επιστολή του προς τον έκτακτο επίτροπο Β. Σποράδων Αν. Λόντο είναι κατηγορηματικός για την ηθικοθρησκευτική αγωγή: «*Μία πρέπει να είναι η αποστολή σας, η εξασφάλισις των δικαιωμάτων του ανθρώπου και η διά της παιδείας μόρφωσις των ηθών του, διά της οποίας θα αναδειχθή εις τον λοιπόν πεφωτισμένον κόσμον άξιος της ελευθερίας*». ⁶¹ Η εκπαιδευτική πολιτική του Καποδίστρια ήταν στραμμένη κυρίως στη στοιχειώδη εκπαίδευση και είχε ως προτεραιότητα τη στερέωση του δημόσιου σχολικού δικτύου. ⁶² Ο Καποδίστριας ενδιαφέρεται η εκπαίδευση να διαδοθεί σε ολόκληρο το λαό χωρίς ταξικές διακρίσεις και κυρίως στους αγρότες, για τους οποίους έτρεφε ιδιαίτερη συμπάθεια. Επιδίωξή του είναι να ιδρυθούν αλληλοδιδασκτικά σχολεία σε όλες τις επαρχίες και εάν είναι δυνατόν, σε όλα τα χωριά. ⁶³

Όπως υποστηρίζει και ο στενός συνεργάτης του Κοκκώνης, πρέπει τα παιδιά «*των χωρικών μας να μην μένωσι και αυτά άμοιρα των μαθημάτων και της αναγνώσεως και γραφής, τα οποία είναι τα πρώτα βοηθήματα εις*

⁵⁹ APODIMOS.COM http://www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm / [Επίσκεψη 20 Νοεμβρίου 2008] / Βιβλίο Βιβλίο Ιστορίας ΣΤ' Δημοτικού

⁶⁰ Πρασά, Αν.: *Εκπαιδευτική πολιτική, κατεύθυνση και προοπτικές*. Περιοδικό *Ιστορικά*, Ι. Καποδίστριας, ο δεσποτικός οραματιστής, τεύχ. 12, έκδ. Φωτοεκπαιδευτική Α.Ε., Αθήνα 2000, σελ. 44-45.

⁶¹ Καποδίστριας, Ι.: *Κείμενα. Ανθολόγηση Κ. Δαφνή*, έκδ. Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1976, σελ. 52.

⁶² Ζαμπέτα, Εύη: *Η εκπαιδευτική πολιτική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση 1974-1989*. Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1994, σελ. 104-105.

⁶³ Μαυροσκούφης, Δ.: *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα 1821-1832*. Εκδ. Ενυάλειο Κληροδότημα, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 127.

ανθρωπισμόν».⁶⁴ Ο Καποδίστριας πίστευε ότι ο λαός μας, που στην πλειοψηφία του ήταν αναλφάβητος, τότε μόνο θα προόδευε, αν κατόρθωνε να αποκτήσει μια καλή στοιχειώδη εκπαίδευση και στη συνέχεια ένα επάγγελμα που θα τον βοηθούσε να ζήσει. Γι' αυτό η στοιχειώδης εκπαίδευση ήταν υποχρεωτική για όλους τους μαθητές.⁶⁵ Το εκπαιδευτικό του πρόγραμμα ο Καποδίστριας το στήριξε στην πραγματικότητα της εποχής του και την ελληνική, πάντοτε στο ευρύτερο πλαίσιο της εσωτερικής του πολιτικής.⁶⁶ Στόχος του ήταν να ενισχύσει τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία, να συστήσει «σχολεία τυπικά» και παράλληλα να ιδρύσει «σχολεία ανωτέρας τάξεως διά τους νέους Έλληνας, τόσον τους αφιερωθησομένους εις τα εκκλησιαστικά, όσο και εις τους μέλλοντας να υπηρετήσουν την πατρίδα, εις τα πολιτικά ή να διατρέξουν το στάδιον των επιστημών, των τεχνών και της φιλολογίας».⁶⁷

Τον Οκτ. του 1828, ιδρύει το Ορφανοτροφείο της Αίγινας, όπου, θα περιθάλπει 600 απροστάτευτα παιδιά από τον πόλεμο, θα ενσωματώσει τρία «Αλληλοδιδασκτικά Σχολεία⁶⁸», τρία ελληνικά δημοτικά και πολλά Χειροτεχνεία. Τον Ιουν. του 1829 άρχισε να λειτουργεί μέσα στο ορφανοτροφείο της Αίγινας και το Πρότυπο Σχολείο για όλους τους προχωρημένους μαθητές που προορίζονταν για δάσκαλοι στα αλληλοδιδασκτικά σχολεία. Γενικά σ' ολόκληρη την χώρα παρατηρείται η αρχή μιας εκπαιδευτικής αναγέννησης. Στις αρχές του 1831, λειτουργούσαν ήδη, 121 αλληλοδιδασκτικά σχολεία με 10.000 μαθητές.

Το αλληλοδιδασκτικό σχολείο ήθελε το δάσκαλο «δραστικόν, προικισμένον με χαρακτήρος ευστάθειαν, αγαπώντα την ευταξίαν, αφοσιωμένον εις το επάγγελμά του, το οποίον πρέπει να εναγκαλισθή κατά τινα ιδίαν κλίσιν προς αυτό. Πρέπει να ευχαριστήται να ήναι αναμέσον των παιδίων, και να καταδέχεται να συγκαταβαίνει χάριν αυτών και εις τα παραμικρά πράγματα. Αν δεν έχη τα προτερήματα ταύτα, ας έμβη εις κανέν άλλο στάδιο. εις το διδασκαλικόν δεν θέλει κάμει κανέν όφελος».⁶⁹

Η αντιπολίτευση όμως, χαρακτήρισε τον Καποδίστρια Φωτοσβέστη⁷⁰, γιατί, θεωρούσε εκτός πραγματικότητας την ίδρυση Πανεπιστημίου, αφού όσοι σπούδαζαν δεν είχαν περάσει από την Μέση παιδεία και δεν υπήρχαν παράλληλα οι κατάλληλοι άνθρωποι για να στελεχώσουν ένα ανώτατο ίδρυμα.

⁶⁴ Η αιγιναία, τόμ. Α', Αίγινα 15-3-1831, σελ. 4.

⁶⁵ Κούκου, Ε.: Η παιδεία από το 1828 ως το 1831. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. ΙΒ'. Εκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1975, σελ. 589.

⁶⁶ Πετρίδης, Π.: Νεοελληνική Πολιτική Ιστορία 1828-1834, τόμ. Α', τεύχ. 1. Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 56-59.

⁶⁷ Κούκου, Ε. ό.π.π, σελ. 590.

⁶⁸ Τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία επιβλήθηκαν για λόγους οικονομικούς, αφού στις δύο πρώτες τάξεις δίδασκαν οι μεγαλύτεροι μαθητές, αλλά και γιατί ανταποκρινόταν στις παιδαγωγικές αντιλήψεις της εποχής.

⁶⁹ Κοκκώνης, Ι.: Εγχειρίδιον διά τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία ή οδηγός της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου υπό Σαραζίνου. Εν τη Εθνική Τυπογραφία, Εν Αιγίνη 1830, σελ. 115.

⁷⁰ Φωτασβέστης: Ο εχθρός του πνεύματος, της μόρφωσης, της προόδου, ο σκοταδιστής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

Ο Καποδίστριας σε Αίγινα και Ναύπλιο

1. Στην Αίγινα

Φθινόπωρο 1826. Η Ελλάδα προετοιμάζεται για την Εθνική Συνέλευση⁷¹. Ανάλογα με τις ελπίδες και την εμπιστοσύνη που έχουν για βοήθεια απ' το εξωτερικό, οι Έλληνες έχουν χωριστεί σε κόμματα. Το αγγλικό, με αρχηγούς το Μαυροκορδάτο και το Μιαούλη, το γαλλικό, με επικεφαλής τους Κωλέττη και Κουντουριώτη και το ρωσικό, που υποστηρίζει ο Κολοκοτρώνης.

Η υπό το Ζαΐμη Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδας, που πρόσκειται στο αγγλικό κόμμα, έχει καταφύγει από τις 11 Νοεμβρίου στην Αίγινα, μαζί με την Επιτροπή της Συνελεύσεως και μερικούς από τους πληρεξουσίου.⁷²

Οι λόγοι που η Διοικητική Επιτροπή επέλεξε την Αίγινα για έδρα της αναφέρονται με σαφήνεια στη Διακήρυξή της 6ης Νοεμβρίου, που υπογράφει ο πρόεδρος της Ανδρέας Ζαΐμης⁷³. Η σωτηρία της Αθήνας και της Στερεάς Ελλάδας είναι σωτηρία όλης της χώρας.

Η διοίκηση κρίνει αναγκαίο να εγκατασταθεί κοντά στην Αθήνα και τη Στερεά *«και ιδού μεταβαίνει εις την νήσον Αίγιναν, τόπον ατάραχον, και πλησίον εις το ερημένον θέατρον του πολέμου κείμενον»*⁷⁴

⁷¹ Η Τρίτη Εθνική Συνέλευση, ύστερα από αναγκαστικές αναβολές που τις υπαγόρευαν οι δυσμενείς για την Επανάσταση συνθήκες, άρχισε τις εργασίες στην Επίδαυρο, στις 6 Απριλίου 1826.

⁷² *αιγιναία* Περιοδική Πολιτιστική έκδοση, ό.π.π, σελ: 117

⁷³ Γεννήθηκε στην Κερπινή Καλαβρύτων το 1791, γιός του προεστού των Καλαβρύτων Ασημάκη Ζαΐμη που πρώτος σήκωσε το λάβαρο της επανάστασης στην Αγία Λαύρα στις 18 Μαρτίου 1821. Νέος μυήθηκε στην Φιλική Εταιρεία, εγκατέλειψε τις σπουδές του στην Ιταλία και πήρε μέρος στην επανάσταση, μαχόμενος στην πολιορκία της Πάτρας και στο Μεσολόγγι. Χρημάτισε πληρεξούσιος στην συνέλευση της Επίδαυρου το 1822.

⁷⁴ Διονυσίου Α. Κόκκινου, *Η Ελληνική Επανάσταση* εκδ. Μελισσα 1968, τόμος πέμπτος, σ.561.

Εικόνα 7: Το λιμάνι της Αίγινας στις αρχές του αιώνα μας.

(Φωτογραφία από το αρχείο του Δημήτρη Μωραΐτη)

Μολονότι τελικά η Γ' Εθνική Συνέλευση, που όπως έγραφε ο Σπυρ. Τρικούπης άρχισε και τελείωσε μέσα σε διχόνοιες, δυσπιστίες και ταραχές, δεν έγινε τελικά στην Αίγινα αλλά στην Ερμιόνη και την Τροιζήνα, παρ' όλο που το κάστρο της Αθήνας δεν μπόρεσε να κρατήσει και η Ακρόπολη παραδόθηκε στον Κιουταχή το Μάιο του 1827, η Διοίκηση παραμένει στην Αίγινα. Εκεί τον Ιανουάριο του 1828 υποδέχεται η Αντικυβερνητική Επιτροπή τον Ιωάννη Καποδίστρια, τον πρώτο Κυβερνήτη της Ελλάδας.⁷⁵

Στο σύνολό της η Αίγινα ήταν κακοχτισμένη, με στενά δρομάκια και ελάχιστα μεγάλα σπίτια. Λίγα είναι τα στοιχεία που έχουμε γι' αυτή την περίοδο της πόλης. Δεν έχει σωθεί στις μνήμες κανένα όνομα αρχιμάστορα ή μηχανικού. Γιατί, αν τα μικρότερα σπίτια ή ακόμα και ο Πύργος του Μαρκέλλου ή η Περιβόλα χτίστηκαν από ντόπιους μάστορες, η εκκλησία της Μητρόπολης⁷⁶ μαρτυρεί

Εικόνα 8: Από τα πιο παλιά σπίτια στην Αίγινα, που έμεινε ο Καποδίστριας κατά το 1828.

Πηγή: Αίγινα- Νεότερη Ιστορία, <http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.aegina.com.gr/newhistory/images/03.jpg&imgrefurl=http://www.aegina.com.gr/new-history/&usq> Επίσκεψη: 4 Απριλίου 2009

⁷⁵ *αιγιναία* Περιοδική Πολιτιστική έκδοση, ό.π.π, σελ: 117

⁷⁶ Ο μητροπολιτικός Ναός της Αίγινας χτίστηκε το 1806 με χρήματα της Ιεράς Μονής της Χρυσολεόντισσας. Η Μητρόπολη, εκτός των άλλων χρησιμοποιήθηκε σαν βουλευτήριο το 1827 και το 1828, για την ορκομοσία της πρώτης κυβέρνησης της Ελλάδος, ως χώρος συνάθροισης της Εκλεκτικής Συνέλευσης των Δημογερόντων και για ένα μικρό χρονικό διάστημα κάλυψε τις ανάγκες του αλληλοδιδασκτικού. Στην Μητρόπολη υποδέχτηκαν οι Αιγινίτες τον Κυβερνήτη Καποδίστρια στις 11 Ιανουαρίου ππ 1828, όπου του απαγγέλθηκε ο περίφημος λόγος του Θεόφιλου Καΐρη. Το καμπαναριό δίπλα στο Ναό είναι έργο των Στ. Κλεάνθη και Ed. Schaubert.

έμπειρο μηχανικό.

Η σημερινή πόλη της Αίγινας, όπως είναι γνωστό, είχε ερημώσει γύρω στο 10^ο αιώνα, όταν Σαρακηνοί κουρσάροι⁷⁷ με συνεχείς επιδρομές ανάγκασαν τους κατοίκους να τραβηχτούν στο εσωτερικό και να χτίσουν τη νέα πρωτεύουσα, την Παλαιοχώρα⁷⁸. Στα τέλη του 18ου αιώνα, ο κίνδυνος των πειρατών είχε πια περάσει και μια νέα τάση για ανέγερση καινούριας πόλης πάνω στα ερείπια της παλιάς άρχισε να εκδηλώνεται.⁷⁹

Ήδη από το 1769 είχε χτιστεί πυργωτή, περιτριγυρισμένη με τοίχο σαν φρούριο» η έπαυλη του Βούλγαρη «Περιβόλα»⁸⁰. Εκεί φιλοξενήθηκε αργότερα και ο Καποδίστριας. Σύμφωνα με τις διηγήσεις των γέρων Αιγινητών, τα τρία μαγαζιά της παραλίας, του Ν. Λογοθέτη, του Μιχ. Μοίρα και του Λυμπερόπουλου, είχαν χτιστεί στο γύρισμα του αιώνα. Το 1802 χτίζεται ο Πύργος του Μαρκέλλου⁸¹ Ακολούθησαν η κατοικία του Λογοθέτη, «η Σπιτάρα», που αργότερα χρησιμοποιήθηκε ως Εθνικό Τυπογραφείο και που σήμερα δεν υπάρχει πια, οι κατοικίες Λυμπερόπουλου, Ζωγράφου, Μαλλοκάη και αρκετές άλλες.⁸² Στα χρόνια του Αγώνα ο οικισμός μεγαλώνει με γρήγορο ρυθμό. Πρόσφυγες απ' όλη την Ελλάδα, Μοραΐτες, Ρουμελιώτες, Μικρασιάτες, Μακεδόνες, Κυδωνιάτες βρίσκουν εδώ πρόχειρο και κοντινό καταφύγιο.

Ο πληθυσμός πρέπει να πλησίαζε τους 10.000⁸³. Ανάμεσά τους σημαντικές προσωπικότητες της εποχής, όπως ο ναύαρχος Κων. Κανάρης που κτίζει σπίτι στο δυτικό μέρος της πόλης, ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης στο ΒΔ άκρο της πόλης κοντά στον τόπο όπου χτίστηκε αργότερα η Καραντίνα, ο Μαυροκορδάτος, ο Φίνλεϋ και άλλοι.⁸⁴ Μετά την παράδοση της Αθήνας στους Τούρκους, πολλοί Αθηναίοι εγκαθίστανται στην Αίγινα. Ανάμεσά τους τα πρώτα ονόματα της αθηναϊκής κοινωνίας, Βενιζέλοι, Γέροντες, Κάλκοι κ.ά. Οι εύποροι ή οι σχετικά εύποροι κάτοικοι είναι λίγοι. Οι περισσότεροι κατοικούν σε πρόχειρες

⁷⁷ Σαρακηνούς: ονομάζουν, η Ιστορία και οι παραδόσεις μας, τους Άραβες κι όλους γενικά τους μωαμεθανούς, που, με τις επιδρομές τους, έσπερναν τον τρόπο, την ερήμωση και την καταστροφή στους χριστιανικούς λαούς της Μεσογείου για πέντε σχεδόν αιώνες.

⁷⁸ Η Παλαιοχώρα βρίσκεται στο λόφο που είναι πίσω και πλάγια από το Μοναστήρι του Αγίου Νεκταρίου. Η παλιά αυτή πόλη μοιάζει με τον Μιστρά με πολλές Εκκλησίες και ερείπια από σπίτια. Σώζονται περίπου 20 εκκλησίες με αξιόλογες τοιχογραφίες, οι οποίες όμως δεν είναι σε πολύ καλή κατάσταση. Κτίστηκε από τους Αιγιητές για να προφυλαχτούν από τις θαλάσσιες επιδρομές των Σαρακηνών πειρατών.

⁷⁹ *Αιγιναία Περιοδική Πολιτιστική έκδοση*, ό.π.π, σελ: 118

⁸⁰ Χρήστου Γ. Κωνσταντινόπουλου, *Η Αίγινα στα χρόνια του Καποδίστρια*, σ 17-18.

⁸¹ Ο Πύργος του Μαρκέλλου: ήταν ένας Ενετικός πύργος - παρατηρητήριο που χτίστηκε στο τέλος του 17ου αιώνα κτίριο ανακαινίστηκε από τον Πρόκριτο Φιλικό, αγωνιστή και βουλευτή Σπυρίδωνα Μάρκελλο, το 1802. Στον Πύργο του Μαρκέλλου στεγάστηκε η πρώτη Ελληνική αντικυβερνητική επιτροπή από το 1826-1828 και για ένα χρονικό διάστημα τα ταμείο του Ελληνικού κράτους.

⁸² Χρήστου Γ. Κωνσταντινόπουλου, ό.π.π, σ 17-18.

⁸³ Μερικοί υποστηρίζουν ότι ο πληθυσμός ξεπερνούσε τις 100.000. Ο αριθμός φαίνεται υπερβολικός.

⁸⁴ *Αιγιναία Περιοδική Πολιτιστική έκδοση*, ό.π.π, σελ: 118

καλύβες χτισμένες με κλαδιά και λάσπη, σε σπηλιές ή ακόμα και μέσα στους αρχαίους τάφους (θρακικές).

Εικόνα 9: Λιμάνι Αίγινας. Από προσωπικό αρχείο

Όταν ο Καποδίστριας αποβιβάζεται στην Αίγινα, ο Βαλλιάνος βρίσκεται ήδη εκεί. Το πότε ακριβώς ήρθε στο νησί δεν είναι γνωστό. Το πιθανότερο είναι ότι ακολούθησε την Αντικυβερνητική Επιτροπή και τη Βουλή κατά τη μεταφορά της «καθέδρας» από το Ναύπλιο στην Αίγινα το 1826.⁸⁵ Μετά την υποδοχή της εκλογής του ως Κυβερνήτη της Ελλάδος, ο Καποδίστριας άρχισε ένα μακρύ, πολύμηνο ταξίδι με κύριους σταθμούς την Πετρούπολη, το Λονδίνο και το Παρίσι, με σκοπό να εξασφαλίσει τη συμπαράσταση των τριών Μεγάλων Δυνάμεων. Στα μέσα Οκτωβρίου του 1827 αναχωρεί για την Ελλάδα. Την ίδια περίπου περίοδο αποφασίζεται η όσο το δυνατό ταχύτερη επισκευή και μετατροπή της οικίας του Αρχιμανδρίτου Αιγινήτου σε κατοικία του Κυβερνήτη. Στις 23 Δεκεμβρίου φθάνει στο νησί ο υπηρέτης του Καποδίστρια με την αποσκευή του.⁸⁶ Ο Στυλ Εμμ. Λυκούδης αναφέρει ότι ο Καποδίστριας αρχικά κατοίκησε στο σπίτι του Ν. Λαλαούνη και στη συνέχεια «εις το επί τούτο οικοδομηθέν Κυβερνείον»⁸⁷.

Κατά τον λογαριασμό του κυρ Θεοδώρου Βαλλιάνου για την οικοδομή του Παλατιού της ΑΕ. του Κυβερνήτου από της 2 Απριλίου έως τις 24 Ιουνίου

⁸⁵ *Αιγιναία Περιοδική Πολιτιστική έκδοση*, ό.π.π, σελ: 119

⁸⁶ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831μ.χ) ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ της ΕΛΛΑΔΟΣ. Έρευνα του συνεργάτη του www.apodimos.com Ι.ΜΠΕΝΟΥ [ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ]www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm-54-

⁸⁷ Στυλ. Εμμ. Λυκούδης, *Η Αίγινα πρωτεύουσα του Κράτους*, Αθήνα 1979 σελ: 27

εξοδεύτηκαν 1218 ταΐνια, μεροκάματα δηλαδή προς 22 γρ. το ταΐνι⁸⁸. Οι αμοιβές δηλαδή των οικοδόμων χωρίς τα υλικά έφτασαν τα 26.816 γρόσια, ποσό πολύ μεγάλο αν υποθέσουμε ότι πρόκειται για απλή επισκευή. Είναι επομένως προφανές ότι το Κυβερνείο χτίστηκε εξ αρχής την άνοιξη του 1818 πάνω σε σχέδια του Θ. Βαλλιάνου⁸⁹.

Τον Ιανουάριο του 1828, όπως αναφέρθηκε, όταν ο Καποδίστριας αποβιβάζεται στην Αίγινα, ο Βαλλιάνος είναι ήδη εκεί. Η επικοινωνία του με τη Ρωσία και η παροχή χρηματικής βοήθειας από τους γονείς του έχει διακοπεί λόγω του Ρωσοτουρκικού Πολέμου. Απευθύνεται λοιπόν προς τον Κυβερνήτη και ζητά τη συνδρομή του. Η γνωριμία των δύο αντρών, που ανήκαν και οι δυο στο στενό περιβάλλον του τσάρου, πρέπει να τοποθετηθεί αρκετά χρόνια πριν. Γνωρίζοντας λοιπόν ο Καποδίστριας την ικανότητα του άντρα, του αναθέτει λίγες μόνο μέρες μετά την άφιξή του στην Αίγινα τρία σημαντικά έργα: την κατασκευή και επιστασία της μεγάλης οδού που συνδέει την Αίγινα με την Περιβόλα, το σχεδιασμό και την εκτέλεση του Ορφανοτροφείου και την επιστασία των εργασιών της φυτείας των γεωμήλων⁹⁰.

Και τα τρία έργα, το καθένα στον τομέα του, είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Η διάνοιξη και κατασκευή της αμαξωτής επιστρωμένης οδού χώρας Αιγίνης-Περιβόλας είναι το πρώτο έργο οδοποιίας που έγινε στη νεότερη Ελλάδα και εξασφάλιζε την εύκολη επικοινωνία της χώρας με τις πατατοφυτείες της Περιβόλας και την αποβάθρα του Μαραθώνα.⁹¹ Ο Δημ. Σταυρίδης είναι ο δεύτερος επιστήμων μηχανικός που συναντάμε στην Αίγινα της καποδιστριακής περιόδου⁹². Έχει λίγους μήνες που έχει έρθει στην Ελλάδα από τη Βιέννη, όπου έζησε εννέα χρόνια και έχει ήδη εργαστεί ως οχυροματοποιός στη Δραγομέστρα και τη Διών.

Το 1828 βρίσκεται στην Αίγινα βοηθός του Βαλλιάνου, στην οικοδομή του Ορφανοτροφείου και υπεύθυνος των έργων οδοποιίας, «διευθυντής των δρόμων». Ο Δημ. Σταυρίδης είναι από τους γνωστότερους μηχανικούς της καποδιστριακής και οθωνικής περιόδου. Ανήκει στους επτά πρώτους μηχανικούς που επάνδρωσαν το σώμα, των επί της οχυροματοποιίας και αρχιτεκτονικής αξιωματικών που ιδρύθηκε το καλοκαίρι του 1829 με αρχηγό το Γάλλο Garnot με το βαθμό του συνταγματάρχη και ταγματάρχη το Θ. Βαλλιάνο. Από το 1831 στα καθήκοντά του προστίθεται και η διδασκαλία των μαθηματικών στη Στρατιωτική

⁸⁸ Μάρω Καρδαμίτση - Αδάμη, *Ο Θεόδωρος Βαλλιάνος στην Αίγινα*. Ε' Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, Κεφαλονιά (05-1986)

⁸⁹ Όπως προκύπτει από ανέκδοτα έγγραφα που βρίσκονται στα ΓΑΚ σχετικά με τα έξοδα κατασκευής του ορφανοτροφείου

⁹⁰ Στις φυτείες των "γεωμήλων" μπορούσαν να δουλέψουν όλοι όσοι είχαν την δυνατότητα να εργασθούν, επειδή όμως ζήτηση της εργασίας ήταν μεγάλη, ο Καποδίστριας αποφάσισε οι εργάτες να δουλεύουν εναλλάξ, ώστε όλοι να κερδίσουν κάτι από αυτό.

⁹¹ *Αιγιναία* Περιοδική Πολιτιστική έκδοση, ό.π.π, σελ: 61

⁹² Μελέτη Μάρως Καρδαμίτση – Αδάμη, *Οι πρώτοι Έλληνες μηχανικοί*, Τεχνικά Χρονικά Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., τ.8, τευχ. 4 (1988)

Κεντρική Σχολή του Ναυπλίου, της οποίας αργότερα για ένα μικρό διάστημα θα διατελέσει διοικητής. Αργότερα θα προαχθεί σε αρχηγό του σώματος του μηχανικού με το βαθμό του συνταγματάρχη. Με το αξίωμα αυτό θα συμμετάσχει σε διάφορες επιτροπές, όπως αυτή της σύνταξης του οριστικού σχεδίου της Αθήνας κ.ά.⁹³ Την άνοιξη του 1828 σαν να μην έφταναν τα άλλα δεινά που είχε να αντιμετωπίσει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος, ξεσπά επιδημία πανώλης⁹⁴. Ο Καποδίστριας διορίζει «επιβλέποντες επί της υγείας» το Γεννατά στην Αίγινα και τον αδελφό του Βιάρο στην Ύδρα και τις Σπέτσες.

Μετά από υπόδειξη του τελευταίου κηρύσσει την Αίγινα υπό υγειονομικό αποκλεισμό και αναθέτει στο Βαλλιάνο την κατασκευή Λοιμοκαθαρητηρίου κάτω από το ναό της Κολόνας⁹⁵, στη θέση που ακόμα και σήμερα αποκαλούμε Καραντίνα.⁹⁶ Το φθινόπωρο του 1828 τα έργα που έχει αναλάβει ο Βαλλιάνος έχουν όλα τελειώσει ή κοντεύουν να τελειώσουν. Στις 12 Νοεμβρίου γράφει στον Καποδίστρια:⁹⁷

«Εξοχώτατε, επειδή το κτήριο του Ορφανοτροφείου του οποίου την διεύθυνσην και κατασκευήν με είχατε εμπιστευθεί εις την άμμεσον επιστασίαν μου, εσχεδιάσθη εις όλην του την έκτασιν, και μέλλει εντός ολίγου να λάβει τέλος, λαμβάνω την τιμήν να προλάβω την εξοχότητά σας, με την παρούσαν αναφοράν μου, ώστε αν είναι των ορισμών σας, και αν με εγκρίνετε αναγκαίον και άξιον, διά καμίαν άλλην δήποτε δούλευσην της πατρίδος, διά να σας παρακαλέσω να με διορίσετε αναλόγως της ανατροφής μου και της αξιότητός μου, εις όποιαν εγκρίνετε υπηρεσίαν εις την όποιαν δεν θέλει λήψει να κάμω ότι δύναμαι διά την εκτέλεσην των χρεών μου μ' όλην την απαιτουμένην πατριωτικήν πίστην και ηλικρίνιαν, καθώς υπαγορεύουν οι Νόμοι και η συνείδησης ενάρετου Πολίτου...».

Λίγο αργότερα ο Βαλλιάνος εγκαταλείπει την Αίγινα και φεύγει για την Πελοπόννησο, όπου αναλαμβάνει το σχεδιασμό και την επιστασία διαφόρων έργων του δημοσίου, μέχρι την ένταξή του στο σώμα των οχυρωματοποιών. Η οικοδομική όμως δραστηριότητα συνεχίζεται στην Αίγινα με ηυξημένο ρυθμό. Η πόλη αποκτά σταδιακά τη μορφή με την οποία, είναι γνωστή και σήμερα.⁹⁸

⁹³ Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., *Οι αρχιτέκτονες της Καποδιστριακής Περιόδου στην Αίγινα*, κείμενο διάλεξης στο ιστορικό και λαογραφικό μουσείο του Δήμου Αίγινας. (09-04-1993)

⁹⁴ Τον Οκτώβριο του 1347 γενοβέζικα εμπορικά πλοία που προσέγγισαν το λιμάνι της Μεσίνας στην Σικελία, γεμάτα ετοιμοθάνατους και νεκρούς, μετέφεραν στην Ευρώπη από το λιμάνι της Κάφας στην Μαύρη Θάλασσα, την ασθένεια της πανώλης. Η ασθένεια αυτή είχε δύο μορφές: τη βουβωνική (ή σηψαιμική) και την πνευμονική.

⁹⁵ Κολόνα: Ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Αίγινας. Βρίσκεται στα βορειοδυτικά της πόλης και ταυτίζεται με τον ένα από τους δύο αρχαιότερους οικισμούς του νησιού. Η αρχαιολογική σκαπάνη έχει ανακαλύψει στο χώρο αυτό ευρήματα από 11 διαδοχικούς Ανάμεσα και πάνω σε αυτούς τους οικισμούς βρίσκονται τα ερείπια του Ναού του Απόλλωνα.

⁹⁶ *Αιγιναία Περιοδική Πολιτιστική έκδοση*, ό.π.π, σελ: 124

⁹⁷ Στο ίδιο, σελ: 125

⁹⁸ *Αιγιναία Περιοδική Πολιτιστική έκδοση*, ό.π.π, σελ: 125

2. Στο Ναύπλιο

Παράλληλα με την Αίγινα αρχίζει και η ανοικοδόμηση στο Ναύπλιο, το οποίο ο Κυβερνήτης θέλησε να το μετατρέψει σε μια πόλη σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Η διαμόρφωση της πόλης του Ναυπλίου δεν έγινε μόνο από ιδιωτική πρωτοβουλία, αλλά και υπό την επιμέλεια του Καποδίστρια, όπως φαίνεται από σχέδια μνημειακών κτιρίων που βρέθηκαν στο αρχείο της οικογένειάς του, έχοντας ως πρότυπο την αρχιτεκτονική δραστηριότητα σε άλλες ευρωπαϊκές πολιτείες της εποχής του. Ο Καποδίστριας επιδίωξε να γίνει πρόδρομος του κλασικισμού στην Ελλάδα εφαρμόζοντας τις αυστηρές και καθαρά διανοητικές απαιτήσεις του.

Εικόνα 10: Η ακροναυπλία με τέσσερις ανεμόμυλους (από Χαλκογραφία τον Bouttats). Πηγή: ΜΥΛΟΙ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑΣ, <http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.tirins.gr/giorgosantoniou/antoniou-myloi53.jpg&imgrefurl=http://www.tirins.gr/giorgosantoniou/anton2p.htm&usq> [Επίσκεψη:6 Απριλίου 2009]

Ο Καποδίστριας με την άφιξη του στο Ναύπλιο, εκτός των άλλων προβλημάτων, είχε να αντιμετωπίσει και την άθλια υγειονομική κατάσταση της πόλης, λόγω πολεμικών καταστροφών, επιδημιών κ.α. Ξένοι περιηγητές που επισκέφτηκαν το Ναύπλιο περιγράφουν την άσχημη κατάστασή της, όπως ο Ιταλός κόμης Guiseppe Pecchio⁹⁹ και ο Άγγλος James Emerson¹⁰⁰. Μέσα σε

⁹⁹ «Η Ελλάς κατά το έαρ του 1825». Μετάφραση Σταμάτη Αντωνόπουλου, Αθήνα 1885,σελ. 8

¹⁰⁰ Δανούσης Κώστας, « Ο James Emerson στο Ναύπλιο», Δελτίο ιστορικών μελετών Ναυπλίου, τεύχος 46, 1992, σελ 67-69

ελάχιστο χρονικό περιθώριο έπρεπε να μετατρέψει το Ναύπλιο σε μία ευρωπαϊκή πόλη.

Έτσι σε συνεργασία με τους μηχανικούς Στ. Βούλγαρη και Θ. Βαλλιάνο και το Σώμα Οχυρωματοποιών και Αρχιτεκτόνων προχωρεί στην καταγραφή των ετοιμόρροπων «εθνικών οικιών», στην κατεδάφιση τουρκικών κατασκευών που έπνιγαν την πόλη (στέγαστρα, μπαλκόνια κ.α.), αρχίζει έργο απόφραξης των υπονόμων και της επισκευής του υδραγωγείου της Άρειας. Καθαρίστηκαν οι δρόμοι και η προκουμαία, στην οποία ανεγέρθηκε ιχθυοπωλείο - και απαγορεύτηκε η σφαγή των ζώων στην πόλη. Παράλληλα φροντίζει ώστε να απομακρυνθούν από την πόλη οι δραστηριότητες που θα μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στην υγιεινή των κατοίκων.¹⁰¹

Εικόνα 11: Πόλη Ναυπλίου. Πηγή: Google Earth

Ο Βούλγαρης στις 30 Απριλίου 1828 είχε ολοκληρώσει την αποτύπωση της πόλης και πάνω στο σχέδιο επισημαίνει τις αλλαγές που προτείνει στην υπάρχουσα κατάσταση, με γνώμονα το ενδιαφέρον για την άμυνα του Ναυπλίου και για την ανάπτυξη του εμπορίου. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί για τις επεμβάσεις του ήταν η «κακή δόμηση», καθώς και το γεγονός ότι η πόλη ήταν μισογκρεμισμένη. Δημιουργεί δρόμους και πλατείες, διαιρεί την πόλη σε ενορίες και υποδεικνύει ακόμη και τα μνημεία που θα πρέπει να αναγερθούν.¹⁰²

¹⁰¹ Μαίστρου Ελ., *Η παλιά πόλη του Ναυπλίου. Πολεοδομικός σχεδιασμός – Προτάσεις Προστασίας*. Περ. Απόπειρα Λόγου και Τέχνης, τ.2 (1991).

¹⁰² Δωροβίνης Β., *Συμβολές στην ιστορία της κτηριοδομίας της Καποδιστριακής εποχής*. Περ. Αρχαιολογίας τ.43 (1992)

Στις 22 Ιουνίου ο κυβερνήτης αποδέχεται τις αλλαγές του σχεδίου της πόλης και έτσι αυτό άρχισε να ισχύει ως επίσημο σχέδιο του Ναυπλίου. Από το Μάρτιο του 1829 την, πολεοδομική εποπτεία του Ναυπλίου έχει αναλάβει ο Βαλλιάνος και ορίζεται επίσημα αρχιτέκτονας υπεύθυνος για την εφαρμογή του σχεδίου του Βούλγαρη. Λίγους μήνες αργότερα, ο Βαλλιάνος επιφορτίζεται με τη σύνταξη σχεδίου για τη λιθόστρωση των δρόμων της πόλης. Προφανώς, τόσο οι δημοπρασίες ερειπίων «εθνικών οικειών» όσο και η εφαρμογή «πρακτικού σχεδίου» δημιούργησαν συγκρούσεις μεταξύ των ιδιοκτητών και του «δημοσίου ταμείου». Αυτό το γεγονός μάλλον οδήγησε στη σύνταξη νέου σχεδίου από το Βαλλιάνο, το οποίο συντάχθηκε και επικυρώθηκε από τον Κυβερνήτη το 1830. Τα σφαγεία απομακρύνονται από την πόλη, και κατασκευάζονται προσωρινά κοντά στην πύλη της Ξηράς, έξω από την πόλη (κοντά στο σημείο που ήταν τα σφαγεία από πολύ παλιά).¹⁰³

Ο Κυβερνήτης αρχικά στράφηκε στην αποκατάσταση των σπιτιών, καθώς οι στενοί δρόμοι αποτελούσαν εστίες μόλυνσης και τα κτίρια που θεωρήθηκαν ακατάλληλα προς χρήση έπρεπε να κατεδαφιστούν και τη θέση τους να πάρουν νέα οικοδομήματα που θα ακολουθούν τα χαρακτηριστικά του νέου ρυθμού. Ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά του κλασικισμού είναι η κυριαρχία της οριζόντιας γραμμής. Ενώ στα κτίρια που οικοδομήθηκαν, τον 18^ο αιώνα επιδιώκεται η λυγρότητα και το ανέβασμά τους, τον 19 αιώνα οι μορφές χαμηλώνουν, σα να πατούν στο έδαφος. Από τα πρώτα δείγματα του ρυθμού αυτού λείπουν τα ελεύθερα διαστήματα, η σκεπή μοιάζει βαριά και κάθε τμήμα είναι διαχωρισμένο από τα γειτονικά του με ελαφρά ανάγλυφες παραστάδες ή χρησιμοποιώντας άλλα μέσα.¹⁰⁴

Η μορφή χαρακτηρίζεται από απλότητα και κάθε μέλος φαίνεται να έχει μία ατομική υπόσταση. Τα κτήρια των παλαιότερων περιόδων επισκευάζονται και διακοσμούνται με νεοκλασικά στοιχεία, όπως γείσα, αετώματα, και διατηρώντας τα μαρμάρινα ενετικά θυρώματα προκειμένου να στεγάσουν διοικητικές υπηρεσίες. Επίσης με διαταγή του κυβερνήτη αφαιρούνται τα σαχνισιά¹⁰⁵ από τα κτίρια ως τουρκικά στοιχεία, έτσι ώστε η πόλη να αρχίζει να παίρνει ευρωπαϊκή μορφή, αλλά και επειδή τα σαχνισιά με τον όγκο τους εμποδίζουν τον ήλιο να δει τα σπίτια, με αποτέλεσμα η δυσσομία και η υγρασία να κάνουν ανυπόφορη την επιβίωση των κατοίκων. Ίχνη από τα κομμένα σαχνισιά διακρίνει κανείς ακόμα

¹⁰³ Χαρίκλεια Δημακοπούλου, *Θεόδωρος Βαλλιάνος Αγωνιστής και αρχιτέκτων*. Αθήνα 1982

¹⁰⁴ Κυριακίδης Κυριάκος, Μαλικούτη Τίνα, *Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου*, διάλεξη, Αθήνα 1970-1980 σελ: 32

¹⁰⁵ Είναι σκεπαστές προεξοχές των ορόφων, μπορεί να είναι παράλληλες προς την οικοδομική γραμμή του ισογείου, για λόγους εξοικονόμησης χώρου, είτε τριγωνικές για λόγους ορθογωνισμού του δωματίου η καλύτερου προσανατολισμού, είτε τραπεζοειδείς ώστε να εξυπηρετούν ταυτόχρονα την εξοικονόμηση και τον ορθογωνισμό του χώρου. Σε ορισμένα σπίτια υπάρχει ταυτόχρονα προεξοχή στη μία γωνία και εσοχή στην άλλη.

και σήμερα σε αρκετά σπίτια της πόλης, κάτι που βοηθά στη χρονολόγησή τους.
¹⁰⁶

Η Χάραξη του Μεγάλου Δρόμου στο Ναύπλιο

Ένα από τα σημαντικότερα έργα που έγιναν στο Ναύπλιο ήταν η Χάραξη του μεγάλου δρόμου. Αποτελεί άξιο απορίας τα κριτήρια με τα οποία ο Σταμάτης Βούλγαρης επιλέγει μία νέα πλατεία την οποία ο ίδιος τη σχεδίασε και υποδεικνύει τη θέση της οικίας του Πανούτσου Νοταρά ως την καταλληλότερη για το ανάκτορο του Κυβερνήτη, έτσι ώστε να προσδίδει στο κτήριο κύρος και βαρύτητα. Ο Βούλγαρης δεν διάλεξε κανένα από τα ενετικά κτήρια, τα οποία παλαιότερα συγκέντρωναν τις δημόσιες υπηρεσίες, αλλά ούτε και κάποια από τα επιβλητικά κτήρια της Πλατείας Πλατάνου της σημερινής Πλατείας Συντάγματος. Η πλατεία με όλα τα σημαντικά κτήριά της, το Αλληλοδιδακτικό Σχολείο. (σημερινό τριανόν), το Βουλευτικό, το Μουσείο και το Σεράι του Τούρκου Διοικητή αποτελούσε ακόμα και σήμερα τόπο συγκέντρωσης των κατοίκων της πόλης. Ίσως όλη αυτή την ιστορικότητα του χώρου ήθελε να αποφύγει ο Βούλγαρης, καθώς και το σκαλισμένο επιχρυσωμένο Βουκένταυρο τοποθετημένο στο μέσο της πλατείας που θυμίζει την πομπώδη μεγαλοπρέπεια των τελετών των Βενετών.¹⁰⁷

Εικόνα 12: Φωτογραφία σημερινής κατάστασης του Μεγάλου Δρόμου. Προσωπικό αρχείο.

¹⁰⁶ Στο ίδιο, σελ: 36

¹⁰⁷ Δωροβίνης Β., *Ο Σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή Περίοδο (1828-33)*. Αθήνα 1985, σελ: 86

Ο Μεγάλος Δρόμος που ανοίχτηκε με πρωτοβουλία του Καποδίστρια και από τις προτροπές του Βούλγαρη συνέδεε την αρχή της πόλης του Ναυπλίου με την πλατεία Συντάγματος, είναι ο αρχαιότερος δρόμος του κλασικισμού στην Ελλάδα με οπτική απόληξη το μνημειακό βενετσιάνικο παλάτι. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι αυτό το κτίριο έπαιξε σημαντικό ρόλο στη χάραξη του δρόμου. Σήμερα ο συγκεκριμένος δρόμος (προέκταση της οδού Β. Κωνσταντίνου) λειτουργεί ως πεζόδρομος και αποτελεί βασικό εμπορικό δρόμο και σημαντικό οδικό άξονα.¹⁰⁸ Υπάρχουν πολλά αξιόλογα χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα κτήρια κτισμένα ή επισκευασμένα κατά την πρώτη περίοδο της απελευθέρωσης του Ελληνικού κράτους (1828 – 1865). Πρόκειται κυρίως για διώροφα ή τριώροφα στην πλειοψηφία τους κτήρια που παρά τις διαφορές τους παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά και προσδίδουν μια ομοιογένεια στο συνολικό μέτωπο της όψης του δρόμου.¹⁰⁹

¹⁰⁸ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ / NAFPLIO VIRTUAL TOUR - *Μεγάλος Δρόμος*
www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=megadromos - 12k [Επίσκεψη:

3 Νοεμβρίου 2008]

¹⁰⁹ Στο ίδιο, σελ:87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

Ο Οικισμός της Πρόνοιας.

Παρόμοια με τη χάραξη του Μεγάλου Δρόμου διαμορφώθηκε τότε και η κεντρική αρτηρία της Πρόνοιας, του προαστίου που δημιουργήθηκε και ονομάστηκε έτσι με πρωτοβουλία του Καποδίστρια: «...*Του χωρίου άμα κατασκευαζομένου, να μεταβιβάσετε εις αυτό πρώτον τας εν μέση τη πόλει πτωχοτέρας και δυστεγωτέρας των οικογενειών, καθαιρούντες αμέσως τα καλύβια των, ίνα αρχίση της πόλεως ο αγιασμός, έπειτα και τα λοιπάς, έως ου και αι προβολαί του άστεος παντάπασιν εκκαθαρθώσι. Καλείσθω δε το όνομα του νέου χωρίου Πρόνοια*»¹¹⁰.

Η Πρόνοια είναι το προάστιο του Ναυπλίου. Βρίσκεται στα ανατολικά της παλιάς πόλης και απέχει από αυτήν 5 λεπτά με τα πόδια. Νότια και ανατολικά την «αγκαλιάζουν» οι λόφοι του Παλαμιδίου και της Ευαγγελιστριάς. Βόρεια ανοίγεται η αργολική πεδιάδα και δυτικά ο αργολικός κόλπος και τα βουνά της Αρκαδίας.

Η Πρόνοια, όχι ως τοπωνύμιο αλλά ως κατοικημένος τόπος, είναι γνωστή από τα προϊστορικά χρόνια. Η αρχαιολογική σκαπάνη έδειξε ότι χιλιάδες χρόνια πριν, τουλάχιστον από τη μεσολιθική περίοδο (8.000 – 7.000 π.Χ.)¹¹¹ αλλά και κατά την νεολιθική περίοδο (7.000 – 3.000 π.Χ.)¹¹² άνθρωποι κατοίκησαν εκεί. Η ζωή στην περιοχή συνεχίστηκε για πολλούς αιώνες. Αυτό μαρτυρείται από τάφους του τέλους της Υστερομυκηναϊκής περιόδου (1200- 1100 π.Χ.), που βρέθηκαν στην βορειοανατολική πλαγιά του Παλαμηδίου.¹¹³

Από τα πρώτα χρόνια της Α΄ Βενετοκρατίας, κατά την οποία το Ναύπλιο γνώρισε μεγάλη ακμή και πολιτιστική ανάπτυξη, ο πληθυσμός της πόλης αυξήθηκε σημαντικά με αποτέλεσμα η ανάγκη για επέκτασή της να γίνεται όλο και μεγαλύτερη.¹¹⁴ Έτσι ο εργατικός πληθυσμός επεκτάθηκε στη βορειοανατολική πλευρά του Παλαμηδιού, αυτήν ακριβώς την περιοχή που επέλεξαν ο Κυβερνήτης με το Βούλγαρη για να ιδρύσουν το νέο οικισμό. Η περιοχή εξακολουθεί να κατοικείται και στα χρόνια της Α΄ Τουρκοκρατίας και το Ναύπλιο γίνεται κέντρο εξαγωγικού εμπορίου ολόκληρης της Πελοποννήσου. Ακόμα και κατά την περίοδο της Β΄ Βενετοκρατίας, σχέδιο που σώζεται «στα αρχεία Grimini» της Βενετίας μαρτυρά ότι σε αυτήν την περιοχή υπάρχει ακόμα οικισμός. Ο τίτλος του σχεδίου είναι «Pianta del primo e secondo, Borgetto di Romania» και δίνει αρκετές πληροφορίες ότι, εκτός από την περιοχή που δημιουργήθηκε αργότερα η

¹¹⁰ Αλληλογραφία Καποδίστρια ΙΙ, σελ: 35

¹¹¹ Ευαγγελία Πρωτονοτάριου – Δειλάκη, «Ακροναυπλία και Ανασκαφικά Έρευναι εις περιοχήν Ναυπλίου, Αρχαιολογικόν Δελτίον 28 (1973): Χρονικά σελ:90.

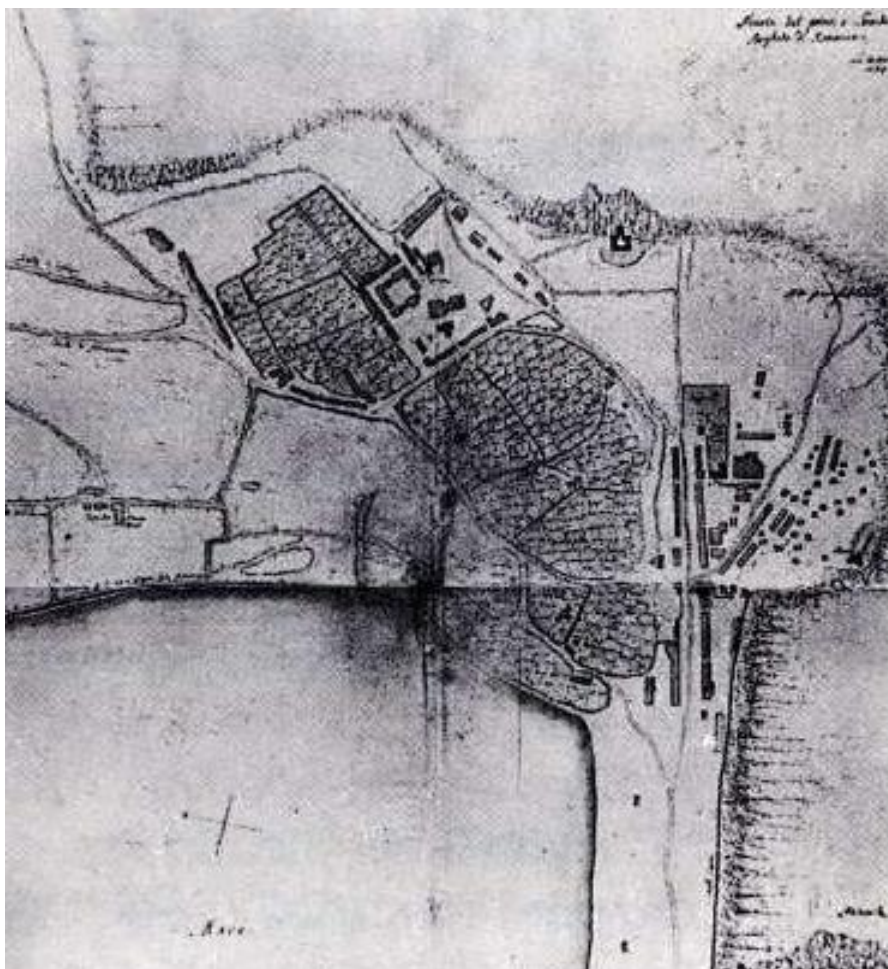
¹¹² Ντίνα Αντωνιάκου – Τάκης Μαύρος, «Αργολίδος Περιήγησις», Ναύπλιο 1973, σελ:105

¹¹³ Σ. Καρούζου, «Το Ναύπλιο», Αθήνα 1979, σελ: 19

¹¹⁴ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, Ερευνητική Εργασία: Το Ναύπλιο στα χρόνια του Καποδίστρια. Θεσσαλονίκη 1987, σελ: 71

Πρόνοια, ο οποίος διαμορφώνεται γραμμικά δεξιά και αριστερά της σημερινής 25ης Μαρτίου, εντοπίζεται και ένα δεύτερο προάστιο περιτριγυρισμένο από αγρούς προς το βόρειο τμήμα του ναού των Αγίων Πάντων, καθώς και ένας δεύτερος ναός περίπου στο σημείο της σημερινής Αγίας Τριάδας. Επίσης διακρίνεται ότι ο οικισμός στη νότια πλευρά της σημερινής οδού Παλαμηδίου, επεκτείνεται άναρχα, γεγονός που παρατηρείται και στις μεταγενέστερες περιόδους. Σύμφωνα με το Μ. Λαμπρινίδη, οι κάτοικοι της Πρόνοιας την περίοδο αυτή ήταν απόστρατοι στρατιωτικοί.

Την επόμενη περίοδο της Β' Τουρκοκρατίας,¹¹⁵ οι Τούρκοι απαγόρευσαν στους κατοίκους του Ναυπλίου να εκκλησιάζονται εντός των τειχών της πόλης. Έτσι, με ειδική άδεια οι Έλληνες για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιούν το ναό των Αγίων Πάντων όπου δημιουργείται και το ελληνικό νεκροταφείο.

Εικόνα 13: Σχέδιο της πρώτης και δεύτερης πολίχνης της Ρωμανίας. Πηγή: <http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf> [Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]

¹¹⁵ Στο ίδιο, σελ: 72

Την περίοδο αυτή ο οικισμός κατοικείται κυρίως από Ευρωπαίους εμπόρους. Αργότερα στα τέλη του 17ου αιώνα και στις αρχές του 18ου το προάστιο αρχίζει να ερημώνει.¹¹⁶

Όταν το 1822 οι Έλληνες κατέλαβαν το Ναύπλιο ο οικισμός είχε καταστραφεί, αλλά υπήρχε ακόμα ο ναός των Αγίων Πάντων καθώς και το ελληνικό νεκροταφείο. Μέχρι την περίοδο άφιξης του Καποδίστρια δεν είναι γνωστό αν η Πρόνοια κατοικήθηκε.¹¹⁷

Μάλλον όμως μία τέτοια υπόθεση δε θα ευσταθούσε λαμβάνοντας υπόψη και τις δύο επιστολές του Κυβερνήτη προς τους Βούλγαρη και Μαυρομάτη που δεν ανέφεραν κάτι τέτοιο, παρά μόνο ότι θα γίνει απογραφή των καλυβιών που βρίσκονται μέσα στην πόλη και στους προμαχώνες και των ατόμων που σε αυτά κατοικούν και ο Βούλγαρης θα σχεδιάσει το σχέδιο του νέου οικισμού, της Πρόνοιας.¹¹⁸

Η ανοικοδόμηση του νέου οικισμού άρχισε αμέσως. Και αυτό γιατί κρίθηκε επείγουσα η εξυγίανση της πόλης από τις καλύβες (που κατοικούνταν από φτωχές οικογένειες) όπου αποτελούσαν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία και εστία εμφάνισης ασθενειών. Ο ίδιος ο Βούλγαρης αναφέρει ότι, από τις 5 Μαΐου είχε αρχίσει να κατασκευάζει τα πρώτα παραπήγματα σε κανονικό σχέδιο. Η κατασκευή τους είχε ανατεθεί σε συνεργείο τριάντα Πελοποννήσιων μαστόρων, με αρχιμάστορες τον Μαστροζαφείρη Οικονομόπουλο και τον Μαστροαργύρη κάτω από την επίβλεψη του Νικ. Κωνσταντά. Η καταμέτρηση που έγινε έδειξε ότι εγκαταστάθηκαν στην Πρόνοια 2.158 άτομα σε 662 καλύβες, ο αριθμός βέβαια αργότερα ανεβαίνει στα 2.500 άτομα.¹¹⁹

Παρά της προσπάθειας του Καποδίστρια να εμποδίσει την εξάπλωση της επιδημίας πανώλης στην πόλη του Ναυπλίου (η οποία εμφανίστηκε στην Ύδρα), δεν τα κατάφερε και η επιδημία εμφανίστηκε στα παραπήγματα της Πρόνοιας και όπως είναι λογικό προκάλεσε την καταστροφή της συνοικίας.

Έτσι ο Κυβερνήτης αναθέτει στον Στ. Βούλγαρη την εκ νέου σύνταξη πολεοδομικού σχεδίου του προαστίου, το οποίο διατηρείται μέχρι σήμερα στην ίδια περιοχή και με το ίδιο όνομα. Δυστυχώς όμως δεν έχει βρεθεί κάποιο σχέδιο του Βούλγαρη, για το νέο οικισμό. Το παλαιότερο σχέδιο της πόλης του Ναυπλίου βρίσκεται στα αρχεία του γαλλικού στρατού στο Παρίσι, με τον τίτλο, « Plan directeur de la ville de Naupile» χωρίς να αναγράφεται η χρονολογία

¹¹⁶ ΠΡΟΝΟΙΑ, Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]: αρχείο PDF. www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008]

¹¹⁷ Εικονική Περιήγηση στο Ναύπλιο www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=pronoia - 13k - [Επίσκεψη: 4 Νοεμβρίου 2008]

¹¹⁸ Στο ίδιο. www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008]

¹¹⁹ Στο ίδιο, σελ: 74

έκδοσής του, πιθανολογείται βέβαια ότι είναι του Βούλγαρη αλλά το σχέδιο αυτό δεν περιλαμβάνει την Πρόνοια.

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και στο σχέδιο του Βαλλιάνου του 1830, καθώς και στα δύο επόμενα σχέδια, το πρώτο με χρονολογία 26 Σεπτεμβρίου / 8 Οκτωβρίου 1833 με τίτλο « Plan de la ville de Nauplio et du fort d'itschkale» (εικόνα14) του Dracker το οποίο βρίσκεται στην Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία και το σχέδιο του Stademann του 1834 (εικόνα15).

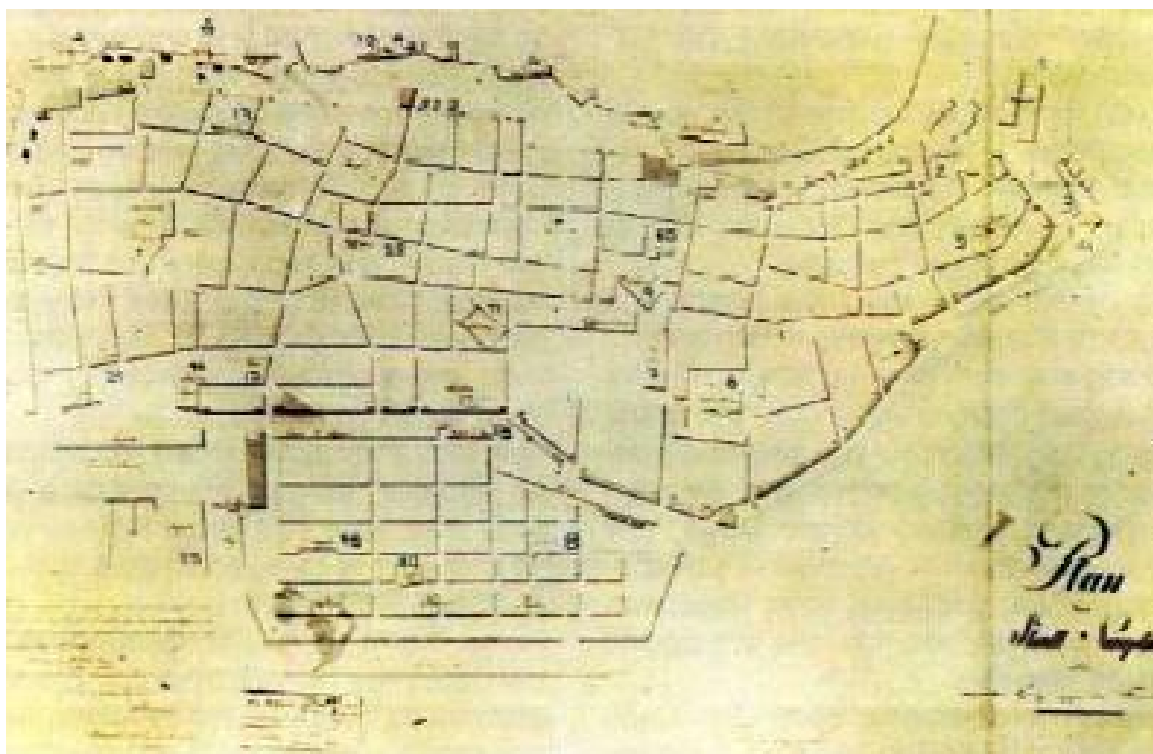
Το παλαιότερο σχέδιο της Πρόνοιας βρίσκεται στα “Achives dela Guerre” στο Παρίσι με τίτλο « Nauplie et lew environw au 5000e» και με χρονολογία 1832 από τη «Brigade-topographique » του γαλλικού στρατού.¹²⁰

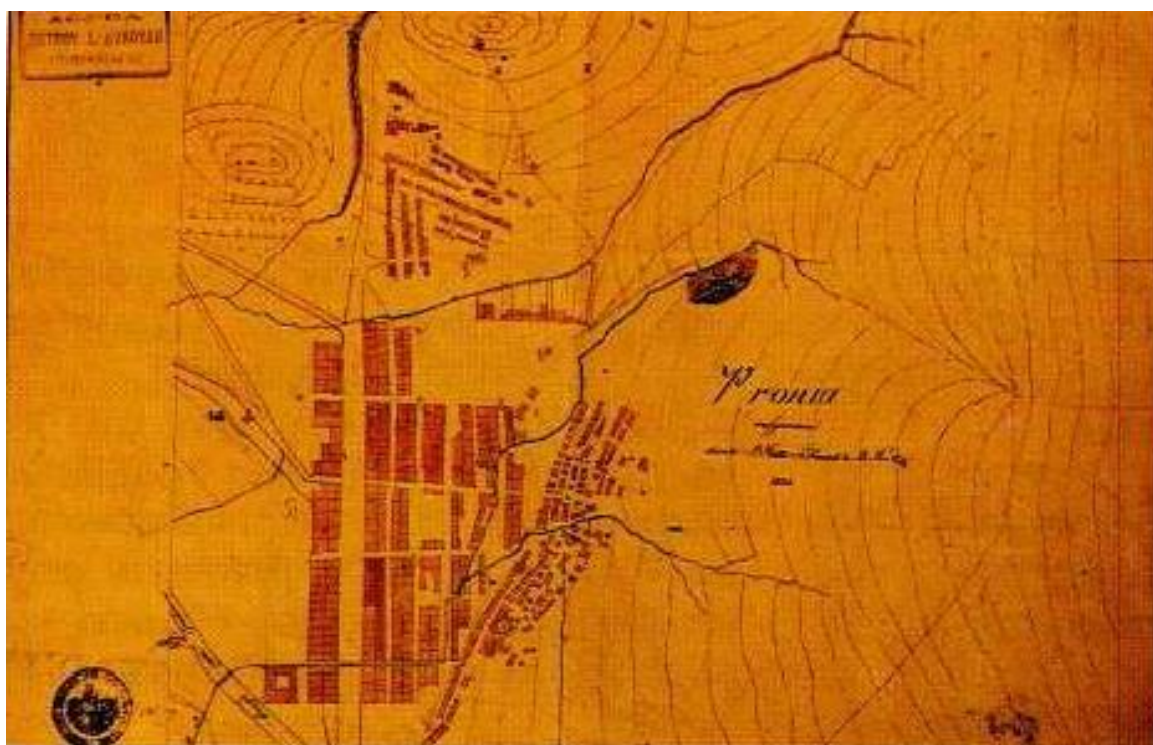
Εικόνα 14: Σχέδιο της πόλης του Ναυπλίου και του κάστρου Itschkale (1833).

Πηγή: Πρόνοια, Ο Πρώτος Προσφυγικός Συνοικισμός της Ελεύθερης Ελλάδας.

¹²⁰ ΠΡΟΝΟΙΑ, Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]: αρχείο PDF. www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 3Νεομβρίου 2008]

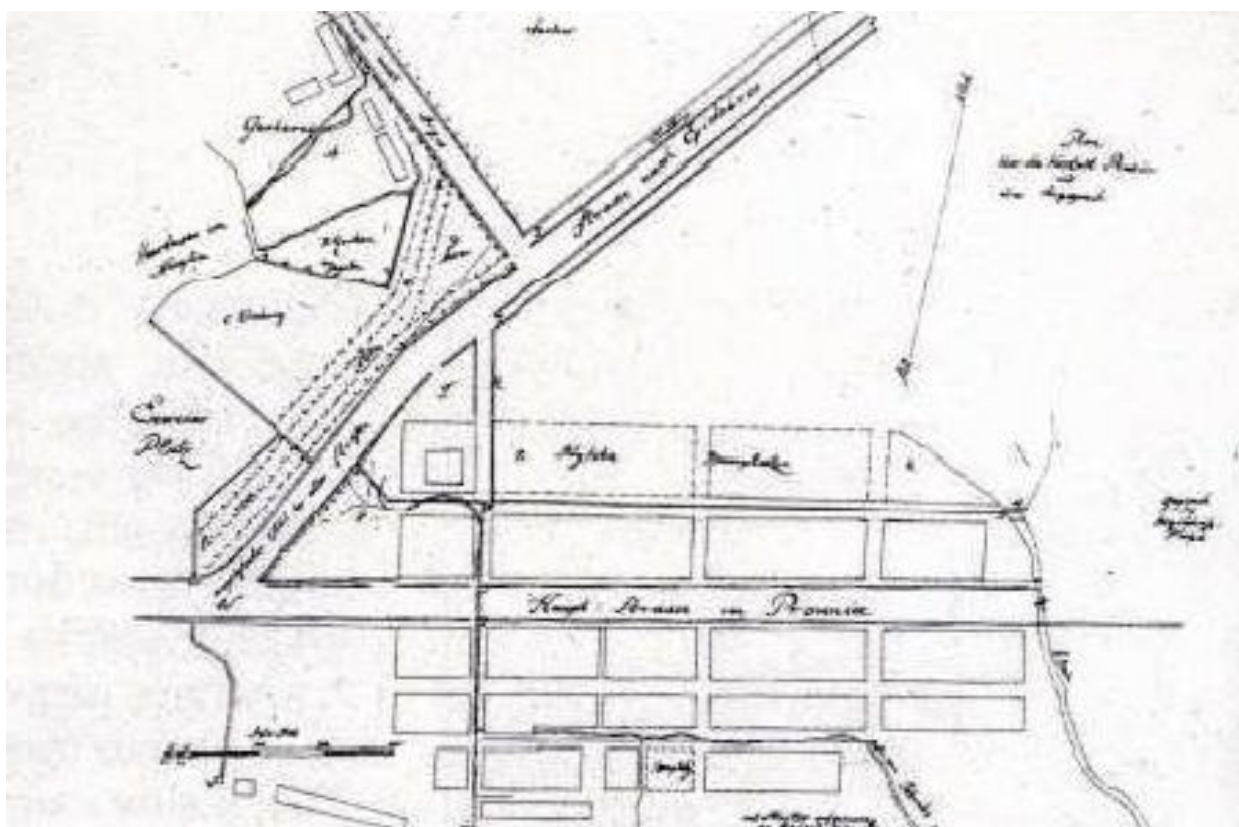

Εικόνα 16: Σχέδιο της πόλης του Ναυπλίου - Stademann (1834). Πηγή: Πρόνοια, Ο Πρώτος Προσφυγικός Συνοικισμός της Ελεύθερης Ελλάδας.

Εικόνα 15: Σχέδιο της Κωμόπολης Πρόνοια(1833), συλλογή Λυκούδη. Πηγή: <http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf> [Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]

Οι περισσότερες πληροφορίες που δίνονται για τον οικισμό της Πρόνοιας είναι στο σχέδιο του Βαυαρού γεωμέτρη Gebhardt με ημερομηνία 5/17 Φεβρουάριου 1833 το οποίο βρίσκεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Απεικονίζεται η σημερινή οδός 25^{ης} Μαρτίου, που εμφανίζεται ως κεντρική αρτηρία του νέου οικισμού, και δεξιά δε και αριστερά από αυτήν το τμήμα που απαρτίζει την Πρόνοια. Το τμήμα αυτό περιλαμβάνεται μεταξύ των σημερινών Βαρδαβάκη, Παπακωστοπούλου, Αθηνάς και Νικηταρά. Σημειώνεται η θέση του νεκροταφείου και το σημείο όπου βρίσκεται ο σημερινός ναός της Αγίας Τριάδας (σημειώνεται) ως «οικόπεδο». Ένα οικοδομικό τετράγωνο διαστάσεων 24 X 26 μ² περίπου είναι σχεδιασμένο στο τρίγωνο μεταξύ των οδών Ασκληπιού, 25ης Μαρτίου και Νικηταρά το οποίο έχει εσωτερικό αίθριο και φέρει την υποσημείωση «ιπποφορβείον» (στρατιωτικοί στάβλοι) και δίπλα του βρίσκεται ένα παλιό έλος το οποίο διαμορφώθηκε σε πλατεία των γυμνασίων, αγροί, περιβόλια, βυρσοδεψία. Αγροί σημειώνονται επίσης και στο βόρειο τμήμα του προαστίου.¹²¹

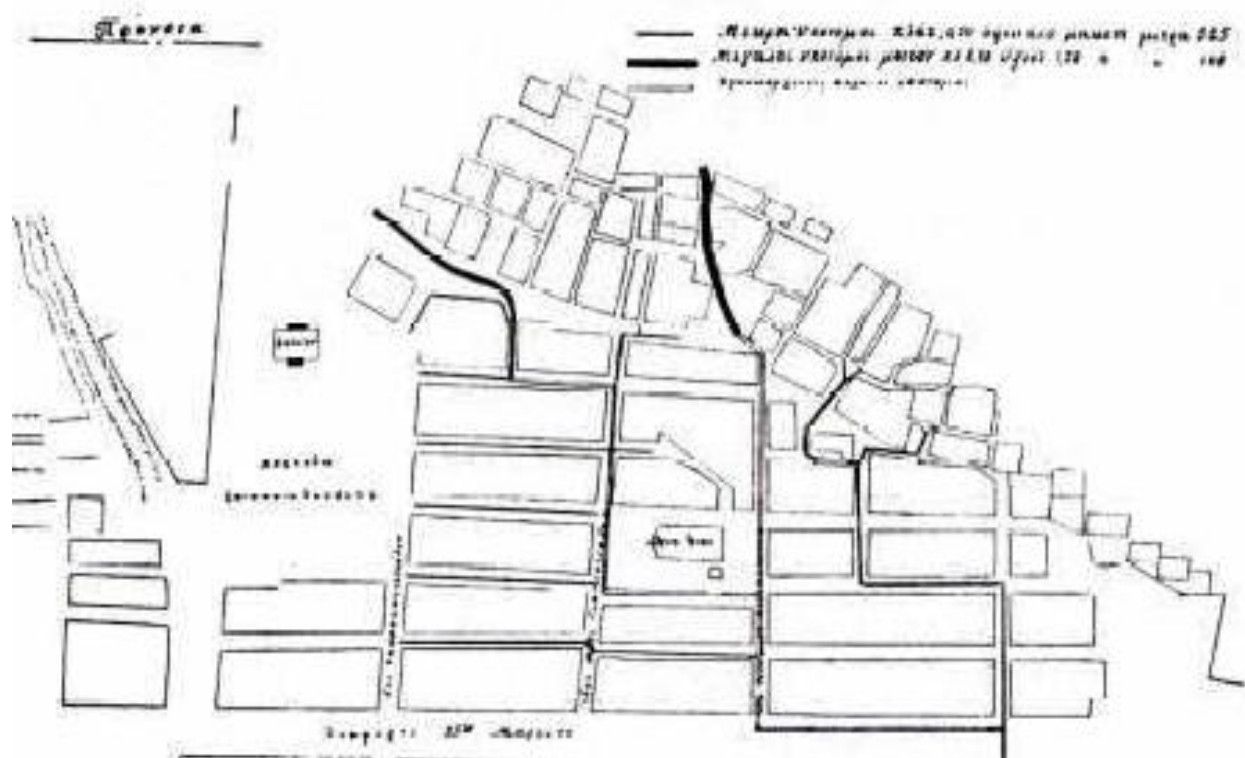

Εικόνα 17: Σχέδιο της Πρόνοιας 1834. Πηγή:

<http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf> [Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]

¹²¹ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, ό.π.π, σελ: 75

Ένα πλήρες σχέδιο αποτύπωσης της υπάρχουσας κατάστασης, στο οποίο διακρίνονται τα οικοδομικά τετράγωνα και τα επιμέρους οικόπεδα, αποτελεί και το σχέδιο της Πρόνοιας του 1834, βρίσκεται στην Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία και είναι έργο των P. Hotter, F. Frund και B. Kutter. Σε αυτό είναι σχεδιασμένα το νεκροταφείο, με το ναό των Αγίων Πάντων, η Ευαγγελίστρια και οι στρατιωτικοί στάβλοι, που υπάρχουν και στο προηγούμενο σχέδιο. Στην νοτιοανατολική πλευρά του προαστίου, ο οικισμός επεκτείνεται άναρχα χωρίς κάποιο ρυμοτομικό σχέδιο, όπως δηλαδή συνέβαινε και κατά την Β' Βενετοκρατία αλλά και σήμερα. Για το σχεδιασμό της Πρόνοιας χρησιμοποιήθηκε το Ιπποδάμειο σύστημα (όπως άλλωστε και όλα σχεδόν τα νέα τμήματα πόλεων). Στο χάρτη διακρίνονται επτά σειρές οικοδομικών τετραγώνων με διαστάσεις 20 X 60 μ² και κατεύθυνση από Βορρά προς Νότο και χωρίζονται από τέσσερις κάθετους δρόμους. Επίσης εντοπίζονται δύο ελεύθεροι χώροι, όπου στον ένα σήμερα βρίσκεται η πλατεία Εθνοσυνελεύσεως και στον άλλο η πλατεία και ο ενοριακός ναός της Αγίας Τριάδας. Οι διαστάσεις της κεντρικής πλατείας είναι 52 X 62 μ² πολύ μεγαλύτερες από εκείνες της πλατείας Συντάγματος στο παλιό Ναύπλιο (42 X 42 μ²).¹²²

Εικόνα 18: Πρόνοια, Τοπογραφικό διάγραμμα. Πηγή:

<http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf> Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]

¹²² Δωροβίνης Βασίλειος, *Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή Περίοδο*, Πρακτικά του Δ.Σ.Ι. *Νεοελληνική Πόλη*, τόμος Α'. Αθήνα 1985, σελ.: 287

Η Πρόνοια αποτελεί προσφυγικό οικισμό, επομένως είναι λογικό οι διαστάσεις των οικοπέδων (3 X 6 μ²) να είναι μικρότερες από αυτών της πόλης του Ναυπλίου (6 X 12 μ²). Ο οικισμός είναι χτισμένος με συνεχές σύστημα δόμησης. Τα σπίτια ήταν μικρά, μονόχωρα, σχεδόν τετράγωνα και καλύπτονταν με μονόκλινη στέγη. Η όψη προς το δρόμο είχε ύψος περίπου 2 μ. που διεκόπτετο από τα ανοίγματα μιας πόρτας και ενός παράθυρου. Στην πίσω μεριά του οικοπέδου, όπου βρίσκονταν τα βοηθητικά, άφηναν ένα μικρό υπαίθριο χώρο. Τέτοια σπίτια υπάρχουν ακόμα και σήμερα στον οικισμό.¹²³

Ο Κυβερνήτης θέλοντας να ενθαρρύνει και να βοηθήσει τους πολίτες να οικοδομήσουν, ψηφίζει διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο παραχωρείται δωρεάν γη σε όσους θέλουν να χτίσουν οπουδήποτε στην Ελλάδα (σε εθνικά κτήματα). Έτσι το, φθινόπωρο του 1831, αρχίζει η καταμέτρηση των οικοπέδων στην Πρόνοια με υπεύθυνο τον πολιτικό μηχανικό Σ. Καμβύση, επίσης ορίζεται και τριμελής επιτροπή. Σύμφωνα με την καταμέτρηση, η Πρόνοια εκτείνεται : *«εις πήχεις τετραγωνικούς 60.000 περίπου και η εκτίμησής εις φ. 37.500 περίπου, ο δε όρος της εκτίμησεως άρχεται από λεπτά δέκα τον πήχυν και προχωρεί έως της φ. 1,80 και τα οικοδομήματα αριθμούνται 565.*

Εικόνα 19: Ο ναός της Ευαγγελίστριας στην Πρόνοια. Πηγή: <http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf> Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2009

¹²³ Δωροβίνης Βασίλειος, ό.π.π, σελ.: 287

Η εκτίμησής της φαίνεται πολλά χαμηλή, αλλ' επειδή οι πρωτοοικοδομήσαντες έγιναν αίτιοι να ανεγερθή αυτό το προάστιο και θεωρούντες την ανέχειαν του ταμείου είμεθα γνώμης να ζητήσωμεν την πληρωμή κατά την γενομένην εκτίμησιν και να ενεργήσωμεν το ψήφισμα καθ' όλη την έκτασιν» αναφέρει η επί της Οικονομίας Επιτροπή στον Καποδίστρια. Δηλαδή το 1831 η Πρόνοια είχε έκταση 24.000 μ² και 565 κτίρια, ενώ σήμερα η έκτασή της είναι 23 Ha (περίπου δεκαπλάσια) και ο πληθυσμός της είναι 3.500 άτομα, γεγονός που αποδεικνύει πόσο πυκνοκατοικημένη ήταν η περιοχή (θεωρώντας ότι σε κάθε σπίτι έμεναν τρία άτομα).¹²⁴

Το οικονομικό ποσό που θα έπρεπε οι πολίτες να καταβάλουν για να αγοράσουν ένα οικόπεδο ήταν πολύ μικρό, εντελώς συμβολικό. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό αναφέροντας ενδεικτικά ότι η αξία των οικοπέδων εκείνη την περίοδο στην πόλη του Ναυπλίου ήταν 13 με 16 φοίνικες ο πήχης, ενώ στην Πρόνοια το κόστος αντιστοιχούσε σε δέκα λεπτά έως και 1,80 φοίνικες.

Εικόνα 20: Η Πρόνοια στις αρχές του αιώνα. Πηγή: <http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf> [Επίσκεψη: 5 Νοεμβρίου 2009]

¹²⁴ ΠΡΟΝΟΙΑ, Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]: αρχείο PDF. www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 3Νοεμβρίου 2008]

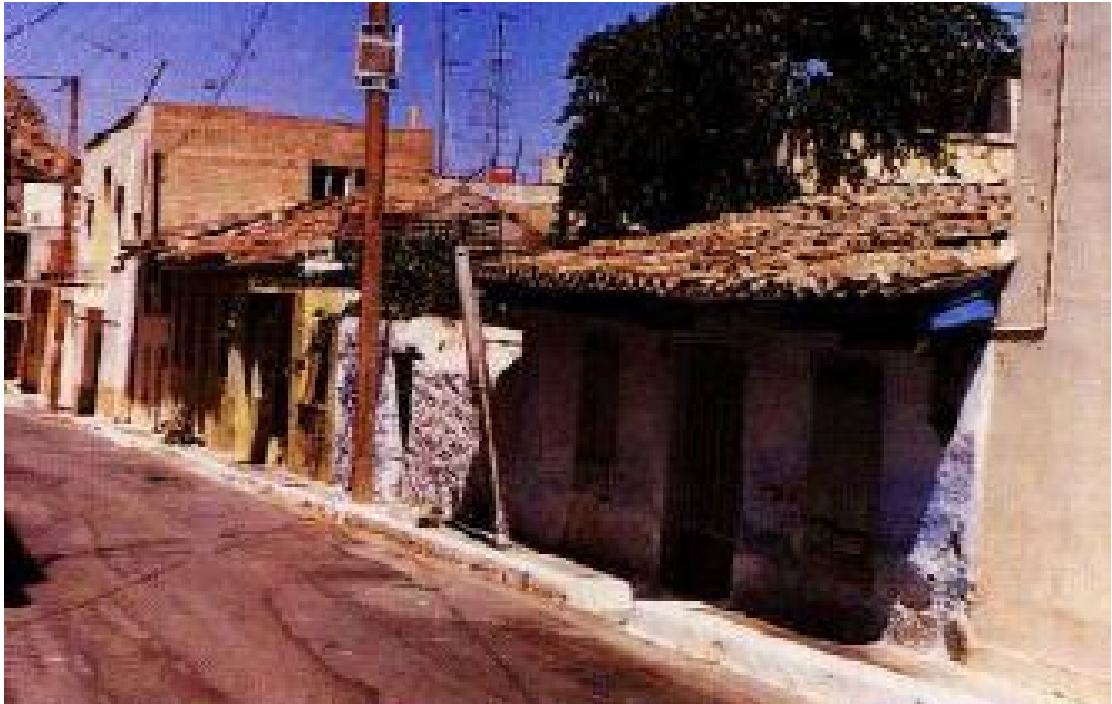
Παράλληλα «η επί της οικονομίας επιτροπή» υποβάλλει το «σχέδιον των εγγράφων της ιδιοκτησίας» στον Κυβερνήτη για να το εγκρίνει και πιθανότατα αυτό συνοδευόταν και από κάποιο τοπογραφικό σχέδιο, το οποίο δυστυχώς δεν έχει επισημανθεί μέχρι σήμερα.

Στις 23 Σεπτεμβρίου 1831 μετά από έγκριση του συγκεκριμένου σχεδίου από τον Καποδίστρια δίνεται εντολή να συγκεντρωθούν τα χρήματα και να εκτελεστούν οι προτάσεις του σχεδίου σε όλη την έκταση του οικισμού. Με βάση λοιπόν τις προδιαγραφές αυτές συνεχίζεται η ανοικοδόμηση στην Πρόνοια, με διώροφες κατοικίες και καταστήματα και με μεγαλύτερα σπίτια στην κεντρική αρτηρία της 25ης Μαρτίου.

Η σημερινή εικόνα του οικισμού διαφέρει ελάχιστα από την περιγραφή του Γερμανού αρχαιολόγου Λουδοβίκου Ρος, το 1832. Τα κτίρια στην Πρόνοια είναι τα περισσότερα μονώροφα ή διώροφα και ελάχιστα τριώροφα για αυτό το λόγο είναι αρκετά δύσκολος ο ακριβής χρονολογικός προσδιορισμός ανέγερσής τους. Τα παλαιότερα οικοδομήματα είναι κτισμένα από πέτρα και σπάνια από οπτοπλινθοδομή, με ξύλινα κατακόρυφα στοιχεία. Η επέκταση της Πρόνοιας όμως δε σταματά στα χρόνια του Ιωάννη Καποδίστρια, αλλά συνεχίζεται και αργότερα.¹²⁵

Η σημερινή εικόνα της Πρόνοιας, που αποτελεί τον πρώτο οργανωμένο προσφυγικό οικισμό της χώρας, δε διαφέρει κατά πολύ από την εποχή του Καποδίστρια. Αναμφισβήτητα αποτελεί ένα ενιαίο αρχιτεκτονικό σύνολο, με τη χαμηλή δόμηση και την ιδιαιτερότητα τόσο των δρόμων όσο και των κτιρίων της.

¹²⁵ Μάρω Καρδαμίτση – Αδάμη, *Πρόνοια, Ο Πρώτος προσφυγικός συνοικισμός της ελεύθερης Ελλάδας*. Σελ: 44

Εικόνα 21: Κατοικίες της Πρόνοιας το 1990. Πηγή:
<http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf>
[Επίσκεψη: 5 Νοεμβρίου 2009]

Εικόνα 22: Κατοικίες της Πρόνοιας το 1990 Πηγή:
<http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf>
[Επίσκεψη: 5 Νοεμβρίου 2009]

Οι εργασίες επισκευής του κτιρίου δεν είχαν ολοκληρωθεί όταν ο Κυβερνήτης έφτασε στην Αίγινα, με αποτέλεσμα να φιλοξενηθεί προσωρινά στην οικία του Ν. Λαλαούνη. Η επιδιόρθωση του κτιρίου τελειώνει και ο Καποδίστριας εγκαθίσταται στο Κυβερνείο. Μία επιδημία χολέρας που απειλεί την Αίγινα, οδηγεί τον Καποδίστρια στην εγκατάλειψή της από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο του 1828. Το διάστημα αυτό ο Βαλλιάνος αναλαμβάνει τη νέα επισκευή του Κυβερνείου.¹²⁹

Το κτίριο του Κυβερνείου στέγασε μια περίοδο δύσκολη, πολυτάραχη αλλά και εκπληκτικά αποδοτική, όπου ο Ιων. Καποδίστριας δουλεύοντας κυριολεκτικά μέρα νύχτα έβαζε τα θεμέλια του νέου κράτους¹³⁰. Ο ίδιος περιόριζε τον εαυτό του σε μια κρεβατοκάμαρα και ένα γραφείο, ενώ τα υπόλοιπα δωμάτια γέμιζαν από πλήθος συνεργατών και μελών της Κυβέρνησης.¹³¹

Το κτίριο του Κυβερνείου αποτελεί το κύριο στοιχείο του συγκροτήματος. Είναι ένα κτίριο διώροφο (ισόγειο και όροφος) αιγινήτικο αρχοντικό με κεραμοσκεπή, χωρίς υπόγειο και χωρίς εσωτερική επικοινωνία των δύο επιπέδων. Τέσσερις εισοδοί, δύο από την αυλή, μία από την οδό Κυβερνείου και μία από το χώρο της πύλης εισόδου οδηγούν στο εσωτερικό του κτιρίου. Η προσπέλαση του ορόφου γίνεται με μαρμάρινη εξωτερική κλίμακα. Στο ισόγειο, τόσο οι περιμετρικοί όσο και οι εσωτερικοί διαχωριστικοί τοίχοι είναι πετρόκτιστοι,

Εικόνα 23: Άποψη από τη συμβολή οδών Κυβερνείου και Αγ. Διονυσίου.
Πηγή από Προσωπικό Αρχείο

¹²⁹ αιγιναία, Τεύχος 3 ό,π,π, σελ: 82

¹³⁰ Κ. Παπαρρηγόπουλος . *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*. Εκδοτικός οίκος Ελευθερουδάκης ΑΕ εν Αθήνα, Τόμος 6 σελ: 205

¹³¹ Χρ. Κωνσταντινόπουλος, *Η Αίγινα στα χρόνια του Καποδίστρια*, σελ: 19

ενώ στον όροφο οι εσωτερικοί διαχωριστικοί είναι είτε από συμπαγείς πλίνθους πάχους περίπου 20 εκ., είτε από μπαγδατί περίπου 12 εκ. Ο χώρος του ισογείου αποτελείται από πέντε μεγάλα δωμάτια και ένα μικρότερο γύρω από το προθάλαμο της εισόδου, η στέγαση γίνεται με ξύλινη κεραμοσκεπή, στέγη πολύριχτη. Τα δάπεδα είναι επίσης ξύλινα εδραζόμενα σε ξύλινες δοκούς¹³². Εξωτερικά, η νότια και η δυτική όψη, καθώς και ένα τμήμα της ανατολικής, που βρίσκεται αριστερά από το κλιμακοστάσιο, παρουσιάζουν ομοιογένεια. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα στοιχεία αυτά ανήκουν στην αρχική μορφολογία του κτιρίου.¹³³

Αντίθετα, η υπόλοιπη ανατολική και η βόρεια όψη αποτελούν αποτέλεσμα επεμβάσεων διαφορετικών φάσεων. Είναι επιχρισμένο με τριπτό σοβά και τα κουφώματα είναι ξύλινα βαφτά, με σκούρα ξύλινα γερμανικά και τζαμιλίκια ανοιγόμενα. Όλες οι πόρτες είναι ταμπλαδωτές. Στις εξώθυρες υπάρχουν φεγγίτες, με εξαίρεση την πόρτα στην πύλη της εισόδου.

Εικόνα 24: Άποψη από την οδό Κυβερνείου, Νότια. Πηγή : προσωπικό αρχείο

¹³² Δοκούς: Τράβες και λατάκια

¹³³ Πληροφορίες από Κ. Γιαννούλη υπεύθυνη ιστορικού αρχείου Αίγινας

Εικόνα 25: Άποψη από την οδό Αγ. Διονυσίου, Βορεινή. Πηγή προσωπικό αρχείο

Το δεύτερο κτίριο (κτισμένο επί Κατοχής) έχει σχήμα «Γ» και είναι μονώροφο, χωρίς υπόγειο. Οι περιμετρικοί τοίχοι είναι από εμφανή, πολυγωνικής μορφής, αρμολογημένη, λαξευτή λιθοδομή με λαξευτούς ορθογωνικούς γωνιόλιθους στις γωνίες του κτιρίου. Η στέγαση έχει γίνει με πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος, ενώ στο τμήμα του κτιρίου που εφάπτεται του Κυβερνείου έχει προστεθεί μεταγενέστερα δίρριχτη στέγη ελλενίτ, προφανώς για λόγους αντιμετώπισης διαρροών του δώματος. Τα κουφώματα και εδώ είναι ξύλινα βαφτά, με σκούρα όμως γαλλικά, αντί γερμανικά και τζαμιλίκια ανοιγόμενα.

Με τη δολοφονία του Καποδίστρια το Κυβερνείο έμεινε χωρίς χρήση. Μετά την κρητική επανάσταση και μέχρι το 1873, λειτούργησε ως άσυλο προσφύγων από την Κρήτη. Στα χρόνια της κατοχής οι Γερμανοί χρησιμοποίησαν το κτίριο ως έδρα της διοίκησής τους. Κατά την μεταπολεμική περίοδο λειτούργησε ως σχολείο, ενώ σήμερα φιλοξενεί το ιστορικό αρχείο και τη βιβλιοθήκη της Αίγινας. Ορισμένοι χώροι του οικήματος παραμένουν ακόμα σε αχρηστία.¹³⁴

Εικόνα 26: Αποψη από την είσοδο της αυλής, Νότιοανατολική, Πηγή: Από προσωπικό αρχείο

Στο συγκρότημα στεγάζονται σήμερα οι εξής δραστηριότητες:

Ο όροφος του Κυβερνείου χρησιμοποιείται ως Ιστορικό Αρχείο της Αίγινας στεγάζοντας ένα μέρος του αρχειακού υλικού και χωρίς βέβαια τη συγκρότηση και την οργάνωση που προβλέπει το κτιριολογικό πρόγραμμα. Σε τμήμα του ισογείου του Κυβερνείου λειτουργούσαν μέχρι πρόσφατα η Λέσχη Ελληνίδων Οδηγών και η Λέσχη Προσκόπων της Αίγινας, ενώ σήμερα πλέον όλος ο χώρος είναι κενός.

Στο δεύτερο κτίριο (εποχής Κατοχής) δραστηριοποιείται η Δημοτική Βιβλιοθήκη του νησιού, η οποία λειτουργεί κύρια ως δανειστική και ελάχιστα ως αναγνωστήριο.

Η τύχη του Κυβερνείου μέχρι σήμερα

¹³⁴ Πληροφορίες από Κ. Γιαννούλη υπεύθυνη ιστορικού αρχείου Αίγινας

Το σπίτι του πρόκριτου Μιχ. Μοίρα λειτούργησε σαν κατοικία και έδρα της νεαρής κυβέρνησης της Ελλάδας για δύο χρόνια περίπου. Το παλάτι του «Μπαρμπαγιάννη», όπως έγινε γνωστό στο πανελλήνιο, στέγασε μια περίοδο δύσκολη, πολυτάραχη αλλά και εκπληκτικά αποδοτική.¹³⁵

Συνοπτικός χρονολογικός πίνακας της ζωής του «Κυβερνείου»¹³⁶

1803-1804: Ανέγερση της κατοικίας του πρόκριτου Μιχ. Μοίρα.

1805: Ο Dodwell το αναφέρει σε περιήγησή του.

1811: Δολοφονία του Μ. Μοίρα. Το σπίτι κληρονομούν οι αδελφοί του Δημ. Μοίρας και ο αρχιμανδρίτης Γρ. Μοίρας.

1811-1821: Κατοικία του αρχιμανδρίτη Γρηγ. Μοίρα.

1822-1827: Κατοικεί ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης.

Κατά πληροφορίες κατοίκησε και ο Αλ. Μαυροκορδάτος.

1827, Νοέμβριος: Η Αντικυβερνητική Επιτροπή αποφασίζει επισκευές προκειμένου να αποτελέσει την κατοικία του νέου Κυβερνήτη. Εργολάβος ο Θωμάς Ιωάννου.

1828, Απρίλιος: Ο Θεόδ. Βαλλιάνος αναλαμβάνει την επέκταση του οικήματος και τη μετατροπή του σε Κυβερνείο.

1830: Ο Καποδίστριας μεταφέρει την πρωτεύουσα στο Ναύπλιο και το κτίριο εγκαταλείπεται.

1831: Δολοφονία του Καποδίστρια. Το κτίριο ερημώνεται.

1839 ή 1846: Παραχωρείται για κατοικία του Επισκόπου Αιγίνης, το ισόγειο μετατρέπεται σε αποθήκη της δεκάτης.

1852 ή 1854: Ο About το βρίσκει ακατοίκητο και ερειπωμένο.

1866-1873: Χρησιμοποιείται ως άσυλο προσφύγων Κρητών, διωχθέντων από την Κρητική Επανάσταση.

1878: Αναφέρεται πάλι έρημο και εγκαταλελειμμένο.

1880(:)-1895: Στεγάζει το δημοτικό σχολείο θηλέων κατόπιν νέας επισκευής.

1898-1926: Το ισόγειο μετατρέπεται σε αρχαιολογικό μουσείο του νησιού.

¹³⁵ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ: 141

¹³⁶ Στο ίδιο, σελ: 142

1932: Εκτεταμένη επισκευή προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για γυμνάσιο της πόλης.

1941, Κατοχή: Το κτίριο μετατρέπεται σε διοικητήριο και στρατώνα των δυνάμεων κατοχής. Τότε κτίζεται και η παρακείμενη λιθόκτιστη επέκταση.

1960-1980: Στεγάζει και πάλι το Γυμνάσιο και στη συνέχεια περνάει στη δικαιοδοσία της ΚΕΔ.

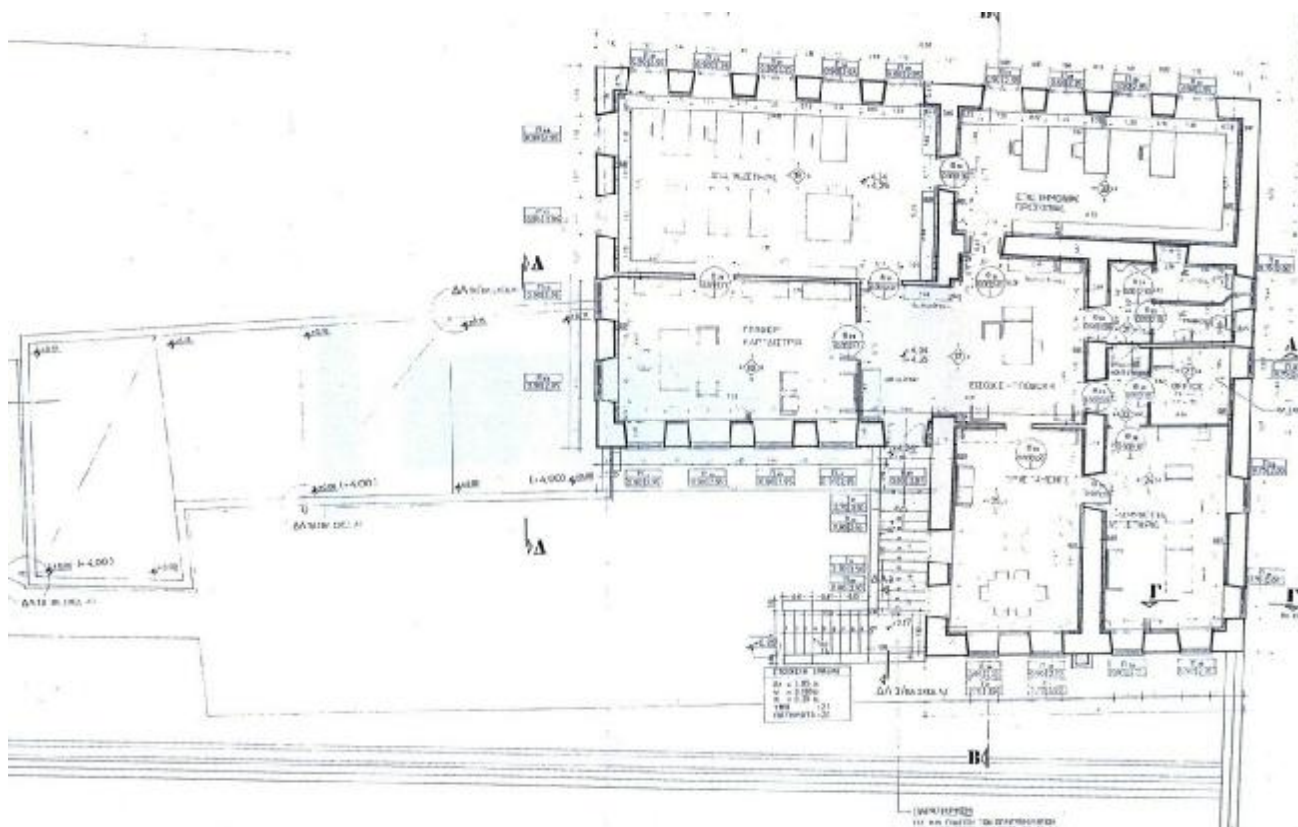
1984: Παραχωρείται στο Δήμο Αιγίνης για τη δημιουργία Πνευματικού Κέντρου.

1989: Το Δημοτικό Συμβούλιο αποφασίζει τη στέγαση του τοπικού Ιστορικού Αρχείου.

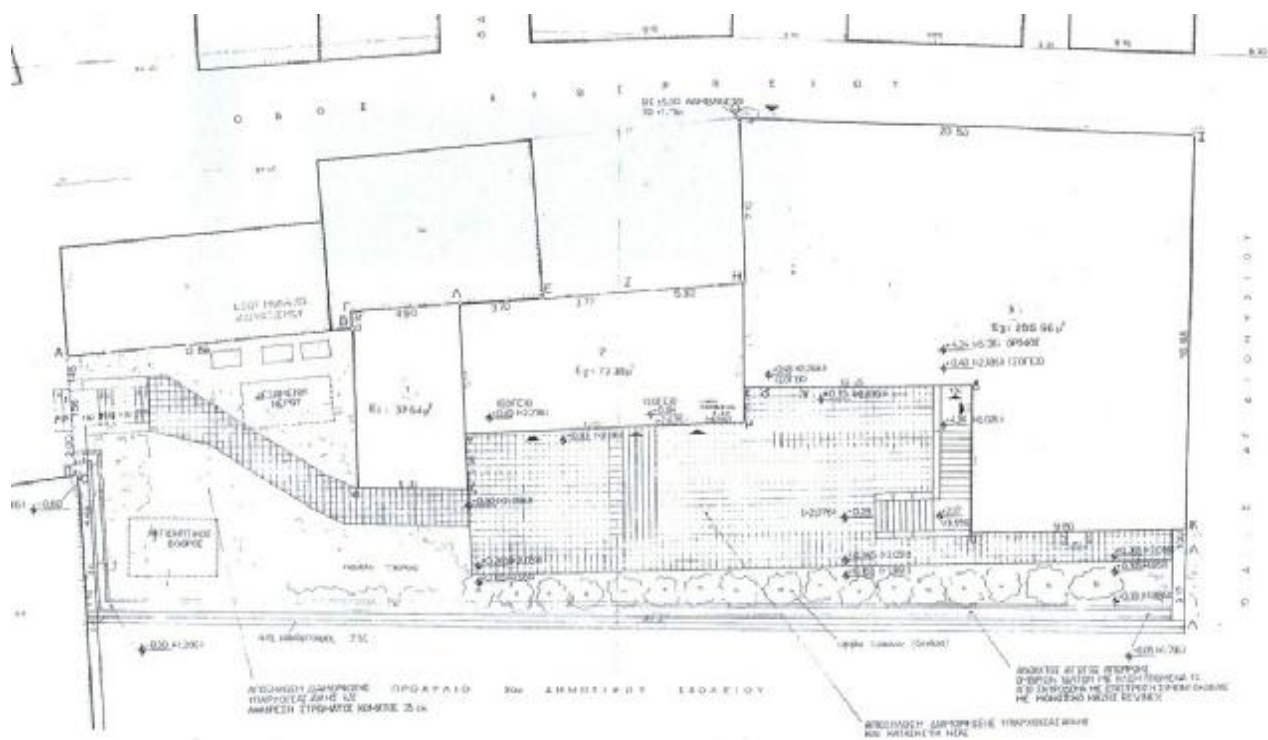
1994: Ανατίθεται η μελέτη στερέωσης - αποκατάστασης και μετατροπής του κτιρίου σε Ιστορικό Αρχείο.

1998: Ολοκληρώνεται η μελέτη.¹³⁷

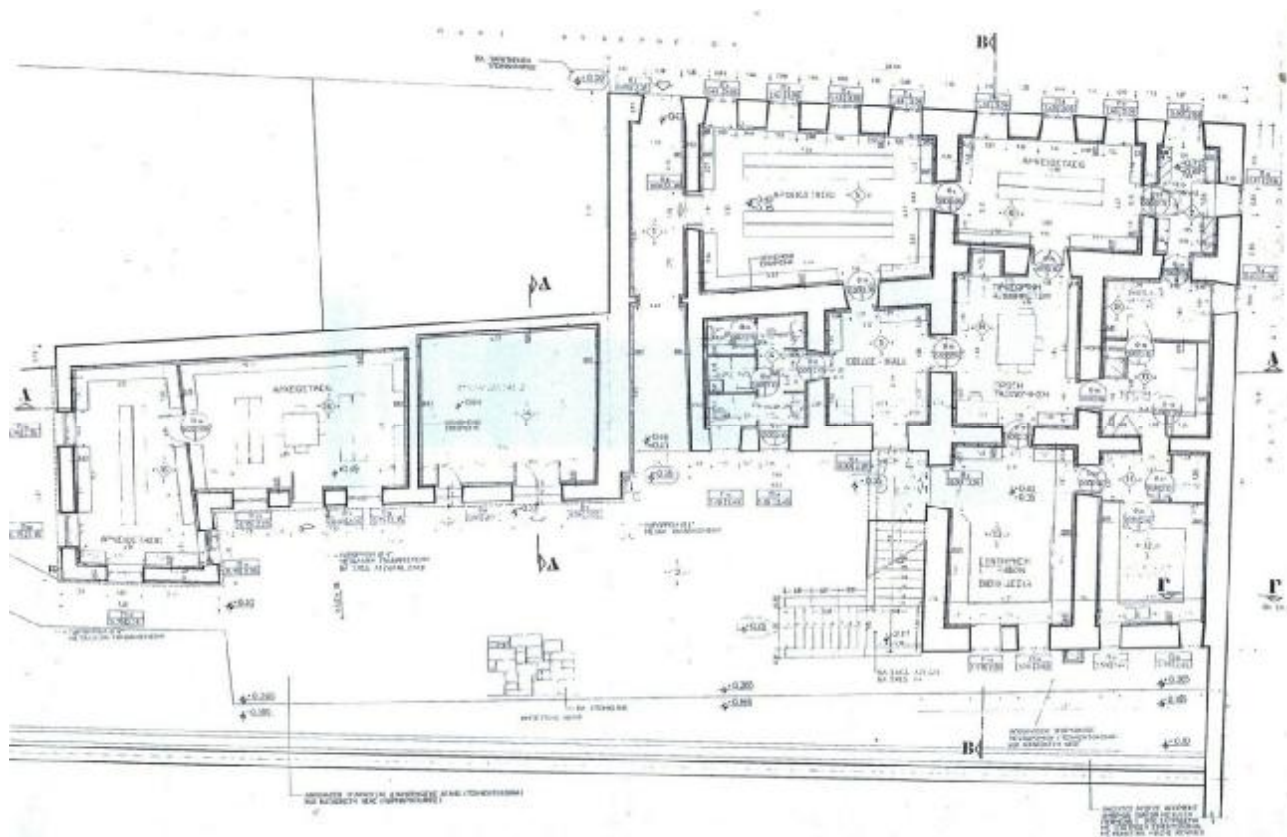
¹³⁷ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ: 142-143

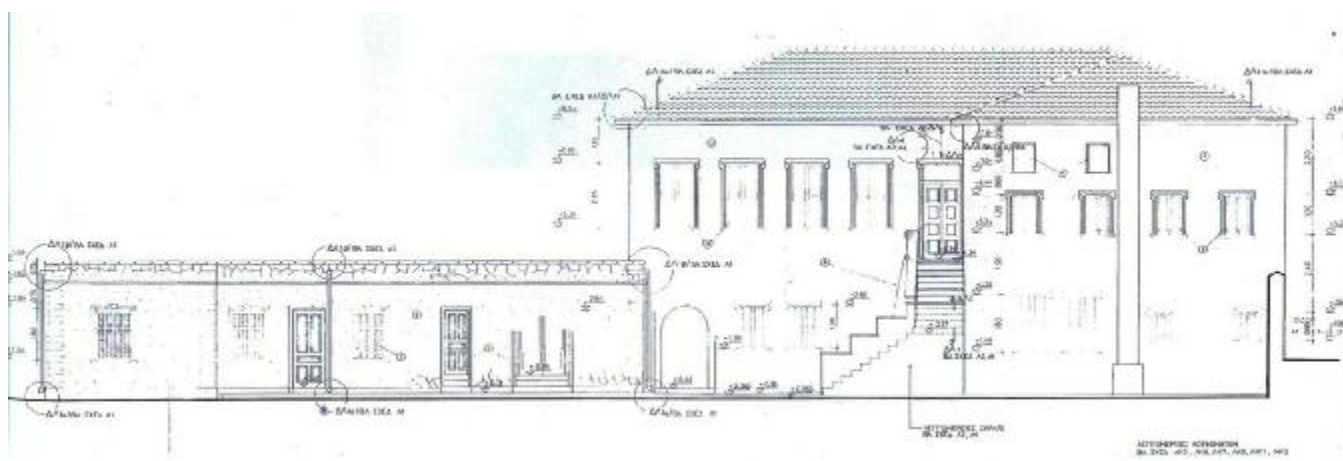
Εικόνα 28: Κάτοψη Ορόφου Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

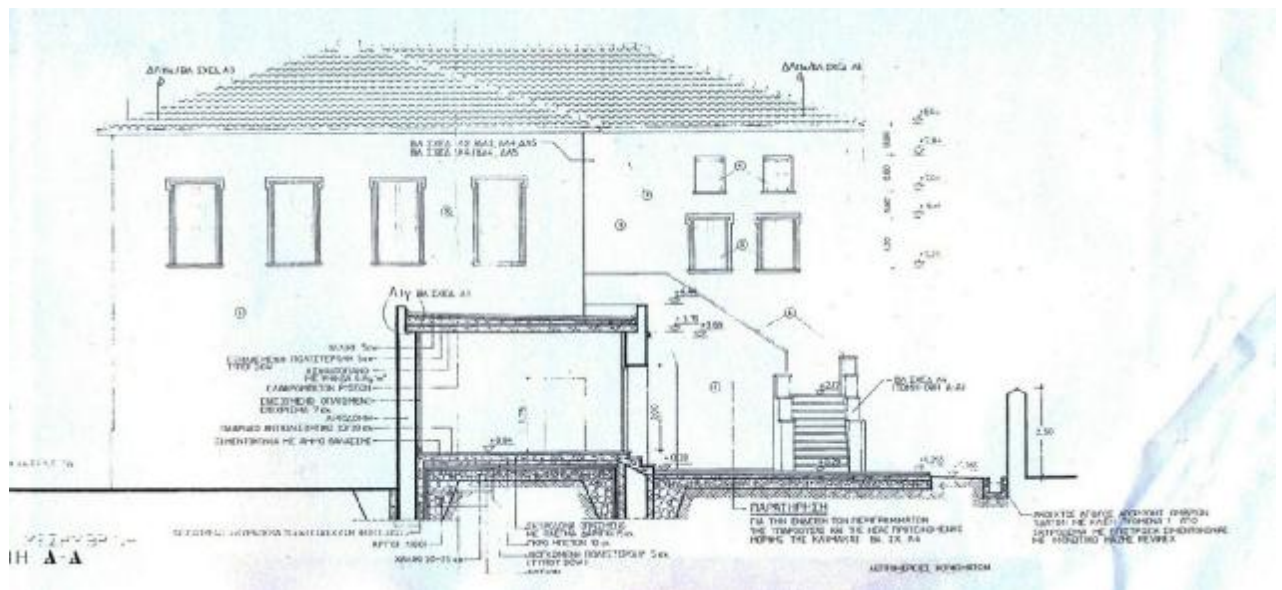
Εικόνα 27: Τοπογραφικό διάγραμμα Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Εικόνα 29: Κάτοψη Ισογείου Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

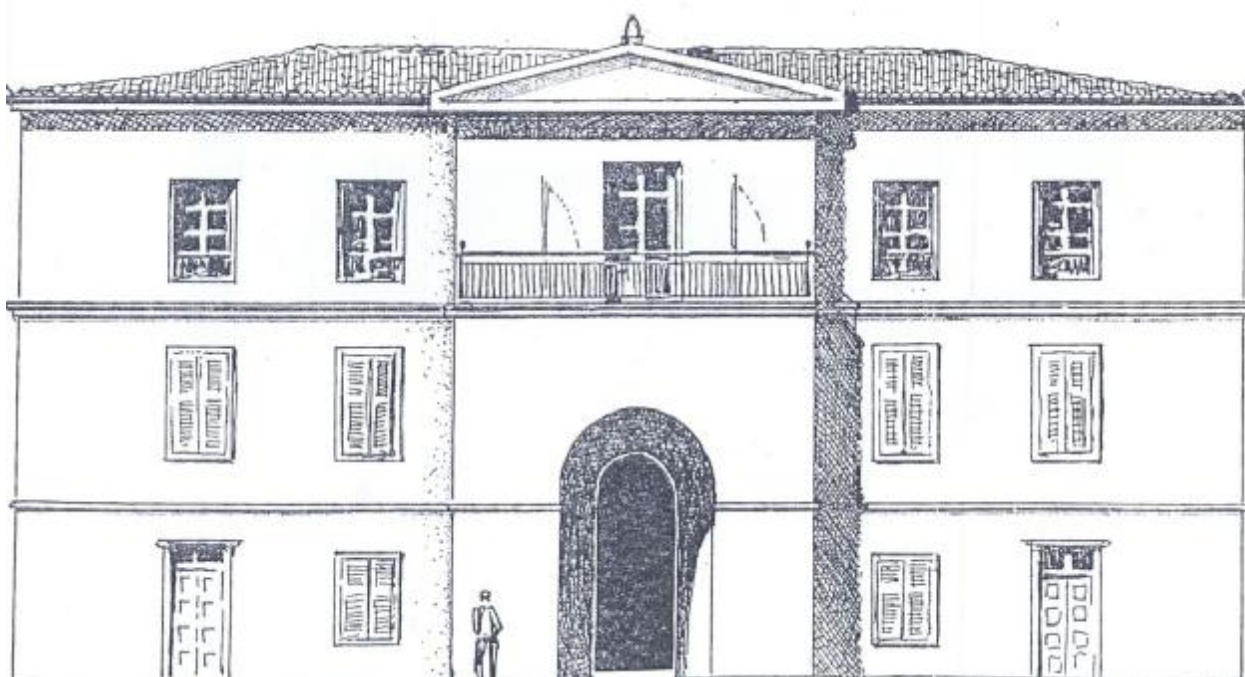

Εικόνα 30: Ανατολική όψη Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Εικόνα 31: Μεσημβρινή όψη Κυβερνείου. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Έγγραφο της 4ης Φεβρουαρίου 1828¹⁴⁰ αναφέρει ότι ένα τμήμα του κτιρίου που ανήκε στον Εμμανουήλ Ξένο είχε ενοικιαστεί από τον Ν. Σκουφό. Το γεγονός αυτό εμπόδιζε τις εργασίες επισκευής και γι αυτό έγινε σύσταση να βρει η Δημογεροντία ένα άλλο ανάλογο κτίριο για να στεγαστεί ο Ν. Σκουφός. Όταν ο τελευταίος αρνήθηκε να αλλάξει κατοικία, η Δημογεροντία ανέθεσε στον Θεόδωρο Βαλιάνο την αναζήτηση ενός δεύτερου κτιρίου κατάλληλου να χρησιμοποιηθεί ως Κυβερνείο. Το κτίριο που επέλεξε ο Βαλλιάνος ανήκε στον Πανούτσο Νοταρά, που το είχε αγοράσει από τον Ισίδεο Αγά Μασκόβ Χουσεΐν Ογλού, όταν οι Τούρκοι αποχώρησαν από το Ναύπλιο. Το κτίριο πουλήθηκε στη Κυβέρνηση στην τιμή των 27.807 γροσιών, 1.725 η υπάρχουσα οικοδομή και 26.082 το οικόπεδο (1,134 πήχεις προς 23 γρόσια τον πήχη). Με υπεύθυνο τον αρχιτέκτονα Πασκουάλε Ιππολίτι, από τη Νεάπολη της Ιταλίας, το 1829, το κτίριο αρχίζει να επιδιορθώνεται. Οι εργασίες ολοκληρώνονται το 1830 και την ίδια χρονιά ο Καποδίστριας εγκαθίσταται σ' αυτό. Σύμφωνα με τον Λαμπρυνίδη, η Κοινότητα Ναυπλιέων αγόρασε το χώρο και τον δώρισε στον Κυβερνήτη, ενώ το Παλατάκι κατασκευάστηκε με έξοδα του ίδιου του Κυβερνήτη και τη συνδρομή Ελλήνων ομογενών.¹⁴¹

Εικόνα 33: Το "Παλατάκι" του Καποδίστρια, όψη.
 Ανέκδοτο σχέδιο του Α.Πετρονώτη (λεπτομέρεια αετώματος). Πηγή:
 Δήμος Ναυπλίου

¹⁴⁰ ΓΑΚ, Αρχ. Βλαχ., φ122.

¹⁴¹ Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., *Οι κατοικίες του Ι. Καποδίστρια στην Ελλάδα. Το Κυβερνείο της Αίγινας, Το Παλατάκι του Ναυπλίου, - Το παλάτιον του Πόρου.* Σελ: 45

Το Παλατάκι του Καποδίστρια αποτελεί ένα από τα παλαιότερα παραδείγματα του αναπλιώτικου κλασικισμού. Το κτίριο οργανώνεται στην όψη του σε τρία τμήματα. Τόσο η καμάρα όσο και το αέτωμα τονίζουν το κεντρικό τμήμα, που προεξέχει από το υπόλοιπο κτίριο, διατηρώντας τη συμμετρία του. Εξωτερικά, το Παλατάκι χωρίζεται σε τρία μέρη, στη βάση, στο μεσαίο τμήμα και στη στέψη.

Αντίστοιχη θα πρέπει να ήταν, και η εσωτερική διαρρύθμιση του χώρου, χωρίς όμως να υπάρχουν επίσημα στοιχεία. Στη μορφή του το κτήριο παρουσιάζει μελετημένες αναλογίες τόσο στο μήκος όσο και στο ύψος του και τις ενδιάμεσες αποστάσεις των ορόφων. Η λιτότητα της αρχιτεκτονικής του κτιρίου, αποτελεί χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του Καποδίστρια, η δημιουργία του όμως στην κεντρική πλατεία των Τριών Ναυάρχων, του προσδίδει κύρος και βαρύτητα.

Στην κατασκευή του Κυβερνείου απασχολήθηκαν εργάτες από όλα τα μέρη της Ελλάδος, την Αθήνα, την Αίγινα, την Πόλη, το Αίβαλί, την Κύπρο, την Κρήτη, τη Θεσσαλονίκη, τη Ρούμελη, τη Μυτιλήνη, τα Καλάβρυτα, τον Τύρναβο, την Κέρκυρα, τα Κύθηρα, τη Σίφνο, με μεροκάματα από 2 - 7 γρόσια ανάλογα με την ειδικότητά τους, ενώ το μεροκάματο των γυναικών και των παιδιών ήταν 1,5 και 2 αντίστοιχα.

Στις εργασίες ανοικοδόμησης του κτιρίου απασχολήθηκαν και πολλοί Τούρκοι αιχμάλωτοι. Σύμφωνα με πληροφορίες του βιβλίου (ΝΑΥΠΛΙΑ), επιστάτης ήταν ο αρχιτέκτων Γιαννακός Γεωργίου.¹⁴²

Τα διακοσμητικά στοιχεία του Κυβερνείου προήλθαν από τη Μάλτα, οι μπρούντζινες κλειδαριές και τα πόμολα, η επίχρυση καμπάνα από μπρούντζο, τα κρύσταλλα των παραθύρων, δύο λάμπες για τη σάλα και πέντε βαρελάκια χρώμα, δύο λευκά και από ένα μαύρο, πράσινο και μπλε. Το συνολικό κόστος της κατασκευής ήταν 101.110, 10 γρόσια, ποσό ιδιαίτερα μεγάλο.¹⁴³

Σύμφωνα με τις περιγραφές των περιηγητών, το Παλατάκι ήταν λιτά επιπλωμένο. Ως εγκάρδιο, ταπεινό σπιτάκι, αναφέρεται και από τον Ludwig Ross¹⁴⁴. Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, η σορός του τοποθετήθηκε στην κεντρική αίθουσα του κτιρίου, όπου έγινε δημόσιο προσκύνημα. Στη συνέχεια, το Παλατάκι υπήρξε έδρα του διαδόχου και αδερφού του Αυγουστίνου και αμέσως μετά χρησιμοποιήθηκε ως ανάκτορο του Όθωνα στο Ναύπλιο. Αργότερα στο

¹⁴² Λαμπρινίδης Μ., *Η Ναυπλία*, Εκδ. 'Β, Αθήναι, 1950, σελ: 71

¹⁴³ Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., *Οι κατοικίες του Ι. Καποδίστρια στην Ελλάδα. Το Κυβερνείο της Αίγινας, Το Παλατάκι του Ναυπλίου, - Το παλάτιον του Πόρου*. Σελ: 45

¹⁴⁴ Ο αρχαιολόγος Ludwig Ross, που έχει διασώσει πολύτιμες πληροφορίες για τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας του ελληνικού κράτους, σημειώνει της Αναμνήσεις του ότι « όποιος δεν έζησε κάτω από τις συνθήκες της εποχής εκείνης, δεν μπορεί να καταλάβει τι προόδους έκανε η Νεώτερη Ελλάδα στα είκοσι πρώτα χρόνια της ζωής της.

κτίριο στεγάστηκε η Νομαρχία, μέχρι το 1884, όπου κάηκε από πυρκαγιά, ακριβώς εκατό χρόνια μετά τη δημιουργία του.¹⁴⁵

Εκτός από το Ναύπλιο, την Αίγινα και τον Πόρο και άλλες πόλεις θέλησαν να αποκτήσουν Κυβερνείο, συνάντησαν όμως την αντίδραση του Καποδίστρια. Από τα τρία κτίρια που χρησιμοποιήθηκαν ως Κυβερνεία, ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική παρουσιάζει το Παλατάκι του Ναυπλίου.

Τόσο το Κυβερνείο της Αίγινας όσο και του Πόρου δεν αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα αρχιτεκτονικής διοικητικών μεγάρων, καθώς και τα δύο προϋπήρχαν και υπέστησαν επισκευές και προσθήκες μικρής κλίμακας, ώστε να καλύψουν τις ανάγκες της καινούργιας χρήσης. Αντίθετα, το Παλατάκι του Ναυπλίου σχεδιάστηκε και οικοδομήθηκε για να χρησιμοποιηθεί εξ αρχής ως Κυβερνείο.

Πρόκειται για ένα κτίριο που, τοποθετημένο στον άξονα της σημαντικής πλατείας, αναδεικνύει με τη λιτότητά του την καποδιστριακή αρχιτεκτονική.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Ρος Λουδοβίκος, *Αναμνήσεις, και ανακοινώσεις από την Ελλάδα (1832 – 1833)*, Αθήνα 1976

¹⁴⁶ Ευδοκία Ζωίδου, *Καλλιόπη Καρβουνιάρη*, ό.π.π, σελ: 94

1.3. Κυβερνείο στον Πόρο

Το σπίτι που έμενε ο Ιωάννης Καποδίστριας στον Πόρο, ήταν του Αλέξανδρου Κολοκούβαρου (1780-1790).

Το φθινόπωρο του 1829, ο προσωρινός διοικητής Πόρου Κων/νος Αξιώτης εξουσιοδοτείται από την κυβέρνηση να βρει το κατάλληλο οίκημα που θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως κατοικία του Καποδίστρια στο νησί. Ο Αξιώτης επέλεξε την οικία του Αλέξανδρου Κολοκουβάρου και υπέγραψε το σχετικό συμβόλαιο. Έγιναν οι σχετικές επισκευές και τον Νοέμβριο του 1829 το κτίριο ήταν έτοιμο να δεχθεί τον κυβερνήτη.

Στον Πόρο την περίοδο αυτή βρισκόταν ο Ολλανδός βαρόνος Κάρολος Σάμπουργκ , μηχανικός του Ρωσικού Στρατού, και εξ αγχιστείας συγγενής του Καποδίστρια, ο οποίος πιθανότατα ανέλαβε τις εργασίες μετατροπής της οικίας Κολοκούβαρου.¹⁴⁷

Εικόνα 34: Το Κυβερνείο του Καποδίστρια στον Πόρο.
Προσωπικό αρχείο

Η απόφαση της ενοικίασης προσωπικής κατοικίας στον Πόρο, μετά τα κυβερνεία της Αίγινας και του Ναυπλίου, ίσως να επεβλήθη και από τη δύσκολη κατάσταση που επικρατούσε στις σχέσεις του Καποδίστρια με τους πλούσιους και ισχυρούς πλοιοκτήτες της Υδρας.

Μια απλή πλάκα υποδηλώνει σήμερα ότι το κτίσμα χρησιμοποιήθηκε ως κυβερνείο. Οι πολλές μετατροπές που έχει υποστεί στα χρόνια που πέρασαν δεν επιτρέπουν μια γρήγορη αναγνώριση των προσθηκών που έγιναν επί

¹⁴⁷ Μετά την Απελευθέρωση [Αρχείο] [Διαδίκτυο]
www.patriotaki.com/archive/index.php/t-499.html - 36k - [Επίσκεψη 25 Νοεμβρίου 2008]

Καποδίστρια, πολύ περισσότερο που το κτίριο συνεχίζει να χρησιμοποιείται. Πρόκειται για ένα δώροφο ποιοτικό αρχοντικό που βλέπει στο λιμάνι, με ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία στο εσωτερικό του.

Στο σπίτι αυτό πέρασε τα μαθητικά του χρόνια και ο πρώτος πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Παύλος Κουντουριώτης. Έχει κινηθεί η διαδικασία να κηρυχθεί από το υπουργείο Πολιτισμού ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΝΑΥΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ [ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ] : Αρχείο PDF.
www.hellasarmy.gr/hn/history/poros-nafstathmos.pdf [Επίσκεψη: 3 Δεκεμβρίου 2008]

2. ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΑ

2.1. Ορφανοτροφείο της Αίγινας

Το Ορφανοτροφείο είναι το πρώτο δημόσιο κτίριο που κατασκευάστηκε την εποχή του Καποδίστρια. Σκοπός της ίδρυσής του ήταν η στέγαση των ορφανών του Αγώνα, των ψυχοπαιδιών των στρατιωτών, που τους ακολουθούσαν σε όλες τις αποστολές τους. Η φροντίδα για τα ορφανά αγόρια είχε προτεραιότητα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τι αντίστοιχο ενδιαφέρον για τα ορφανά κορίτσια δεν υφίστατο¹⁴⁹. Το ίδρυμα, χωρητικότητας 600 παιδιών, αναπτυσσόταν σε ένα συγκρότημα διαστάσεων 140,00 μ. X 80,00 μ., οργανωμένο γύρω από μία κλειστή εσωτερική αυλή. Μέσα στην αυλή υπήρχε ναός, του οποίου ο θεμέλιος λίθος έφερε την επιγραφή: «Εκ μέρους του Ελληνικού Έθνους ο Κυβερνήτης της Ελλάδος καθιερώνει τον ναόν τούτον εις τον σωτήραν της Ελλάδος Θεός».¹⁵⁰

Η τυπολογία του κτιρίου έχει αντίστοιχή της σε κτίρια της Ευρώπης και της Ανατολής με παρόμοιες λειτουργίες. Η αυστηρότητα, η συμμετρία και η λιτότητα, που χαρακτηρίζουν τόσο την κάτοψη όσο και τις όψεις του συγκροτήματος, αποτελούν τυπικά στοιχεία του κλασικισμού. Οι καθαροί όγκοι του κτιρίου και ο σεβασμός στην κλίμακα μαρτυρούν την ελληνική αρχιτεκτονική παράδοση.

¹⁴⁹ Σε επιστολή του Καποδίστρια προς το Μουστοξύδη στις 6.11.1827 αναφερόταν μεταξύ άλλων για το θέμα αυτό : «Επεθύμουν προς τούτοις, ανίσως μηδέν εμπόδιον εναντιώθῃ εις την εκπλήρωσιν του προκειμένου καλού και αι ορφαναί ή άποροι κόραι να λάβωσί τινά βοήθειαν και ίδετε κατά χώραν αν δυνάμεθα να παρηγορήσωμεν τα κατ'αυτάς δια της διδασκαλίας της μητρικής των γλώσσης και τινός ξένης».

¹⁵⁰ Η αιγιναία, 2001, ο.π., σελ:83

**Εικόνα 35: Είσοδος στο Ορφανοτροφείο (σημερινή κατάσταση)
Με επιγραφή του Κυβερνήτη. Από Προσωπικό αρχείο**

Η ανέγερση του Ορφανοτροφείου εξασφάλισε τροφή στους πρόσφυγες που είχαν συγκεντρωθεί στην Αίγινα από τα χρόνια του Αγώνα, προσφέροντάς τους απασχόληση. Ο αριθμός των εργατών, μικρός στην αρχή, ξεπερνά στο τέλος τους 2000.

Οι ανειδίκευτοι εργάτες και εργάτριες πληρωνόντουσαν σε «ταΐνια», την καθημερινή τους δηλαδή τροφή, που αντιστοιχούσε σε 2,2 γρόσια. Μόνο οι ειδικευμένοι μάστορες, οικοδόμοι, τεχνίτες, λιθοξόοι, μαραγκοί, κ.α., πληρωνόντουσαν σε χρήματα, με αμοιβές από 0,5 έως 20 γρόσια την ημέρα¹⁵¹.

Όλα τα έξοδα ανέγερσης του Ορφανοτροφείου αναγράφονται σε ένα ανέκδοτο χαρτόδετο τετράδιο 128 σελίδων, διαστάσεων 21,00 εκ.Χ 29,50 εκ., που βρίσκεται στο ΓΑΚ. Όπως προκύπτει από τις πληροφορίες του τετραδίου, η οικοδόμηση του Ορφανοτροφείου χωρίζεται σε δύο περιόδους. Κατά την πρώτη, από την 16η Φεβρουαρίου μέχρι την 24η Ιουνίου 1828, με φέροντα τίτλο «*έξοδα του Ορφανοτροφείου κατά τον λογαριασμόν του κυρίου Θεόδωρου Βαλιάνου από αρ.1 έως 13, υπ'αριθ. 2179 εισερχ. Οικονομίας*», ο Βαλιάνος παρουσιάζεται υπεύθυνος τόσο της αρχιτεκτονικής μελέτης όσο και της εργολαβίας του έργου.¹⁵²

Την άνοιξη του 1828 οι εργάτριες παραπονέθηκαν ότι το ψωμί που έπαιρναν ημερησίως ως αμοιβή ήταν κακής ποιότητας.

¹⁵¹ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ:121

¹⁵² Στο ίδιο, σελ:123

Μετά από ανακρίσεις του Διοικητή της Αίγινας Γιαννίση, αποκαλύφθηκε ότι το ψωμί που της παρείχε ο φούρναρης Σπυρ. Κυπαρίσσης περιείχε άμμο. Ο Βαλλιάνος νιώθοντας υπεύθυνος, καθώς ο ίδιος είχε διορίσει τον Κυπαρίσση, παραιτείται από την επίβλεψη του έργου και ζητάει να ασχοληθεί μόνο με τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό του Ορφανοτροφείου. Η πρότασή του γίνεται δεκτή και την επιστασία του έργου αναλαμβάνει ο μάστρο - Χρήστος Λόξας.¹⁵³

Η δεύτερη περίοδος ανέγερσης του ιδρύματος, με τίτλο «ημερομίσθια του Ορφανοτροφείου κατά τους λογαριασμούς Λόξα», ξεκινάει στις 28 Ιουνίου 1828 και ολοκληρώνεται στις 5 Απριλίου 1829. Το φθινόπωρο θεμελιώνεται ο ναΐσκος του Ορφανοτροφείου, ενώ η οικοδόμηση του συγκροτήματος ολοκληρώνεται στα τέλη Μαρτίου του 1829. Στις αρχές του 1829, μία έκταση 55 στρεμμάτων που εκτεινόταν από το Ορφανοτροφείο ως τη θάλασσα, δωρίζεται από τους κατοίκους της Αίγινας στην Κυβέρνηση, με σκοπό να διαμορφωθεί ως κήπος του ιδρύματος. Η δημιουργία του Ορφανοτροφείου στοίχισε το ποσό των 515.371 γροσιών (206.148,4 φοίνικες), το μεγαλύτερο μέρος του οποίου (205.431,59 φοίνικες) προερχόταν από Φιλέλληνες και Έλληνες του εξωτερικού και το υπόλοιπο ποσό από το Εθνικό Ταμείο.¹⁵⁴

Εικόνα 36: Άποψη από την κύρια όψη.(Νοτιοδυτική Όψη) Προσωπικό αρχείο

¹⁵³ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ:122

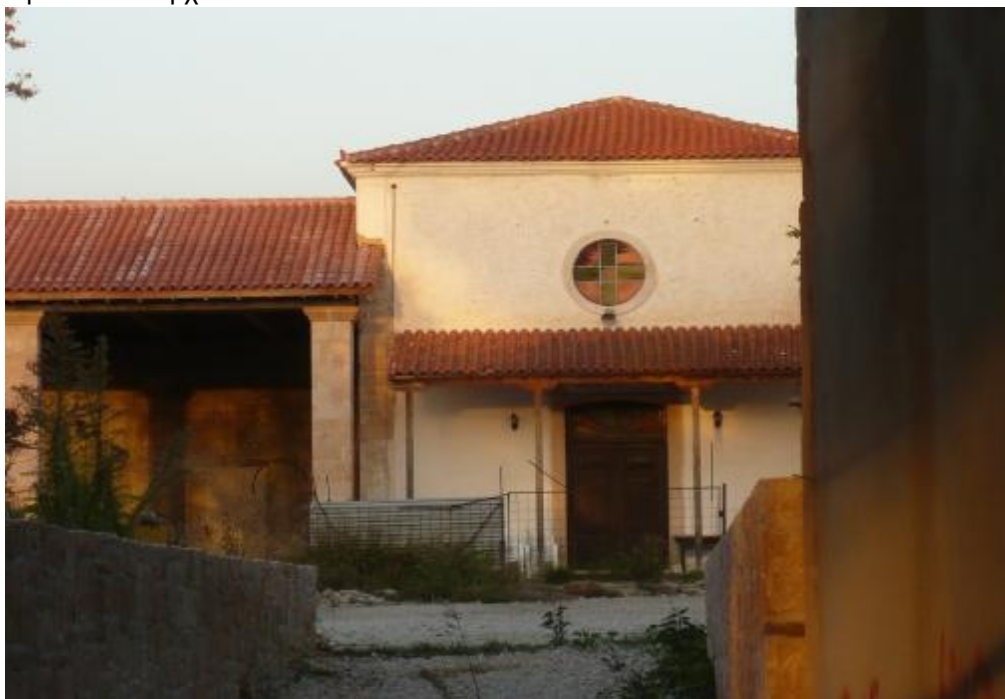
¹⁵⁴ Το Καποδιστριακό Ορφανοτροφείο στην Αίγινα , [Διαδίκτυο]
www.scribd.com/doc/2484774/- - 93k [Επίσκεψη: 4 Νοεμβρίου 2008]

Στις 6 Απριλίου 1829 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια του Ορφανοτροφείου «όπου παρευρέθησαν το Υπουργικόν Συμβούλιον, το Πανελλήνιον και όλα αι λοιπαί αρχαί».¹⁵⁵

Στους χώρους του συγκροτήματος, εκτός από τις λειτουργίες του Ορφανοτροφείου, φιλοξενήθηκαν η βιβλιοθήκη, το πρώτο τυπογραφείο, το πρώτο αρχαιολογικό μουσείο και η πρώτη ορυκτολογική συλλογή της χώρας.

Εικόνα 38: Αποψη από την βορειοανατολική όψη του ορφανοτροφείου. Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 37: Φωτογραφία από το εσωτερικό, διακρίνεται η εκκλησία. Προσωπικό αρχείο

¹⁵⁵ Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση *αίγιναία*, Τεύχος 3 Αίγινα, Ιανουάριος – Ιούνιος 2001 σελ:123

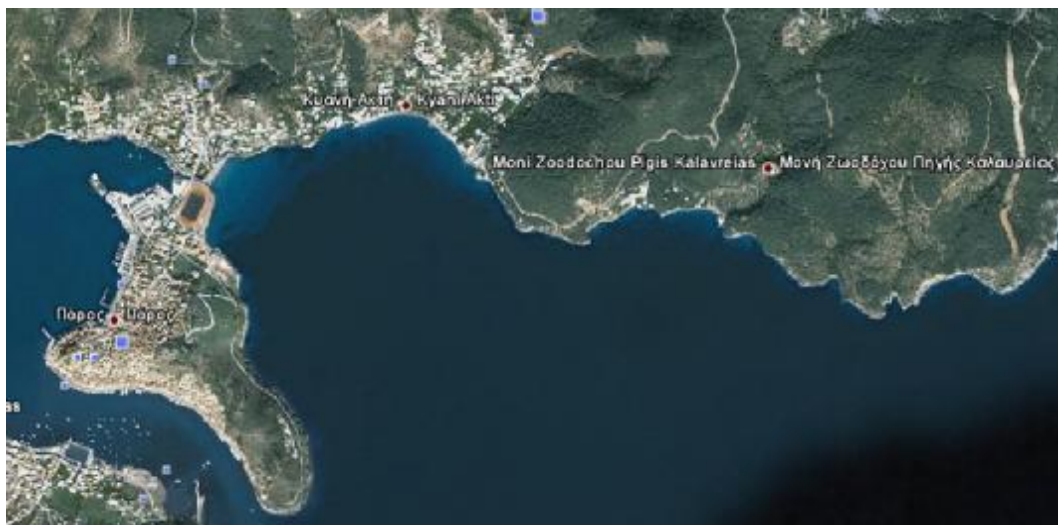

Εικόνα 40: Άποψη από την Νοτιοανατολική όψη του ορφανοτροφείου.
Από προσωπικό αρχείο

Εικόνα 39: Φωτογραφία από το εσωτερικό του ορφανοτροφείου.
Από προσωπικό αρχείο

2.2. Ορφανοτροφείο στον Πόρο

Το 1828 ιδρύεται από τον Ιωάννη Καποδίστρια στις εγκαταστάσεις της Ι. Μονής Ζωοδόχου Πηγής, ορφανοτροφείο για τα ορφανά των πολεμιστών του αγώνα.

Στεγάστηκαν στο Μοναστήρι 180 ορφανά, των οποίων την επιμέλεια και φροντίδα ανέλαβε η Ι. Μονή, εκτός των άλλων, δινόταν και ιματισμός: μια φουστάνελα, δυο πουκάμισα, δυο ζευγάρια βρακιά, ένα ζευγάρι τσαρούχια, ένα φέσι, ένα πανωφόρι και μία ζώνη. Για τον ύπνο ένα αχυρένιο στρώμα και για μαξιλάρι ένα λιθάρι. Κουρεύονταν δε σύρριζα.

Εικόνα 41: Ι. Μονή Ζωοδόχου Πηγής. Πηγή: Google Earth

Η περίθαλψη της πρώτης ομάδας έγινε με την εποπτεία του Επτανήσιου Α. Παπαδόπουλου, ενώ Διευθυντής του Ορφανοτροφείου ορίστηκε κάποιος Βούας.

Το ορφανοτροφείο επιθεώρησε ο ίδιος ο Καποδίστριας και εξέφρασε την ευαρέσκεια του. Για τρεις μήνες λειτούργησε στη Μονή και πρόχειρο νοσοκομείο. Γενικά η Μονή πρόσφερε πολλά ηθικά και υλικά και στον Αγώνα και μετέπειτα κατά την Κατοχή. Τα τελευταία κοπάδια από πρόβατα τα πούλησε, με εντολή της Δημογεροντίας του Πόρου, για τα έξοδα του Ελληνικού Σχολείου, που λειτούργησε στον Πόρο, με πρώτο δάσκαλο τον Νικηφόρο Παμπούκη, που ήταν και Φιλικός.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ, [Διαδίκτυο], 77κ [Επίσκεψη : 7 Νοεμβρίου 2008]

3. ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΑ – ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

3.i. Στην Αίγινα

Όταν την άνοιξη του 1828 ξεσπά στην Αίγινα επιδημία πανώλης, ο Καποδίστριας κηρύσσει την πόλη υπό υγειονομικό αποκλεισμό. Ο ίδιος αναθέτει στο Βαλλιάνο τη δημιουργία Λοιμοκαθαρητηρίου κάτω από το ναό της κολώνας, στην περιοχή που σήμερα αποκαλείται Καραντίνα. Το ήδη υπάρχον κτίριο του Λοιμοκαθαρητηρίου είχε πολύ μικρές διαστάσεις. Το ημικυκλικό σχήμα της κάτοψης του νέου κτηρίου, ο Βαλλιάνος το εμπνεύστηκε από το αρχαίο θέατρο της Αίγινας, λείψανα του οποίου σώζονταν την εποχή εκείνη. Αντίθετα, όλα τα προϋπάρχοντα λοιμοκαθαρητήρια είχαν ορθογωνική κάτοψη με εσωτερική αυλή και χώρους απομόνωσης τοποθετημένους περιμετρικά γύρω από αυτήν.¹⁵⁷

Το λοιμοκαθαρητήριο άρχισε να οικοδομείται στις αρχές Ιουλίου του 1828 και οι εργάτες που απασχολήθηκαν έπαιρναν μεροκάματο 30-32 παράδες το ταΐνι. Το συνολικό κόστος κατασκευής του κτηρίου ήταν 13.112 γρόσια. Το ημικυκλικό σχήμα του κτηρίου εντυπωσίασε πολλούς ξένους μελετητές. Υπάρχουν δύο αποτυπώσεις του Λοιμοκαθαρητηρίου, μια δημοσιευμένη στο *Revue Generale de l'Architecture* του 1836 και μια του Δανού αρχιτέκτονα Winstrup που διέμενε στην Αίγινα το 1849.¹⁵⁸

¹⁵⁷ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π,σελ:124

¹⁵⁸ Στο ίδιο, σελ:124

3.2. Στο Ναύπλιο

Μία από τις αρχικές μέριμνες του Καποδίστρια ήταν η περίθαλψη των κατοίκων του Ναυπλίου. Το νοσοκομείο που ο Ατζαγιόλι, Δούκας των Αθηνών και αφέντης της Κορίνθου το 14ο αιώνα, είχε ιδρύσει στον προμαχώνα των Πέντε Αδερφών, συνέχιζε να λειτουργεί ως πολιτικό νοσοκομείο με την ονομασία Α' Εθνικό Νοσοκομείο Ναυπλίου. Στο Κάστρο της Ακροναυπλίας ο Heideck ιδρύει ένα ακόμα νοσοκομείο που λειτούργησε ως στρατιωτικό. Έλληνες και Φιλέλληνες γιατροί, με σπουδές στα Πανεπιστήμια της Δύσης, απασχολούνταν στα δύο νοσοκομεία.¹⁵⁹

3.3. Στον Πόρο

Στον Πόρο ιδρύθηκε και το πρώτο ναυτικό νοσοκομείο (25-11-1829) με πρώτο διευθυντή τον αρχίατρο χρόνια Δροσινό.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, ό.π.π,1997 σελ: 99

¹⁶⁰ Ο Πρώτος Ναύσταθμος στον Πόρο, [Διαδίκτυο] www.koutouzis.gr/progymnastirio.htm - 127k - [Επίσκεψη 2 Νοεμβρίου 2008]

4. ΣΧΟΛΕΙΑ

4.1. Κεντρικό Σχολείο

Το Κεντρικό Σχολείο¹⁶¹ ιδρύθηκε την 1^η Νοεμβρίου του 1828 στην Αίγινα, αλλά η έναρξη μαθημάτων έγινε στις 2 Ιανουαρίου του 1830, οπότε και έληξε η μέχρι τότε λειτουργία του δημόσιου ελληνικού σχολείου, όπου δίδασκε ο Χαρ. Παμππούκης. Οι απόφοιτοι του σχολείου, οι οποίοι διδάσκονταν ως υπότροφοι της κυβέρνησης, προορίζονταν για διδάσκαλοι των ελληνικών ή πρότυπων σχολείων.

Έφορος του Κεντρικού Σχολείου ανέλαβε ο Μουστοξύδης και τα διδασκαλικά καθήκοντα, εκτός από το Μουστοξύδη, οι Γεώργιος Γεννάδιος και Ιωάννης Βενθύλος αρχικά και αργότερα οι Νικόλαος Χορτάκης, Κ. Κοκκινάκης, Γρηγ. Κωνσταντάς, Ιωσήφ Διστομίτης, Κ. Οικονομίδης, Αν. Ερκουλίδης, Αθανάσιος Αβραμιάδης.

Το σχολείο στεγάστηκε αρχικά στον Περίβολο του Ορφανοτροφείου και αργότερα στο οίκημα που ανεγέρθη με έξοδα του Ελβετού φιλέλληνα Εϋνάρδου.

¹⁶²

¹⁶¹ Για το ίδρυμα αυτό βλ. Κούκκου., ό.π.π, σ. 120-153.

¹⁶² *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ:85

Εικόνα 43: Πίσω όψη κτηρίου. Από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 42: Κύρια Όψη του κτηρίου. Από προσωπικό αρχείο.

Το υπάρχον κτίριο έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο βάσει της Υπουργικής Απόφασης 19628/812, που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 66/03-05-1945. Το Εϋνάρδειο βρίσκεται στο κέντρο της πόλης της Αίγινας σε μικρή απόσταση από την παραλία, και ως εκ τούτου όλο το ευρύτερο περιβάλλον είναι δομημένο. Σε άμεση γειτνίαση με το Εϋνάρδειο βρίσκεται η Μητρόπολη, το Πνευματικό Κέντρο (πρώην αλληλοδιδακτικό σχολείο), ενώ σε μικρή απόσταση βρίσκονται το Κυβερνείο του Καποδίστρια, η δημόσια βιβλιοθήκη (που σήμερα στεγάζεται σε μια προσθήκη των Γερμανών της Κατοχής στο Κυβερνείο), που θα μεταστεγαστεί στο Εϋνάρδειο, το Δημοτικό Σχολείο της Αίγινας, το Λαογραφικό Μουσείο και το Δημαρχείο.

Ο Μουστοξύδης περιγράφει το κτίριο ως εξής: «Διά συνδρομής του κυρίου Εϋνάρδου εκτίσθη το νέον οικοδόμημα απλής δωρικής αρχιτεκτονικής, του οποίου το πρόσωπον στολίζεται από μίαν στοάν αι δε πλευραί στολίζονται με αετώματα. Το ευρυχωρότερον των δύο ακροατηρίων χωρεί υπέρ της 200 μαθητάς». ¹⁶⁶

Το κτίριο είχε αρχικά δύο αίθουσες, στη μία από τις οποίες φιλοξενήθηκε αργότερα η Εθνική Βιβλιοθήκη. Τη χρονική περίοδο 1936-1981 στο «Εϋνάρδειον» στεγάστηκε το Αρχαιολογικό Μουσείο. Το 1945 το κτίριο ανακηρύχτηκε διατηρητέο μνημείο. Την αναστήλωση και μετατροπή του σε Δημόσια Βιβλιοθήκη ανέλαβε το γραφείο «Ανάπλαση» με υπεύθυνους μελετητές τους - Καλαϊτζή, Β. Σταρένιο και Ν. Στρατηγέα

Εικόνα 44: Βάσεις πεσσών. Από προσωπικό αρχείο

¹⁶⁶ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ:147

Το Εϋνάρδειο, όπως αναφέρει η κα Αδάμη - Καρδαμίτση, είναι το πρώτο καθαρά νεοκλασικής μορφολογίας κτίριο της νεοελληνικής αρχιτεκτονικής. Είναι μονώροφο με υπερυψωμένο το δάπεδο του ισογείου από τον περιβάλλοντα χώρο. Έχει σχήμα ορθογωνικό, εξωτερικών διαστάσεων 10,45 X 25,75 μ., και συνολικού ύψους, μαζί με την στέγη, 8,06 μ. Το κτίριο σήμερα αποτελείται από τέσσερα διακριτικά τμήματα. Αυτά είναι το πρόστυλο και τρεις αίθουσες που επικοινωνούν μεταξύ τους.¹⁶⁷

Εικόνα 45: Πρόστυλο. Από προσωπικό αρχείο.

Το πρόστυλο είναι ο ημιυπαίθριος χώρος που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του κτιρίου και καταλαμβάνει όλο το μήκος της πρόσοψής του. Έχει διαστάσεις 24,50 X 1,75 μ. και καθαρό ύψος 4,87 μ., το δάπεδό του βρίσκεται στο +0,54 σε σχέση με το περίξ έδαφος και έχει τελική επικάλυψη από μωσαϊκό εκτός από τα μεσοδιαστήματα των πεσσών που είναι από πλάκες πωρόλιθου. Προς την πλευρά του ακάλυπτου έχει μια συστοιχία από 8 ορθογώνιους πεσσούς διαστάσεων 70 X 70 περίπου εκ. ανά 2,60 μ. περίπου. Επικοινωνεί με τον υπαίθριο χώρο με τρία σκαλοπάτια από πωρόλιθο που καταλαμβάνουν όλο το μήκος του πρόστυλου και είναι εμφανώς φθαρμένα.

Οι βάσεις των πεσσών είναι από πωρόλιθο, ενώ το υπόλοιπο τμήμα τους είναι από λιθοδομή επιχρισμένη και συνδέεται με τη μετόπη με επιχρισμένα πεσσόκρανα. Η βάση της μετόπης που εδράζεται πάνω στα πεσσόκρανα είναι από ξύλινες διατομές περίπου 23 X 23 εκ. Η μετόπη συνεχίζει με λιθοδομή επιχρισμένη.

¹⁶⁷ Καρδαμίτση – Αδάμη, *Οι πρώτοι Έλληνες Μηχανικοί*, Τεχνικά Χρονικά Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε, Τεύχος 4 (1998)

Η εσωτερική πλευρά του πρόστυλου είναι επιχρισμένη με αρκετές εμφανείς φθορές. Σε αυτή την πλευρά είναι η κεντρική είσοδος του κτιρίου, καθώς και έξι σιδερόφρακτα παράθυρα.

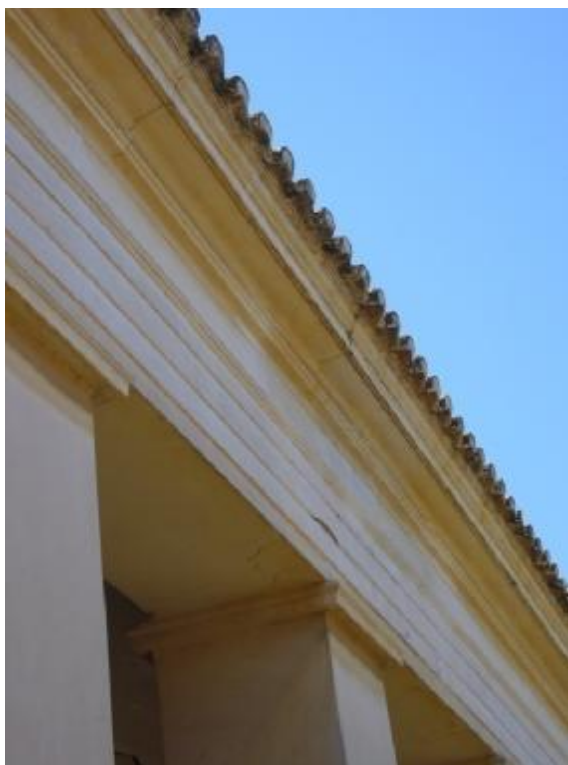
Η οροφή του πρόστυλου είναι από «μπαγδαντί» και έχει μια μεγάλη ρωγμή στην ένωσή του με το κυρίως κτίριο και σε όλο το μήκος του. Η ρωγμή αυτή μάλλον οφείλεται στις ζημιές και στην καθίζηση που έχει υποστεί η στέγη.

Εικόνα 46: Φθορές. Από προσωπικό αρχείο

Από το πρόστυλο γίνεται η είσοδος στο κυρίως κτίριο, που αποτελείται από τρεις ισοδύναμες αίθουσες.

Η είσοδος στο κτίριο γίνεται διαμέσου μιας μεταλλικής δίφυλλης πόρτας από το μέσον του πρόστυλου στην αίθουσα «Β». Η αίθουσα έχει διαστάσεις 7,63 X 6,70 μ. και καθαρό ύψος 4,70 μ. είναι στο κέντρο του κτιρίου και με αυτήν επικοινωνούν οι δύο άλλες αίθουσες. Η αίθουσα «Α» στη δεξιά πλευρά (προς την οδό Μητροπόλεως) διαστάσεων 7,94 X 6,67 μ., και η αίθουσα «Γ» στην αριστερή πλευρά (προς το διάδρομο που συνδέει την οδό Πελεκάνου με τη Μητρόπολη), διαστάσεων 8,08 X 6,71 μ. Το δάπεδο και των τριών αιθουσών βρίσκεται στο +0,71 σε σχέση με το πέριξ έδαφος και σχηματίζει ένα σκαλοπάτι 17 εκ. με το πρόστυλο.

Εικόνα 47: Πάνω μέρος των πεσσών. Από προσωπικό αρχείο

Η αίθουσα «Β» έχει δύο παράθυρα προς την οδό Πελεκάνου και δύο προς το πρόστυλο και δύο πόρτες (πλέον αυτής της εισόδου) χωρίς κούφωμα, μία προς την αίθουσα «Α» και μία προς την αίθουσα «Γ».

Η αίθουσα «Α» έχει τρία παράθυρα προς την οδό Πελεκάνου και δύο προς το πρόστυλο. Έχει δε την πόρτα που οδηγεί στην αίθουσα «Β».

Η αίθουσα «Γ» έχει τρία παράθυρα προς την οδό Πελεκάνου και δύο προς το πρόστυλο. Έχει δε την πόρτα που οδηγεί στην αίθουσα «Β».

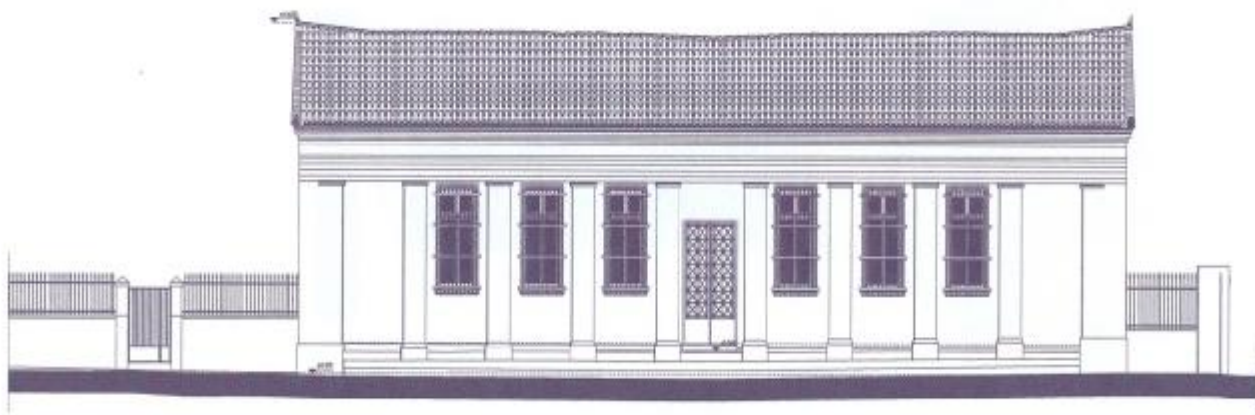
Τα δάπεδα των αιθουσών είναι από μωσαϊκό, οι τοίχοι είναι επιχρισμένο. Η οροφή είναι από μπαγδαντί. Τα κουφώματα είναι ξύλινα με μεταλλικό κάγκελο προστασίας.

Στέγη

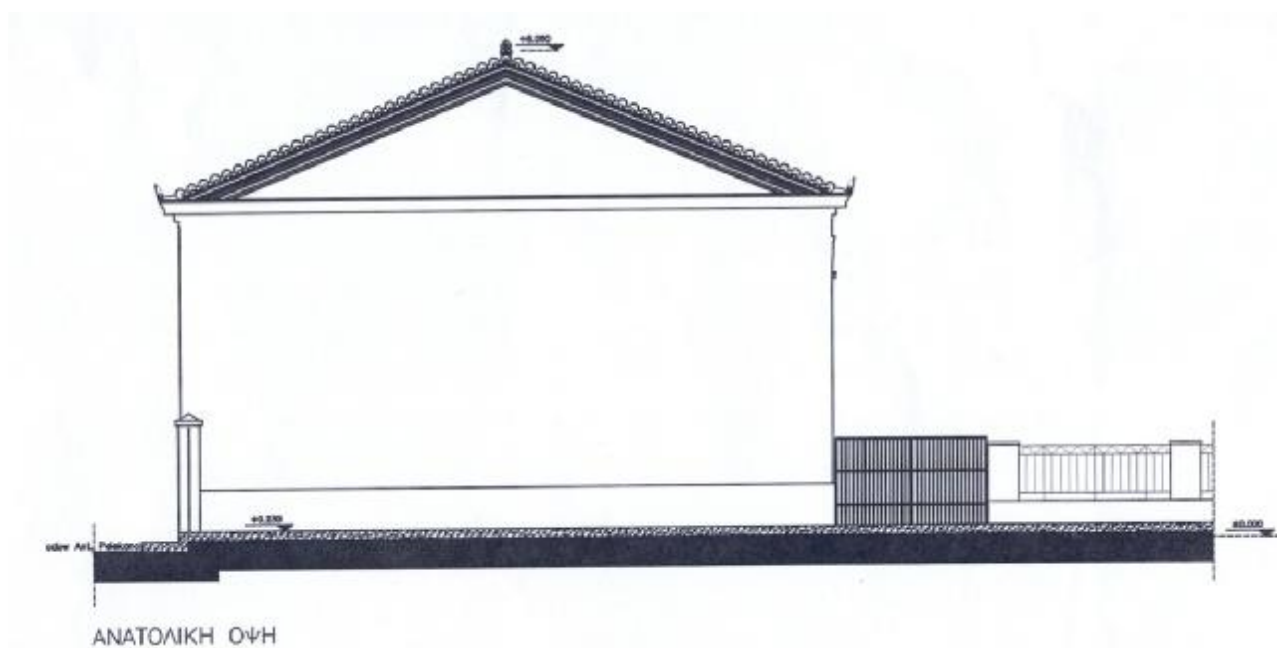
Η στέγη είναι δίρριχτη και έχει επικάλυψη από κολυμπητά βυζαντινά κεραμίδια. Η απορροή των νερών γίνεται ελεύθερα χωρίς να υπάρχει λούκι στην άκρη της. Η στέγη είναι το πλέον καταπονημένο στοιχείο σε όλο το κτίριο και έχει παρουσιάσει καθιζήσεις σε πάρα πολλά σημεία της.

Όψεις

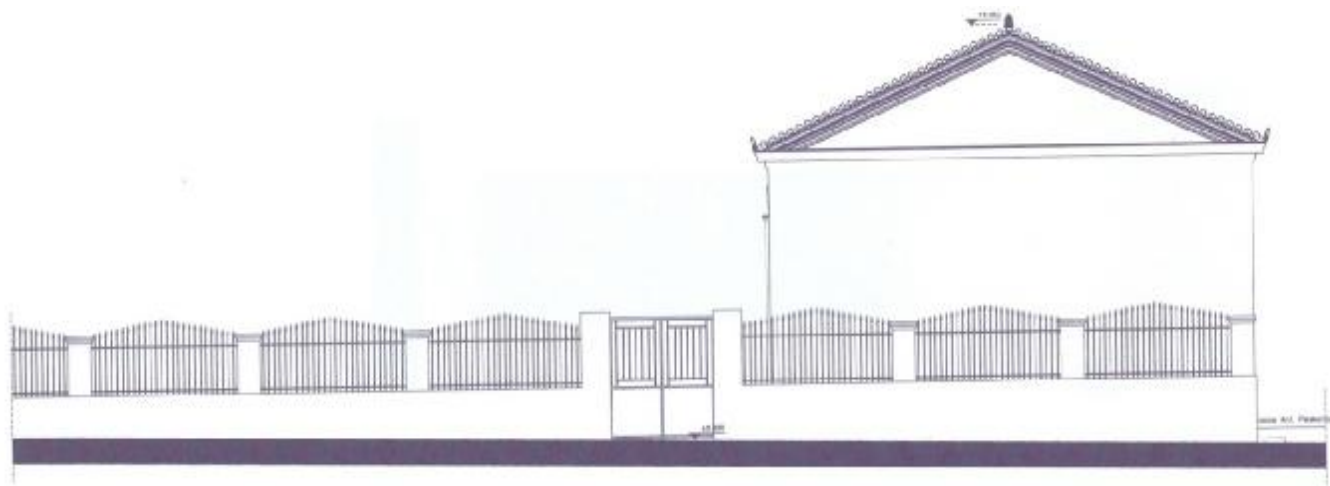
Όλες οι όψεις του κτιρίου είναι επιχρισμένες και χρωματισμένες. Το χρώμα των όψεων είναι αυτό της ώχρας πλην της όψεως του πρόστυλου, που είναι το χοντροκόκκινο. Οι δύο όψεις στις στενές πλευρές σχηματίζουν στο άνω μέρος τους αέτωμα που περιγράφεται από τραβηχτά κυμάτια. Το κάτω κυμάτιο συνεχίζει και στις δύο μεγάλες όψεις.

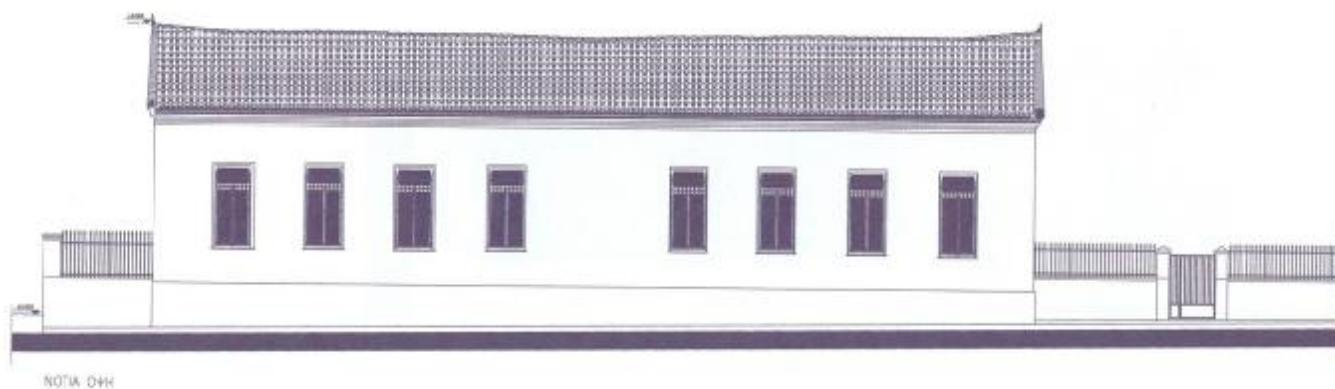
Εικόνα 48: Βόρεια όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο

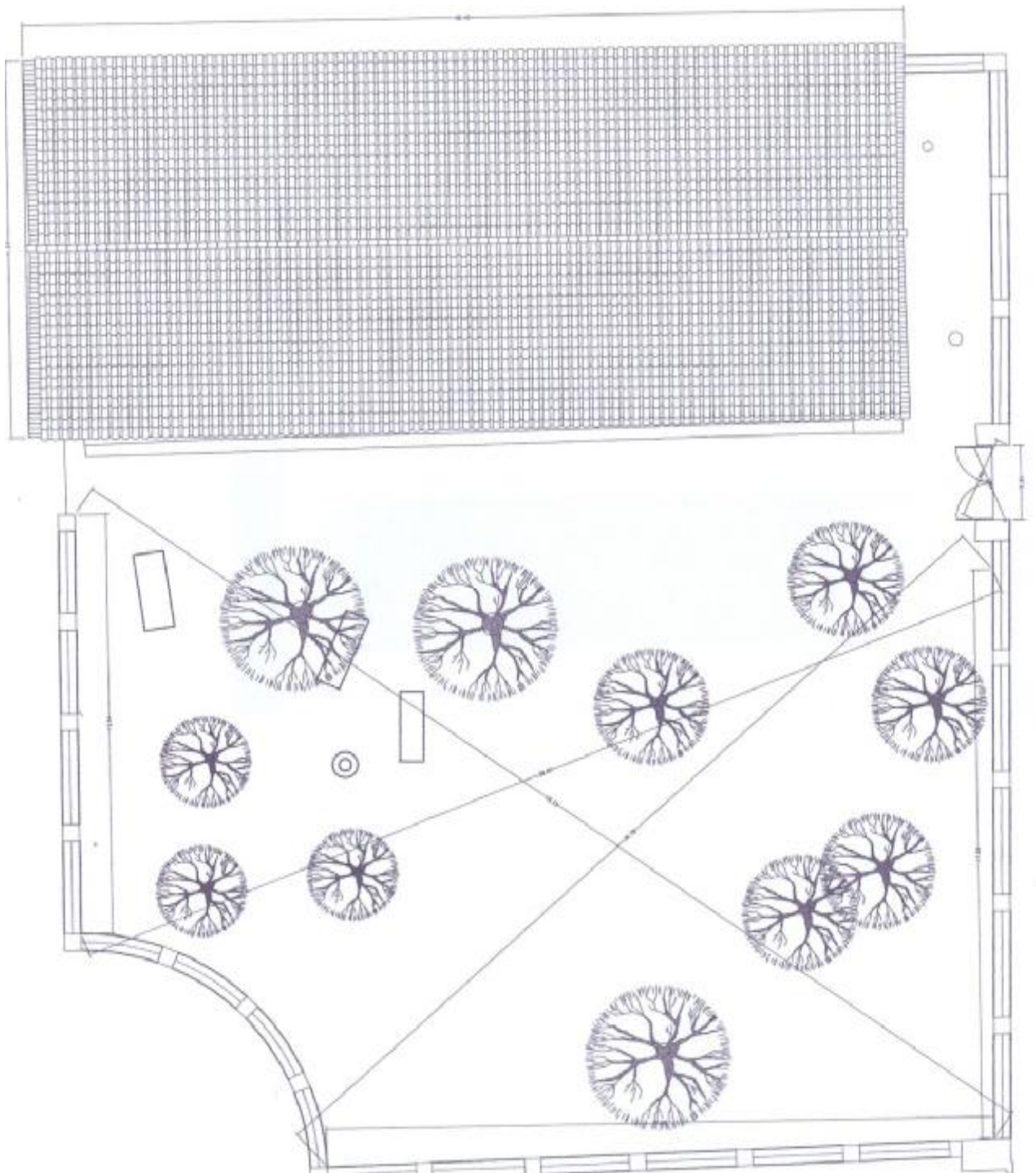
Εικόνα 49: Ανατολική όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο

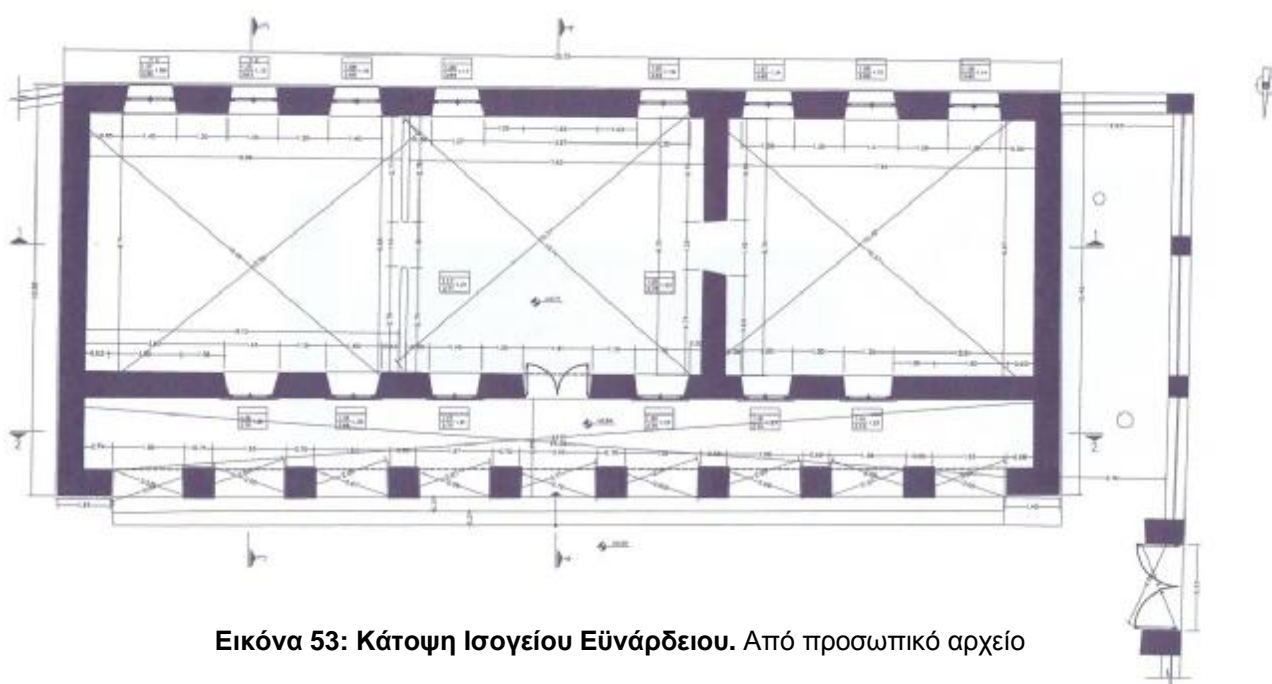
Εικόνα 50: Δυτική όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο

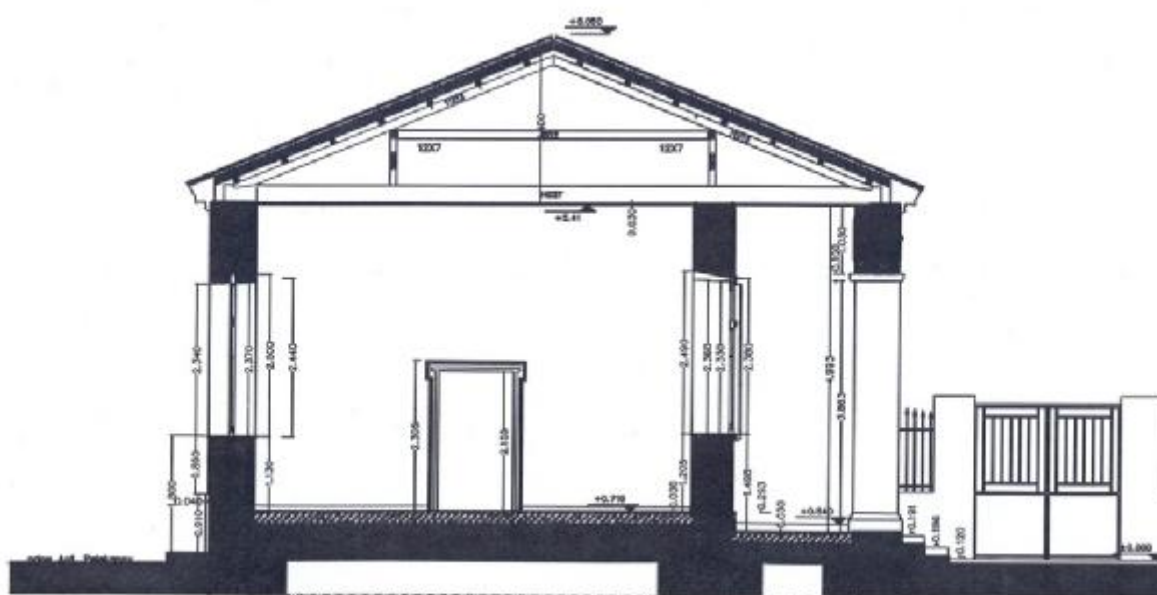
Εικόνα 51: Νότια όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 52: Κάτοψη Στέγης Εϋνάρδειου. Από προσωπικό αρχείο

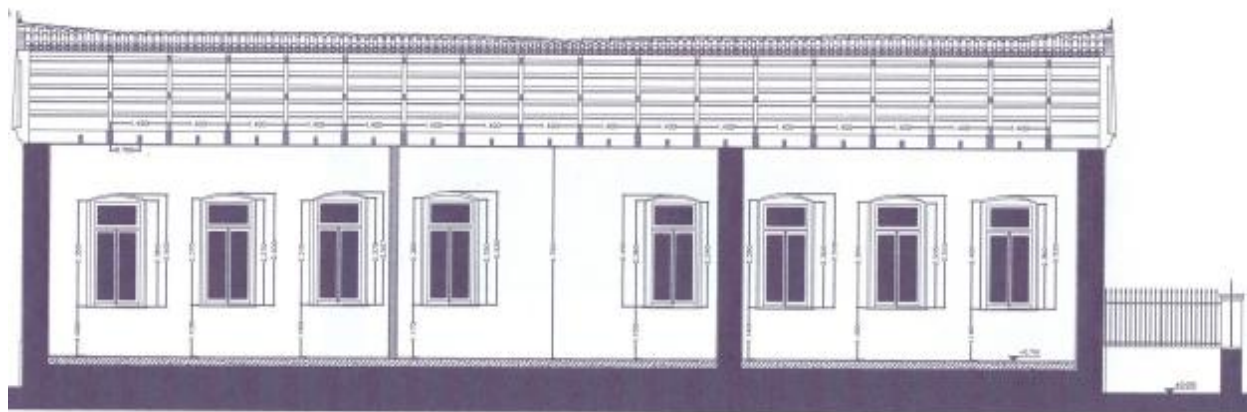

Εικόνα 53: Κάτοψη Ισογείου Ευνάρδειου. Από προσωπικό αρχείο

Εικόνα 54: Τομή 3-3. Πηγή: Προσωπικό αρχείο

TOMH 3- 3

Εικόνα 55: Τομή 1-1 Εϋνάρδειου. Από προσωπικό αρχείο

TOMH 1-1

Επίσης,

Οι Κλεάνθης και Schaubert, έχοντας εγκατασταθεί στην Αίγινα, αναλαμβάνουν τη μελέτη του συγκροτήματος τριών κτιρίων, του Κεντρικού Σχολείου, της Βιβλιοθήκης και του Μουσείου, μια μικρή τριλογία αντίστοιχη με αυτή που θα οικοδομηθεί μερικά χρόνια αργότερα στην Αθήνα από τους αδελφούς Hansen¹⁶⁸.

Σύμφωνα με στοιχεία, το Συγκρότημα θα τοποθετούνταν σε κάποιο λόφο, πιθανότατα το λόφο της Κολώνας.

Την κεντρική θέση της σύνθεσης καταλάμβανε το Κεντρικό σχολείο, ένα λιθόκτιστο παραλληλόγραμμο κτίριο διαστάσεων 88,00μ χ 25,00μ. και ύψους 22μ. στεγασμένο με δίρριχτη ξύλινη στέγη. Στο ισόγειο υπάρχουν τα αναγκαία για κατοικία οικήματα ενώ στους ορόφους τοποθετήθηκαν σε σύνολο τέσσερις αίθουσες διδασκαλίας. Στο χώρο μπροστά από την κεντρική αίθουσα υπήρχε στοά.

Τα κτήρια της βιβλιοθήκης και του μουσείου, διώροφα και λιθόκτιστα, ήταν τοποθετημένα εκατέρωθεν του σχολείου. Τα τρία κτήρια βρισκότουσαν σε κοινό προαύλιο και αποτελούσαν μια ενότητα.¹⁶⁹ Τα σχέδια της σύνθεσης του Κλεάνθη και Schaubert δεν έχουν βρεθεί, ο προϋπολογισμός τους όμως ο πρώτος της καποδιστριακής περιόδου που συντάχθηκε από έλληνα μηχανικό, μαρτυράει ότι πρόκειται για νεοκλασική σύνθεση.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Αδερφοί Hansen: α) Χριστιανός(1803-1883). Εκπόνησε μαζί με τον αδερφό του, Θεόφιλο, τα σχέδια της ακαδημίας Αθηνών. Σε συνεργασία με τους αρχαιολόγους Ross και Schaubert, ανακάλυψε τα λίθινα μέρη του ναού της Αθηνάς Νίκης, τα οποία οι Τούρκοι είχαν χρησιμοποιήσει στην κατασκευή οχυρωματικών τειχών στην είσοδο της Ακροπόλεως. Μαζί προέβησαν στην ανέγερση του ναού στην αρχική του θέση. Β) Θεόφιλος (...-1891), αδερφός του Χριστιανού.

¹⁶⁹ *Η αιγιναία*, 2001, ό.π.π, σελ:47

¹⁷⁰ ΓΑΚ, Καποδιστριακό Αρχείο, Γραμματεία της Παιδείας, Φ.24.

Ανεβαίνει κανείς στον μιναρέ με μια πέτρινη σκάλα με 65 σκαλιά, «Ανέβηκα και εγώ στον μιναρέ και είδα το σχέδιο της πόλης και τα κτίρια και τα σχεδίασα σ' ένα χαρτί. Υπάρχει στο εσωτερικό του Φετιχιέ Τζαμιού μια μεγάλη δεξαμενή, γιατί οι κάτοικοι του Ιτς - Καλέ χρειάζονται το νερό τούτο.- Η δεξαμενή αυτή το καλοκαίρι έχει δροσερό νερό».

Ο Εβλιγιά σε άλλη περιγραφή του αναφέρει ένα ακόμα τζαμί : « Το τζαμί της αγοράς είναι πέτρινο με θόλο και μιναρέ, και έξω από την πύλη του τζαμιού υπάρχει ένα νεκροταφείο και πάλι στην αγορά είναι ένα τζαμί πέτρινο, με θόλο και κεραμίδια και πέτρινο μιναρέ». Είναι προφανές ότι κάποιο από αυτά τα τζαμιά που περιγράφει ο Τούρκος περιηγητής αντιστοιχεί στο συγκεκριμένο κτίριο.¹⁷³

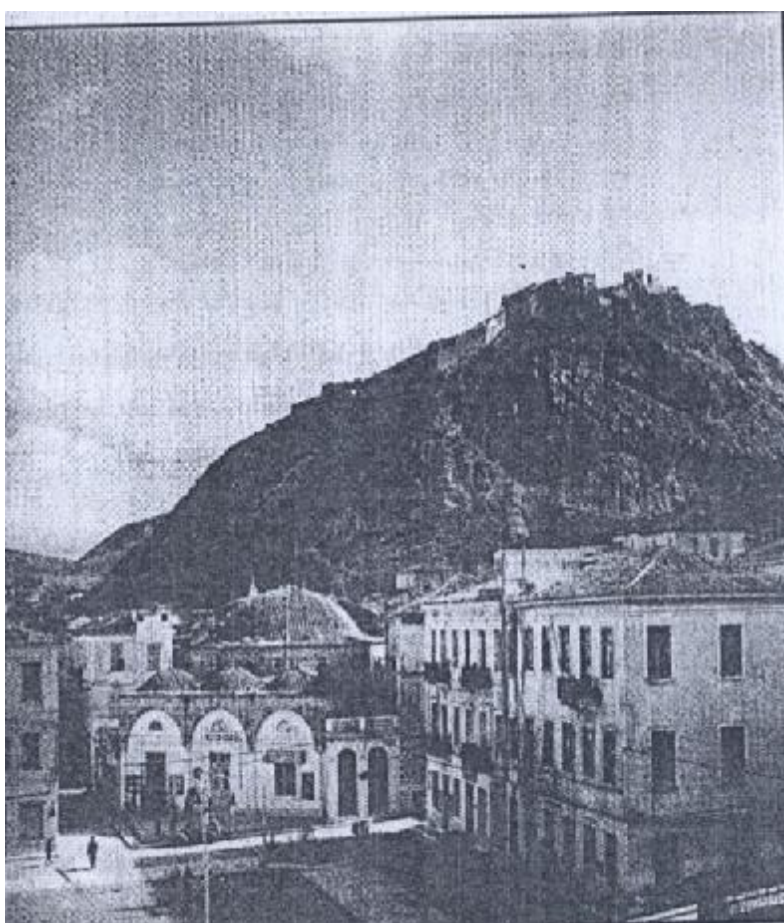

Εικόνα 56: Πρόσοψη του Φετιχιέ Τζαμιού. Από προσωπικό αρχείο

Κατά την Β' Βενετική κυριαρχία το κτίριο αυτό χρησιμοποιήθηκε ως καθολικός ναός του Αγίου Αντωνίου του Παταβιανού και δόθηκε στους Καπουτσίνους Φραγκισκάνους μοναχούς από το Φραγκίσκο Μοροζίνη.

¹⁷³Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, 1997 ό.π.π, σελ: 123

Στα πρώτα χρόνια μετά την Ελληνική Επανάσταση, περίπου το 1823, στο κτίριο είχε εγκατασταθεί η «Φιλανθρωπική Εταιρία του Ναυπλίου»¹⁷⁴ η οποία είχε διπλό σκοπό από τη μια να προσφέρει περίθαλψη στους φτωχούς, αρρώστους και στα ορφανά και από την άλλη να ιδρύσει αλληλοδιδακτικό σχολείο προκειμένου τα ορφανά παιδιά, τα οποία έχασαν τους γονείς τους στον απελευθερωτικό αγώνα και εγκαταστάθηκαν στο Ναύπλιο, για να έχουν κρατική περίθαλψη, να αποκτήσουν τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Έτσι η εταιρεία ίδρυσε στο χώρο αυτό αλληλοδιδακτικό σχολείο, στο οποίο αρχικά φοίτησαν 200 μαθητές που οι περισσότεροι κατάγονταν από φτωχές οικογένειες. Για τα παιδιά των εύπορων οικογενειών υπήρχαν ιδιώτες δάσκαλοι για τη στοιχειώδη εκπαίδευση και για την ανώτερη υπήρχαν δάσκαλοι με μεγαλύτερη μόρφωση.¹⁷⁵

Εικόνα 57: Παλιά φωτογραφία του κτιρίου. Πηγή : από το περιοδικό "Απόπειρα Λόγου και Τέχνης".

¹⁷⁴ Την 1ην Αυγούστου 1824 ιδρύθηκε στο Ναύπλιο η «Φιλανθρωπική Εταιρεία». Μεταξύ άλλων η Εταιρεία αυτή ίδρυσε και το Νοσοκομείο της γνωστό σαν Νοσοκομείο της Φιλανθρωπικής Εταιρείας.

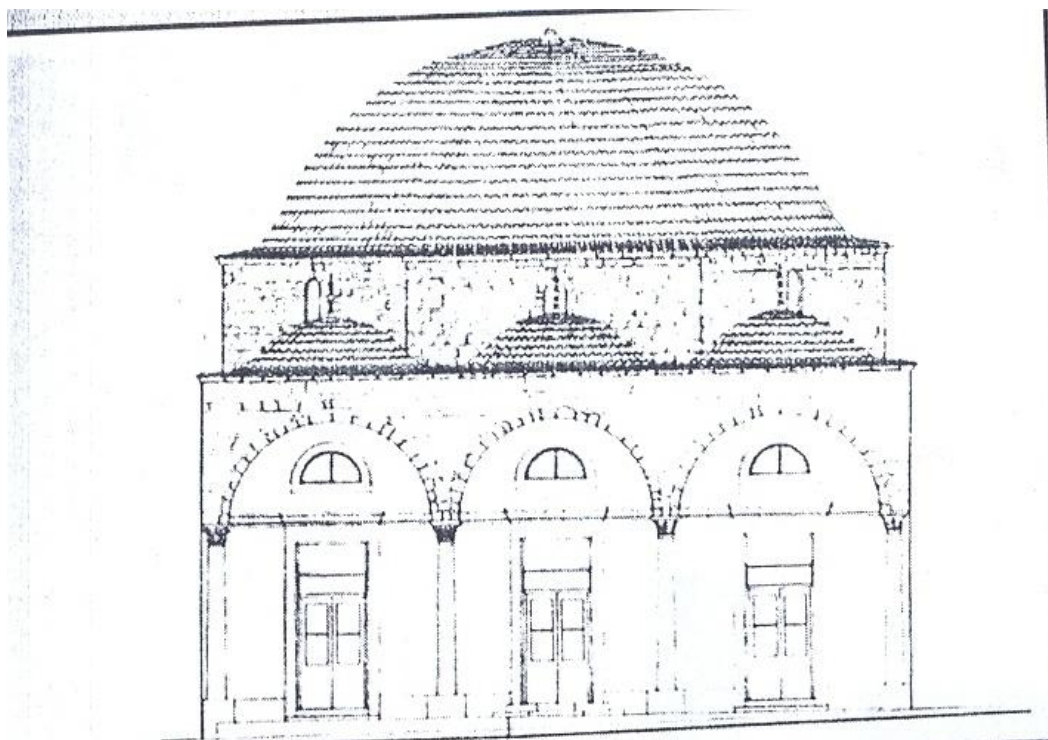
¹⁷⁵ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, 1997 ό.π.π, σελ: 123

Αργότερα, όταν ήρθε ο Καποδίστριας στην Ελλάδα - που υποστήριξε τη στοιχειώδη εκπαίδευση θεωρώντας ότι είναι η μόνη αναγκαία για το λαό - ίδρυσε πολλά αλληλοδιδασκτικά σχολεία σε όλη την Ελλάδα. Στο Ναύπλιο, μετά από υποδείξεις του εκπαιδευτικού του συμβούλου Dutrone, ο Καποδίστριας ενίσχυσε και βελτίωσε το υπάρχον αυτό σχολείο. Συγκεκριμένα ανέλαβε την διατήρησή του με δικά του έξοδα και το εφοδίασε με βιβλία και πίνακες.

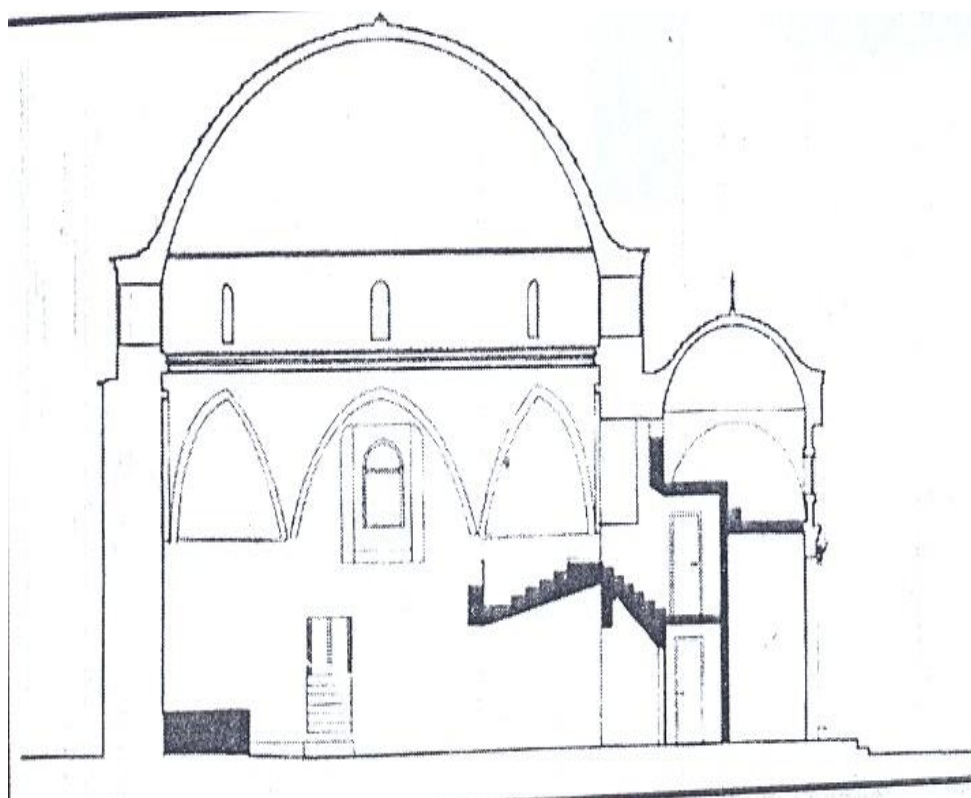
Με την άφιξή του ο Όθωνας προέβη στην κατάργηση των αλληλοδιδασκτικών σχολείων, ενώ θέσπισε τη σύσταση κρατικών δημοτικών σχολείων. Έτσι, στα χρόνια του Όθωνα το Κτίριο στέγασε το Πρώτο δημοτικό σχολείο αρρένων όπου λειτούργησε, στον ίδιο χώρο για 53 ολόκληρα χρόνια. Τον Σεπτέμβριο του 1884 ο Δήμος Ναυπλιένων αποφάσισε τη μεταφορά του σχολείου σε άλλο κτίριο, καθώς το υπάρχον κρίθηκε ανθυγιεινό και ακατάλληλο λόγω της θέσης του, στο κέντρο της πόλης.¹⁷⁶

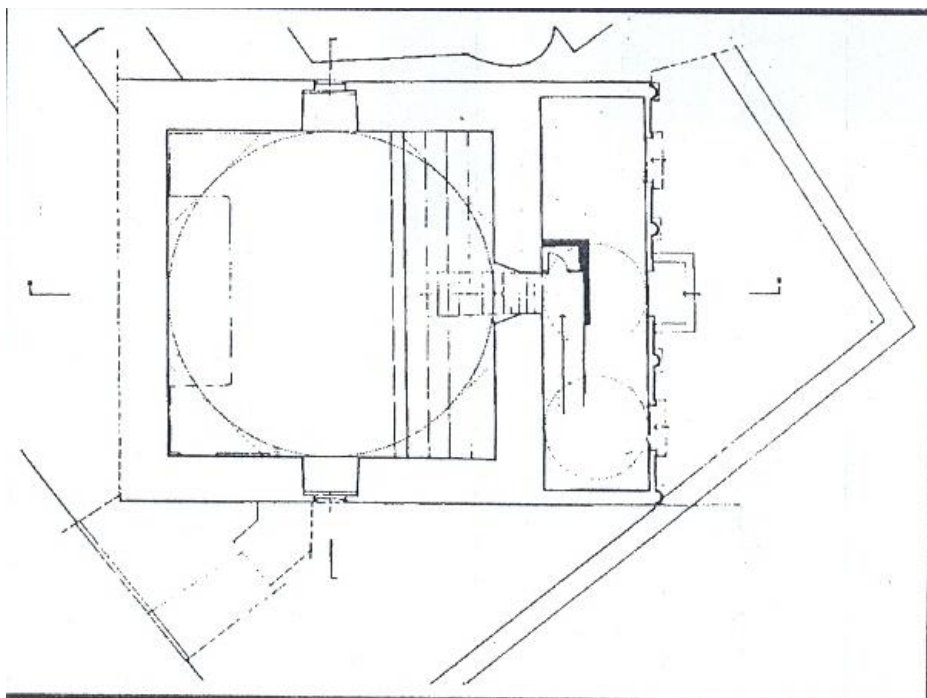
Σήμερα ο χώρος λειτουργεί ως κινηματογράφος. Επίσης πραγματοποιούνται και συναυλίες κατά τη διάρκεια του καθιερωμένου Μουσικού Φεστιβάλ της πόλης. Για την εξυπηρέτηση των αναγκών που προέκυψαν από τη χρήση αυτή προστέθηκαν το 1915 ψευδοροφές, (καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο τους τρούλους), εσωτερικά κλιμακοστάσια και μεσώροφος από σπλισμένο σκυρόδεμα. Το κτίριο βρίσκεται σε καλή κατάσταση αλλά είναι όμως αρκετά αλλοιωμένο από την αρχική του μορφή.

¹⁷⁶ Στο ίδιο, σελ: 124

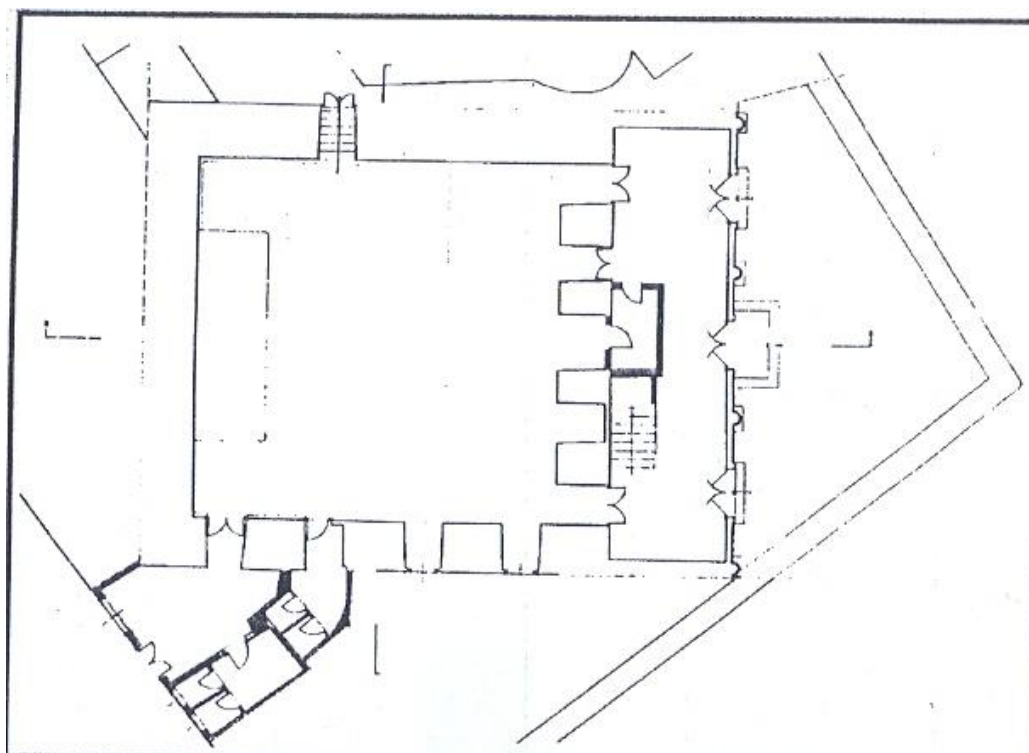

Εικόνα 58: Πάνω : Όψη κτηρίου. Κάτω τομή του κτηρίου. Πηγή : Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο και Μαλικούτι Τίνα, "Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου".

Εικόνα 59: Πάνω: Κάτοψη ισογείου του κτιρίου, Κάτω: Κάτοψη μεσοπατώματος του κτιρίου. Πηγή: Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο και Μαλικούτι Τίνα, "Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου".

4.4. Γαλαξίδι

Στην θέση Κούκονας υπάρχει ένα από τα πέντε σχολεία, που χτίσθηκαν στην εποχή του Ιωαν. Καποδίστρια. Ήταν το πρώτο μέλημα των Γαλαξιδιωτών αμέσως μετά την επιστροφή τους στην πατρίδα και την αποκατάσταση του Ελληνικού κράτους. Το Αλληλοδιδασκτικό Σχολείο κτίσθηκε το 1830. Ως οικοδόμημα έχει ωραία αρχιτεκτονική με πέτρινα τόξα. Λειτούργησε ως Δημοτικό Σχολείο μέχρι το 1932 όπου δίδαξαν φωτισμένοι Ελληνοδιδάσκαλοι, όπως ο Πριμάρης από την Πάτρα, ο Αλευράς από την Ιθάκη, ο Καβάσιλας, ο Ζαγοράς και τελευταία ο Σαντιλής.

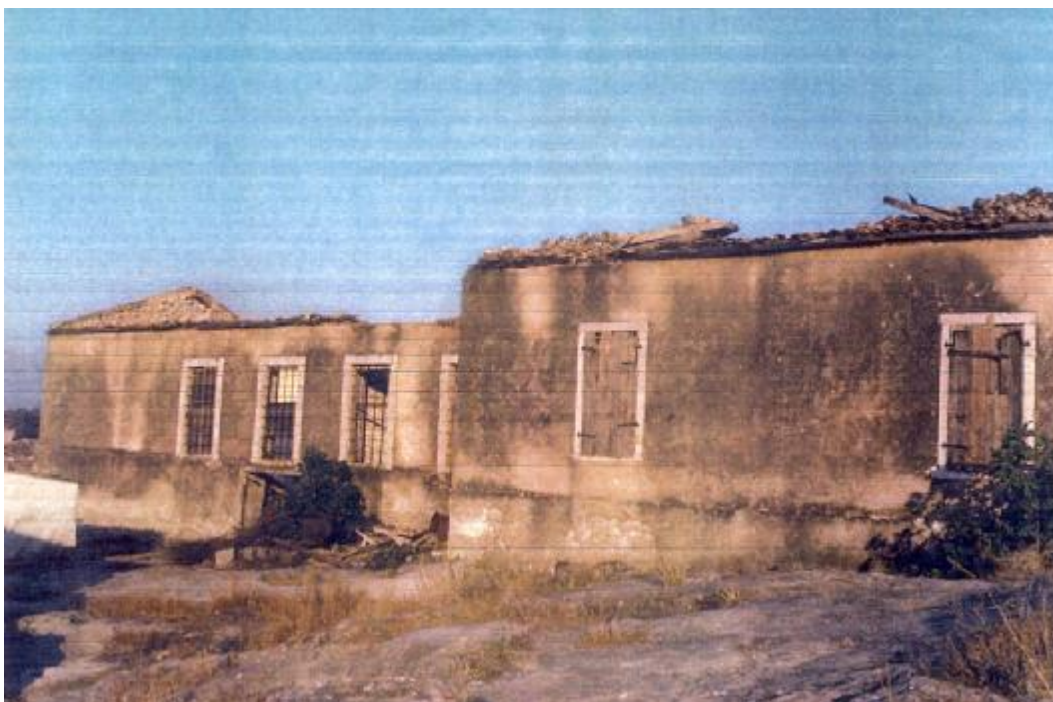
Το Καποδιστριακό σχολείο είχε πουληθεί σε ιδιώτες και πρόσφατα απαλλοτριώθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού. Έχει κηρυχθεί διατηρητέο. Τώρα πλέον το Υπουργείο πρέπει να συντομεύσει την αναστύλωσή του, πριν καταρρεύσει τελειωτικά και χαθεί ένα ακόμα μνημείο, που συνδέει το Γαλαξίδι με την εποχή του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια. Αλλά και τα Δ.Δ. των Πεντεορίων, της Βουνιχώρας και των Αγίων Πάντων έχουν να παρουσιάσουν πολλές φυσικές ομορφιές και αρχαιότητες, όπως το αρχαίο μαρμάρινο φρούριο στους Άγιους Πάντες, του οποίου ερείπια από τα τείχη του βρίσκονται ακόμα, καθώς και ο παλιός Βυζαντινός Ναός, εντός σπηλαίου, με το όνομα "Βαρνάκοβα", οι τάφοι στα Πεντεόρια, οι εκκλησιές τους, κ.α., όπως και το μοναδικό φυσικό μνημείο του δάσους Κέδρων στη Βουνιχώρα και στα σύνορα με τις Καρούτες.¹⁷⁷

Εικόνα 60: Πρόσοψη Καποδιστριακού σχολείου στο Γαλαξίδι.

Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.

¹⁷⁷ Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων

Εικόνα 61: Πίσω όψη του κτιρίου. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.

Εικόνα 62: Πλαϊνή όψη του κτιρίου. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.

στις γωνίες. Το αέτωμα -στέψη- πλαισιώνεται με γείσο που συναντάμε και στο υπόλοιπο κτίριο, ενώ το τύμπανο είναι αδιακόσμητο.¹⁷⁸

Η μελέτη των κατόψεων των επιπέδων του κτιρίου μαρτυρούν νεότερες επεμβάσεις. Σύμφωνα με αποτύπωση του 1989 το ισόγειο δεν επικοινωνεί με τον όροφο, στον οποίο έχει κάποιος πρόσβαση από μία εξωτερική σκάλα στην οδό Αντωνοπούλου. Στο σύνολο του το κτίριο έχει οκτώ αίθουσες με εμβαδόν 20-25 τ.μ, επαρκείς για να στεγάσουν τους μαθητές του Γυμνασίου, που σύμφωνα με επίσημες εκθέσεις του Υπουργείου Παιδείας την περίοδο αυτή, δεν ξεπερνούσαν τους 240.

Εικόνα 64: Επιγραφή έξω από το κτήριο. Από προσωπικό αρχείο

Στην πρόσοψη του κτιρίου είναι χαραγμένη η επιγραφή «ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ-/ ΙΔΡΥΘΕΝ 1833. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΙ / ΟΘΩΝΟΣ Α' ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ».

Από το σχολικό έτος 1929-1930 τα σχολεία παύουν να λειτουργούν σ' αυτό το κτίριο, καθώς μεταφέρονται σε καινούργιο διδακτήριο που οικοδομήθηκε απέναντι από το παλιό, στο χώρο που υπήρχε το οπλοστάσιο. Το κτίριο χρησιμοποιήθηκε σαν βοηθητικός χώρος του Γυμνασίου, στέγασε γραφεία, φροντιστήρια, την Α' Δημόσια Βιβλιοθήκη, το Ελληνικό Ωδείο και σήμερα στεγάζει το Δημαρχείο της πόλης.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., *Το γυμνάσιου Ναυπλίου* . Περιοδικό Απόπειρα, τ.5. σελ: 43

¹⁷⁹ Στο ίδιο, σελ: 46

4.6. Σχολείο Πόρου

Σύμφωνα με στοιχεία του ιστοριοδίφη - δικηγόρου Αντώνη Βιρβίλη¹⁸⁰, από τα τέλη του 1826, είχε συσταθεί στο Πόρο αλληλοδιδασκτικό σχολείο με δαπάνη του Κοινού του Πόρου και των κατοίκων.

Η Σχολική Επιτροπή αποτελείτο από τους Καπετάν Παντελή Στάθη Πασχάλη και Ιωάννη Κιζάνη, που με τη βοήθεια των κατοίκων και τη συνεισφορά της Μονής της Ζωοδόχου Πηγής, που παρεχώρησε μετόχι της, είχε επιμεληθεί από το φθινόπωρο του 1826, την ίδρυση του αλληλοδιδασκτικού σχολείου με δάσκαλο, τον μετέπειτα συνεργάτη του Ι. Καποδίστρια, Ν. Νικητόπουλο¹⁸¹. Το σχολείο αναφέρεται και στην έκθεση του Γάλλου φιλέλληνα Dutrone, νομικού και ερασιτέχνη παιδαγωγού, της 6^{ης} Μαρτίου 1828 προς τον Καποδίστρια¹⁸².

Το Μάιο του 1829 με την προτροπή του Καποδίστρια συστάθηκε Επιτροπή της Αλληλοδιδασκτικής Σχολής, άρχισε έρανος μεταξύ των Ποριωτών και στις 29 Μαΐου 1829 ναυλώθηκε από το Κοινό το γολετόβρικο ΛΕΩΝΙΔΑΣ του Αντώνη Αλεξ. Μουζελιώτη για τη μεταφορά της αναγκαίας ξυλείας από τη Ζαγορά του Πηλίου, με υπεύθυνο φορτίου μέλος της Επιτροπής.

Το φορτίο ξυλείας έφθασε στον Πόρο στις 20 Ιουνίου 1829 και στις 7 Ιουλίου η Επιτροπή ανέθεσε την ανέγερση του Σχολείου στους Βασίλη Κουμανταρόπουλο και Νικόλα Κανιάτα από το Σόλο Καλαβρύτων σε αρχιτεκτονικά σχέδια και επίβλεψη του Ολλανδού βαρώνου Charles de Schaumbourg.

Η θέση που επιλέχθηκε για την ανέγερση του Σχολείου δεν έχει μέχρι σήμερα ταυτοποιηθεί οριστικά. Πιθανολογείται ότι ήταν στη δεύτερη οικοδομική γραμμή, αριστερά του χώρου της Χατζοπουλείου Βιβλιοθήκης, η οποία κατά την ανέγερσή της, κατέλαβε και μέρος του χώρου που κατείχε το Σχολείο. Η προφορική παράδοση αναφέρει αυτό το σημείο ως «παλαιό σχολείο». Μεγάλοι σήμερα σε ηλικία Ποριώτες θυμούνται το κτίριο στο οποίο είχαν φοιτήσει οι παππούδες τους. Δεν είναι γνωστό εάν ο χώρος ταυτίζεται με το μετόχι της Μονής της Ζωοδόχου Πηγής που είχε παραχωρηθεί το 1826 γι' αυτό το σκοπό.

Τα χρήματα όμως του εράνου δεν έφτασαν και ο Κυβερνήτης, σύμφωνα με την υπόσχεσή του, έδωσε εντολή στην Επιτροπή Οικονομίας να χορηγηθούν 3.000 γρόσια. Ο ίδιος ο Καποδίστριας γράφτηκε συνδρομητής για 1.000 γρόσια.

¹⁸⁰ Μία από τις παλιές οικογένειες του Πόρου

¹⁸¹ *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος* αρ. 20 της 1 Ιανουαρίου 1827

¹⁸² Σπ. Θεοτόκη, *Αλληλογραφία Ι. Α. Καποδίστρια-Ι. Γ. Ευνάρδου 1826-1832*, Αθήναι 1929, σελ. 64

Οι αξιωματικοί της ρωσικής ναυτικής μοίρας που ναυλοχούσε στον Πόρο συγκέντρωσαν έπειτα από έρανο, 250 δίστηλα για την αποπεράτωση του Σχολείου.¹⁸³

Παράλληλες ενέργειες έγιναν και από την Προσωρινή Διοίκηση Πόρου για την εξεύρεση πόρων οικονομικής στήριξης της κατασκευής του Σχολείου.

Ο Προσωρινός Διοικητής Πόρου Κωνσταντίνος Αξιώτης σκεπτόταν να επιβάλει ποσοστιαίο τέλος στη τιμή των λεμονιών, καταβαλλόμενο από πωλητές και αγοραστές. Ο μετέπειτα Προσωρινός Διοικητής Γεώργιος Γλαράκης, βοηθούμενος και από τον παλαιό δάσκαλο της αλληλοδιδασκτικής Νικόλαο Εκλεκτό, φρόντισε αποτελεσματικά για την κατασκευή και τοποθέτηση του κινήτου εξοπλισμού του Σχολείου.

Η αποπεράτωση του λαμπρού για την εποχή κτιρίου που είχε χωρητικότητα 300 μαθητών, έγινε στα μέσα Ιανουαρίου 1830. Διδάσκαλοι της Αλληλοδιδασκτικής ήταν οι Νικόλαος Εκλεκτός και ο Λαμπαδάριος Αισωπίδης. Το κτίριο του αλληλοδιδασκτικού σχολείου του Πόρου δεν είναι γνωστό πότε κατεδαφίστηκε. Ένα μικρό μέρος του, διαμορφωμένο σε δύο μικρά δωμάτια, είχε διασωθεί μέχρι τη κατασκευή της Χατζοπουλείου Βιβλιοθήκης στη δεκαετία του 1990.¹⁸⁴

¹⁸³ ΠΟΡΟΣ 1670 – 1831 = ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
<http://www.koutouzis.gr/Poros-Rosoi.htm> [Επίσκεψη 15 Δεκεμβρίου 2008]

¹⁸⁴ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
<http://www.koutouzis.gr/ekpaideusi.htm> [Επίσκεψη: 15 Δεκεμβρίου 2008]

5. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ

Στην Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής στον Πόρο, την 30^η Οκτωβρίου 1830 με επισιμότητα έγινε η έναρξη των μαθημάτων του εκκλησιαστικού σχολείου με 15 μαθητές. Ο Κυβερνήτης Καποδίστριας πληροφορήθηκε με μεγάλη ευχαρίστηση την έναρξη λειτουργίας της σχολής, από αναφορά του Διοικητού Πόρου Γ. Γλαράκη.

Το διδακτικό πρόγραμμα προέβλεπε τα εξής μαθήματα: Ελληνική γλώσσα, Ιερά κατήχηση, Ιστορία και Ξυλουργική. Σε μεγαλύτερη τάξη προβλέπονταν Λογική, Ρητορική, Ερμηνεία γραφών, Δογματική Θεολογία και μεθοδική των Ιερών Κανόνων Διδασκαλία.¹⁸⁵

Στην επιστολή που απέστειλε ο Κυβερνήτης προς τους «Σεβαστούς διδασκάλους της Σχολής» τόνιζε χαρακτηριστικά: «*Αρχήν του θείου έργου, ποιούμενοι, αφειδώς, του θείου ευχόμεθα μεθ' υμών να ίδωμεν αξίους καρπούς των πνευματικών σας κόπων, των προσπαθειών της Κυβερνήσεως και των προσδοκιών του Έθνους*»¹⁸⁶.

Όρισε επίσης οι δαπάνες της Σχολής να βαρύνουν την Κυβέρνηση, τις Επισκοπές, τις πλησιέστερες Μονές καθώς και διάφορα κληροδοτήματα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι, αμέσως έσπευσαν οι επίσκοποι να συνδράμουν οικονομικά τη σχολή καθώς και οι ηγούμενοι των Μονών. Η εκκλησιαστική σχολή του Πόρου, υπήρξε ένας σημαντικός σταθμός στην Παιδεία του νεοελληνικού κράτους.

Αποφοίτησαν δεκάδες νέοι οι οποίοι χειροτονήθηκαν κληρικοί και πρόσφεραν πολλά στο Έθνος και στην εκκλησία. Το όνειρο όμως του Κυβερνήτη σαν βαθύτατα ευσεβής, ήταν να συστήσει Ανωτέρα Θεολογική Ακαδημία, σύμφωνα με τα πρότυπα των Ρωσικών θεολογικών Ακαδημιών.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Στο ίδιο, <http://www.koutouzis.gr/ekpaideusi.htm> [Επίσκεψη 20 Δεκεμβρίου 2008]

¹⁸⁶ Γενική Εφημ. Της Ελλάδος έτος Ε' (1830) αρ. 90 15 - 11 - 1830 σελ. 423

¹⁸⁷ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]

http://www.egolpio.com/PLOUTOS_ORTHOD/kapodistriasi.htm [Επίσκεψη 21 Δεκεμβρίου 2008]

Εικόνα 65: Κτήριο της πρώτης σχολής Ευελπίδων. Από προσωπικό αρχείο.

Αρχικά και για λίγους μήνες η Σχολή Ευελπίδων στεγάζεται σε ένα παλιό τουρκικό στρατώνα στη σημερινή πλατεία «Των τριών Ναυάρχων» αλλά κατεδαφίστηκε και η σχολή μεταφέρεται σε μια οικία. Το καλοκαίρι του 1828, η υπ. Αριθμ. 227 «Εθνική Οικία», κατά τη γενική απογραφή του 1829¹⁹¹, γνωρίζει μία απροσδόκητη μεταχείριση, η οποία και της προσέδωσε το μνημειακό χαρακτήρα που από τότε τη συνοδεύει: οι χώροι της (υπόγειο, ανώγειο και δύο όροφοι) επιτάσσονται από τον Ιωάννη Καποδίστρια προκειμένου να εγκατασταθεί εκεί η Πρώτη Σχολή Ευελπίδων. Μετά την απελευθέρωση της πόλης στις αρχές Δεκεμβρίου του 1822 το κτήριο περιήλθε στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου ως «Εθνική Οικία». Δεν είναι γνωστή η ακριβής χρονολογία ανέγερσής του.

Το οίκημα το αρχικό ήταν παλιό πέτρινο τριώροφο σπίτι οθωμανικής (Ανατολίτικης) αρχιτεκτονικής, το οποίο καλυπτόταν με κεραμίδια και αποτελείτο από υπόγειο, ανώγειο και δύο ακόμα πατώματα περίπου 180 μ² το καθένα. Το κτίσμα ήταν σχεδόν κολλημένο¹⁹² στην εσωτερική πλευρά των «κατά την θάλασσαν» τειχών του φρουρίου της πόλης. Ήταν οικοδομημένο σε ένα μεγάλο «Εθνικό» οικόπεδο εμβαδού περίπου 300 μ², σχήματος ορθογωνίου τριγώνου, του οποίου η μεγάλη κάθετη πλευρά συνέπιπτε ακριβώς με τη βάση της εσωτερικής πλευράς του τείχους.

¹⁹¹ «Απογραφή ιδιοκτητών και εθνικών οικιών και εργαστηρίων εντός της πόλεως Ναυπλίου. 7 Οκτωβρίου 1929». ΓΑΚ/ Χειρόγραφα Βλαχογιάννη Νο 116.

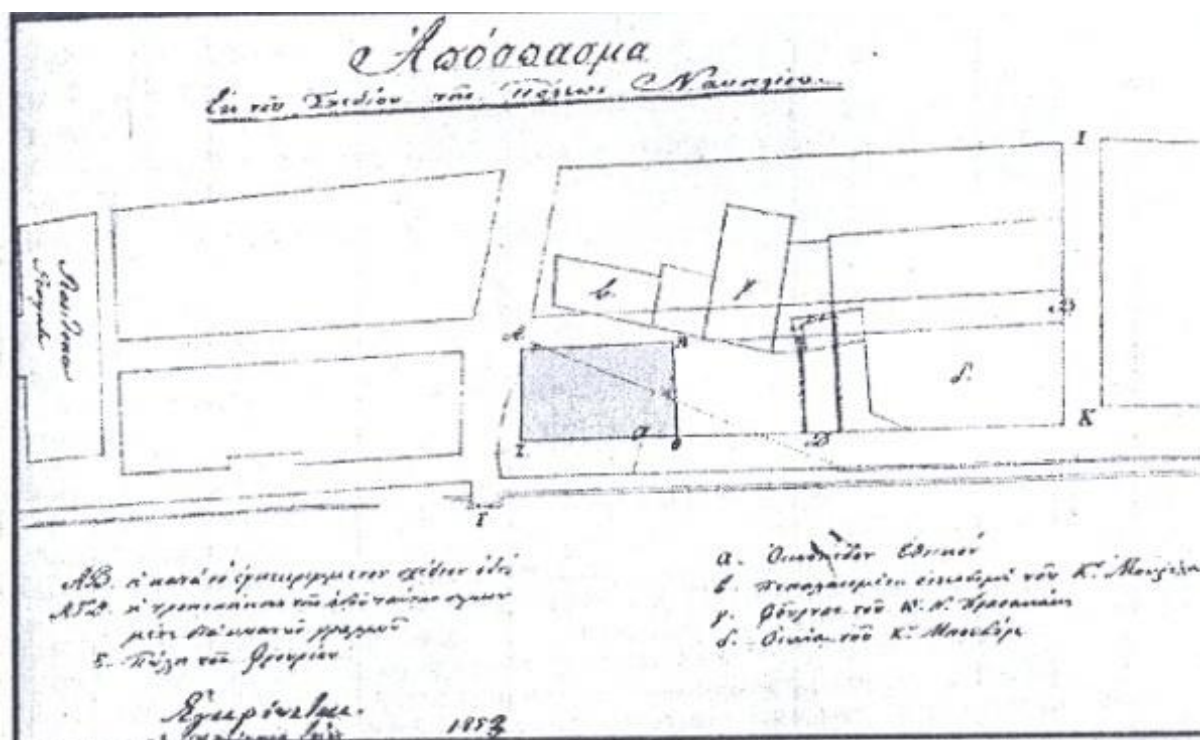
¹⁹² Αναφορά υπαρθμ.891/15 Μαρτίου 1829 του Προσωρινού Διοικητή Ναυπλίου της τον Κυβερνήτη. ΓΑΚ / Καποδιστριακό Αρχείο / Γενική Γραμματεία Φ191 (α/α εγγράφου 113).

Εικόνα 66: Επιγραφή έξω από το κτίριο. Από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 61: Δεξιά πλαϊνή άποψη του κτιρίου, αριστερά η πίσω άποψη του κτιρίου (Σημερινή κατάσταση). Από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 67: Το γραμμοσκιασμένο οικόπεδο παραλληλόγραμμου σχήματος αποτελεί την οικία Αντ. Κουφάδου εντός και εκτός αρχικού οικοπέδου

Ο Καποδίστριας προχωρώντας στη σύσταση του Κεντρικού Πολεμικού Σχολείου προσκάλεσε όλους τους επιφανέστερους αρχηγούς του Αγώνα, πολιτικούς και στρατιωτικούς για να στείλουν τα παιδιά τους στη σχολή. Λίγοι όμως ανταποκρίθηκαν.¹⁹³

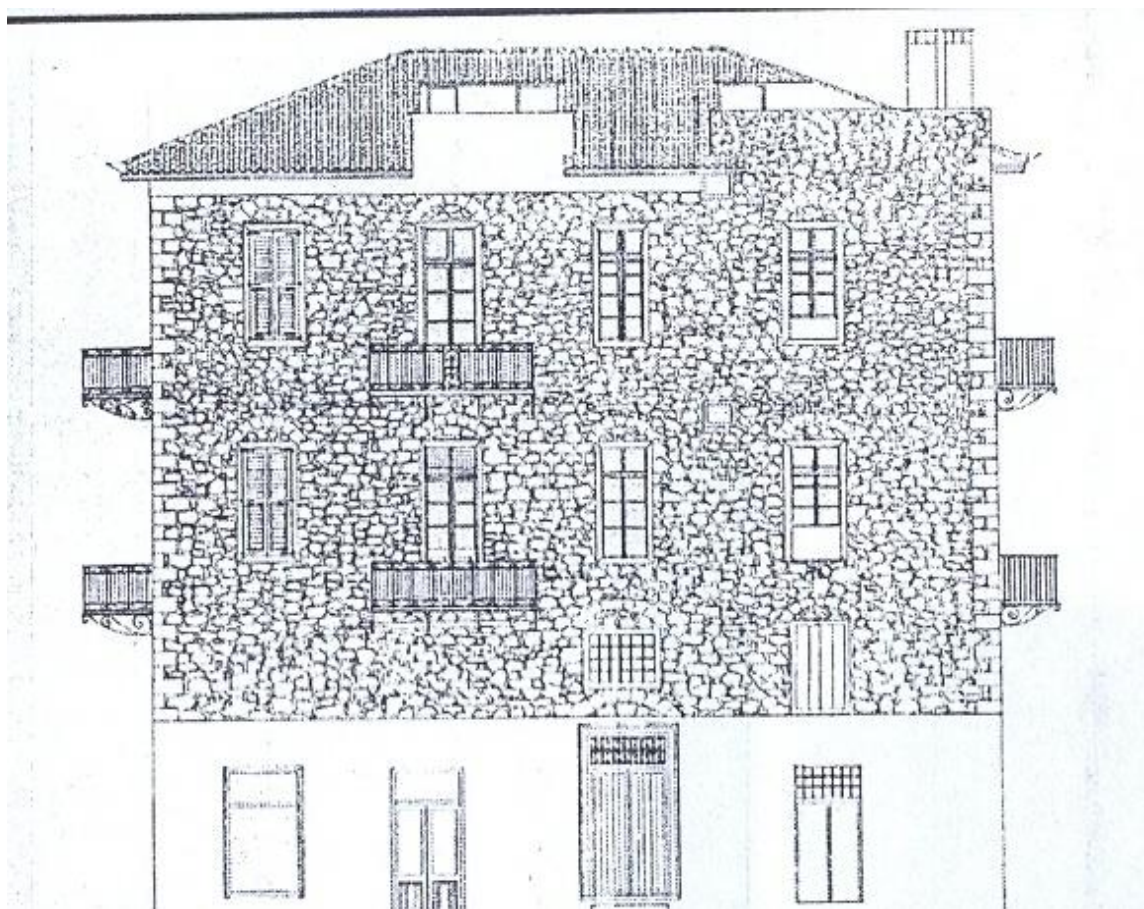
Ο Καποδίστριας ανέθεσε¹⁹⁴ στον Λοχαγό Πωζιέ αρκετά χρήματα για την επισκευή του αρχικού κτιρίου, καθώς και των άλλων τριών, το Θεραπευτήριο Ευελπίδων, την οικία του Διευθυντή και το κατάλυμα των αξιωματικών που όλα μαζί ονομάστηκαν «Τόποι».

Παρά τις επισκευές του το οίκημα αδυνατούσε να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του Σχολείου.¹⁹⁵

¹⁹³ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ, Τεύχος 2 2003, σελ:46

¹⁹⁴ Σύμφωνα με τον υπολογισμό του διμήνου Φεβρουαρίου – Μαρτίου 1829 του Διευθυντή του Σχολείου, το συνολικό χρηματικό ποσό που δαπανήθηκε για την ανακαίνιση και των τεσσάρων κτιρίων ανήλθε σε 6.359 γρόσια. ΓΑΚ/Καποδιστριακό Αρχείο/ Γενικό Φροντιστήριο Φ14, όπου υπάρχουν λεπτομερείς καταστάσεις των εργατών που δούλεψαν. Η συνολική δαπάνη για της εργασίες έφτασε στα 38.293 γρόσια. ΓΑΚ / Καποδιστριακό Αρχείο / Γενικό φροντιστήριο Φ.52 .

¹⁹⁵ Στο ίδιο, σελ:49

Εικόνα 68: Κύρια όψη της Σχολής Ευελπίδων. Αποτύπωση : Ν.Λίτσας, Χ. Μπεζάντε, Χ. Νικολαΐδης, Ν. Πατρικάκου, Ι. Πατσουμας.

Αρχικά η φοίτηση στη σχολή ήταν τριετής και το πρόγραμμα σπουδών ήταν επηρεασμένο από το αντίστοιχο της γαλλικής πολυτεχνικής σχολής. Οι εκπαιδευόμενοι διδάσκονταν στοιχειώδη μαθηματικά, και φυσιογνωστικά, στοιχεία πολεμικής τέχνης, πυροβολικής, τοπογραφίας, οικοδομικής σχεδίασης κτιρίων πολιτικών και στρατιωτικών (φρούρια, οχυρώσεις κ.α.) και σχεδίαση μηχανών. Αργότερα η φοίτηση στη σχολή έγινε οκτώ χρόνια. Από τη Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων, προήλθαν όλοι οι πρώτοι μηχανικοί που σπούδασαν στην Ελλάδα. Η σχολή λειτούργησε στο κτίριο αυτό για έξι περίπου χρόνια, οπότε και μεταφέρθηκε στις 30 Απριλίου του 1834 στην Αίγινα, καθώς κρίθηκε οριστικά ακατάλληλο να ανταποκριθεί στις ανάγκες στρατωνισμού των Ευελπίδων. Έτσι αποφασίστηκε να μεταφερθεί η Σχολή Ευελπίδων στην Αίγινα στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Ορφανοτροφείου και στο οίκημα της Σχολής στο Ναύπλιο να μεταφερθούν εκατό περίπου τρόφιμοι του Ορφανοτροφείου και τριανταεπτά υπάλληλοι του ιδρύματος.¹⁹⁶

¹⁹⁶ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ, Τεύχος 2 2003, σελ:51

Το ορφανοτροφείο παρέμεινε στο ίδιο «Εθνικό» κτίριο του Ναυπλίου για δέκα χρόνια, μέχρι το 1844, όπου και έκλεισε οριστικά.

Το τριώροφο επιβλητικό οικοδόμημα, όπου σήμερα στεγάζεται το πολεμικό Μουσείο, Παράρτημα Ναυπλίου και το Στρατολογικό Γραφείο Ναυπλίου, βρίσκεται στη διασταύρωση της Λεωφόρου Αμαλίας και της οδού Άγγελου Τερζάκη, κτίσθηκε πιθανότατα κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα. Έχει εμβαδόν σε κάθε όροφο 182 μ², ενώ του οικοπέδου περιορίστηκε στα 196 μ². Είναι οικοδομημένο στην άκρη της παλιάς Πόλης, στη διαδρομή του ενετικού επιθαλάσσιου τείχους (φρουρίου) που την περιέβαλε. Είναι ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά δείγματα της αρχιτεκτονικής της εποχής του, κτισμένο από τεχνίτες της πέτρας, τους περίφημους «πετράδες» και θεμελιωμένο, όπως άλλωστε και τα πρώτα σπίτια της πόλης, πάνω σε δρύινους πισσωμένους πασσάλους, έτσι ώστε να εδράζεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο η οικοδομή. Όπως και άλλα, επώνυμα και μη, κτίρια της περιόδου του, ξεχωρίζει για τις μεγάλες διαστάσεις του, το ιδιαίτερο υλικό κατασκευής του (μικρές ακανόνιστες πέτρες με πλίνθους, στέρα δεμένες μεταξύ τους και μεγάλους πώρινους λίθους στις γωνίες) αλλά και τα καμαρωτά θυρώματα στις εισόδους. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του οικοδομήματος είναι ότι οι τέσσερις εξωτερικοί τοίχοι του, οι οποίοι φέρουν και το κύριο βάρος της οικοδομής, έγινε προσπάθεια να γίνουν όσο το δυνατό πιο ελαφρύς, γι αυτό το λόγο τό πάχος της ελαττώνεται όσο ψηλώνει το κτίσμα.¹⁹⁷

Το κτίριο χρησιμοποιήθηκε για δεκαετίες ως ιδιωτική κατοικία (οι δύο όροφοι), αλλά και ως χώρος στέγασης καταστημάτων (το ισόγειο). Η κακή κατάσταση που οδηγήθηκε σταδιακά, είχε ως συνέπεια να εγκαταλειφθεί από τις οικογένειες που διέμεναν σε αυτό, ενώ τα καταστήματα παρέμειναν για αρκετές δεκαετίες και πολλά από τα δωμάτιά του μετατράπηκαν σε αποθήκες. Το 1964 λόγω του ιστορικού ενδιαφέροντος που παρουσιάζει το κτίριο ξεκίνησαν οι διαδικασίες για να αποκτηθεί η κυριότητά του από το Δημόσιο.¹⁹⁸

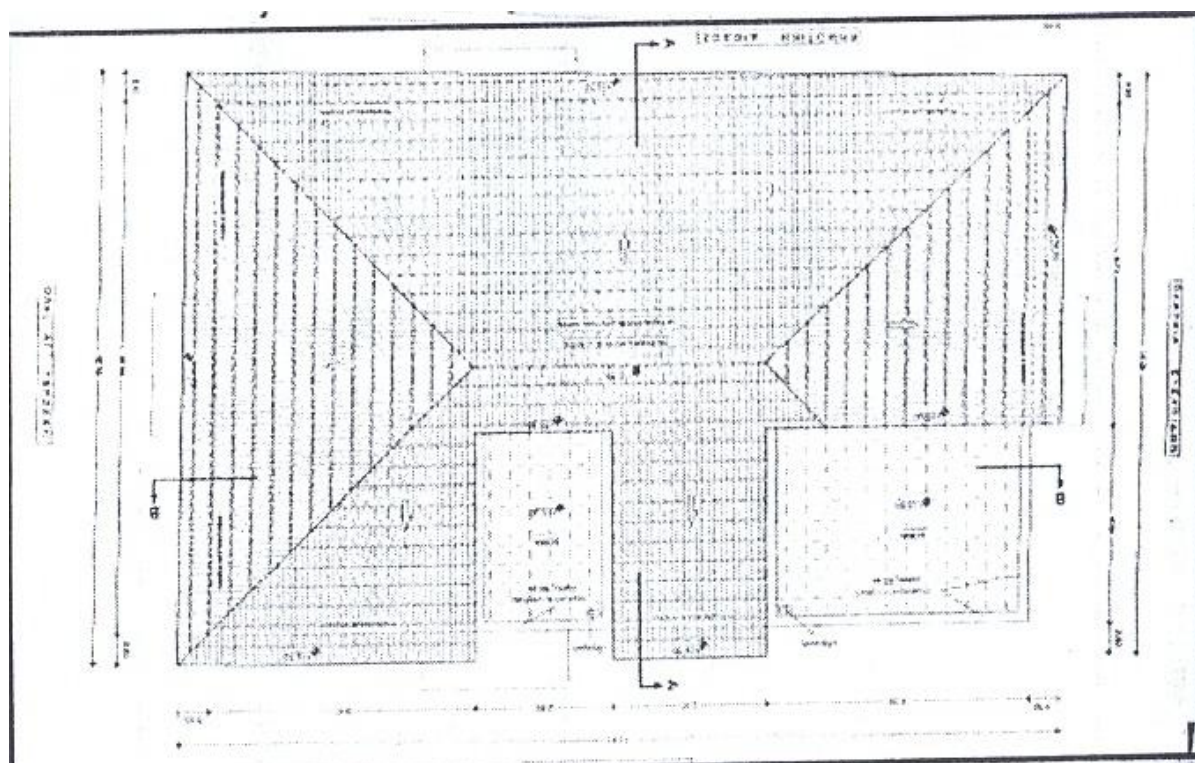
Το 1978 και αφού πρώτα το κτίριο είχε εκκενωθεί πλήρως άρχισαν οι εργασίες εσωτερικής και εξωτερικής ανάπλασης. Παρά των δυσκολιών οι εργασίες ολοκληρώθηκαν επιτυχώς το 1981 και το οίκημα παραδόθηκε προς χρήση στο Στρατολογικό Γραφείο (στο ισόγειο) και στο Πολεμικό Μουσείο, αφού μετέτρεψε τους δύο ορόφους σε εκθεσιακούς χώρους και εξασφάλισε σύγχρονες μουσειακές προδιαγραφές ανάδειξης, προστασίας και συντήρησης των κειμηλίων που διαθέτει, καθώς και τους όρους για τη σωστή και ασφαλή κυκλοφορία των επισκεπτών, τέθηκε σε λειτουργία ως Πολεμικό Μουσείο Παράρτημα Ναυπλίου.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, 1997, ό.π.π, σελ: 107

¹⁹⁸ Στο ίδιο, σελ: 107

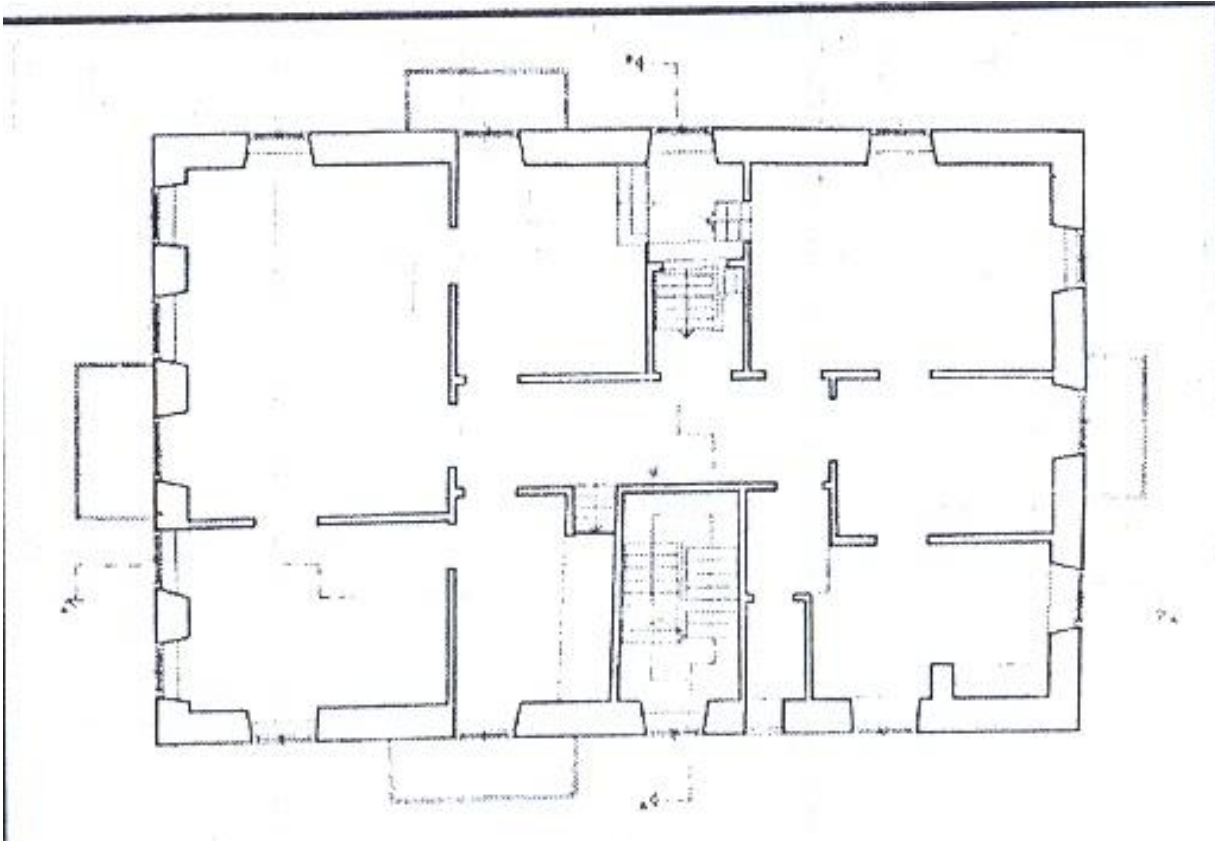
¹⁹⁹ Στο ίδιο, σελ: 106

Το κτίριο της Πρώτης Σχολής Ευελπίδων, το οποίο έχει χαρακτηριστεί επίσημα από το κράτος²⁰⁰ Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο, αποτελεί καύχημα, όχι μόνο των στρατιωτικών υπηρεσιών που στεγάζονται σε αυτό, αλλά και ολόκληρης της πόλης του Ναυπλίου.

Εικόνα 69: Κάτοψη στέγης του κτιρίου. Αποτύπωση : Ν.Λίτσας, Χ. Μπεζάντε, Χ. Νικολαΐδης, Ν. Πατρικάκου, Ι. Πατσουμας.

²⁰⁰ Υπ' αριθμό 45408/1812/12 Ιουλίου 1958. Απόφαση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. ΦΕΚ Νο215 / Τεύχος 'Β / 4 Αυγούστου 1958.

Εικόνα 70: Κάτοψη πρώτου ορόφου της Σχολής Ευελπίδων. Αποτύπωση : Ν.Λίτσας, Χ. Μπεζάντε, Χ. Νικολαΐδης, Ν. Πατρικάκου, Ι. Πατσουμας.

λαξευτή τοιχοποιία. Το κτίριο βρίσκεται επί της οδού Σταϊκοπούλου²⁰², ακριβώς πίσω από το κτίριο της Εθνικής Τραπέζης (άλλοτε κατοικία του Νικηταρά και αργότερα της Καλλιόπης Παπαλεξοπούλου) με θέα στην πλατεία Συντάγματος. Το οίκημα φέρει επιγραφή «ΕΝΤΑΥΘΑ ΕΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΝ Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ 1825 -1826» ΣΥΛ. ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ.

Εικόνα 72: Επιγραφή έξω από το κτίριο.
Προσωπικό αρχείο

Το 1730 οικοδομήθηκε ως τζαμί από τον Αγά Πασά. Το Οθωμανικό αυτό τέμενος, σύμφωνα με το θρύλο, και όπως τον διηγούνται οι ιστοριοδίφες κτίστηκε κατά προτροπή ενός σείχη και προκειμένου να εξιλεωθεί ο Αγά Πασάς από το έγκλημα που είχε διαπράξει.

Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες της εποχής, δύο νέοι από την Βενετία είχαν ένα τοπογραφικό σχεδιάγραμμα από τους προγόνους τους κατά τη Β' Βενετική κυριαρχία, σύμφωνα με το οποίο υπήρχε θησαυρός ανεκτίμητης αξίας σε υπόγειο κρύπτη στη θέση όπου είχε κτιστεί το Μέγαρο, του Αγά. Εξηγώντας στον Αγά την ιστορία οδηγήθηκαν στην κρύπτη.

²⁰² οικοδομικό τετράγωνο 152

Ο Αγάς θαμπωμένος από τον θησαυρό και θέλοντας να τον οικειοποιηθεί σκότωσε τους Βενετούς. Έχοντας τύψεις από την πράξη του αυτή αποφάσισε να κτίσει αυτό το θρησκευτικό κτίριο, του οποίου η αξία θα ήταν η ίδια με αυτή του θησαυρού.²⁰³

Αργότερα μετά την Ελληνική Επανάσταση ψηφίζεται διάταγμα να επισκευαστεί από το Θ. Βαλλιάνο για να στεγάσει την Πρώτη Βουλή των Ελλήνων²⁰⁴ (Βουλευτικό): «*Είτα εγένετο λόγος περί οικίας ανηκούσης διό τας συνελεύσεις του Βουλευτικού και ενεκρίθη να διορισθεί το τζαμί, ονομαζόμενον Αγά Πασά, και επειδή αυτό χρήζει τινός επισκευής, εδιορίσθησαν οι Βουλευταί Κύριοι Γκίκας Καρατζάνης, Ιωάννης Κοντουμάς και Σπυρίδων Τρικούπης, διά να επιστατήσωσιν εις την διόρθωσίν του. Προσέτι ενεκρίθη να γένη και προβούλευμα της το Εκτελεστικόν, να διατάξει το Υπουργείον της οικονομίας να δώση, όσα αναγκαιούσιν εις την διόρθωσιν χρήματα*»²⁰⁵.

Όπως φαίνεται η επίσκεψη των βουλευτών στο κτίριο, τους έπεισε ότι αυτό το οικοδόμημα ήταν το καταλληλότερο για να στεγάσει τις συνεδριάσεις τους λόγω της καλής του θέσης και του μεγέθους του.

Το 1825 επισκευάστηκε το πρώην τέμενος, του οποίου η κατάσταση δεν θα πρέπει να ήταν καλή, ώστε να στεγάσει την πρώτη μόνιμη έδρα του Ελληνικού κοινοβουλίου.²⁰⁶ Το Μάιο του 1825 υπογράφηκε και το εργολαβικό με τους ανάδοχους του έργου.

Τα εγκαίνια του νέου Βουλευτικού πραγματοποιήθηκαν την 21^η Σεπτεμβρίου 1825 και Περιγραφές δίνονται από τη Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος²⁰⁷: «*Είναι το λαμπρότερον και ωραιότερον δημόσιον κτίριον την σήμερον εις την Ελλάδα. Έχει ικανήν ευρυχωρία δια της βουλευτάς και δύο σειράς καθισμάτων δια της ακροατάς άνωθέν του εμβαδού*» και από τα δημοσιευμένα άρθρα για τον εσωτερικό Κανονισμό του Βουλευτικού²⁰⁸.

Σε αυτό το κτίριο πραγματοποιήθηκε η περίφημη δίκη του Κολοκοτρώνη που είχε σαν αποτέλεσμα την καταδίκη του σε θάνατο μαζί με τον Πλαπούτα. Αργότερα κατά την Καποδιστριακή εποχή (1831) το κτίριο παραχωρείται από τον Κυβερνήτη για τη στέγαση σχολείων, χαρακτηρίζοντάς το, το πλέον κατάλληλο για αυτήν τη χρήση.

²⁰³ Ο.Π. Βαβασιούλας, *Το Βουλευτικό Μέγαρο στο Ναύπλιο*, Πρακτικά 1^{ου} ΕΘΝ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ Θεσσαλονίκη 23-24-25 Νοεμβρίου 2000, σελ: 567

²⁰⁴ Κων/νου Κ. Σπηλιωτάκη *Τα εν Ναυπλία κτίρια του Βουλευτικού και του εκτελεστικού (1824-1826)*, Εθνολογική εταιρία της Ελλάδος, Αθήνα 1973, σελ: 56

²⁰⁵ Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τόμος 'Β σελ.316 (σχετικά πρακτικά της 20 Ιουνίου σελ. 320 και προβουλεύματα της της ημερομηνίας σελ. 156-7, τόμος ΙΙΙ).

²⁰⁶ Κων/νου Κ. Σπηλιωτάκη 1973, σελ: 56- 57

²⁰⁷ Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος Φ.1. (7 Οκτωβρίου 1825)

²⁰⁸ Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος, Φ.55 και 56 (31 Αυγούστου και 3 Σεπτεμβρίου 1827).

Εικόνα 73: Πλαϊνή όψη του κτιρίου. Προσωπικό αρχείο.

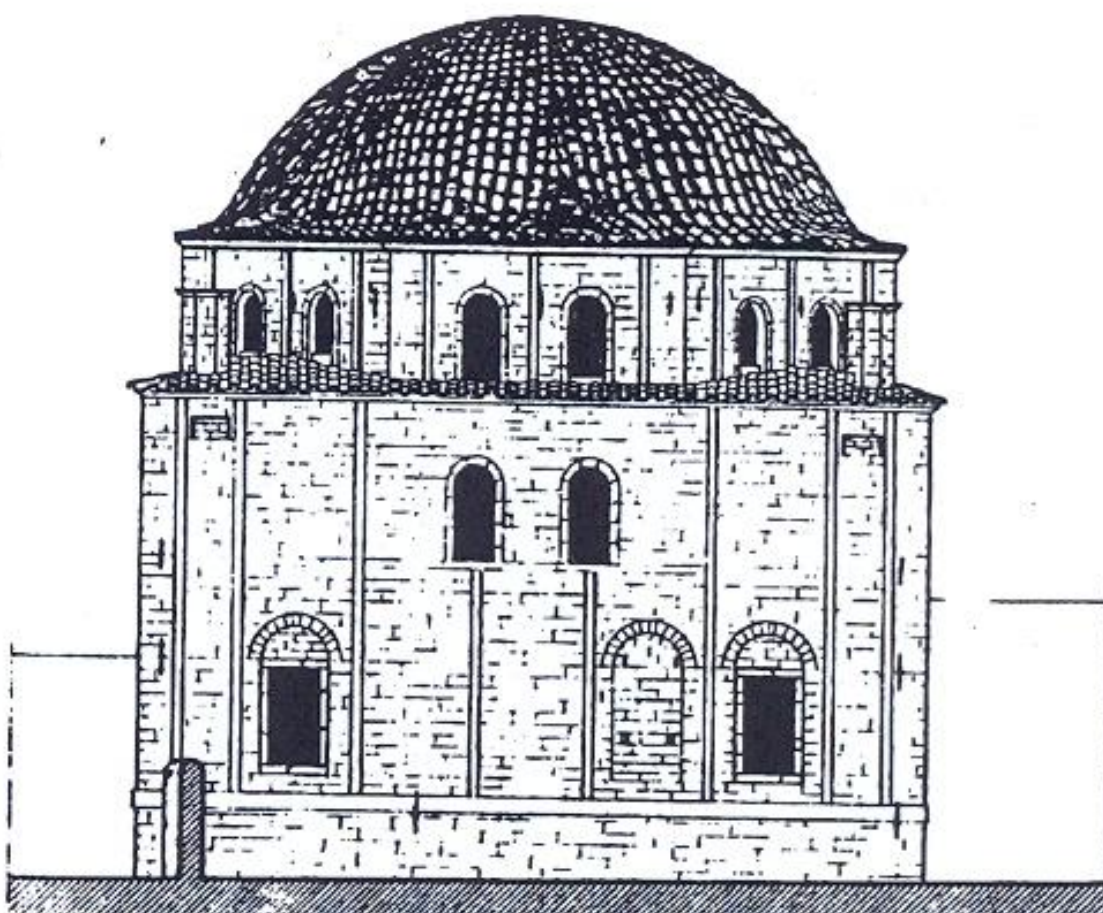
Έτσι στις 1 Απριλίου του ίδιου έτους το «Ελληνικό» Ναυπλίου άρχισε να λειτουργεί στους χώρους του Βουλευτικού. Παρά το γεγονός ότι διακρινόταν για τους ευρύχωρους χώρους του δεν έκανε για σχολείο και αυτό εξαιτίας της μορφής της αίθουσας, η κάλυψή της με θόλο που δημιουργεί ηχητικά προβλήματα, το σχήμα της, κ.α. Όμως, το γεγονός ότι ακριβώς κάτω από το σχολείο, ο χώρος χρησίμευε ως φυλακές σχολιάστηκε αρνητικά από τον τύπο.²⁰⁹ Το σχολείο λειτούργησε σε αυτό το οίκημα για έξι μήνες.

Πρόκειται για διώροφο, λιθόκτιστο, συμπαγές κτίριο (24μ. x 15μ. περίπου) στεγασμένο με τρούλο που εκτείνεται σε δύο κυρίως στάθμες. Οι κύριοι χώροι του μνημείου ωστόσο, η είσοδος και η αίθουσα (διαστάσεων 12μ. x 12μ., χώρος λατρείας του παλαιού τεμένους) βρίσκονται στον όροφο, ενώ στο ισόγειο στεγάζονται δευτερεύουσες χρήσεις. Η προσπέλαση του ορόφου γίνεται από συμπαγή, πλατειά, μαρμαρίνη κλίμακα που καταλήγει στην βεράντα.²¹⁰ Αποτελείται από τον χώρο εισόδου, την κεντρική αίθουσα, πατάρι, πάνω από τον χώρο εισόδου και ξύλινο περιμετρικό εξώστη στη βάση του τρούλου. Ο ενιαίος χώρος αίθουσας – εισόδου διαχωρίζεται τρόπον τινά από δύο πεσσούς και διαφοροποιείται καθ' ύψος κυρίως από τον τρόπο στέγασης του, που

²⁰⁹ Εφημερίδα «Απόλλων» Φ. 7, 1 Απριλίου 1831.

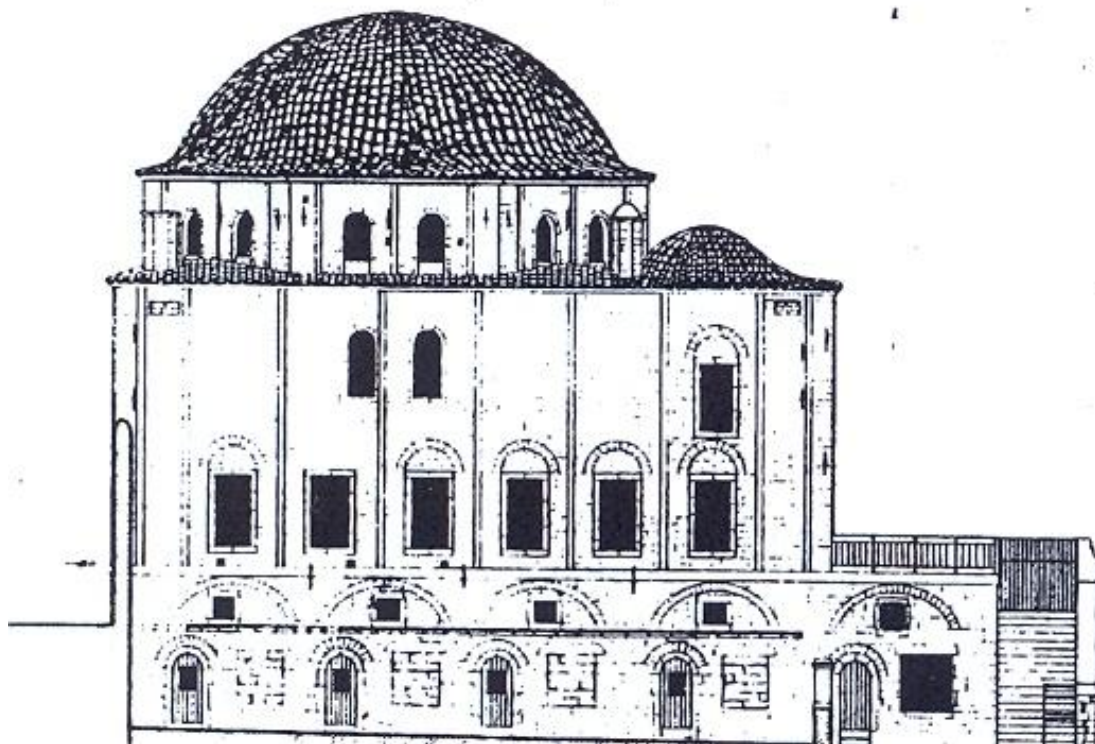
²¹⁰ Ο.Π. Βαβασιούλας, 2000, ό.π.π, σελ: 567

πραγματοποιείται με κεντρικό τρούλο στην αίθουσα και τρεις τρουλίσκους στην είσοδο. Η προσπέλαση στο ξύλινο περιμετρικό εξώστη στη βάση του τρούλου γίνεται από τη στάθμη του παταριού, μέσω μιας ιδιαίτερα στενής, κτιστής σκάλας, που διέρχεται εντός του εύρους του νοτίου τοίχου. Το ισόγειο αποτελείται από δέκα θολωτούς χώρους, 3,5μ. x 3,5μ. περίπου, με μορφή κελίου. Έχουν επικοινωνία ανά δύο μεταξύ τους και ανεξάρτητες εισόδους από το μικρό προκήπιο, που παρεμβάλλεται μεταξύ κτιρίου και δρόμου.²¹¹

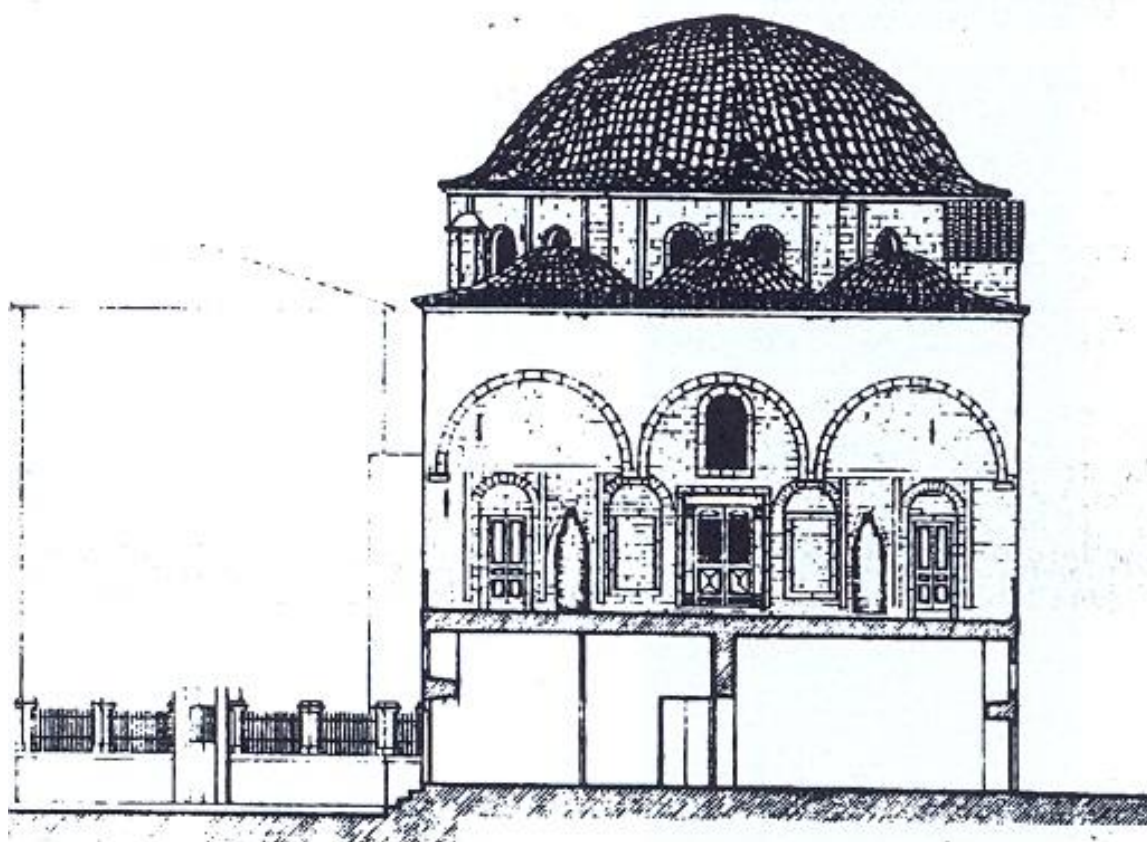

Εικόνα 74: Ανατολική όψη Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβασιούλας, 2000

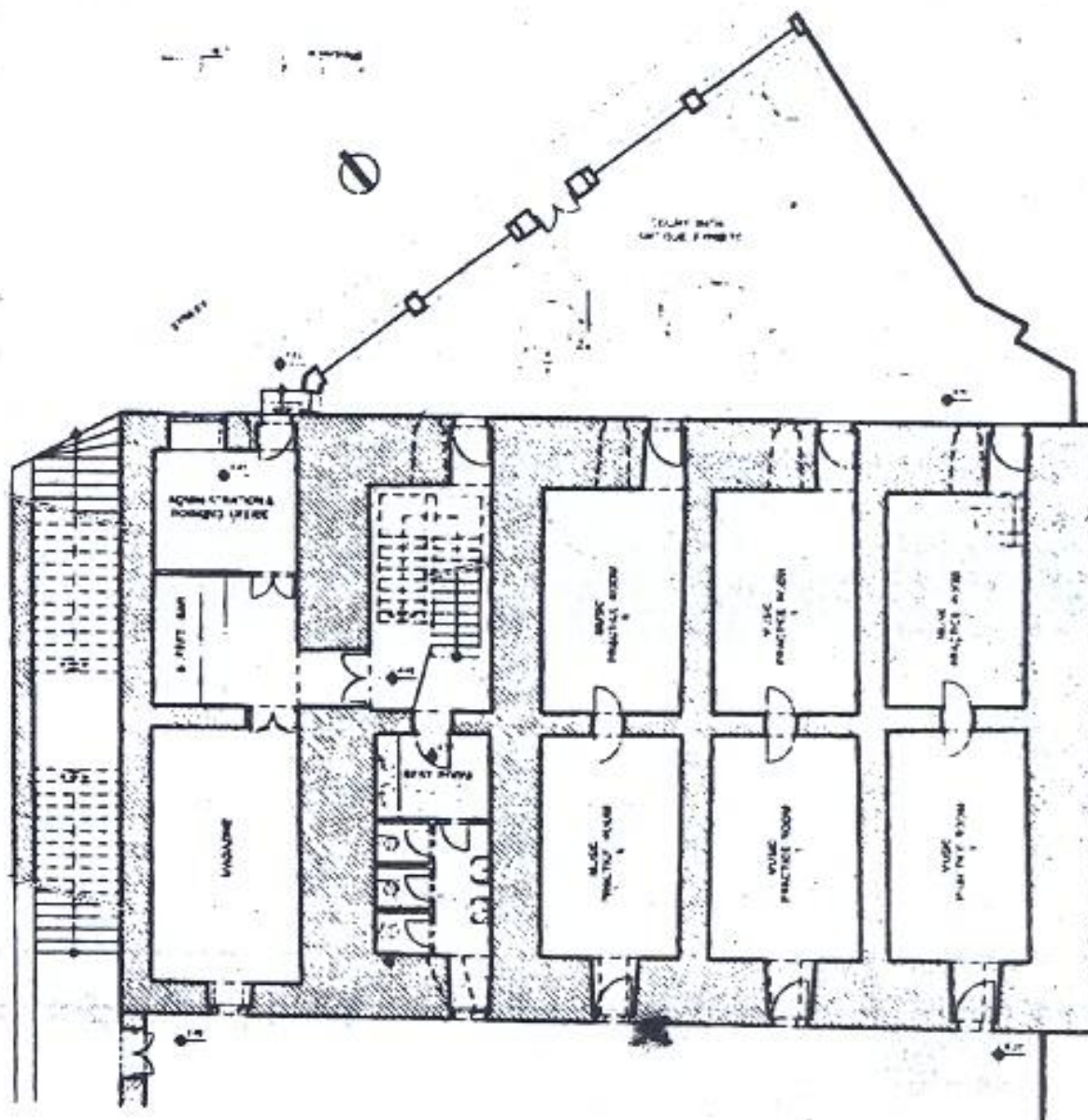
²¹¹ Ο.Π. Βαβασιούλας, 2000, ό.π.π, σελ: 568

Εικόνα 75: Βόρεια όψη Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβασιούλας, 2000

Εικόνα 76: Δυτική Όψη – Τομή Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβασιούλας, 2000

Εικόνα 77: Κάτοψη ισογείου Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβατσιούλας, 2000

υπόλοιπων ορόφων.²¹²

Στο συγκεκριμένο κτίριο διακρίνονται δύο οικοδομικές φάσεις: Στην πρώτη κατασκευάστηκαν το κεντρικό τμήμα με τις τρεις στοές και τα πλαϊνά ισόγεια, τμήματα, ενώ σε μεταγενέστερη φάση πραγματοποιήθηκαν το πάνω μέρος των πύργων καθώς και ολόκληρη η πίσω όψη. Σε αυτήν τη νεώτερη φάση δεν χρησιμοποιήθηκαν πελεκητές ισοδομικές πέτρες (όπως στην πρώτη) αλλά μικρές ακατέργαστες πέτρες ανακατεμένες με κεραμίδια. Τα αγκωνάρια στα πλαίσια των παραθύρων είναι από πωρόλιθο. Η ένωση των δύο ανόμοιων τρόπων κατασκευής γίνεται εύκολα αντιληπτή στις γωνίες όπου τελειώνουν οι στοές.

Εικόνα 79: Φωτογραφία της πλαϊνής όψης του κτιρίου. Από προσωπικό αρχείο.

Αρχικά το πιθανότερο είναι ότι το κτίριο χρησιμοποιήθηκε σαν τουρκικός μεντερσές²¹³. Από το 1926 μετατράπηκε σε φυλακή, όταν καταργήθηκαν οι φυλακές στο Παλαμήδι. Αλλά όπως φαίνεται και μετά την απελευθέρωση πρέπει να διατήρησε την ίδια χρήση, αφού ο Σταϊκόπουλος πέθανε κλεισμένος στις φυλακές του Λεονάρδου.²¹⁴

²¹² Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, *ΝΑΥΠΛΙΟ, Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου*. Αθήνα 1984 σελ: 29

²¹³ Μεντερσές: τουρκικό ιεροδιδασκαλείο

²¹⁴ 1^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ] Αρχείο PDF users.sch.gr/kmanitaras/pdf/nafplio_1.pdf – [Επίσκεψη: 28 Δεκεμβρίου 2008]

9. ΤΟ ΒΕΝΕΤΙΚΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟ

Πρόκειται για ένα τριώροφο κτίσμα που ανεγέρθη κατά την Β' Βενετική κυριαρχία και πιθανότατα είναι σύγχρονο με το Αρχαιολογικό Μουσείο. Κατά την περίοδο εκείνη ήταν κρατικό κτίριο και στέγαζε το Διοικητήριο.²¹⁵

Είναι κτισμένο από ανεπίχριστη λιθοδομή και στην όψη του χωρίζεται σε τρία τμήματα με οριζόντιες ζώνες. Στις γωνίες πλαισιώνεται από μία παχιά ζώνη με κάθετα απλά αγκωνάρια. Η ανάδειξη του ισόγειου επιτυγχάνεται με τις διαφορετικές του αναλογίες και ιδιαίτερα με το μεγάλο κενό ανάμεσα στα παράθυρά του και την πρώτη ζώνη. Ο λόγος που γίνεται αυτό οφείλεται στην ανάγκη να υψωθεί το κτίριο στο στενό δρόμο, πάνω από το - όχι και τόσο φωτεινό - ισόγειο και όχι από αισθητικής άποψης. Οι άλλοι δύο όροφοι στεφανώνονται με ένα κυλινδρικό ζωνάρι.

Το κτίριο έχει δεχθεί αλλοίωση με την προσθήκη εξώστη στο δεύτερο όροφο, καθώς γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχει ένα ξύλινο μπαλκόνι και μόνο στον πάνω όροφο. Σήμερα και τα δύο μπαλκόνια έχουν τσιμεντένια φουρούσια.²¹⁶ Βέβαια το κτίριο είναι περισσότερο γνωστό με την ονομασία το κονάκι του Αγά - Πασά, καθώς κατά τη Β' Τουρκική κυριαρχία πήρε τη χρήση αυτή. Αργότερα, μετά την επανάσταση και κατά την περίοδο 1824-26 λειτουργούσαν εδώ τα γραφεία του Εκτελεστικού (σύμφωνα με κάποια συμβολαιογραφικά έγγραφα). Σε διάφορα γραπτά κείμενα ξένων επισκεπτών²¹⁷ αναφέρεται ότι: «ήταν παλαιό τουρκικό κτίσμα κοντά στα τείχη Ιτς –Καλέ του οποίου η πρόσοψη ουδένα συνήθη ρυθμόν ακολούθησε. Στο ισόγειο ήταν

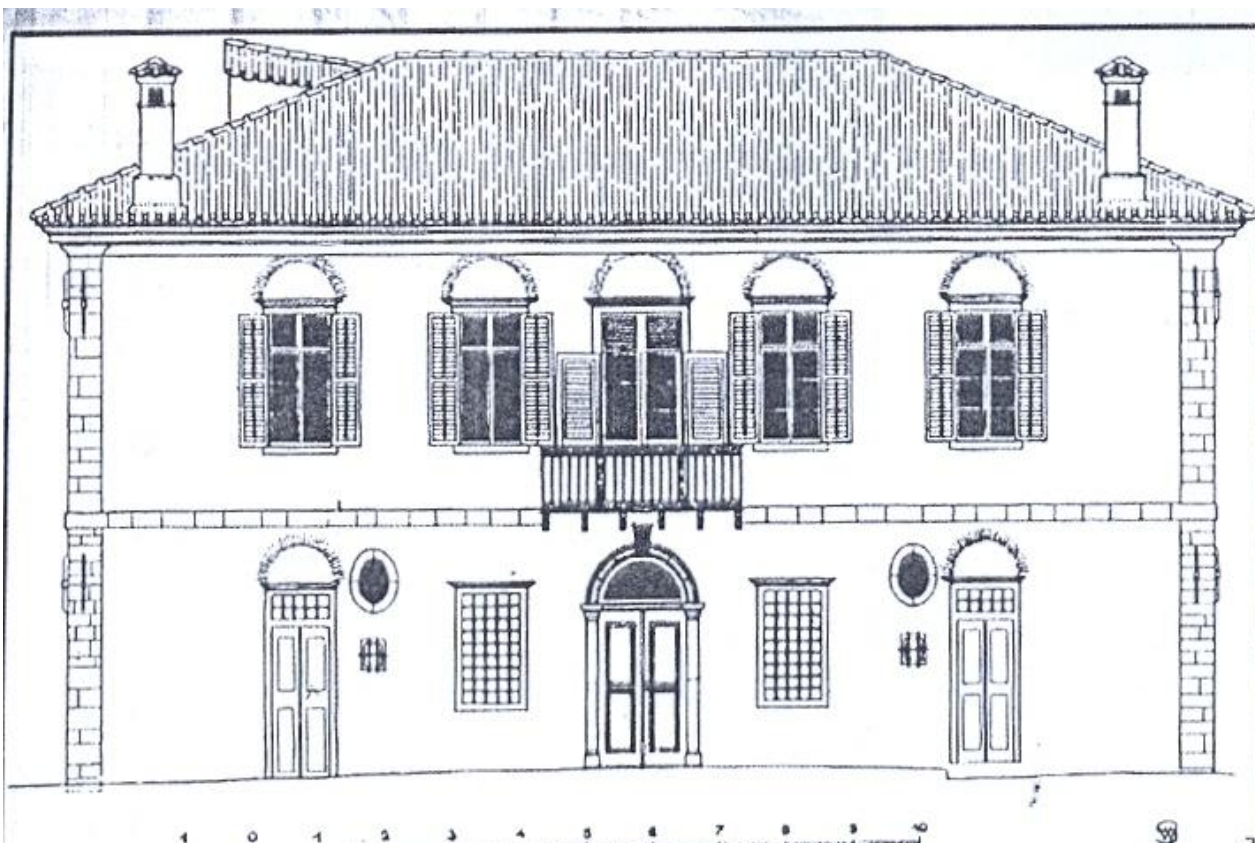
²¹⁵ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ / NAFPLIO VIRTUAL TOUR [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ] <http://www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=leonadrou> [Επίσκεψη: 5 Ιανουαρίου 2008]

²¹⁶ Παύλος Κυριαζής, *Πρώτοι Έλληνες τεχνικοί επιστήμονες περιόδου απελευθέρωσης*. Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, Αθήνα 1976, σελ:118

²¹⁷ Α) Comte Pecchio, b) James Emerson, *Journal de mon sejour parmi les Grecs dans l'annee 1825*, Paris 1826.

στάβλος, στον πρώτο όροφο στρατώνας και στο δεύτερο λειτουργούσαν τα γραφεία της Κυβερνήσεως». Επίσης γίνεται περιγραφή και της απότομης ξύλινης σκάλας του κτιρίου. Το συγκεκριμένο οίκημα χαρακτηρίστηκε ως πλέον κατάλληλο για να στεγάσει τα γραφεία Εκτελεστικού για πολλούς λόγους. Πρώτα απ' όλα το σημαντικότερο ρόλο έπαιξε η θέση του κτιρίου, καθώς βρίσκεται πίσω από το Βουλευτικό, διασφαλίζοντας άμεση επικοινωνία μέσω της παλιάς πύλης του περιβόλου του Τζαμιού (στην νοτιοανατολική πλευρά του).

Το συγκεκριμένο οικοδόμημα λόγω των μεγάλων διαστάσεων και της εσωτερικής διαρρύθμισης μπορούσε κάλλιστα να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της χρήσης του. Τέλος, η ύπαρξη τριών εισόδων εξυπηρετούσε την πρόσβαση σε κάθε όροφο ξεχωριστά, δηλαδή η πρόσβαση στο ισόγειο, όπου βρισκόταν ο στάβλος, γίνεται από την κεντρική είσοδο στην οδό Αγίου Γεωργίου, για το στρατώνα η είσοδος είναι στην ίδια οδό στη βορειοανατολική πλευρά του εσωτερικού αίθριου και για τα γραφεία υπάρχει πλάγια είσοδος 'από τον κήπο επί της οδού Κωνσταντινουπόλεως. Το κτίριο βρίσκεται στην οδό Κωνσταντινουπόλεως (οικοδομικό τετράγωνο 192) έχει αποκατασταθεί και βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση. Το κτίριο χρησιμοποιείται εξολοκλήρου ως κατοικία.²¹⁸

Εικόνα 80: Σχέδιο όψης του κτιρίου, αποτύπωση του Wolf Schafer, 1935.
Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο.

²¹⁸ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ / NAFPLIO VIRTUAL TOUR [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
<http://www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=leonadrou> [Επίσκεψη: 5 Ιανουαρίου 2008]

10. Α΄ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Πρόκειται για ένα αξιόλογο πρώιμο κτίριο το οποίο αναφέρεται ότι πιθανότατα κτίστηκε από το Σταμάτη Βούλγαρη κατά την Καποδιστριακή εποχή. Σύμφωνα όμως με κάποιες νεότερες πηγές, το ισόγειο του κτιρίου είχε κτιστεί από τα χρόνια της Β΄ Βενετοκρατίας και στέγαζε το Δικαστήριο. Οι όροφοι κτίστηκαν μετά την απελευθέρωση, καθώς την ίδια περίοδο έγινε και η διαμόρφωση της εισόδου με το μαρμάρινο υπέρθυρο που φέρει το ανάγλυφο Καποδιστριακό φοίνικα. Η συγκεκριμένη άποψη ενισχύεται παρατηρώντας την ακανόνιστη κάτοψη του κτιρίου, τη διαφορά του ρυθμού, για παράδειγμα στα ανοίγματα του ισόγειου και του ορόφου, καθώς και τον πρόσθετο χαρακτήρα του θυρώματος. Το οίκημα βρίσκεται στη συμβολή των οδών Β. Κωνσταντίνου και Τερζάκη (οικοδομικό, τετράγωνο 140). Αρχικά το κτίριο στέγασε το Κυβερνείο, της Πρώτης Κυβέρνησης του Ναυπλίου, αργότερα χρησιμοποιήθηκε ως, κατοικία του Όθωνα και μετέπειτα στέγασε το Πρώτο Δημαρχείο του Ναυπλίου.²¹⁹

Αποτελείται από ισόγειο, μεσοπάτωμα και όροφο, ενώ στο κέντρο της πλευράς του επί της Β. Κωνσταντίνου δημιουργείται σοφίτα. Στο ισόγειο η κατασκευή παρουσιάζει τοξωτά ανοίγματα και γωνίες από λαξευτή λιθοδομή. Καθ' ύψος χωρίζεται σε τρεις οριζόντιες ζώνες ενώ κατά μήκος της Β. Κωνσταντίνου ο κατακόρυφος άξονας τονίζεται από τον άξονα συμμετρίας από την πύλη εισόδου και το μαρμάρινο εξώστη με το λιτό κιγκλίδωμα και τη σοφίτα.

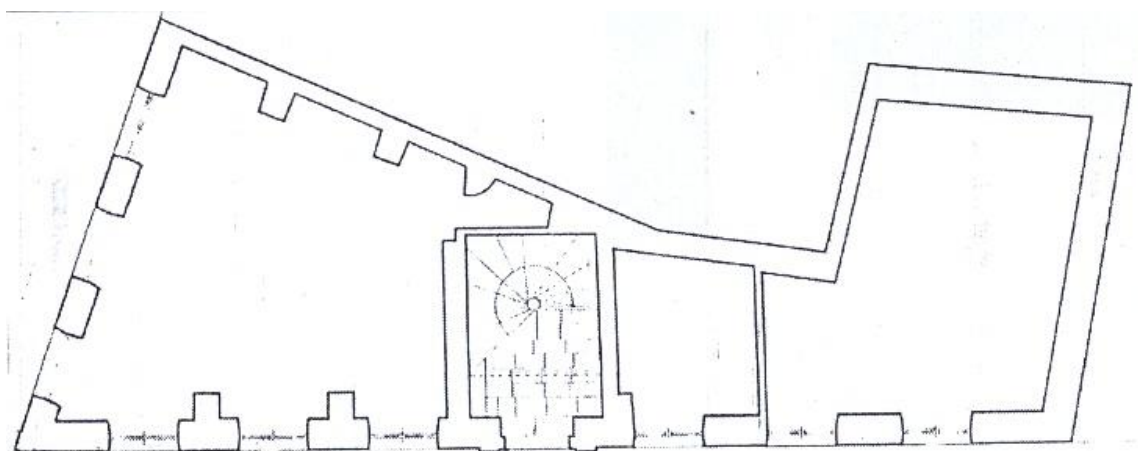
²¹⁹ Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, ό.π.π, 1984, σελ: 28

Εικόνα 81: Κύρια όψη του Α' Δημαρχείου του Ναυπλίου.
Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984

Το κατασκευαστικό τέχνασμα στη βάση του κτιρίου πιθανότατα μαρτυρά την αντικατάσταση κάποιας παλαιότερης πέτρινης βάσης. Στην κύρια όψη του οικήματος κάνουν έντονη την παρουσία τους η τοποθέτηση δύο υδροροών, γεγονός που την αλλοιώνει. Επίσης, το κτίριο παρουσιάζει όλα τα ενδιαφέροντα μορφολογικά στοιχεία της εποχής του, όπως είναι τα παράθυρα με απλό πλαίσιο και το γείσο της στέγης.²²⁰

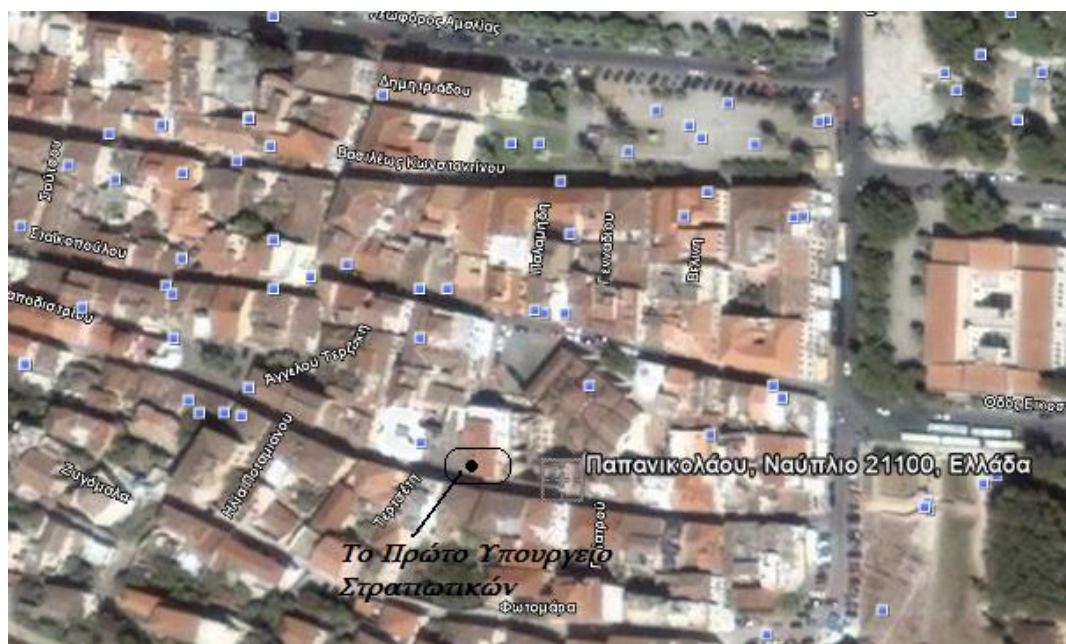
Σήμερα το κτίριο αυτό υπάγεται στην ιδιοκτησία του Δήμου Ναυπλιέων, ο οποίος προέβη σε εργασίες αποκατάστασής του πριν από μερικά χρόνια. Στο ισόγειο στεγάζονται τα γραφεία της γραμματείας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του τμήματος θεατρικών σπουδών, ενώ οι υπόλοιποι όροφοι φιλοξενούν τη δημοτική πινακοθήκη.

Εικόνα 82: Κάτοψη ισόγειο του Α' Δημαρχείου του Ναυπλίου.
Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984

²²⁰ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, 1997, ό.π.π, σελ: 126

11. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Πρόκειται για ένα αξιόλογο τριώροφο κτίριο κατασκευασμένο πριν το 1828 πιθανότατα ενετικό, με ανεπίχριστη λιθοδομή.

Επισκευάστηκε την Καποδιστριακή εποχή και στέγασε το Πρώτο Υπουργείο Στρατιωτικών. Το κτίριο είναι γωνιακό και βρίσκεται στη συμβολή των οδών Παπανικολάου και Τερτσέτη (οικοδομικό τετράγωνο 175).

Διατηρούνται αρκετά μορφολογικά χαρακτηριστικά του, όπως είναι το καμπύλο γείσο της στέγης και του λαϊκού τύπου κουφώματα.

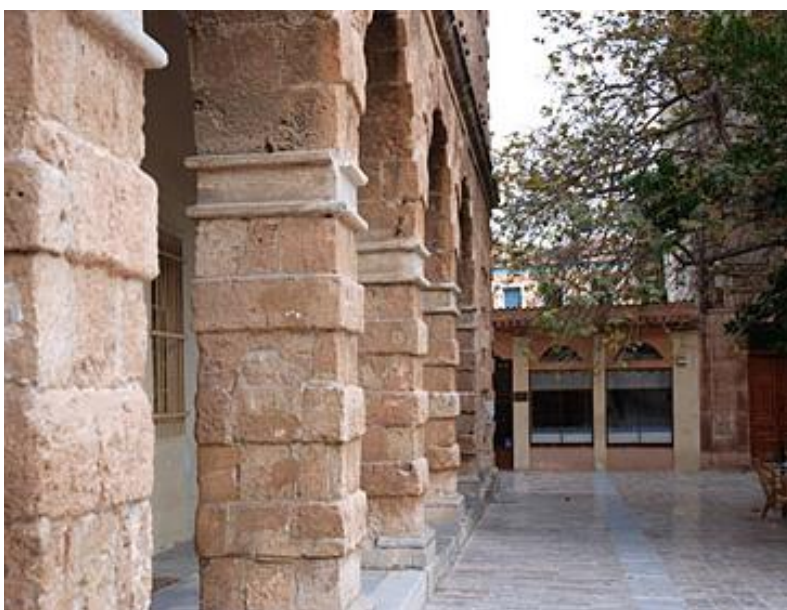
Γενικά το κτίριο βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση, μετά από αναστηλώσεις, αλλά όμως έχει υποστεί σοβαρές αλλοιώσεις από μεταγενέστερες προσθήκες (οι εξώστες του έχουν αντικατασταθεί από μπετόν αρμέ). Σήμερα το ισόγειο έχει μετατραπεί σε αποθήκες ενώ οι όροφοι χρησιμοποιούνται ως κατοικίες.²²¹

²²¹ Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984, ό.π.π, σελ: 9

μαρμάρινη πλάκα με το ανάγλυφο λιοντάρι, σύμβολο της ενετικής κυριαρχίας: «Αποθήκη στόλου της χρήση και στόλισμα της πόλης, ο Αυγουστίνος Σαγρέδος, Προβλεπτής του στόλου, με μεγαλοπρέπεια έχτισε».

Το κτίριο είναι δείγμα ώριμης Αναγέννησης, χαρακτηρίζεται από έντονη αυστηρότητα. Πρόκειται για ένα κτίσμα, διαστάσεων 33,50μ. χ 13,70μ. και, ύψους 15,60μ., με συμμετρική οριζόντια και κάθετη διάρθρωση. Το ισόγειο αποσπά την προσοχή λόγω των οδοντωτών προεξοχών των λιθοπλίνθων και της πεντάταξης στοάς που διαμορφώνεται από παραστάδες με μία σειρά εσοχών και προεξοχών και στηρίζεται σε τέσσερις πεσσούς αντί για κίονες.²²² Εξωτερικά το κτίριο φέρει τόξα και έντονες προεξοχές στα ανοίγματα, που τονίζουν τον επιβλητικό του χαρακτήρα, ενώ στο εσωτερικό η παρουσία της τοξωτής κιονοστοιχίας χωρίζει κάθε όροφο σε δύο κλίτη. Δεξιά και αριστερά της κύριας όψης του κτιρίου υπάρχουν διακοσμητικά, κεφάλια γερόντων.

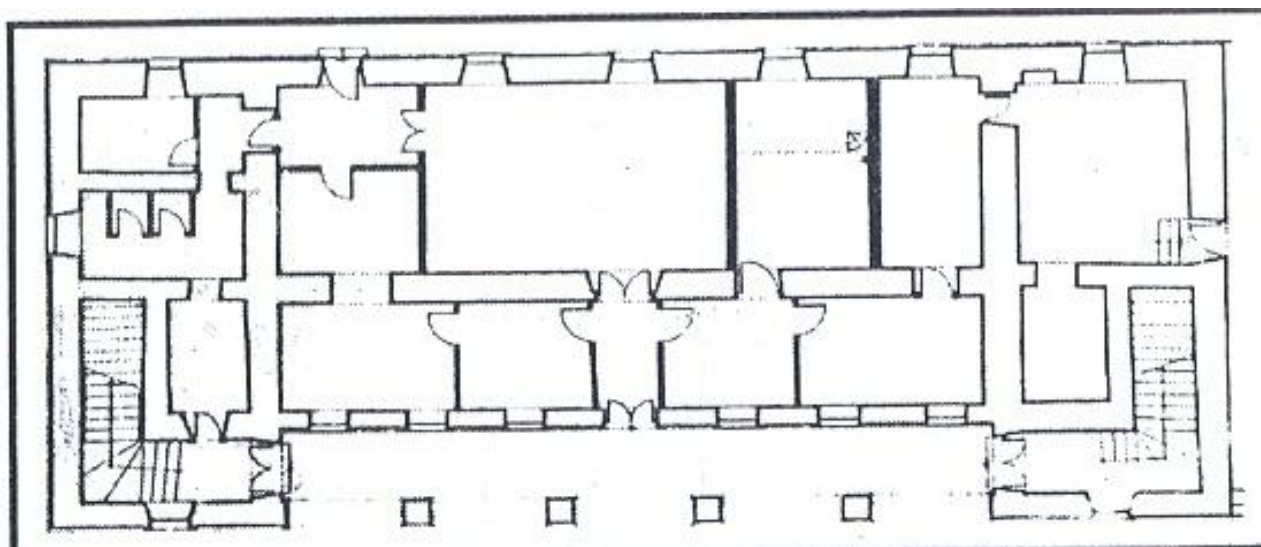
Παλιότερα, το κτίριο χωριζόταν εξωτερικά σε δύο τμήματα από μία γύψινη οριζόντια λωρίδα. Το ριπιδωτό ξύλινο γείσο της στέγης αποτελεί χαρακτηριστικό της ανατολίτικης τοπικής αρχιτεκτονικής. Καποδιστριακή κατασκευή αποτελεί ο εσωτερικός τοίχος του ισογείου που βρίσκεται πίσω από τη στοά, σύμφωνα με σχέδια της εποχής του Καποδίστρια. Η ισοτιμία της θύρας και των παραθύρων τού συγκεκριμένου τοίχου αποτελούν αντιπροσωπευτικό στοιχείο του κλασικισμού. Το κτίριο αργότερα, μετατράπηκε σε στρατώνα ενώ κατά τη γερμανική κατοχή στέγαζε τα ανακριτικά γραφεία των Γερμανών. Σήμερα αποτελεί το Αρχαιολογικό Μουσείο του Ναυπλίου, όπου στο πρώτο και δεύτερο όροφο στεγάζεται η έκθεση του Μουσείου.²²³

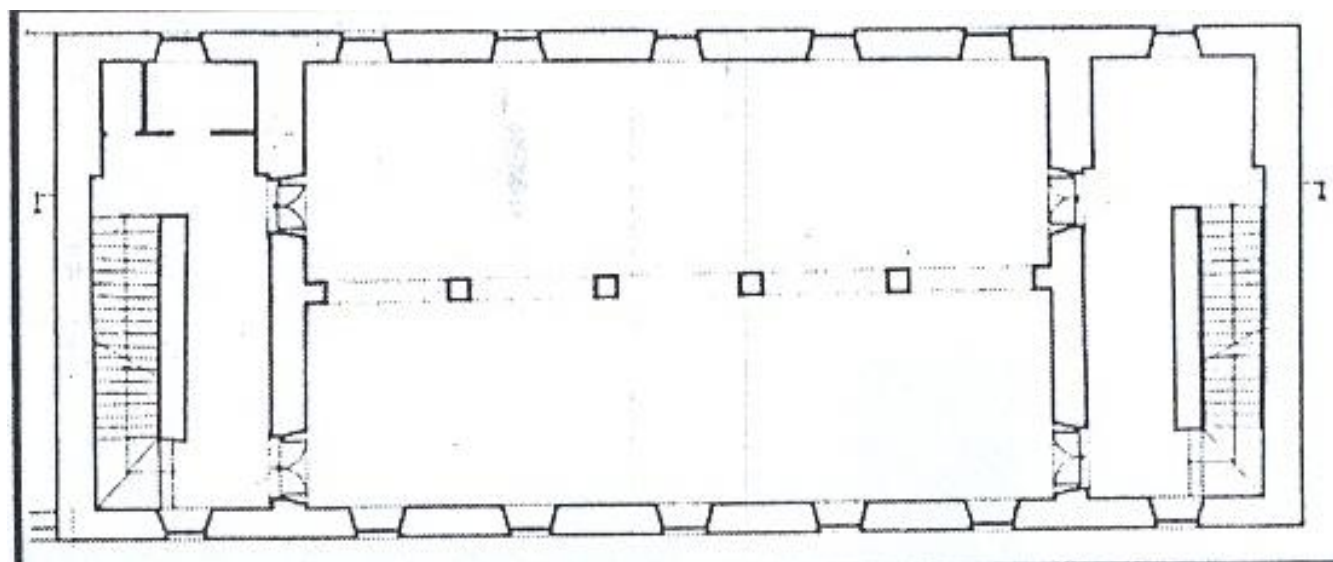
Εικόνα 84: Φωτογραφία μουσείου. Από προσωπικό αρχείο

²²² ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ / NAFPLIO VIRTUAL TOUR [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
<http://www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=leonadrou> [Επίσκεψη: 5 Ιανουαρίου 2008]

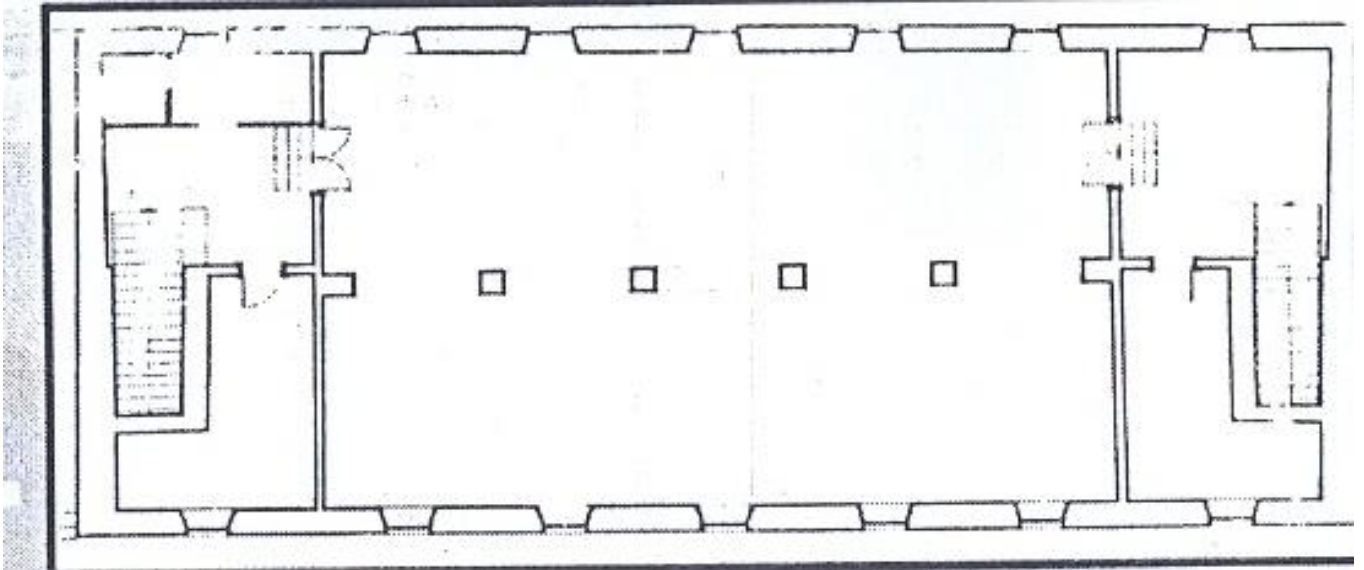
²²³ Στο ίδιο,

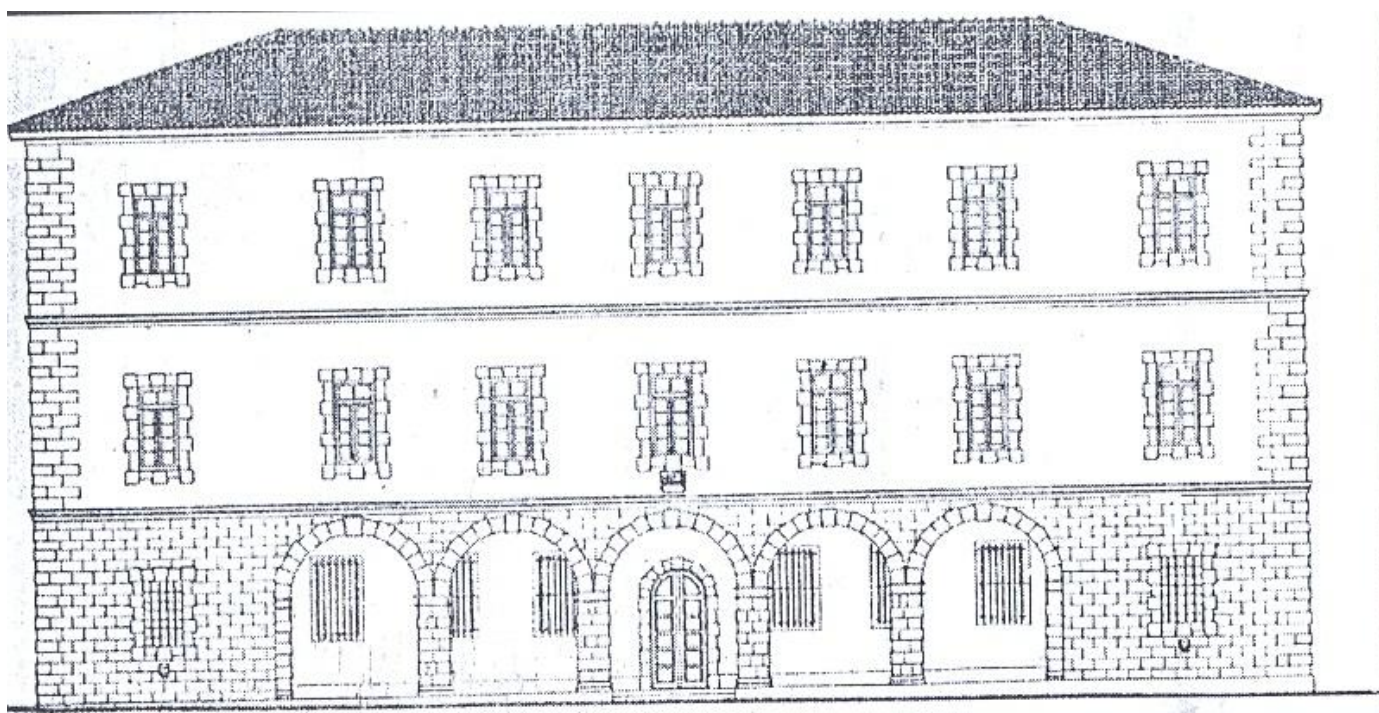
Εικόνα 85:Κάτοψη ισογείου του Αρχαιολογικού Μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, «Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου»

Εικόνα 86: Κάτοψη 1^{ου} ορόφου του Αρχαιολογικού Μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, «Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου»

13. ΤΟ ΤΕΛΩΝΙΟ

Εικόνα 87 Κεντρική όψη του Αρχαιολογικού μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, «Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου»

Πρόκειται για ένα ενδιαφέρον ισόγειο κτίριο που περιβάλλεται από τους δρόμους Μπουμπουλίνας, Μπλέσση και Όθωνος και καταλαμβάνει ένα

οικοδομικό τετράγωνο (αριθμός 110). Το κτίριο υπάγεται στην ιδιοκτησία του Υπουργείου Οικονομικών, στέγαζε το Τελωνείο Ναυπλίου και εξυπηρετούσε την κίνηση του λιμανιού της πόλης. Σήμερα το κτίριο, δε στεγάζει καμία χρήση και βρίσκεται σε καλή κατάσταση.

Το οικοδόμημα είναι κατασκευασμένο με ισόδομη λιθοκατασκευή και είναι απόλυτα συμμετρικό. Η όψη του χωρίζεται σε τρία μέρη. Υπάρχει μία κεντρική στοά με τρία τόξα, σε μικρή προεξοχή και δύο ακραίες παραστάδες. Οι ακρογωνιακοί λίθοι σε προεξοχή είναι εμφανείς στο κτίριο ενώ το υπόλοιπο μέρος του τοίχου είναι επιχρισμένο.

Τα ανοίγματα είναι τοξωτά, ορθογώνια και στρογγυλά με λίθινο πλαίσιο με γείσο και κλειδί στο ψηλότερο τμήμα του πλαισίου. Το κτίριο καλύπτεται με τετράριχτη στέγη με γείσο από λίθο, μιμούμενο τα λαϊκά γείσα καμπυλόμορφου σχήματος.

Το κτίριο δε μπορεί να καταταχθεί σε μία συγκεκριμένη ρυθμολογία κτιρίων.²²⁴

²²⁴ Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984 ό.π.π, σελ: 29

Εικόνα 90: Πίσω και πλαϊνή όψη, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.

Εικόνα 89: Η πρόσοψη του κτιρίου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.

Σύμφωνα με την ιστορικό τέχνης Σεμνή Καρούζου, το τελωνείο φαίνεται ότι είναι έργο του Σταμάτη Κλεάνθη. Του το αποδίδει από τη μία για συναισθηματικούς λόγους αλλά από την άλλη ενισχύει αυτή την άποψη με αρκετά επιχειρήματα. Ο Καποδίστριας είχε διορίσει τον Κλεάνθη ως επίσημο αρχιτέκτονα της Κυβέρνησης και γνωρίζοντας ότι, είχε εργαστεί στο Ναύπλιο κατασκευάζοντας κρατικά κτίρια του αποδίδει τα σχέδια του τελωνείου.

Τέλος το τελωνείο παρουσιάζει απλές και αυστηρές μορφές, τονισμένες με διαφορετικό υλικό, καμάρες και πλαίσια παραθύρων που αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του Κλεάνθη.²²⁵

Αρχικά η χρονολογία ανέγερσης του τελωνείου τοποθετείται περίπου το 1830 αλλά σύμφωνα με κάποια νεότερα στοιχεία, φαίνεται ότι κτίστηκε μετά το Μάιο του 1835. Από το διάταγμα «περί συστάσεως διαμετακομίσεως εν Ναυπλίω και Πάτρας» της 15/27 Μαΐου 1835 γίνεται κατανοητό ότι η αντιβασιλεία αποφάσισε την ίδρυση καταστήματος διαμετακόμισης στο Ναύπλιο.

Συγκεκριμένα το τελωνείο ή «*κατάστημα δι' ατελώνιστα ξένης επικρατείας είδη*» (όπως αναφέρει το διάταγμα), πρόκειται να πραγματοποιηθεί μετά την 1/13 Ιουλίου 1835.

Λαμβάνοντας υπόψη τα νέα αυτά στοιχεία συμπεραίνεται ότι το κτίριο δεν ανεγέρθηκε κατά την περίοδο κυβέρνησης του Καποδίστρια αλλά δεν αποκλείεται βέβαια και το ενδεχόμενο να είχε ανατεθεί από τότε το έργο στον Κλεάνθη.²²⁶

²²⁵ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, 1997, ό.π.π, σελ: 136

²²⁶ ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ / NAFPLIO VIRTUAL TOUR [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ] <http://www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=leonadrou> [Επίσκεψη: 5 Ιανουαρίου 2008]

14. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Πρόκειται για ένα ενδιαφέρον νεοκλασικό κτίριο του οποίου η ανέγερση τοποθετείται στα 1828 – 1865. Το οικοδόμημα είναι γωνιακό και βρίσκεται στη συμβολή των οδών Β. Κωνσταντίνου και Βελίνης.

Εικόνα 91: Πρόσωση του Πρώτου Φαρμακείου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.

Το κτίριο παρουσιάζει διατηρημένα μορφολογικά χαρακτηριστικά όπως είναι οι γωνιακές παραστάδες με κεραμικά επίκρανα, τα περιμετρικά γείσα με κυμάτια τοξωτά ανοίγματα στο ισόγειο, γερμανικού τύπου περσιδωτά κουφώματα στον όροφο και εξώστη με μεταλλικά φουρούσια και κάγκελα. Όμως μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το θύρωμα και το κούφωμα της εισόδου της στον

όροφο, η οποία βρίσκεται στην οδό Βελίνης. Η είσοδος του καταστήματος του ισογείου εντοπίζεται στην οδό Β. Κωνσταντίνου.²²⁷

Στο ισόγειο του κτιρίου στεγαζόταν το πρώτο φαρμακείο του Ναυπλίου του Βοναφίν Βοναφάτι²²⁸, όπου και ταριχεύτηκε η σωρός του Ιωάννη Καποδίστρια ενώ στον όροφο βρισκόταν η κατοικία του φαρμακοποιού.

Σήμερα το κτίριο βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση. Το ισόγειο στεγάζει εμπορικές δραστηριότητες, ενώ ο όροφος χρησιμοποιείται ως κατοικία.

²²⁷ Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984, ό.π.π, σελ: 31

²²⁸ Ο φαρμακοποιός Βονιφάτιος Βοναφίν, ο οποίος καταγόταν από την Τεργέστη, σπουδαγμένος στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας, δημιούργησε το πρώτο φαρμακείο «ο Σωτήρ» στην πλατεία Τριών Ναυάρχων.

15. ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ

15.1. Το Κτίριο στην Οδό Βασ. Κωνσταντίνου

Πρόκειται για ένα αξιόλογο «πρώιμο» τριώροφο κτίριο, του οποίου η μεγάλη πλευρά με οκτώ ανοίγματα βλέπει στην οδό Βασ. Κωνσταντίνου, ενώ η μικρή με πέντε ανοίγματα προς την πλατεία Συντάγματος (οικοδομικό τετράγωνο 132). Η ανέγερση του κτιρίου υπολογίζεται στα 1828 - 1865 αλλά εικάζεται ότι είναι πιθανότατα παλαιότερο και επισκευάστηκε κατά την Καποδιστριακή περίοδο.

Το ισόγειο καθώς και ο όροφος ο οποίος προεξέχει ελαφρά είναι από ανεπίχρηστη ημιεπεξεργασμένη ορθογωνική λιθοδομή, ενώ ο τελευταίος όροφος και τα άλλα κατακόρυφα στοιχεία του οικοδομήματος είναι επιχρισμένοι τσακμάδες. Η κύρια είσοδος που οδηγεί στους ορόφους βρίσκεται επί της Β. Κωνσταντίνου, είναι τοποθετημένη στον κεντρικό άξονα συμμετρίας και τονίζεται ακόμα περισσότερο με τους εξώστες των ορόφων.²²⁹

Παρά το γεγονός ότι το κτίριο έχει υποστεί αρκετές επισκευές και έχουν αφαιρεθεί ορισμένα στοιχεία, διατηρεί τα βασικά μορφολογικά του χαρακτηριστικά. Αυτά είναι: τα γερμανικά περσιδωτά εξώφυλλα στα κουφώματα των ορόφων με ξύλινο πλαίσιο, περιμετρικά γείσα μεταξύ των ορόφων, εξώστες με ξύλινα φουρούσια ανακουφιστικά τόξα πάνω από τα ανοίγματα του ισογείου και του πρώτου ορόφου και γύψινη κορνίζα στην απόληξη της στέγης με ζωγραφικό διάκοσμο. Σήμερα το κτίριο βρίσκεται σε καλή κατάσταση μετά από πρόσφατες εργασίες αποκατάστασης. Το ισόγειο στεγάζει εστιατόριο και εμπορικές δραστηριότητες, ενώ οι όροφοι χρησιμοποιούνται εξ ολοκλήρου ως κατοικίες.²³⁰

²²⁹ Ευδοκία Ζωίδου, Καλλιόπη Καρβουνιάρη, 1997, ό.π.π, σελ: 143

²³⁰ Στο ίδιο, σελ: 144

15.2. Η Κατοικία *Armansberg* (Άρμανσμπεργκ)

Ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα κλασικιστικής αρχιτεκτονικής είναι το κτίριο γνωστό ως «η κατοικία του Άρμανσμπεργκ» που βρίσκεται στην οδό Α. Συγγρού με Πλαπούτα (Ο.Τ.141). Το κτίριο ανεγέρθη κατά τη Β' Βενετική περίοδο. Την εποχή του Καποδίστρια, πιθανόν στέγαζε δημόσιες υπηρεσίες, ενώ αργότερα, κατά την οθωνική~ κυριαρχία αποτελούσε κατοικία του αντιβασιλέα Άρμανσμπεργκ. Το 1831, στο υπάρχον κτίριο προστέθηκε ο τρίτος όροφος που φέρει στη γωνία του γείσου τον Καποδιστριακό φοίνικα²³¹.

Εικόνα 92: Δύο από τις τρεις πλευρές του κτιρίου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.

²³¹ Καποδιστριακό φοίνικα: Νόμισμα εποχής Καποδίστρια.

Πρόκειται για ένα τριώροφο κτίριο με τις τρεις όψεις ελεύθερες, όπου στον πρώτο και το δεύτερο όροφο είναι εμφανή η λιθοδομή. Το βαρύ μαρμάρινο πλαίσιο της εισόδου στην πλάγια όψη μαρτυρεί τη βενετσιάνικη προέλευση του κτιρίου. Στον τρίτο όροφο εκφράζεται η τοπική παράδοση μέσα από τη ξυλοδεσιά του πατώματος και, του καμπυλωτού ξύλινου γείσου της στέγης. Οι μεγάλες διαστάσεις της κατασκευής, καθώς και η μορφή των θυρών, των γείσων των παραθύρων και των κιγκλιδωμάτων του εξώστη είναι όλα τα στοιχεία που προδίδουν τον πρώιμο νεοκλασικισμό. Το κτίριο ακολουθεί τον ευρωπαϊκό κλασικιστικό ρυθμό, όπου για την κατασκευή του κτιρίου χρησιμοποιείται ένα καινούργιο κατασκευαστικό υλικό. Τις μικρές πέτρες των βενετσιάνικων κτιρίων, που στερεώνονταν με πλίνθους, αντικαθιστούν μαλακές πέτρες συνδεδεμένες με πηλό και τοποθετημένες με ισοδομική διάταξη.²³²

Εικόνα 93: Φωτογραφία εισόδου στο κτίριο. Από Προσωπικό αρχείο.

Στα καινούργια κτίρια λείπουν τα πέτρινα αγκωνάρια των βενετσιάνικων παλατιών ενώ, όπου υπάρχει τρίτο πάτωμα είναι χτισμένο με ξυλοδεσιά που συγκρατείται με ανάγλυφες παραστάδες.

²³² Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984, ό.π.π, σελ: 31

Σήμερα το κτίριο έχει αποκατασταθεί στο εξωτερικό του τμήμα, ενώ εσωτερικά οι όροφοι είναι κατεστραμμένοι. Στο ισόγειο έχουν δοθεί χρήσεις λιανικού εμπορίου.

Ακριβώς απέναντι από αυτό το κτίριο μέχρι πριν από λίγα χρόνια υπήρχε η κατοικία Μάουερ του άλλου αντιβασιλέα κατά την εποχή του Όθωνα.

Το τριώροφο οικοδόμημα ακολουθούσε την ίδια αρχιτεκτονική τεχνοτροπία με την κατοικία του Άρμανσμπεργκ και η χρονολογία ανέγερσής του είναι περίπου η ίδια. Δυστυχώς ο τελευταίος ιδιοκτήτης του προέβη στην κατεδάφιση του εν λόγω κτιρίου το 1953 και τη θέση του πήρε ένα ισόγειο οίκημα το οποίο χρησιμοποιείται ως εστιατόριο.²³³

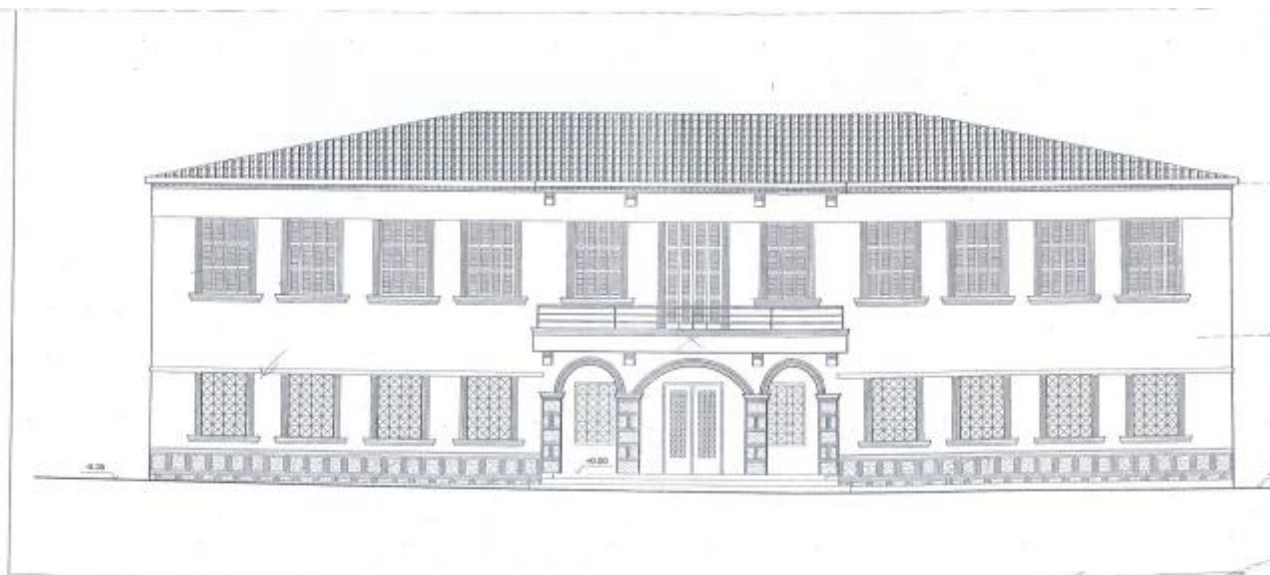
²³³ Κυριάκος Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984, ό.π.π, σελ: 32

16. ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΓΡΟΚΗΠΙΟ

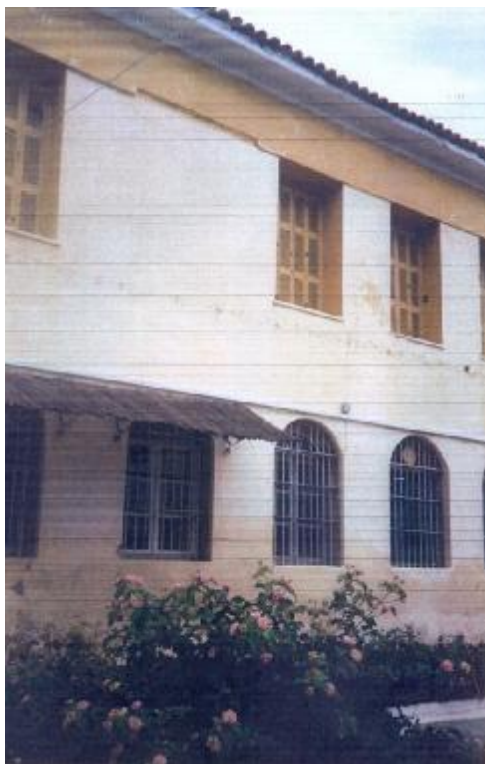
Στην Τίρυνθα ιδρύθηκε το Πρότυπο Αγροκήπιο με διευθυντή τον γεωπόνο και φιλόλογο Γρηγόριο Παλαιολόγο, το οποίο θεωρείται η πρώτη προσπάθεια στον τομέα της αγροτικής εκπαίδευσης, καθώς παρέχει στους μαθητές του γνώσεις πρακτικής γεωπονικής. Η προσπάθεια αυτή δεν ευοδώθηκε και το σχολείο κλείνει το 1838 για να ξαναοίξει μετά από πιέσεις το 1846, και να λειτουργήσει πλημμελώς μέχρι το 1879 οπότε και καταργείται.

Στη Συνέχεια μετατράπηκε στις φυλακές της Τίρυνθας. Βρισκόταν έξω από την πόλη και κάλυπτε 2,206 στρέμματα εθνικής γης και αποτελούσε την πρώτη προσπάθεια, γεωργικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.²³⁴

Εικόνα 89: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων

²³⁴Καποδίστριας Ιωάννης (1776-1831) « ΑΡΓΟΛΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ... [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ] <http://alphalinenet.wordpress.com/2009/01/08/%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%> [Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008]

Εικόνα 90: Φωτογραφίες από τις αγροτικές φυλακές Αργολίδας.
Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων

Εικόνα 94: Πρόσοψη. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2^η Εφορία νεοτέρων μνημείων

17. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΝΑΥΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ

Στο χώρο που υπάρχει σήμερα το Προγυμναστήριο, στα χρόνια της Ενετοκρατίας υπήρχαν «ταρσανάδες»²³⁵. Νοτιότερα προς τα Σχολεία (Β. Δημοτικό και Γυμνάσιο που δεν υπήρχαν τότε) λιμενιζόταν ο πολεμικός στόλος. Στη σημερινή πλατεία Καποδίστρια ήταν το Κέντρο Εφοδιασμού του Εθνικού Στόλου. Μία τριμελής επιτροπή διανομής εφοδίων, αποτελούμενη από τους ναυάρχους Τομπάζη και Μιαούλη, και τον Ελβετό γιατρό και Φιλέλληνα Γκος φρόντιζε με δραστηριότητα και ζήλο, για τον ανεφοδιασμό εκείνων που μάχονταν στην Αττική και αλλού.²³⁶

Εικόνα 95: Παλιά φωτογραφία του ναύσταθμου. Πηγή: <http://www.koutouzis.gr/progymnastirio.htm> [Επίσκεψη : 5 Νοεμβρίου 2008]

²³⁵ Ταρσανάδες: ναυπηγεία ξύλινων σκαφών

²³⁶ Ο Πρώτος Ναύσταθμος στον Πόρο [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ], αρχείο: PDF www.hellasarmy.gr/hn/history/poros-nafstathmos.pdf [Επίσκεψη : 5 Νοεμβρίου 2008]

Από το 1827 ο χώρος του Προγυμναστηρίου χρησιμοποιήθηκε ως ναυτική βάση με την επωνυμία «ΓΕΝΙΚΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΠΟΡΟΥ». Εκεί ο Καποδίστριας ίδρυσε το 1828, τον πρώτο Ελληνικό Ναύσταθμο σε άλλο χώρο, στην Πούντα.

Το 1828 διορίστηκε από τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια, διοικητής της επαρχίας Πόρου ο Νικόλαος Γκίκας, ο οποίος συνέβαλε στη δημιουργία του ναυστάθμου στον Πόρο, και πήρε μέτρα για το νησί και το στόλο.

Εικόνα 96: Παλιά φωτογραφία του ναύσταθμου.

Πηγή:
<http://www.koutouzis.gr/progymnastirio.htm> [Επίσκεψη : 5 Νοεμβρίου 2008]

Μετά το 1828 ως διοικητής του Βασιλικού Ναυστάθμου Πόρου, υπηρέτησε και ο Υδραίος ναύαρχος Βασίλειος Μπουντούρης, ο οποίος δώρισε στη Μονή Ζωοδόχου Πηγής του Πόρου την εικόνα της Παναγίας της «Γλυκοφιλούσας».²³⁷

²³⁷ Ο Πρώτος Ναύσταθμος στον Πόρο [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ], αρχείο: PDF
www.hellasarmy.gr/hn/history/poros-nafstathmos.pdf [Επίσκεψη : 5 Νοεμβρίου 2008]

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Παρουσιάσαμε έναν πολύ σημαντικό άνθρωπο για την Ελλάδα, τον Ιωάννη Καποδίστρια. Παρακολουθήσαμε την πορεία του και διαπιστώσαμε πως η παρουσία του είναι συνυφασμένη με αποφασιστικές στιγμές της Νεωτέρας ιστορίας μας.

Ως Κυβερνήτης συνάντησε δυσκολίες αλλά πάντα κατάφερνε να τις ξεπερνάει. Το μεγάλο πάθος του Καποδίστρια στον τομέα της παιδείας φαίνεται από επιστολές του σε φιλέλληνα, *«είμαι αποφασισμένος να στηρίξω την επανόρθωσιν της Ελλάδας εις δύο μεγάλας βάσεις, την Εργασίαν και την Στοιχειώδη Εκπαίδευσιν»*. Πολλά από τα κτίρια που οικοδομήθηκαν εκείνη την περίοδο ήταν σχολεία.

Τα ίδια τα κτίρια και οι περιγραφές μας βοηθάνε να καταλάβουμε την Αρχιτεκτονική της περιόδου και τα στοιχεία εκείνα που την επηρέασαν. Παράγοντες που συντέλεσαν στην αρχιτεκτονική της περιόδου ήταν η δύσκολη οικονομική κατάσταση της χώρας, όπως είναι φυσικό οι γνώσεις και τα ερεθίσματα των αρχιτεκτόνων της εποχής και η προσωπικότητα του ίδιου του Κυβερνήτη.

Σε όλα τα κτίρια της περιόδου είτε οικοδομήθηκαν τότε, είτε αυτά προϋπήρχαν, το κριτήριο επιλογής για την ανακαίνιση και χρήση των υπαρχόντων κτιρίων ήταν σαφώς συνυφασμένο με την ιστορική αξία του κτιρίου κατά την διάρκεια των αιώνων αλλά και συνδεδεμένο με την ανάγκη να αποτελεί το κτίριο στοιχείο κομμάτι της σύγχρονης, για την εποχή, πραγματικότητας.

Τα πιο πολλά κτίρια είναι δώροφα με κεραμοσκεπή. Το ισόγειο πετρόκτιστο, ενώ ο όροφος με πλίνθους ή μπαγδατί. Στα κτίρια αυτά μπορούμε να διακρίνουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της περιόδου. Η αυστηρότητα, η συμμετρία και η λιτότητα χαρακτηρίζουν τις κατόψεις και τις όψεις των κτιρίων. Τυπικά στοιχεία κλασικισμού και νεοκλασικισμού. Οι καθαροί όγκοι και ο σεβασμός στην κλίμακα μαρτυρούν την ελληνική αρχιτεκτονική παράδοση. Η λιτότητα αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του Ιωάννη Καποδίστρια. Παρατηρούμε επίσης πώς όλα τα σημαντικά κτίρια όπως, κυβερνεία και διοικητήρια δημιουργήθηκαν σε κεντρικές πλατείες και μητροπόλεις και αυτό τους προσδίδει κύρος και βαρύτητα.

Τέλος όσον αφορά τα κτίρια τα οποία φιλοξένησαν η οικοδομήθηκαν για σχολεία παρατηρούμε επίσης την αυστηρότητα και την κομψότητα. Κυρίως είναι ορθογωνικής κάτοψης και μονώροφα. Οι κατόψεις επηρεάστηκαν από την αλληλοδιδασκτική μέθοδο διδασκαλίας. Μέθοδο, που ο ίδιος ο Καποδίστριας εφάρμοσε για την εκπαίδευση των Ελλήνων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

Η αλληλοδιδασκτική μέθοδος διδασκαλίας

Η αλληλοδιδασκτική μέθοδος χρησιμοποιήθηκε από τα μέσα του 17ου αιώνα στην Αγγλία, τελειοποιήθηκε τον 18ο αιώνα στη Γαλλία του Sarazin. Ονομάστηκε έτσι για το λόγο ότι, με την καθοδήγηση του δασκάλου χρησιμοποιούνταν οι καλύτεροι μαθητές (οι πρωτόσχολοι) για να διδάσκουν τους υπόλοιπους. Την αλληλοδιδασκτική στην Ελλάδα εισήγαγε επίσημα ο Ιωάννης Κοκκώνης στα χρόνια του Καποδίστρια, μεταφράζοντας (1830) τον οδηγό της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου του Σαραζίνου (Sarazin).

Ο Καποδίστριας ως απεσταλμένος του τσάρου Αλέξανδρου θα συναντηθεί το 1814 με τον φημισμένο Παιδαγωγό Emanuel von Fellenberg. Οι εντυπώσεις που αποκόμισε ο Καποδίστριας τον έκαναν ενθουσιώδη οπαδό του συστήματος του Fellenberg. Ο συνδυασμός Πνευματικής και Χειρωνακτικής εργασίας, η προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, αλλά και η προσπάθεια για πνευματική σύμπνοια ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις με στόχο την κοινωνική Ειρήνη θα βρουν σύμφωνο τον Καποδίστρια. Ως Κυβερνήτης της Ελλάδας έριξε όλο το βάρος των προσπαθειών του στην επέκταση του πρωτοβάθμιου σχολικού δικτύου σε εθνική κλίμακα. Το ψήφισμα για την παιδεία, που εκδόθηκε το 1829 στη διάρκεια της Δ' εθνοσυνέλευσης στο Άργος, αναφέρεται ρητά στην προώθηση των αλληλοδιδασκτικών σχολείων. Εκτός των άλλων προβλέπει ακόμα τα εξής: Τη σύσταση του λεγόμενου "Γαζοφυλακίου" οι πόροι του οποίου θα προορίζονταν για την οικονομική ενίσχυση των σχολείων, τη σύσταση δευτεροβάθμιων σχολείων τα οποία ονόμαζε "πρότυπα" ή "τυπικά", ενώ παράλληλα διατηρήθηκαν και τα λεγόμενα Ελληνικά σχολεία.

Το ψήφισμα του 1829 δεν εφαρμόστηκε ως προς όλα τα σημεία. Ο ίδιος πάντως πίστευε ότι χωρίς την εξάπλωση της λαϊκής μόρφωσης θα επικρατούσε πάντοτε το "δίκαιο του ισχυρότερου στηριζόμενο εις την αμαθίαν και αποκτήνωσιν του πλήθους". Σύμφωνα με την έκθεση του Ν. Χρυσόγελου, γραμματέα της εκκλησιαστικής και της δημόσιας εκπαίδευσης, τα λιγοστά σχολεία του αγώνα είχαν αυξηθεί μέχρι το 1831 σε 121, ενώ ο αριθμός των μαθητών σε 9.246 από τους οποίους οι 6.718 φοιτούσαν στα 75 αλληλοδιδασκτικά που λειτουργούσαν την περίοδο αυτή στη χώρα. Αναγνωρίζοντας ότι το σύστημα Fellenberg απαιτούσε πολλούς δασκάλους, ειδικές κτιριακές εγκαταστάσεις και ανάλογα οικονομικά μέσα, ο Καποδίστριας υποστήριξε την εισαγωγή της αλληλοδιδασκτικής στην Ελλάδα και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με το ζήτημα της ενιαίας εφαρμογής της στα σχολεία.

Τον Οκτώβριο του 1829 προχώρησε στην σύσταση τριών ειδικών επιτροπών που θα επιδίδονταν *"εις την μετάφρασιν και σύστασιν βιβλίων στοιχειωδών και εις την αναθεώρησιν συγγράμματος ήδη μεταφρασμένων, συντεινόντων προς ομοιόμορφον και τελειότερον οργανισμόν των αλληλοδιδασκτικών και τυπικών σχολείων"*. Μία από τις τρεις επιτροπές και

συγκεκριμένα η "Επιτροπή επί της προπαιδείας" έκανε τις απαραίτητες ενέργειες ώστε να συγκεντρώσει όσα εγχειρίδια αναφέρονταν στην οργάνωση των σχολείων και την αλληλοδιδασκτική μέθοδο. Τα εγχειρίδια που συγκεντρώθηκαν από την επιτροπή είναι τα εξής:

1. Η ερμηνεία του Κλεόβολου ο οποίος τελικά δεν κατάφερε να την τυπώσει με αποτέλεσμα να περιφέρεται χειρόγραφο από χέρι σε χέρι. Το πρώτο μέρος της ερμηνείας αναφερόταν στο διδακτικό υλικό, στα κατάστιχα που έπρεπε να συμπληρώσουν οι δάσκαλοι και στους κανόνες της σχολικής οργάνωσης. Ενώ στο δεύτερο μέρος της ερμηνείας περιέγραφε τον μηχανισμό των προσταγμάτων με τα οποία οι πρωτόσχολοι καθοδηγούσαν τους μαθητές στη διάρκεια της παράδοσης των μαθημάτων και των ασκήσεων.

2. Η ερμηνεία του Πολίτη: ο οποίος υπήρξε εισηγητής της αλληλοδιδασκτικής στα Επτάνησα. Συνέταξε ένα συνοπτικό εγχειρίδιο για τους Επτανήσιους δασκάλους, το οποίο εκδόθηκε στην Κέρκυρα το 1820 με τον τίτλο *"Εγχειρίδιον της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου εις χρήσιν των κατά το Ιόνιον Κράτος παιδαγωγών"*. Φαίνεται ότι κυκλοφόρησε και αυτό στην Ελλάδα ως χειρόγραφο αντιγραμμένο από το πρωτότυπο διότι, κατά τα λεγόμενα του Κοκκώνη, η επιτροπή μελέτησε το έργο του Πολίτη Βάσει ενός χειρογράφου που δανείστηκε ο ίδιος από κάποιον δάσκαλο στην Αίγινα.

3. Η ερμηνεία του Συνέσιου. Το χειρόγραφο του, το οποίο ήταν και το πρωτότυπο προμήθευσε στην επιτροπή η Γραμματεία Εκπαιδευσεως. Ο Συνέσιος πραγματευόταν το μάθημα της αριθμητικής με έναν δικό του τρόπο. Παρόλο που αποτελούσε αντιγραφή αντίστοιχων κεφαλαίων της ερμηνείας του Πολίτη. Στο τέλος της Ερμηνείας αφιέρωνε 4-5 σελίδες στις ποινές των μαθητών, τον προβιβασμό τους από την μια κλάση στην άλλη, τα καθήκοντα του θυρωρού του σχολείου. την οικοδομή του σχολείου και παρέθετε δυο υποδείγματα καταλόγων για την πρόσκληση και τον γενικό έλεγχο της προόδου των μαθητών.

4. Η ερμηνεία με τίτλο Σύστημα αγγλικών δια τα σχολεία ή εύκολος μέθοδος δια την διδασκαλίαν των παιδιών η οποία εκδόθηκε το 1827 από την Αγγλικανική Ιεραποστολή της Μάλτας. Χωρίζεται σε τέσσερα μέρη που αφορούν:

α. Στο σχήμα της σχολικής αίθουσας, το κτίριο του σχολείου και το διδακτικό υλικό.

β. Στη μέθοδο διδασκαλίας, τη διαίρεση των μαθητών σε κλάσεις και πρέπει να γίνεται η διδασκαλία των τριών μαθημάτων.

γ. Στα χρέη των πρωτόσχολων, τις εξετάσεις των μαθητών για τον προβιβασμό από την μια κλάση στην άλλη.

δ. Στη γενική οργάνωση του σχολείου. Είναι η μόνη Ερμηνεία που αναφέρεται στην εκπαίδευση των κοριτσιών για τα οποία προβλέπει εκτός από τα τρία γνωστά μαθήματα και διδασκαλία ραπτικής.

Η επιτροπή εισηγήθηκε στη Γραμματεία να στείλει ειδική εγκύκλιο προς τους δασκάλους, με την οποία αφενός να ζητά πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση των σχολείων τους, τον τρόπο με τον οποίο δίδασκαν, τα βιβλία και τους πίνακες που έγραφαν και αφετέρου τις προτάσεις για αλλαγές που θεωρούσαν αναγκαίες. Η εγκύκλιος εστάλη στις 14.11.1829 μετά από επιμονή του Νικητόπουλου, αφού ο Καποδίστριας δεν ήταν σύμφωνος. Πίστευε ότι αυτού του είδους οι ενέργειες είναι άσκοπες αφού ήταν γνωστή η έλλειψη γνώσεων και η απειρία των δασκάλων. Η σύνθεση των μελών της επιτροπής πολύ γρήγορα δημιούργησε εντάσεις. Από την μια πλευρά ο Νικητόπουλος, δάσκαλος με φιλελεύθερες αντιλήψεις και Από την άλλη, ο Κοκκώνης και ο Μουστοξύδης αφοσιωμένοι στον Καποδίστρια και στις αυταρχικές του επιλογές. Η θέση του Νικητόπουλου σχετικά με το πώς έπρεπε να χειριστεί η επιτροπή το ζήτημα του εγχειριδίου της αλληλοδιδασκτικής υπήρξε αφορμή διαφωνίας μεταξύ τους, ιδιαίτερα επιφορτίστηκε με το καθήκον να μελετήσει τις παρατηρήσεις των δασκάλων και να υποβάλει σχετική αναφορά στην επιτροπή. Είκοσι δάσκαλοι ανταποκρίθηκαν στην εγκύκλιο του Υπουργείου και σύμφωνα με τον Νικητόπουλο *"αποδεικνύονται ότι γνωρίζουν την αλληλοδιδασκτική μεθόδον, καθώς είμαι βεβαιωμένος και από άλλα των γραμμάτων ιδιαίτερα εις εμέ"*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β»

Βιογραφικά Σημαντικών Τεχνικών

Θεόδωρος Βαλλιάνος

Η οικογένεια του Θεόδωρου Βαλλιάνου κατάγεται από τη Λειβαθώ της Κεφαλονιάς. Τον 18^ο αιώνα, ένα τμήμα της οικογένειας εγκαθίσταται στη νότια Ρωσία, όπου λόγω της έντονης εμπορικής δραστηριότητας της, αποκτά σε σύντομο χρονικό διάστημα οικονομική άνεση και κοινωνική θέση. Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για το που και το πότε γεννήθηκε ο Βαλλιάνος. Σε ορισμένες πηγές αναφέρεται ότι γεννήθηκε στην Κεφαλονία το 1796, ενώ σε άλλες στο Ταιγάνι της Ρωσίας το 1799.

Αναμφίβολα, ο Βαλλιάνος μεγάλωσε στη Ρωσία και σπούδασε στη Στρατιωτική Ακαδημία της Πετρούπολης (Institut du Corps de Voyes de Communication), απ' όπου αποφοίτησε το 1819 με το βαθμό του υπολοχαγού. Στη συνέχεια κατατάχτηκε στο Σώμα των Ιγγενιέρων (μηχανικών) των Σωματοφυλάκων του Τσάρου Αλέξανδρου, όπου υπηρέτησε μέχρι το 1821 με το βαθμό του λοχαγού με ετήσιο μισθό 4.500 ρούβλια (22.500 φοίνικες). Στο ποσό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονταν τα έξοδα διαμονής, διατροφή και εξοπλισμού, που του παρέχονταν δωρεάν.

Τον Απρίλιο του 1822, Ο Βαλλιάνος φτάνει στην Ελλάδα και παίρνει μέρος στον Αγώνα. Γίνεται επικεφαλής του Σώματος Κεφαλληνίων, το οποίο εξοπλίζει με δικά του χρήματα και το διάστημα 1823- 28 πολεμάει εναντίον του Γιουσούφ Πασά στην Πάτρα και Σκόρδα Πασά στο Μεσολόγγι. Το 1823 διορίζεται «Αρχηγός του Μηχανικού και του Πυροβολικού» στο Ναύπλιο και με δάνειο καθώς και τη χρηματική βοήθεια των γονιών του στη Ρωσία, αναλαμβάνει την επιδιόρθωση των τειχών στο Παλαμήδι, το Ιτς- Καλέ, το Βαρούσι (θαλάσσια τείχη) και το Μπούρτζι.

Το 1828 με τον ερχομό του Καποδίστρια στην Ελλάδα, η κήρυξη του ρωσοτουρκικού πολέμου καθιστά δύσκολη την επικοινωνία με τους γονείς του στην Ρωσία. Ο Βαλλιάνος αναγκάζεται να ζητήσει από τον κυβερνήτη χρήματα για να ολοκληρώσει το έργο του. Ο Καποδίστριας και ο Βαλλιάνος θα πρέπει να γνωρίζονταν αρκετά χρόνια, αφού και οι δύο τους ανήκαν στον κύκλο του Τσάρου. Επί Καποδίστρια διορίζεται «Ανώτατος Αξιωματικός των Επιτελών του Μηχανικού και Διοικητής του Οπλοπωλείου» μέχρι την αντιβασιλεία.

Ο αρχικός μισθός του Βαλλιάνου ήταν 300 γρόσια, δηλαδή 20 τάλιαρα το μήνα. Ήταν δηλαδή από τους μεγαλύτερους την εποχή του Καποδίστρια.²³⁸

Το έργο του Βαλλιάνου είναι ποικίλο και ιδιαίτερα σημαντικό. Επιμελήθηκε την επισκευή ενός μεγάλου αριθμού κτιρίων στο Ναύπλιο και στην Αίγινα, τα οποία περιήλθαν στο δημόσιο μετά από την αποχώρηση των Οθωμανών.

²³⁸ Μάιος 1828/ ΓΑΚ Π φ.60.

Δημιούργησε στο Ναύπλιο στρατώνες, αποθήκες, δεξαμενές, υδραγωγεία, εργαστήριο και χυτήρια κανονίων. Το 1824, με διαταγή της τότε Κυβέρνησης, στην ίδια πόλη, ανέλαβε την επισκευή του Τζαμιού του Αγά Πασά και τη μετατροπή του σε Βουλευτικό, ένα έργο ιδιαίτερα αξιόλογο.

Αναγνωρίζοντας ο Καποδίστριας την ικανότητα του, αναθέτει στον Βαλλιάνο την κατασκευή του δρόμου που θα συνέδεε την Αίγινα με την Περιβόλα, την επιστάσια των εργασιών στη φυτεία των γεωμήλων, τη μετατροπή της κατοικίας του αρχιμανδρίτη Αίγινας σε κυβερνείο, καθώς και του Ορφανοτροφείου στην Αίγινα.

Σταμάτης Βούλγαρης

Ο Σταμάτης Βούλγαρης αποτελεί μία από τις εξέχουσες μορφές των απελευθερωτικών χρόνων, που έχει συνδεθεί άμεσα με τον Αγώνα του 1821 και την ανασυγκρότηση της κατεστραμμένης Ελλάδος κατά την περίοδο κυβέρνησης του Καποδίστρια.

Ο Βούλγαρης, γεννημένος το 1774 στο χωριό Ποτάμι της Λευκίμης στην Κέρκυρα, δεν υπήρξε γόνος αριστοκρατικής οικογένειας, όπως πολλοί στενοί συνεργάτες του Καποδίστρια. Αντίθετα, ήταν ένα φτωχό χωριατόπουλο που εργαζόταν στην Κέρκυρα για να εξασφαλίσει τα προς το ζην.

Το 1799, η Ρωσία και η Τουρκία δύο μεγάλοι αντίπαλοι, συμμαχούν για να αντιμετωπίσουν ένα κοινό εχθρό, τη Γαλλία του Ναπολέοντα. Ο ρωσοτουρκικός στόλος πολιορκεί την Κέρκυρα και μάχεται εναντίον των Γάλλων και των κατοίκων του νησιού, οι οποίοι το βράδυ ψυχαγωγούνται παρακολουθώντας παραστάσεις στο θέατρο του «Σαν Τζιάκομο».

Μία νύχτα που είχε παράσταση, πέφτει στο θέατρο, έξω ακριβώς από το εργαστήρι που δούλευε ο Βούλγαρης, στην οδό Ευγενίου Βουλγάρεως, ένα βλήμα ρωσικού τηλεβόλου. Ο Βούλγαρης, χωρίς να σκεφτεί στιγμή τη ζωή του, αποσπά το φιτίλι και την αχρηστεύει. Ένας Γάλλος αξιωματικός που παρακολούθησε την ηρωική κίνησή του, εντυπωσιάζεται και τον οδηγεί στον Γάλλο στρατηγό Σαμπώ, ο οποίος τον κατατάσσει στη φρουρά υπερασπίσεως του νησιού. Όταν οι Γάλλοι αποχωρούν από την Κέρκυρα ο Βούλγαρης τους ακολουθεί.

Έχοντας ως προστάτη τον στρατηγό Βαλόν, προσωπικό φίλο του Βοναπάρτη, ο Βούλγαρης φοιτά στην Στρατιωτική Σχολή των Παρισίων, με ιδιαίτερη προτίμηση στον μηχανικό κλάδο. Ολοκληρώνει τις σπουδές του με τον βαθμό του ανθυπολοχαγού και το 1808 ορίζεται υπολοχαγός του μηχανικού του Γαλλικού στρατού.

Παράλληλα, με τη στρατιωτική του καριέρα, ο Βούλγαρης, εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για τις τέχνες και τα γράμματα. Το ιδιαίτερο ταλέντο του στη ζωγραφική προκαλεί την προσοχή του ζωγράφου Δαβίδ, στο εργαστήρι του οποίου ο Βούλγαρης μαθητεύει για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ως αξιωματικός του Γαλλικού στρατού, ο Βούλγαρης παίρνει μέρος σε ένα μεγάλο αριθμό μαχών, με πιο σημαντική αυτή του Βατερλώ. Μετά την πτώση του Ναπολέοντα απομακρύνεται από το στρατό, για να επανέλθει με το βαθμό του ταγματάρχη μερικά χρόνια αργότερα.

Όλα τα χρόνια, όνειρο του Βούλγαρη είναι να επιστρέψει στην Ελλάδα και να προσφέρει τις υπηρεσίες του στην πατρίδα του. Η επιθυμία του θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα όταν το 1827, ο στρατηγός Μαιζών, στα στρατεύματα

του οποίου είχε ήδη στρατευθεί ο Βούλγαρης αποστέλλεται στην Ελλάδα για να αντιμετωπίσει τον Ιμπραήμ. Ο Καποδίστριας όμως, που γνώριζε τις μεγάλες ικανότητες του, τον πείθει να τον ακολουθήσει και στις 8 Ιανουαρίου 1828 φθάνουν μαζί στην Ελλάδα. Ο Βούλγαρης γίνεται ο πιο στενός του συνεργάτης.

Γνωρίζοντας το περιεχόμενο των επιστολών του Καποδίστρια προς τον Βούλγαρη συμπεραίνουμε πόσο σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε το έργο, του στο σχεδιασμό του ελληνικού κράτους. Σύμφωνα με επιστολές του από την Αίγινα με ημερομηνίες 10 και 17 Απριλίου 1828, ο Καποδίστριας δίνει εντολή στον Βούλγαρη, που βρισκόταν στο Ναύπλιο, να καταγράψει με βοηθό τον Νικόλαο Μαυρομάτη τους πρόσφυγες και να επιλέξει μία περιοχή, εκτός των ορίων του Ναυπλίου, κατάλληλη για τη δημιουργία ενός συνοικισμού με την ονομασία «Πρόνοια», που θα φιλοξενήσει τους πρόσφυγες. Του ζητάει επίσης να συντάξει τον αντίστοιχο προϋπολογισμό.

Το έργο του Βούλγαρη είναι αξιόλογο, ιδιαίτερα στο Ναύπλιο που αποτέλεσε την αφετηρία του. Σύνταξε νέο ρυμοτομικό σχέδιο που απαιτούσε την κατεδάφιση ετοιμόρροπων κτιρίων, τη διάνοιξη δρόμων για τον ανασχεδιασμό της πόλης και τη μεταφορά νερού από πλησιέστερες πηγές και το οποίο έγινε αποδεκτό από τον Κυβερνήτη.

Υπήρξε υπεύθυνος επίβλεψης για πολλά έργα, όπως η κατεδάφιση των παλιών τειχών και η κατασκευή με τα παλιά υλικά της προκουμαίας και των λιμενοβραχιόνων. Στην Ακροναυπλία και το Παλαμήδι γίνονται εξωραϊστικά έργα, το νοσοκομείο του Ατζαγαλιώτη διαμορφώνεται και οικοδομείται ένας στρατώνας, που στη συνέχεια μετατρέπεται σε φυλακές. Ο Βούλγαρης σχεδιάζει την πλατεία των τριών Ναυάρχων, καθώς επίσης πραγματοποιεί τη χάραξη του νέου οικισμού της Πρόνοιας προσφέροντας στην Πόλη του Ναυπλίου μία μορφή ιδιαίτερη, που διατηρεί μέχρι σήμερα. Το 1836 ο Βούλγαρης επιστρέφει στην Κέρκυρα, όπου περνάει τα υπόλοιπα επτά χρόνια της ζωής του στο προάστιο Ποταμός. Ο τάφος του στο ναό Υπεραγίας Θεοτόκου Ελεούσης στον Ποταμό βομβαρδίστηκε το 1943 από γερμανικό αεροπλάνο. Ο Κώστας Δαφνής ανακάλυψε τη διαθήκη του Βούλγαρη στο Αρχείο φυλακείο Κέρκυρας.

Κλεάνθης - Schaubert

Ο Σταμάτης Κλεάνθης γεννήθηκε το 1802²³⁹ στην κωμόπολη Βελβέντο²⁴⁰ της Μακεδονίας, όπου έζησε τα παιδικά του χρόνια και φοίτησε στην Ελληνική Σχολή που λειτουργούσε εκεί από το 1773.²⁴¹

Το πραγματικό του όνομα ήταν Σταμάτης Σταματίου, καθώς αποτελούσε συνήθεια της εποχής, το επώνυμο κάποιου να ορίζεται από το όνομα ή το επάγγελμα του πατέρα του, τον τόπο καταγωγής ή από κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του. Το όνομα Κλεάνθης του δόθηκε αργότερα.

Στα εφηβικά του χρόνια μεταναστεύει στη Μολδοβλαχία της Ρουμανίας και συνεχίζει τις σπουδές του στη Μεγάλη Ελληνική Σχολή του Βουκουρεστίου. Διευθυντής της σχολής την εποχή εκείνη ήταν ο Ηπειρώτης λόγιος Νεόφυτος Δούκας (1760-1845). Ο Κλεάνθης, όντας άριστος φοιτητής με τιμητικές διακρίσεις²⁴², συνέχισε τις σπουδές του μέχρι το 1820.

Όταν το Μάρτιο του 1821 αρχίζει ο αγώνας για την απελευθέρωση της Ελλάδος, ο Κλεάνθης αποφασίζει να βοηθήσει με οποιονδήποτε τρόπο. Εντάσσεται στον Ιερό Λόχο που ίδρυσε ο Αλέξανδρος Υψηλάντης²⁴³ στη Φωξάνη της Μολδαβίας και στις 7 Ιουνίου 1821 πιάνεται αιχμάλωτος στη μάχη του Δραγανασιού. Μεταφέρεται μαζί με άλλους αιχμαλώτους στην Κωνσταντινούπολη όπου δραπετεύει, διαφεύγει στην Βιέννη και αργότερα στη Λειψία.

Το ανήσυχο πνεύμα και η καλλιτεχνική του ιδιοσυγκρασία τον οδηγούν στην Αρχιτεκτονική σχολή της Λειψίας. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του εργαζόταν ως διερμηνέας ή εκτελούσε χρέη νεωκόρου στην ορθόδοξη εκκλησία της Ελληνικής Κοινότητας. Για το λόγο αυτό, οι φίλοι του τον ονόμασαν Κλεάνθη, εμπνευσμένο από τον φιλόσοφο Κλεάνθη²⁴⁴, που για να κερδίσει τα προς το ζην,

²³⁹ Για το χρόνο γέννησης του Κλεάνθη υπάρχει μια αβεβαιότητα. Από τη δήλωση θανάτου που έκανε ο επιστάτης Εμμανουήλ Βερνάρδος στο Δήμο Αθηναίων προκύπτει ότι ο Κλεάνθης γεννήθηκε το 1802, ενώ από τον επικήδειο του Σπυριδωνα Κόμνου για τον Κλεάνθη προκύπτει το 1797.

²⁴⁰ Το Βελβέντο βρίσκεται στην Δυτική πλευρά των Πιερίων, στο μέσο της κοιλάδας που απλώνεται κάτω από την ψηλότερη κορυφή τους το Φλαμπουάρο.

²⁴¹ Τζινίκου – Κακούλη, σελ: 247.

²⁴² Εφημερίς «Σωτήρ» της 28^{ης} Νοεμβρίου 1835, έγγραφο 113.

²⁴³ Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης (1792 -1828) ήταν αρχηγός της φιλικής Εταιρίας. Σταδιοδρόμησε ως αξιωματικός του σάρου και διακρίθηκε στους πολέμους κατά του Ναπολέοντα. Ήταν απόγονος γνωστής οικογενείας, και ονομαστός για τον πατριωτισμό του.

²⁴⁴ Ο Κλεάνθης, στωικός φιλόσοφος, γεννήθηκε στην Άσσο της Τρωάδας, το 331 π.χ. ή λίγο αργότερα. Πατέρας του ήταν ο φτωχός Φάνιας. Σε ηλικία 19 χρόνων έγινε μαθητής του Ζήνωνα του Κιτέα στην Αθήνα. Για να εξασφαλίσει τα αναγκαία εργαζόταν τις νύχτες στους κήπους, όπου αντλούσε νερό για πόσιμο.

τα βράδια εργαζόταν σε κήπους και τα πρωινά παρακολουθούσε τη διδασκαλία του φιλοσόφου Ζήγωνα.²⁴⁵

Ο Κλεάνθης συνέχισε τις σπουδές του στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Βερολίνου με δάσκαλο τον εξαιρετο αρχιτέκτονα Κάρολο Φρειδερίκο Σίνκελ (Schinkel)²⁴⁶. Υπήρξε άριστος φοιτητής και γνώστης τόσο της γερμανικής όσο και της ελληνικής γλώσσας. Το 1821 έγινε μέλος του Αρχιτεκτονικού Συλλόγου του Βερολίνου και τον Μάρτιο του επόμενου χρόνου κέρδισε το βραβείο του μηνιαίου διαγωνισμού του Συλλόγου με θέμα «Κυνηγετικό Ανάκτορο».

Ο Κλεάνθης είχε λαμπρό μέλλον στη Γερμανία, αλλά αποφάσισε το 1828 να επιστρέψει στην Ελλάδα με σκοπό να προσφέρει τις γνώσεις του στην πατρίδα του. Σημαντικοί αρχιτέκτονες και καλλιτέχνες, όπως ο Σίνκελ, ο Stier και ο Achim von Aruim, του παρείχαν ευνοϊκές συστατικές επιστολές για το ταξίδι του γυρισμού.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Βερολίνου, ο Σταμάτης Κλεάνθης γνωρίζει τον συμφοιτητή του Eduard Schaubert. Οι δύο νέοι, έχοντας παρόμοια ενδιαφέροντα και καλλιτεχνικές, αντιλήψεις, συνδέονται με στενή φιλία, που διατηρείται και μετά τα φοιτητικά τους χρόνια.

Ο Eduard Schaubert, γεννημένος στις 27 Ιουλίου 1804 στο Breslau της Σιλεσίας, κατάγεται από μία μεσοαστική οικογένεια. Ο πατέρας του, Carl Jacob Schaubert, έμπορος λινών υφασμάτων, πέθανε σχετικά νέος. Την ανατροφή των τριών αγοριών - ο μεσαίος ήταν ο Eduard - ανέλαβε η μητέρα τους Konstantia Theresia. Σε πολύ μικρή ηλικία ο Eduard ήρθε σε πρώτη επαφή με την αρχαία ελληνική γλώσσα. Στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Βερολίνου του δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσει την αρχαία ελληνική τέχνη και αρχιτεκτονική.

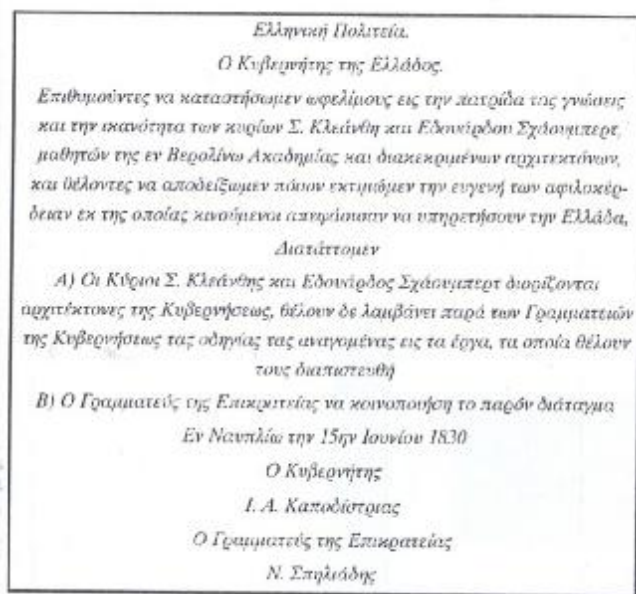
Μετά το τέλος των σπουδών τους, ο Κλεάνθης και ο Schaubert αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι στην Ιταλία ή το Παρίσι, όπως ήταν συνήθεια των καλλιτεχνών της εποχής εκείνης. Εφοδιασμένοι με μία συστατική επιστολή του Wilhelm Stier, οι δύο αρχιτέκτονες ταξιδεύουν στο Μόναχο, τη Βιέννη και τη Ρώμη. Κατά τη διαμονή τους στη Ρώμη, συναντούν τον στρατηγό και ζωγράφο Karl Wilhelm Freiherrn von Heideck²⁴⁷, ο οποίος του παρέχει μία συστατική επιστολή προς τον Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια.

²⁴⁵ (1760 – 1845) Γεννήθηκε στα Άνω Σουδενά του Ζαγοριού της Ηπείρου. Σπούδασε σε σχολεία της Ηπείρου και στην Αυθεντική Σχολή του Βουκουρεστίου. Διατέλεσε εφημέριος της κοινότητας της Βιέννης (1803 – 1915), διευθυντής της Αυθεντικής Σχολής του Βουκουρεστίου, εθναπόστολος στην Τρανσυλβανία και άλλα.

²⁴⁶ Γερμανός αρχιτέκτων και ζωγράφος (1781 – 1841). Επιδόθηκε αρχικά στη ζωγραφική, αλλά από το 1810 έγινε ο κυριότερος εκπρόσωπος της βερολίνιου αρχιτεκτονικής,

²⁴⁷ (1788 – 1861) αγωνίστηκε ως Βαυαρός ανθυπολοχαγός στον ελληνικό απελευθερωτικό αγώνα. Μετά από μακρά παραμονή στη Ρώμη, ήρθε στο Μόναχο το 1829. Το 1833 επέστρεψε πάλι στην Ελλάδα και έγινε μέλος της Αντιβασιλείας του Όθωνα.

Η αγάπη τους για την Ελλάδα, ο Κλεάνθης για το παρόν και το μέλλον, και ο Schaubert για το παρελθόν της, τους οδηγεί στην κοινή τους απόφαση να βοηθήσουν στη δημιουργία του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Τους πρώτους μήνες του 1830 οι δύο νέοι φτάνουν στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το υπ' αριθμόν 1685 διάταγμα της 15^{ης} Ιουνίου 1830 ο Καποδίστριας ορίζει τους Σταμάτη Κλεάνθη και Eduard Schaubert αρχιτέκτονες του ελληνικού κράτους με μισθό 160 φρόινικες τον μήνα.

Εικόνα 97: Ο διορισμός των Κλεάνθη και Schaubert ως αρχιτέκτονες της Κυβέρνησης.

Οι εργασίες των δύο αρχιτεκτόνων στο Ναύπλιο περιορίζονται στο σχεδιασμό λιτών δημοσίων κυρίως κτιρίων, ενώ στην Αίγινα επεκτείνονται σε νοσοκομεία, σχολεία, έργα οδοποιίας, κατασκευής κεραμοκαμίνων, καθώς και στην αποκατάσταση παλιών οικοδομών. Κατά την διάρκεια των ταξιδιών τους συλλέγουν σπάνια αρχαιολογικά ευρήματα για το Μουσείο της Αίγινας.

Ο Κλεάνθης και ο Schaubert δημιούργησαν αλληλοδιδασκτικά σχολεία στην Βόσπιτσα (Βοστίτσα ή Αίγιο), στις Σπέτσες, στην Ύδρα και στην Αίγινα. Σ' αυτά οι πλέον καταρτισμένοι μαθητές δίδασκαν τους αρχάριους υπό την επίβλεψη του δασκάλου.

Ενώ οι Κλεάνθης και Schaubert θα μπορούσαν να παραμείνουν στο Ναύπλιο, τον Νοέμβριο του 1831 αποφασίζουν να εγκατασταθούν στην Αθήνα, στη πόλη που πιστεύουν ότι θα πραγματοποιήσουν τα όνειρα τους.

Στην κλασικιστική εποχή, οι κλάδοι αρχιτεκτονική και πολεοδομία δεν είχαν διαχωριστεί ούτε στην εκπαίδευση, ούτε στην εξάσκηση του επαγγέλματος. Ο αρχιτέκτων όφειλε να είναι ικανός και στους δύο τομείς, ένα ιδανικό που ίσχυε και κατά την αρχαιότητα.

Στα πολεοδομικά σχέδια που εκπόνησαν, οι Κλεάνθης και Schaubert εφάρμοσαν τόσο βασικούς κανόνες της πολεοδομίας του 18ου αιώνα όσο και αρχές σύνθεσης αστικών κέντρων της Δύσης του 19ου αιώνα, όπως η αξονική διαμόρφωση, η κανονικότητα και η απόληξη σε μνημειακά οπτικά σημεία. Τα σχέδιά τους μαρτυρούν μία ριζική αλλαγή στη πολεοδομική οργάνωση της πόλης.

Μέσα στα επόμενα χρόνια, οι Κλεάνθης και Schaubert ολοκληρώνουν το πολεοδομικό σχέδιο της πόλης Αίγιο ή Βοστίτσα (1831), της Αθήνας (1833) και του Πειραιά (1834).

Αργότερα, ο Schaubert σε συνεργασία με τον γεωμέτρητοπογράφο J. B. Beck, εκπόνησε πολεοδομικά σχέδια και για άλλες ελληνικές πόλεις, όπως η Ερέτρια ή Νέα Ψαρά και τα Μέγαρα. Με τη βοήθεια του Abele σχεδίασε το πολεοδομικό σύστημα της Παλιάς Κορίνθου.²⁴⁸

Τέλος, ο Schaubert είναι ο δημιουργός της μεγάλης σειράς πολεοδομικών σχεδίων, της Θήβας, Ελευσίνας, Σπάρτης, Μεσολογγίου, της Άμφισσας, που όμως δεν εφαρμόστηκαν ποτέ. Μετά τη συνεργασία του με τον Schaubert και το έντονο πολεοδομικό του έργο, ο Κλεάνθης ασχολήθηκε με το σχεδιασμό ιδιωτικών, κτιρίων στην Αθήνα και εξοχικών κατοικιών. Ορισμένα σχέδια δημόσιων κτιρίων που δημιούργησε δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ.

²⁴⁸ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τομ. ΙΓ', σελ: 519.

Κάρολος de Schaumbourg

Γόνος ευγενικής ολλανδικής οικογένειας και εξ αγχιστείας συγγενής του Καποδίστρια, ο Κάρολος de Schaumbourg, μετά τη γαλλική επανάσταση εγκατέλειψε την πατρίδα του και εγκαταστάθηκε στη Ρωσία. Κατετάγη στο Ρωσικό στρατό στην υπηρεσία του Τσάρου και γρήγορα προσχώρησε στο σώμα του μηχανικού, όπου έφτασε μέχρι το βαθμό του αντισυνταγματάρχη. Μετά από πρόσκληση του Καποδίστρια ήρθε στην Ελλάδα το Δεκέμβριο του 1828 και εγκαταστάθηκε αρχικά στον Πόρο και στη συνέχεια στην Αίγινα, όπου ασχολήθηκε με τον εξωραϊσμό της πόλης και τη κατασκευή του λιμενοβραχίονα.

Ένα ακόμα αξιόλογο κτίριο είναι το Κυβερνείο του Πόρου. Το φθινόπωρο του 1829, ο Προσωρινός Διοικητής Πόρου Κωνσταντίνος Αξιώτης εξουσιοδοτείται από τον Κυβερνήτη να ανακαλύψει το κατάλληλο οίκημα που θα χρησιμεύσει ως κατοικία του στο νησί. Ο Αξιώτης επιλέγει την οικία του Αλέξανδρου Κολοκουβάρου. Σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία, τη μετατροπή της οικίας ανέλαβε ο Ολλανδός βαρόνος Κάρολος de Schaumbourg.

Σύμφωνα με το συμβόλαιο που υπογράφηκε, το κτίριο ενοικιάστηκε για τρεισήμισι χρόνια στον Καποδίστρια, προς 1.000 γρόσια το χρόνο. Τα έξοδα επισκευής και προσθήκης νέων χώρων στο οικοδόμημα θα επιβάρυναν μόνο τον Κυβερνήτη, κι όχι τον ιδιοκτήτη. Τέλος, ο Καποδίστριας είχε το δικαίωμα να εγκαταλείψει την οικία πριν τη λήξη των τρεισήμισι χρόνων, πληρώνοντας μόνο το ενοίκιο.

Στα τέλη Νοεμβρίου του 1829, οι εργασίες επισκευής του κτιρίου έχουν ολοκληρωθεί και είναι έτοιμο να φιλοξενήσει τον Καποδίστρια. Σύμφωνα με τους αναλυτικούς λογαριασμούς, γραμμένους, «διά χειρός παπά Μακαρίου Ζαγοριανού», τα έξοδα επιδιόρθωσης του οικοδομήματος είναι 3.019,11 γρόσια, ενώ η ξυλεία ήρθε από τη Δημητσάνα και τα κεραμίδια από την Αίγινα. Πρόκειται για ένα διώροφο αρχοντικό με θέα στο λιμάνι του Πόρου. Το κτίριο παρουσιάζει αξιόλογα αρχιτεκτονικά στοιχεία, οι πολλαπλές όμως μετατροπές στην πάροδο των χρόνων δεν επιτρέπουν την αναγνώριση των προσθηκών που έγιναν την εποχή του Καποδίστρια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Πληροφορίες από Βιβλιοθήκες

- Ιστορικό Αρχείο Αίγινας
- Καποδιστριακή Βιβλιοθήκη Αίγινας
- Βιβλιοθήκη Ναυπλίου
- Βιβλιοθήκη Πολυτεχνείου Αθηνών
- Γυμνάσιο Ναυπλίου
- Δήμος Αίγινας
- Δήμος Ναυπλίου
- Ιστορικό Αρχείο Αιγίνης
- Λαογραφικό Μουσείο Αίγινας.

B. Πληροφορίες από Εφημερίδες και Περιοδικά

- *Μέντωρ* τόμος 6, 1993 (τεύχη 24-28)
- Περιοδική Πολιτιστική Έκδοση *Αιγιναία*, Τεύχος 3 Αίγινα, Ιανουάριος – Ιούνιος 2001
- Εφημερίδα «Απόλλων» Φ. 7, 1Απριλίου 1831
- Καραχάλιος Α., Καρύγιαννη Ε., «*Το 1^ο Γυμνάσιο της Ελλάδας στο Ναύπλιο*». Εφημ. Αναγνώστης, φ. 142 (27-06-2000).
- Γενική Εφημερίς Ελλάδος, έτη 1826-1830
- Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια
- Θέματα Τεύχος 7, *Ιωάννης Καποδίστριας*

Γ. Πληροφορίες από πηγές

I. Αδημοσίευτες Πηγές

- Γενικά Αρχεία του Κράτους.
- Πρωτόκολλα Δήμου Αιγίνης.
- Τεχνική Περιγραφή, Κτήριο Κυβερνείου Καποδίστρια * Αίγινα Στερέωση, Αποκατάσταση και Μετατροπή σε Ιστορικό Αρχείο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Διεύθυνση Εφαρμογών Εκπαιδευτικών Σχεδίων.
- ΓΑΚ/ Χειρόγραφα Βλαχογιάννη Νο 116
- ΓΑΚ, Καποδιστριακό Αρχείο, Γραμματεία της Παιδείας, Φ.24.

II. Δημοσιευμένες Πηγές

- Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τόμος Β΄ σελ.316 (σχετικά πρακτικά της 20 Ιουνίου σελ. 320 και προβουλεύματα της ημερομηνίας σελ. 156-7, τόμος III).
- Αποστολικά Διαταγαί
- Απομνημονεύματα

Δ. Βιβλία Βοηθήματα

1. Αντωνακοπούλου Ντιάνα, *Ναύπλιο 88*, Αθήνα: 1988.
2. Αντωνακοπούλου Ντιάνα, Τάκης Μαύρος, *Αργολίδος Περιήγησις*, Ναύπλιο, 1973
3. Βαβατσιούλας Ο.Π., *Το Βουλευτικό Μέγαρο στο Ναύπλιο*, Πρακτικά 1ου ΕΘΝ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ Θεσσαλονίκη 23-24-25 Νοεμβρίου 2000
4. Δανούσης Κώστας, «Ο *James Emerson* στο Ναύπλιο», Δελτίο ιστορικών μελετών Ναυπλίου, τεύχος 46, 1992
5. Δανούσης Κώστας. «*Ναύπλιο: καταγραφή οικοδομών παρά το θαλάσσιο τείχος (1829)*». Δελτίο Ιστορικών Μελετών τ.68.
6. Δημακοπούλου Χαρίκλεια, *Θεόδωρος Βαλιάνος Αγωνιστής και αρχιτέκτων*, Αθήνα 1982
7. Διονυσίου Α. Κόκκινου, *Η Ελληνική Επανάσταση*, εκδ. Μέλισσα 1968, τομος πέμπτος
8. Δωροβίνης Βασίλειος, *Ο σχεδιασμός του Ναυπλίου κατά την Καποδιστριακή Περίοδο*, Πρακτικά του Δ.Σ.Ι. Νεοελληνική Πόλη, τόμος Α΄. Αθήνα 1985
9. Δωροβίνης Β., «*Συμβολές στην ιστορία της κτιριοδομίας της καποδιστριακής εποχής*», Περ. Αρχαιολογία τ.43 (1922).
10. Εμμανουήλ Γιαννούλη, Πρωτοπρεσβυτέρου, *Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, Ο Μητροπολιτικός Ναός στην Αίγινα*, 1997
11. *ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ*, Τεύχος 2 2003
12. Ζαμπέτα, Εύη: *Η εκπαιδευτική πολιτική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση 1974-1989*. Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1994
13. Ζωίδου Ευδοκία , Καρβουνιάρη Καλλιόπη , Ερευνητική Εργασία: *Το Ναύπλιο στα χρόνια του Καποδίστρια*. Θεσσαλονίκη 1997
14. «*Η Ελλάς κατά το έαρ του 1825*». Μετάφραση Σταμάτη Αντωνόπουλου, Αθήνα 1885
15. Θεοτόκη Σπ., *Αλληλογραφία Ι. Α. Καποδίστρια. Γ. Εϋνάρδου 1826-1832*, Αθήναι 1929
16. *Καποδίστριας, Ι.:* Κείμενα. Ανθολόγηση Κ. Δαφνή, έκδ. Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 1976

17. Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., «Ο Θεόδωρος Βαλλιάνος στην Αίγινα», Ε΄ Διεθνές Πανιώνιο Συνέδριο, Κεφαλονιά (05-1986).
18. Καρδαμίτση – Αδάμη Μ., «Οι Αρχιτέκτονες της Καποδιστριακής Περιόδου στην Αίγινα», κείμενο διάλεξης στο ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο του Δήμου Αίγινας. (09-04-1993)
19. Καρδαμίτση – Αδαμη Μ., «Οι κατοικίες του Ι. Καποδίστρια στην Ελλάδα. Το Κυβερνείο της Αίγινας, Το Παλατάκι του Ναυπλίου – Το παλάτιον του Πόρου»,
20. Καρδαμίτση – Αδάμη Μ. , «Οι Πρώτοι Έλληνες Μηχανικοί», Τεχνικά Χρονικά Επιστημονική Έκδοση Τ.Ε.Ε., τ.8, τεύχ. 4 (1988).
21. Καρδαμίτση – Αδάμη. «Το Γυμνάσιο Ναυπλίου». Περ. Απόπειρα, τ.5.
22. Κούκου Ε. , *Ιωάννης Καπόδίστριας , ο άνθρωπος ο διπλωμάτης.* (Αθήνα 1997)
23. Κούκου, Ε.: *Η παιδεία από το 1828 ως το 1831. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τόμ. ΙΒ΄. Έκδ. Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1975
24. Κοκκώνης, Ι.: *Εγχειρίδιον διά τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία ή οδηγός της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου υπό Σαραζίνου.* Εν τη Εθνική Τυπογραφία, Εν Αιγίνη 1830
25. Κυριαζής Παύλος, *ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗΣ*, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος. Αθήνα 1976
26. Κυριακίδης Κυριάκος, Μαλικούτη Τίνα, Ναύπλιο: *Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού Κέντρου*, Διάλεξη, Αθήνα, 1970-1980
27. Κωστούρος Θ., *Σταμάτης Βούλγαρης: Ο πολεοδόμος τ'Αναπλιού*, Δελτίο Ιστορικών Μελετών, τ.88.
28. Κωνσταντινόπουλου Χρήστου Γ., *Η Αίγινα στα χρόνια του Καποδίστρια.....* [6] [7]
29. Λαμπρινίδης Μ., *Η Ναυπλία*, Εκδ. ΄Β, Αθήναι, 1950.
30. Λαμπρινίδου Μιχαήλ Γ. , *Η Ναυπλία από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ 'ημών*, Ιστορική Μελέτη, Αθήνα 1950
31. Λουδοβίκος Ρος , *Αναμνήσεις, και ανακοινώσεις από την Ελλάδα (1832 – 1833)*, Αθήνα 1976
32. Λυκούδης Στυλ. Εμμ., *Η Αίγινα πρωτεύουσα του Κράτους*, Αθήνα 1979
33. Μαιστρου Ελ., «*Η παλιά πόλη του Ναυπλίου. Πολεοδομικός Σχεδιασμός – Προτάσεις Προστασίας*», περ. Απόπειρα Λόγου και Τέχνης, τ.2 (1991).
34. Μαυροσκούφης, Δ.: *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα 1821-1832* , Εκδ. Ενωάλειο Κληροδότημα, Θεσσαλονίκη 1996
35. Μπίρης Μάνος , Μάρω Καρδαμίτση – Αδάμη. *Νεοκλασική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα.* (Αθήνα : Μέλισσα 2001)
36. Παπαρρηγόπουλος Κ. , *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους.* Εκδοτικός οίκος Ελευθερουδάκης ΑΕ εν Αθηνα, Τόμος 6
37. Πετριδης, Π.: *Νεοελληνική Πολιτική Ιστορία 1828-1834*, τομ. Α΄, τευχ. 1. Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1985

38. Πρασά, Αν.: Εκπαιδευτική πολιτική, κατεύθυνση και προοπτικές. Περιοδικό Ιστορικά, *Ι. Καποδίστριας, ο δεσποτικός οραματιστής*, τεύχ. 12, έκδ. Φωτοεκπαιδευτική Α.Ε., Αθήνα 2000

39. Πρωτονοτάριου – Δειλάκη Ευαγγελία, *Ακροναυπλία και Ανασκαφικά Έρευναι εις περιοχήν Ναυπλίου, Αρχαιολογικόν, Δελτίον* 28 (1937): Χρονικά, σ. 105.

40. Σπηλιωτάκη Κων/νου Κ., *Τα εν Ναυπλία κτίρια του Βουλευτικού και του εκτελεστικού (1824- 1826)*, Εθνολογική εταιρία της Ελλάδος , Αθήναι 1973

Ε. Πηγες – Ιστοσελίδες

- [DOC] ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831) [ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ]
Αρχείο HTML clubs.pathfinder.gr/getfile.php?file=1&folder=27448

- ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ (1776-1831μ.χ) ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ της ΕΛΛΑΔΟΣ.

Έρευνα του συνεργάτου του www.apodimos.com Ι.ΜΠΕΝΟΥ [ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ] www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm-54-

- Καποδιστριακό Ενιαίο λύκειο Αίγινας [Διαδίκτυο]:

<http://lyk-aig.att.sch.gr>

- <http://www.geocities.com/nikosas2002/Kapodistrias2.htm>

- <http://www.mlahanas.de/Greece/History/Portraits/Greek/loannisKapodistrias.html>

- APODIMOS.COM

http://www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm

- ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ / NAFPLIO VIRTUAL TOUR - Μεγάλος Δρόμος

www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=megadromos - 12k

- Μετά την Απελευθέρωση [Αρχείο] [Διαδίκτυο]

www.patriotaki.com/archive/index.php/t-499.html - 36k

- Το Καποδιστριακό Ορφανοτροφείο στην Αίγινα , [Διαδίκτυο]

www.scribd.com/doc/2484774/ - 93k

- Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ, [Διαδίκτυο],

www.koutouzis.gr/ekpaideusi.htm - 77k

- Ο Πρώτος Ναύσταθμος στον Πόρο, [Διαδίκτυο]

www.koutouzis.gr/progymnastirio.htm - 127k -

- ΠΡΟΝΟΙΑ, Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΣ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]: αρχείο PDF.

www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf

- Εικονική Περιήγηση στο Ναύπλιο

www.nafplio-tour.gr/index.asp?lang=gr&text=pronoia - 13k -

- ΠΟΡΟΣ 1670 – 1831 = ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]

<http://www.koutouzis.gr/Poros-Rosoi.htm>

- Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΡΟ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
<http://www.koutouzis.gr/ekpaideusi.htm>
- ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
http://www.egolpio.com/ΠΛΟΥΤΟΣ_ΟΡΘΟΔ/καποδιστριας.htm
- 1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΥΠΛΙΟ [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ] Αρχείο PDF
users.sch.gr/kmanitaras/pdf/nafli_1.pdf –
- Καποδίστριας Ιωάννης (1776-1831) « ΑΡΓΟΛΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ... [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ]
<http://alphalinenet.wordpress.com/2009/01/08/%CE%BA%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE>
- Ο Πρώτος Ναύσταθμος στον πόρο [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ], αρχείο: PDF
www.hellasarmy.gr/hn/history/poros-nafstathmos.pdf

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1: Η Μάχη των Μύλων της Ναυπλίας, αντίγραφο από πίνακα του Δ. Ζωγράφου. Πηγή: Επίκαιρα - Ελληνική Επανάσταση 1821, http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Epikaira/1821/index.html Επίσκεψη: 4 Ιανουαρίου 2009	1
Εικόνα 2: Γλυπτική με την Φιλική Εταιρία, Πηγή: Εφημερίδα Ριζοσπάστης http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www2.rizospastis.gr/getImage.do%3Fsize%3Dmedium%26id%3D12724%26format%3D.jpg&imgrefurl=http://www2.rizospastis.gr/page.do%3FpublDate%3D24/9/2000 [Επίσκεψη: 4 Ιανουαρίου 2009]	1
Εικόνα 3 : Το σπίτι στην Οδησσό, όπου ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρία το 1814, Πηγή: Εφημερίδα Ριζοσπάστης, η ίδρυση της Φιλικής Εταιρίας, http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www2.rizospastis.gr/getImage.do%3Fsize%3Dmedium [Επίσκεψη: 4 Ιανουαρίου 2009].....	1
Εικόνα 4: Το νόμισμα του «Φοίνικα», Πηγή: Apodimos Hellas http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.apodimos.com/arthra/index_gen103/image69.gif&imgrefurl=http://www.apodimos.com/arthra/index_gen103.htm&usq=ZY7yq5CdP0 . [Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008].....	1
Εικόνα 5: Ιωάννης Καποδίστριας, Πηγή: apodimos Hellas, http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.apodimos.com/ [Επίσκεψη: 3 Νοεμβρίου 2008].....	1
Εικόνα 6: Σχέδιο Βούλγαρη. Το πρώτο "Σχέδιο Πόλεως της Πάτρας" (1829). Πηγή: Microsoft PowerPoint - Pantazopoulos.ppt [Read-Only], [ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ: PDF] library.tee.gr/digital/ker/ker_m311/ker_m311_pantazopoulos.pdf - [Επίσκεψη: 26 Φεβρουαρίου 2009].....	1
Εικόνα 7: Το λιμάνι της Αίγινας στις αρχές του αιώνα μας. (Φωτογραφία από το αρχείο του Δημήτρη Μωραΐτη)	1
Εικόνα 8: Από τα πιο παλιά σπίτια στην Αίγινα, που έμεινε ο Καποδίστριας κατά το 1828. Πηγή: Αίγινα- Νεότερη Ιστορία, http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.aegina.com.gr/newhistory/images/03.jpg&imgrefurl=http://www.aegina.com.gr/new-history/&usq Επίσκεψη: 4 Απριλίου 2009	1
Εικόνα 9: Λιμάνι Αίγινας. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 10: Η ακροναυπλία με τέσσερις ανεμόμυλους (από Χαλκογραφία τον Bouttats). Πηγή: ΜΥΛΟΙ ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑΣ, http://images.google.gr/imgres?imgurl=http://www.tirins.gr/giorgosantoniou/antoniou-myloi53.jpg&imgrefurl=http://www.tirins.gr/giorgosantoniou/anton2p.htm&usq [Επίσκεψη: 6 Απριλίου 2009]	1
Εικόνα 11: Πόλη Ναυπλίου. Πηγή: Google Earth.....	1
Εικόνα 12: Φωτογραφία σημερινής κατάστασης του Μεγάλου Δρόμου. Προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 13: Σχέδιο της πρώτης και δεύτερης πολίχνης της Ρωμανίας. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009].....	1
Εικόνα 14: Σχέδιο της πόλης του Ναυπλίου και του κάστρου Itschkale (1833). Πηγή: Πρόνοια, Ο Πρώτος Προσφυγικός Συνοικισμός της Ελεύθερης Ελλάδας.....	1

Εικόνα 15: Σχέδιο της Κωμόπολης Πρόνοια(1833), συλλογή Λυκούδη. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]	1
Εικόνα 16: Σχέδιο της πόλης του Ναυπλίου - Stademann (1834). Πηγή: Πρόνοια, Ο Πρώτος Προσφυγικός Συνοικισμός της Ελεύθερης Ελλάδας.....	1
Εικόνα 17: Σχέδιο της Πρόνοιας 1834. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]	1
Εικόνα 18: Πρόνοια, Τοπογραφικό διάγραμμα. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf Επίσκεψη: 8 Φεβρουαρίου 2009]	1
Εικόνα 19: Ο ναός της Ευαγγελίστριας στην Πρόνοια. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf Επίσκεψη:3 Νοεμβρίου 2009	1
Εικόνα 20: Η Πρόνοια στις αρχές του αιώνα. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 5 Νοεμβρίου 2009].....	1
Εικόνα 21: Κατοικίες της Πρόνοιας το 1990. Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 5 Νοεμβρίου 2009].....	1
Εικόνα 22: Κατοικίες της Πρόνοιας το 1990 Πηγή: http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/1103.pdf [Επίσκεψη: 5 Νοεμβρίου 2009].....	1
Εικόνα 23: Άποψη από τη συμβολή οδών Κυβερνείου και Αγ. Διονυσίου. Πηγή από Προσωπικό Αρχείο.....	1
Εικόνα 24: Άποψη από την οδό Κυβερνείου, Νότια. Πηγή : προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 25: Άποψη από την οδό Αγ. Διονυσίου, Βορεινή. Πηγή προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 26: Άποψη από την είσοδο της αυλής, Νότιοανατολική, Πηγή: Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 27: Τοπογραφικό διάγραμμα Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	1
Εικόνα 28: Κάτοψη Ορόφου Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	1
Εικόνα 29: Κάτοψη Ισογείου Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	1
Εικόνα 30: Ανατολική όψη Κυβερνείου. Πηγή: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.....	1
Εικόνα 31: Μεσημβρινή όψη Κυβερνείου. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων	1
Εικόνα 32: Το "Παλατάκι" του Καποδίστρια, υδατογραφημένο σχέδιο του A. Marc. Πηγή Λαμπρινίδης M. <i>Η Ναυπλία</i>	1
Εικόνα 33: Το "Παλατάκι" του Καποδίστρια, όψη. Ανέκδοτο σχέδιο του A.Πετρονιώτη (λεπτομέρεια αετώματος). Πηγή: Δήμος Ναυπλίου.....	1
Εικόνα 34: Το Κυβερνείο του Καποδίστρια στον Πόρο. Προσωπικό αρχείο....	1
Εικόνα 35: Είσοδος στο Ορφανοτροφείο (σημερινή κατάσταση) Με επιγραφή του Κυβερνήτη. Από Προσωπικό αρχείο	1

Εικόνα 36: Άποψη από την κύρια όψη.(Νοτιοδυτική Όψη) Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 37:Φωτογραφία από το εσωτερικό, διακρίνεται η εκκλησία. Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 38: Άποψη από την βορειοανατολική όψη του ορφανοτροφείου. Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 39: Φωτογραφία από το εσωτερικό του ορφανοτροφείου. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 40: Άποψη από την Νοτιοανατολική όψη του ορφανοτροφείου. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 41: Ι. Μονή Ζωοδόχου Πηγής. Πηγή: Google Earth	1
Εικόνα 42: Κύρια Όψη του κτιρίου. Από προσωπικό αρχείο.	1
Εικόνα 43: Πίσω όψη κτηρίου. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 44: Βάσεις πεσσών. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 45: Πρόστυλο. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 46: Φθορές. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 47: Πάνω μέρος των πεσσών. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 48: Βόρεια όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 49: Ανατολική όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 50: Δυτική όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 51: Νότια όψη. Πηγή: Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 52: Κάτοψη Στέγης Εϋνάρδειου. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 53: Κάτοψη Ισογείου Εϋνάρδειου. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 54: Τομή 3-3. Πηγή: Προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 55:Τομή 1-1 Εϋνάρδειου. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 56: Πρόσοψη του Φετιχιέ Τζαμιού. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 57: Παλιά φωτογραφία του κτιρίου. Πηγή : από το περιοδικό "Απόπειρα Λόγου και Τέχνης"	1
Εικόνα 58: Πάνω : Όψη κτηρίου. Κάτω τομή του κτηρίου. Πηγή : Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο και Μαλικούτι Τίνα, <i>"Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου"</i> .	1
Εικόνα 59: Πάνω: Κάτοψη ισογείου του κτιρίου, Κάτω: Κάτοψη μεσοπατώματος του κτιρίου. Πηγή: Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο και Μαλικούτι Τίνα, <i>"Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου"</i> .	1
Εικόνα 60: Πρόσοψη Καποδιστριακού σχολείου στο Γαλαξίδι. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2 ^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.	1
Εικόνα 61: Πίσω όψη του κτιρίου. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2 ^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.	1
Εικόνα 62: Πλαϊνή όψη του κτιρίου. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2 ^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.	1
Εικόνα 63: Πρόσοψη του κτιρίου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.	1
Εικόνα 64: Επιγραφή έξω από το κτήριο. Από προσωπικό αρχείο	1
Εικόνα 65: Κτήριο της πρώτης σχολής Ευελπίδων. Από προσωπικό αρχείο.	1
Εικόνα 66: Επιγραφή έξω από το κτήριο. Από προσωπικό αρχείο.	1
Εικόνα 67: Το γραμμοσκιασμένο οικόπεδο παραλληλόγραμμου σχήματος αποτελεί την οικία Αντ. Κουφάδου εντός και εκτός αρχικού οικοπέδου	1
Εικόνα 68: Κύρια όψη της Σχολής Ευελπίδων. Αποτύπωση : Ν.Λίτσας, Χ. Μπεζάντε, Χ. Νικολαΐδης, Ν. Πατρικάκου, Ι. Πατσουμας.	1

Εικόνα 69: Κάτοψη στέγης του κτιρίου. Αποτύπωση : Ν.Λίτσας, Χ. Μπεζάντε, Χ. Νικολαΐδης, Ν. Πατρικάκου, Ι. Πατσουμας.....	1
Εικόνα 70: Κάτοψη πρώτου ορόφου της Σχολής Ευελπίδων. Αποτύπωση : Ν.Λίτσας, Χ. Μπεζάντε, Χ. Νικολαΐδης, Ν. Πατρικάκου, Ι. Πατσουμας.....	1
Εικόνα 71: Φωτογραφία της κύριας όψης του κτιρίου. Προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 72: Επιγραφή έξω από το κτίριο. Προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 73: Πλαϊνή όψη του κτιρίου. Προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 74:Ανατολική όψη Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβατσιούλας, 2000	1
Εικόνα 75: Βόρεια όψη Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβατσιούλας, 2000	1
Εικόνα 76: Δυτική Όψη – Τομή Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβατσιούλας, 2000	1
Εικόνα 77: Κάτοψη ισογείου Βουλευτικού, Πηγή: Ο.Π. Βαβατσιούλας, 2000 ..	1
Εικόνα 78: Φωτογραφία εισόδου στις φυλακές Λεονάρδου. Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 79: Φωτογραφία της πλαινής όψης του κτιρίου. Από προσωπικό αρχείο.	1
Εικόνα 80: Σχέδιο όψης του κτιρίου, αποτύπωση του Wolf Schafer, 1935. Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο.....	1
Εικόνα 81: Κύρια όψη του Α' Δημαρχείου του Ναυπλίου. Κυριακός Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984	1
Εικόνα 82: Κάτοψη ισόγειο του Α' Δημαρχείου του Ναυπλίου. Κυριακός Κυριακίδης – Τίνα Μαλικούτη, 1984.....	1
Εικόνα 83: Πρόσοψη Κτηρίου. Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 84: Φωτογραφία μουσείου. Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 85:Κάτοψη ισογείου του Αρχαιολογικού Μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, « <i>Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου</i> »	1
Εικόνα 86: Κάτοψη 1 ^{ου} ορόφου του Αρχαιολογικού Μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, « <i>Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου</i> »	1
Εικόνα 87 Κεντρική όψη του Αρχαιολογικού μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, « <i>Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου</i> »	1
Εικόνα 88: Κάτοψη 2ου ορόφου του Αρχαιολογικού Μουσείου. Αποτύπωση από Κυριακίδη Κυριάκο, Μαλικούτη Τίνα, « <i>Ναύπλιο: Αναγνώριση και ανάλυση ιστορικού κέντρου</i> »	1
Εικόνα 89: Η πρόσοψη του κτιρίου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 90: Πίσω και πλαϊνή όψη, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.	1
Εικόνα 91: Πρόσοψη του Πρώτου Φαρμακείου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 92: Δύο από τις τρεις πλευρές του κτιρίου, σημερινή κατάσταση. Από προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 93:Φωτογραφία εισόδου στο κτίριο. Από Προσωπικό αρχείο.....	1
Εικόνα 94: Πρόσοψη. Πηγή: ΥΠ.ΠΟ, 2 ^η Εφορία νεοτέρων μνημείων.....	1
Εικόνα 95: Παλιά φωτογραφία του ναύσταθμου. Πηγή: http://www.koutouzis.gr/progymnastirio.htm [Επίσκεψη : 5 Νοεμβρίου 2008].....	1
Εικόνα 96: Παλιά φωτογραφία του ναύσταθμου.	1

Εικόνα 97: Ο διορισμός των Κλεάνθη και Schabert ως αρχιτέκτονες της Κυβέρνησης.....1

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Αδάμη-Καρδαμίτση 67	Δημήτριος Σταυρίδης 26,34,35
Αλέξανδρος Κολοκούβαρος 64	Εβλιγιά Τσελεμπή 87,88
Αλέξανδρος Υψηλάντης 8	Εμμανουήλ Ξένος 60,61
Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος 30,32	Έϋδεκ 99
Αλή Πασάς 8	Εϋνάρδος (Jean Gabriel Eynard) 75,76
Ανδρέας Ζαΐμης 28	Θεόδωρος Βαλλιάνος 25,26,33,34,35,36, 50,51,61,67,73,120
Ανδρέας Μουστοξύδης 27,75,78	Θωμάς Ιωάννου 44,48
Αν. Λόντος 26	Καλλιόπη Παπαλεξοπούλου 90
Αντώνιος Βίλλας 20	Κάρολος de Schaumbourg 25,64,86,128
Αντώνιος – Μαρίας Καποδίστριας 13	Κασομούλης 44
Αριστοτέλη Ζάχο 19	Κλεάνθης 26,86,107,129
Άρμανσπεργκ 110	Κοκκώνης 27
Αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Μοίρας 48,50,55	Κολοκοτρώνης 28,91
Αυγουστίνος Καποδίστριας 54	Κοραής 7
Αυγουστίνος Σαγρέδος 102	Κωλέττης 30
Βασίλειος Κουμανταρόπουλος 97	Κων/νος Αξιώτης 64,97
Βασίλειος Μπουντούρης 115	Κων/νος Κανάρης 32
Βιάρος Καποδίστριας 32	Κων/νος Ταμπακάκης 44
Βοναφίν Βοναφάτι 108	Λουδοβίκος Ρος 49,54
Γεννατάς 32	Μαστροζαφείρης Οικονομόπουλος 38
Γεράσιμος Πιτσαμάνος 20	Μαστροαργύρης 38
Γεώργιος Γλαράκης 97,98	Μαχμούτ Β΄ 7
Γεώργιος Γεννάδιος 35,75	Μιαούλης 30
Γιαννακός Γεωργίου 62	Μιχάλης Μοίρας 32,48,55
Γρηγόριος Παλαιολόγος 112	Μ. Λαμπριανίδης 38,52
	Νεόφυτος Δούκας 65

Νικηφόρος Παμπούκης 62,64	F. Frund 44
Νικηταράς 90	Garnot 35
Νικόλαος Γκίκας 140	Gebhardt 44
Νικόλαος Κωνσταντά 38	Hansen 76
Νικόλαος Κανιάτας 97	Stademann 42
Νικόλαος Μαυρομμάτης 43,123	P. Hotter 43,45
N. Λαλαούνης 32,50	B. Kutter 43,45
N. Σκούφος 61	Dracker 43
Όθων 54,76	
Πανούτσος Νοταράς 39,61	
Παντελής Στάθης 96	
Πασχάλης και Ιωάννης Κιζάνης 96	
Πασκουάλε Ιππολίτι 52	
Πάυλος Κουντουριώτης 28,66	
Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης 30,44, 48	
Πλαπούτας 91	
Σπυρίδων Τρικούπης 31,36	
Σ. Καμβύσης 41	
Σταμάτης Βούλγαρης 25,38,39,40,42,60,99, 122	
Στούρτζα 14	
Χρήστος Λόξας 68	

B. ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Αγία Πετρούπολη 13,14,25,33

Άργος 21

Βενετία 10

Βιέννη 7,10,13,14,34

Γαλαξίδι 93

Επτάνησα 10

Ζάκυνθος 18

Ιτέα 21

Κόρινθος 21

Ιωάννινα 10

Κέρκυρα 12,13,18,21,26,62

Κεφαλονιά 13,18

Κύθηρα 18,62

Κωνσταντινούπολη 8,53

Λιδορίκι 21

Μεθώνη 10

Μονεμβασιά 10

Ναύπακτος 10

Οδησσός 7

Πάντοβα 13

Πάτρα 22,26,93

Πόρος 63,64,71,99,114

Ρωσία 7,14,26

Σμύρνη 10

Τεργέστη 10

Τρίπολη 21

Τροιζήνα 15,29